



ХАРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ  
СОЦІАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

# БЕЗПЕКА ЖИТЕЛІВ ДОНЕЦЬКОЇ, ЛУГАНСЬКОЇ ТА ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ: СИТУАЦІЯ, ФАКТОРИ, ОСОБЛИВОСТІ

(ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ)

ХАРКІВ 2016



Публікацію підготовлено в рамках проекту Програми розвитку ООН в Україні «Верховенство права та правосуддя для громад в регіонах, постраждалих від конфлікту». Думки, висновки чи рекомендації належать авторам та упорядникам видання і не обов'язково відображають погляди ПРООН та інших агенцій ООН.

**Авторський колектив:**

Д. Кобзін, А. Черноусов, С. Щербань, М. Колоколова, К. Коренева

Безпека жителів Донецької, Луганської та Одеської областей: ситуація, фактори, особливості (за результатами соціологічного дослідження) / Д. Кобзін, А. Черноусов, С. Щербань, М. Колоколова, К. Коренева. – Харків: ХІСД, 2016 – 209 с.

Аналіз ситуації з безпекою мешканців у таких областях, як Донецька, Луганська та Одеська є вкрай важливим і актуальним в умовах, що відбуваються сьогодні в Україні. Увазі читачів пропонуються результати соціологічного дослідження, де розглянуті питання довіри до державних установ; оцінка їх роботи; складові відчуття безпеки; повсякденні проблеми жителів, які впливають на нього, а також готовність самого населення брати участь у підтриманні порядку в своєму населеному пункті.

Публікація стане у нагоді представникам правоохоронних органів, соціологам, громадським активістам та всім, кого цікавлять проблеми збереження миру в Україні.

© Харківський інститут соціальних досліджень

© Д. Кобзін, А. Черноусов, С. Щербань, М. Колоколова, К. Коренева



# ЗМІСТ

<b>ВСТУП</b>	<b>4</b>
<b>ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ ДОСЛІДЖЕННЯ</b>	<b>6</b>
<b>1. БЕЗПЕКА ТА ЇЇ СКЛАДНИКИ</b>	<b>12</b>
<b>2. ДОВІРА ДО ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВ ТА ОЦІНКА ЇХНЬОЇ РОБОТИ</b>	<b>26</b>
<b>3. ПОВСЯКДЕННІ ПРОБЛЕМИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ВІДЧУТТЯ БЕЗПЕКИ</b>	<b>34</b>
<b>4. ГОТОВНІСТЬ БРАТИ УЧАСТЬ У ПІДТРИМУВАННІ БЕЗПЕКИ</b>	<b>40</b>
<b>ДОДАТОК</b>	<b>50</b>
<b>БЕЗПЕКА ЖИТЕЛІВ АРТЕМІВСЬКОГО РАЙОНУ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ: СИТУАЦІЯ, ФАКТОРИ, ОСОБЛИВОСТІ</b>	<b>51</b>
<b>БЕЗПЕКА ЖИТЕЛІВ МІСТА МАРІУПОЛЯ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ: СИТУАЦІЯ, ФАКТОРИ, ОСОБЛИВОСТІ</b>	<b>77</b>
<b>БЕЗПЕКА ЖИТЕЛІВ НОВОАЙДАРСЬКОГО РАЙОНУ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ: СИТУАЦІЯ, ФАКТОРИ, ОСОБЛИВОСТІ</b>	<b>102</b>
<b>БЕЗПЕКА ЖИТЕЛІВ КРАСНОАРМІЙСЬКОГО РАЙОНУ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ: СИТУАЦІЯ, ФАКТОРИ, ОСОБЛИВОСТІ</b>	<b>128</b>
<b>БЕЗПЕКА ЖИТЕЛІВ СВАТІВСЬКОГО РАЙОНУ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ: СИТУАЦІЯ, ФАКТОРИ, ОСОБЛИВОСТІ</b>	<b>154</b>
<b>БЕЗПЕКА ЖИТЕЛІВ СТАНИЧНО-ЛУГАНСЬКОГО РАЙОНУ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ: СИТУАЦІЯ, ФАКТОРИ, ОСОБЛИВОСТІ</b>	<b>183</b>

# ВСТУП

Питання безпеки є ключовими не лише для територій України, охоплених конфліктом, але й для інших областей країни. Однак сьогодення ситуація далека від ідеальної: дії інститутів, покликаних гарантувати безпеку, часто розрізнені й неузгоджені; взаємодія з населенням не налагоджена, представники громад не залучені до роботи з планування й гарантування безпеки. Усе це призводить до того, що ресурси витрачаються нераціонально і багато аспектів, пов'язаних з новими для України чинниками (зона воєнного конфлікту, збільшення кількості військових, трафік зброї, значна кількість переселенців, збільшення числа людей із посттравматичним синдромом, існування озброєних парамілітарних груп тощо), суттєво впливають на життя громад. Ці аспекти є важливими викликами для країни, і їх подолання є обов'язковим для стабільного розвитку.

Проведене Харківським інститутом соціальних досліджень незалежне соціологічне дослідження дає змогу поглянути на основні побоювання й очікування жителів обраних областей у сфері безпеки; вивчити взаємини з інститутами, які відповідають за безпеку, й оцінити їхню ефективність. Це може стати основою для побудови стратегії безпеки, інструментом для просування стратегії взаємодії державних інститутів із громадами у сфері гарантування безпеки, що актуально як для регіонів України, охоплених бойовими діями, так і для решти.

## МЕТОДОЛОГІЯ

### **Дослідження було спрямоване на розв'язання таких завдань:**

- виявити основні побоювання й очікування жителів обраних областей у сфері безпеки;
- отримати уявлення про чинники, що впливають на безпеку в різних громадах;
- вивчити взаємини з інститутами, які гарантують безпеку, й оцінити їхню ефективність.

Для досягнення поставлених завдань протягом грудня 2015 р. – січня 2016 р. було проведено соціологічне опитування 3 000 респондентів у трьох обраних регіонах України – в областях, охоплених конфліктом (Луганська, Донецька), та в Одеській області. Додатково, були також проведені дослідження 1800 респондентів в 6 обраних районах із зони конфлікту (Артемівський, Червоноармійський, Новоайдарський, м.Маріуполь, Сватівський, Станічно-Луганський).

Дослідження проводилося методом особистого (face-to-face) інтерв'ю.

## ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБІРКОВОЇ СУКУПНОСТІ

Вибіркова сукупність опитування становить 3000 осіб – 1000 осіб в Одеській області, 1000 осіб у підконтрольній українській владі частині Донецької області та 1000 осіб у підконтрольній українській владі частині Луганської області. Загалом вибірка репрезентує доросле населення кожної області (віком понад 16 років). Вибірка є пропорційно стратифікованою за типами населених пунктів у кожній області – обласний центр (лише для Одеської області), міста, смт, села. За типом побудови вибірка є триступеневою, комбінованою – випадковою на щаблі відбору населених пунктів і початкових адрес для маршрутів опитування, із квотним скринінгом на щаблі відбору респондентів у домогосподарствах. На першому щаблі здійснюється рандомізований добір населених пунктів (кластерів) окремо в кожній зі страт з імовірністю, пропорційною розміру кластера (PPS – probability proportional to the size). На другому щаблі здійснюється добір адрес (вихідних точок маршруту). Добір респондентів на останньому щаблі здійснюється згідно з квотами, які відтворюють статеві-вікові пропорції населення окремо для кожної області і типу населеного пункту (міські поселення, сільська місцевість).

*Статистичні помилки з імовірністю 95 % не перевищують:*

2,5 % для показників, близьких до 50 %;

2,1 % для показників, близьких до 25 % чи 75 %;

1,5 % для показників, близьких до 10 % чи 90 %;

1,1 % для показників, близьких до 5 % чи 95 %;

0,5 % для показників, близьких до 1 % чи 99 %.<sup>1</sup>

Параметри вибіркової сукупності загалом відбивають модель генеральної сукупності і відповідають вимогам репрезентативності, що дозволяє поширити висновки дослідження на населення у районах опитування (ті, що перебувають під контролем України) обраних областей старше 16 років.

<sup>1</sup> Статистичні помилки без урахування дизайн-ефекту вибірки.

# ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ ДОСЛІДЖЕННЯ

- За результатами дослідження, відчуття небезпеки в різних локаціях дещо розходиться між областями. Так, жителі Одеської області у світлий час доби найбільше відчують небезпеку у власному населеному пункті (17,8 % опитаних). А от жителі Донецької (13,3 %) та Луганської (17,4 %) областей найбільше відчують небезпеку під час перетину блок-постів.
- У темний час доби відчуття небезпеки зростає в різних локаціях від 2 до 4 разів. Так, серед населення Донецької області у 4 рази зростає відчуття небезпеки у власному населеному пункті (з 10,4 до 41,3 %), на другому місці за небезпечністю — інші населені пункти (відчуття небезпеки зростає з 13,2 до 31,6 %). А от небезпека під час перетину блок-постів хоча і зросла до 27,1 %, перемістилася на 3 місце. У Луганській області відчуття небезпеки на блок-постах залишилося на першому місці, до того ж зросло майже утричі (з 17,4 % до 49,5 %). Жителі Одеської області після настання темряви у 2,5 рази більше бояться перебувати у власному населеному пункті (44,5 %) та у 2,4 рази більше — в інших населених пунктах (34,1 %).
- Серед усіх проблем, які наявні в місці проживання, на думку населення всіх трьох областей, перше місце посідає проблема браку робочих місць, причому для Донецької та Луганської областей це питання стоїть особливо гостро (68,1 % відповідей у Донецькій області і 78,8 % — у Луганській). В Одеській області більшою мірою називали такі проблеми, як зростання алкоголізму і наркоманії (43,1 %) та зростання злочинності (40,5 %). У Донецькій області більш поширені труднощі, пов'язані із доступом до медикаментів (27,7 %), продуктів харчування (25,3 %) та води (25,1%). Жителів цієї області також хвилює зростання алкоголізму та наркоманії, але майже у 2 рази менше, ніж жителів Одещини — 25,2 % відповідей. У Луганській області опитані більш за все були стурбовані питаннями отримання медичних послуг (35,5 %), проблемами, пов'язаними із транспортом (28,1 %) та електропостачанням (27,9 %). Велика кількість безробітних чоловіків, передусім у конфліктному регіоні, де люди вже два роки поспіль живуть у стані стресу, багато чого втратили, де неважко дістати алкоголь, наркотики і зброю, — ці чинники формують дуже небезпечне середовище. Відповідно, стратегія посилення безпеки повинна обов'язково передбачати створення робочих місць, перепідготовку і навчання місцевого населення, а також поступове зниження доступності алкоголю.

- Найчастіше протягом останніх 12 місяців ставали свідками злочину жителі Донецької області — так відповіли 7,7 % опитаних. Разом з тим, самих жертв злочину за останні 12 місяців найбільше в Луганській області — 6,4 %, у Донецькій області — у 2,5 рази менше (2,5 % опитаних). У Луганській області також найбільше тих опитаних, чії родичі ставали жертвами злочину протягом року, — 12,4 %. У Донецькій області цей показник менший у 4 рази — 3,1 %, в Одеській — у 2,5 рази (4,9 %).
- Опитування показало, що жителі Одеської області передусім побоюються крадіжки з власної квартири / будинку (62,5 % опитаних), пограбування на вулиці (45,3 %) та загалом стати жертвою будь-яких злочинів (47,4 %). Останнє хвилює і жителів Донецької області (44,1 %). Окрім того, більшість жителів Донеччини, а також Луганщини зазначили такі проблеми, як обстріл власного населеного пункту (69,0 % і 73,0 % відповідно) та активізація бойових дій поблизу власного населеного пункту (73,0 % і 78,0 %). Більше, ніж жителів інших областей, населення Луганської області турбують проблеми з електропостачанням (74,3 %), а також міни / снаряди, що не розірвалися (64,6 %).
- Однією з головних проблем, з якою безпосередньо стикалися жителі всіх трьох областей, є проблема з водопостачанням у населених пунктах. Це зазначили 69,9 % опитаних у Луганській області; 43,4 % жителів Донецької області і кожен четвертий житель Одещини (26,9 %). Загалом можна зазначити, що в Одеській області значно менші відсотки опитаних, які стикалися з тими чи іншими проблемами. Щодо Донецької та Луганської областей, жителі також говорили про наявність проблем з електропостачанням (46,2 % і 78,1 % відповідно). Разом з тим жителі Донецької області удвічі більше стикалися з обстрілами власних населених пунктів (37,4 % опитаних), ніж жителі Луганської області (17,5 %) та у 2,5 рази більше — з проблемами під час перетину блок-постів (14,6 % і 6,0 % відповідно). А от жителі Луганщини у 6 разів частіше ставали жертвами мін і снарядів, що розірвалися (15,1 %), та майже у 17 разів частіше — жертвами терористичних актів (6,7 %). Найменше жителі обох областей стикалися з незаконним обігом зброї та пограбуваннями на вулиці.
- Відзначаючи зміни в безпеці для себе особисто, більшість респондентів з Луганської та Донецької областей зазначили, що ситуація покращилася. Так, безпечніше стали почуватися 60,4 % опитаних у Луганській області та 61,0 % у Донецькій. Очевидно, що це в першу чергу пов'язано з припиненням активних бойових дій у регіоні. Дещо інша картина спостерігається в Одеській області. Незважаючи на те, що регіон перебуває осторонь від зони бойових дій, 48,3% респондентів зазначили, що протягом року ситуація з безпекою погіршилася.

- Найбільша кількість респондентів, які відзначили наявність специфічних загроз для жінок, — серед жителів Донецької області (44,7%). Дещо менше респондентів, які підтвердили наявність таких загроз, серед жителів Одеської області — 38,4%. Найменше стурбовані вразливістю жінок жителі Луганської області — 18,9% опитаних відповіли, що жінкам щось загрожує в регіоні, а 46,6% — що таких загроз не існує. Звіти демонструють, що в районах, близьких до лінії бойових дій, це в першу чергу різні види експлуатації жінок, коли деяким із них доводиться виконувати будь-які прохання військових для того, щоб вижити й отримати їжу та гроші. Також поширені деякі загрози насильства, особливо в місцях великого скупчення військових і вільного продажу алкоголю.
- У ході дослідження багато респондентів відзначили можливість купівлі зброї в їхньому населеному пункті. Зокрема, на таку можливість вказала чверть опитаних у Донецькій області (25,7%) і трохи більше за чверть у Луганській (26,9%). Слід зазначити, що, незважаючи на віддаленість Одеської області від зони бойових дій, кількість респондентів, які визнали, що купівля зброї в їхньому населеному пункті — цілком можлива річ, приблизно така сама. Серед причин, через які люди хочуть мати особисту зброю, респонденти називають у першу чергу такі: «для захисту себе і своєї сім'ї», «для захисту майна», «для впевненості в собі». Кожен п'ятий опитаний у Луганській області також зазначив, що люди хочуть мати зброю для скоєння злочинів (20,2 %).
- Згідно з результатами дослідження, поліція залишається ключовим інститутом, до якого звертатимуться люди в тому випадку, якщо стануть жертвами злочинів. Серед жителів Луганської області до поліції в цьому випадку звернуться 90,0 % опитаних, в Одеській — 86,3 % і дещо менше (73,7 %) — у Донецькій. Другими за значущістю є близькі люди. У Луганській області ці дві категорії практично вичерпують список тих, у кого проситимуть допомоги потерпілі. У Донецькій області доволі важливим агентом допомоги є військові: 11,8 % респондентів зазначили, що звернуться до них у разі, якщо стануть жертвами злочину. В Одеській області таким інститутом є місцева влада (13,1 %).
- Дослідження наочно показало, що більшість опитаних звернуться саме до поліції в тому випадку, якщо стануть свідками злочину (78,4 % в Одеській; 64,3 % — у Донецькій і 84,5 % — у Луганській області). Водночас слід зазначити, що велика кількість респондентів не буде звертатися нікуди в цьому випадку. Таких 14,3 % в Одеській області, практично кожен десятий у Луганській (9,3 %) і 19,4 % — у Донецькій.
- Згідно з даними дослідження, конфліктні ситуації, які виникають за місцем проживання респондентів, у більшості випадків розв'язує поліція. Так відповіли 83,1 % респондентів Одеської області і 81,7 % —



Луганської. Дещо рідше поліція залучена до розв'язання локальних конфліктів у Донецькій області — 55,0 % відзначили це. Другим за значущістю актором у розв'язанні конфліктних ситуацій є самі жителі. Причому найчастіше обходяться своїми силами жителі Луганської області — 38,4 %. В Одеській області це поширено дещо менше (30,4 %). Найрідше жителі займаються розв'язанням конфліктів у Донецькій області — це зазначив кожен четвертий опитаний. Також у всіх трьох регіонах до розв'язання конфліктних ситуацій активно залучена місцева влада, а в Донецькій області ще й прокуратура (19,4 %).

- Водночас респонденти зазначили, що активність самих жителів регіонів щодо підтримання безпеки в їхніх населених пунктах є доволі низькою. Так, про те, що жителі «ніколи і нічого не роблять», сказали 28,9 % респондентів у Луганській області та 28,3 % — в Одеській. Ще більше таких у Донецькій області — 33,2%. Практично стільки ж респондентів відзначили, що місцеві «вкрай рідко щось роблять», хоча значна кількість опитаних розуміють, що відповідальність за безпеку несуть самі жителі. Так відповіли 44,1 % жителів Одеської та Луганської областей і 23,9 % жителів Донецької області. Місцева влада також сприймається частиною людей як важливий агент із гарантування безпеки (24,3 % в Одеській, 26,4% — у Донецькій, 28,4% — у Луганській області). Враховуючи особливості ситуації, для безпеки жителів Донецької і Луганської областей також важлива присутність військових.
- Говорячи про те, чия якість роботи відіграє найбільшу роль у гарантуванні безпеки загалом, респонденти одностайно виділили МНС як лідера. Менше, але все ж суттєво відзначено роботу місцевих лікарень та соціальних служб. Роботу поліції з гарантування безпеки виділили тільки респонденти Одеської області. Для жителів Луганської області важливою складовою виявилася робота пунктів гуманітарної допомоги. Слід також зазначити, що жителі Одеської області високо оцінили зусилля армії в підтриманні безпеки в регіоні.
- Рівень довіри до Президента, Верховної Ради та Кабінету Міністрів є дуже низьким, і це характерно для всіх трьох регіонів. Місцевій владі теж переважно не довіряють, але винятком є Одещина, яка має додатне сальдо довіри до місцевої влади. Немає в населення довіри й до правоохоронних органів (прокуратури, міліції та СБУ), так само, як і до судів. Найвищий рейтинг недовіри цим органам демонструють жителі Одеської області. Найбільше люди довіряють церкві та волонтерським організаціям. ЗСУ мають додатне сальдо довіри тільки в Одеській області, але слід пам'ятати, що жителі Одещини значно менше стикаються з військовими, ніж населення Луганської та Донецької областей.



- Рівень готовності допомагати представникам влади та волонтерам у випадку виникнення небезпечної ситуації є найнижчим у Донецькій області, найвищим — в Одеській. Загалом, найбільша кількість респондентів готові допомагати органам місцевої влади та волонтерам, найменша — органам, пов'язаним із правоохоронною та судовою системою (суд, міліція, прокуратура та СБУ).
- Серед причин слабкої взаємодії силових органів із громадою можна назвати ключові. Перша — низький рівень довіри з боку населення і побоювання самих правоохоронних інститутів. Так, опитування показало, що в Донецькій області міліції довіряють 31,4 % населення, а не довіряють 47,8 %. Решта не визначилися зі своїм ставленням, що не робить їх потенційно активними помічниками. Набагато гірше ставлення до прокуратури, якій у Донецькій області довіряють 12,2 %, а про недовіру кажуть 51,0 %. Така сама ситуація була виявлена нами в Луганській області, де міліції довіряють 18,9 %, а не довіряють 62,8 %; прокуратурі довіряють лише 9,5 %, а не довіряють 59,0 %. Частина респондентів побоюється правоохоронних органів і боїться стати жертвами несправедливих звинувачень з їхнього боку. У Донецькій області таких 21,3 %, а в Луганській — 18,2%. Фізичного насильства з боку правоохоронців побоюються в Донецькій області 19,2 %, а в Луганській — 36,9 %. Другим визначальним фактором є відсутність у самих правоохоронних органів програм, спрямованих на залучення людей до підтримування безпеки. Місцеві правоохоронці за звичкою спираються тільки на свої сили, не мають за своє завдання взаємодію з населенням, не сприймають населення як замовника своїх послуг. Усі правоохоронні органи вкрай централізовані — їх планування, кадрові призначення відбуваються з Києва, що не сприяє врахуванню пріоритетів місцевої громади. Оцінка діяльності правоохоронних органів також не передбачає вивчення думки громади, а, як і раніше, спирається на показники. Також слід зазначити, що керівники правоохоронних органів часто не є представниками місцевої громади, а приїхали з іншого регіону за призначенням.
- Звіти інтерв'юерів про те, як відбувалося опитування, дають змогу констатувати суттєве розчарування відсутністю серйозних зрушень у сфері реформ. Люди не розуміють їхнього плану, до чого вони мають привести, не бачать результатів, які могли би зробити їхнє життя простішим і безпечнішим. Із часів запуску першої патрульної служби в Києві, за яким усі стежили з цікавістю й очікуваннями, запуск таких служб в інших містах уже не сприймається як певний суттєвий крок, що змінить роботу поліції і громадян. Реформи інших інститутів — прокуратури, СБУ взагалі не помітні пересічним громадянам.
- Ще одним чинником, що підриває довіру до органів та інститутів, які гарантують безпеку, є застаріла система скарг на дії силових органів. Вона залишається незмінною з часів СРСР, і сьогодні будь-яка скарга

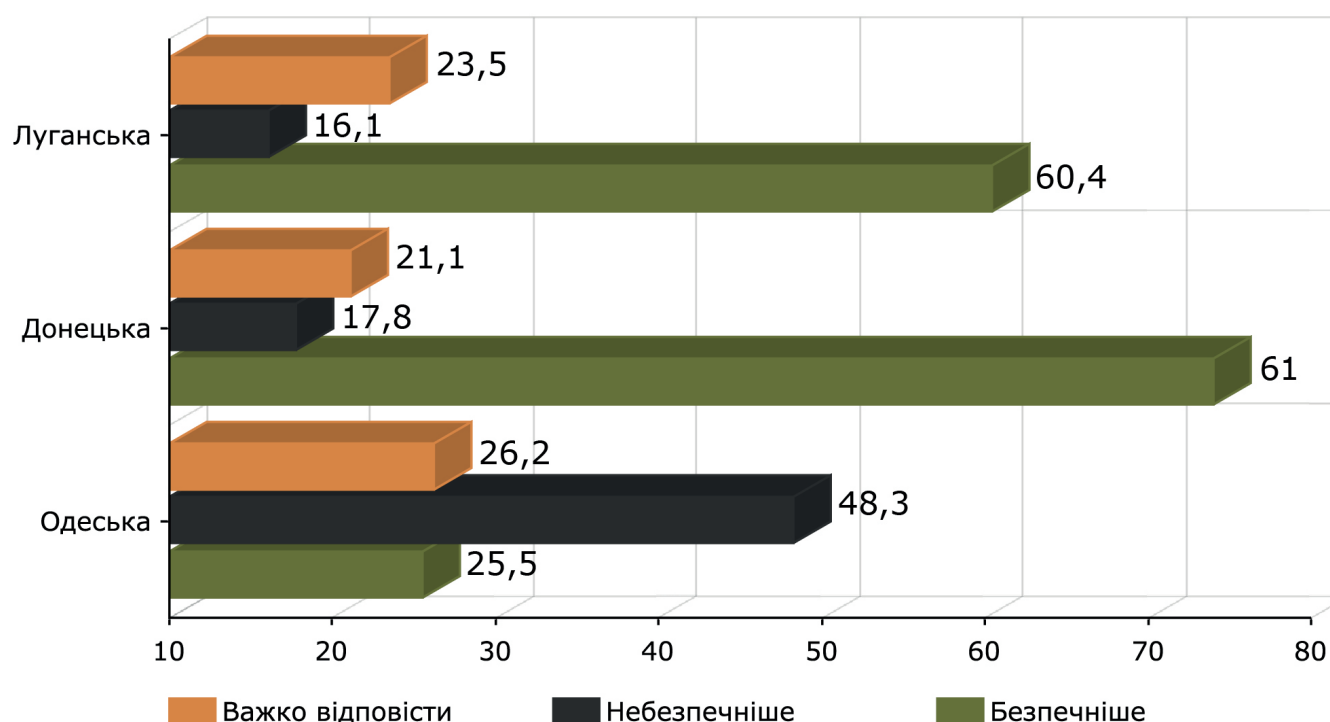
на роботу правоохоронців йде за двома напрямками: до керівництва самого органу, на співробітників якого скаржаться, або до прокуратури. Обидва напрямки є вкрай неефективними, враховуючи їхню необ'єктивність і відсутність громадянського контролю за розслідуванням. Іноді люди скаржаться Омбудсману, однак цей напрямок також не є ефективним для людей, оскільки Омбудсман не має повноважень проводити своє розслідування і впливати на долю скарги. Результати його провадження будуть урешті-решт також спрямовані до прокуратури. У деяких випадках найбільш ефективним способом для людини є звернення до ЗМІ.

# 1. БЕЗПЕКА ТА ЇЇ СКЛАДНИКИ

Найважливішим показником тенденцій безпеки в регіонах, де проводилося дослідження, стало вивчення суб'єктивної думки жителів із цього приводу. Так, говорячи про зміни безпеки для себе особисто, більшість респондентів з Луганської та Донецької областей зазначили, що ситуація покращилася. Так, безпечніше стали почуватися 60,4 % опитаних у Луганській області та 61,0 % у Донецькій (рис 1.1).

Очевидно, що це в першу чергу пов'язано з припиненням активних бойових дій у регіоні і поступовим переходом конфлікту в стадію «жевріння». Водночас, оцінюючи минулі 12 місяців, більш ніж п'ята частина опитаних Донецької та 23,5 % Луганської областей не змогли виразно відповісти, чи змінилася ситуація з безпекою. А частина респондентів (Луганська область – 16,1%, Донецька – 17,8%) зазначили, що їхнє життя стало небезпечнішим.

Дещо інша картина спостерігається в Одеській області. Незважаючи на те, що регіон перебуває осторонь від зони бойових дій, 48,3 % респондентів зазначили, що протягом року ситуація з безпекою погіршилася. 25,5 % опитаних вважають, що стало безпечніше, а 26,2 % – вагаються з відповіддю.

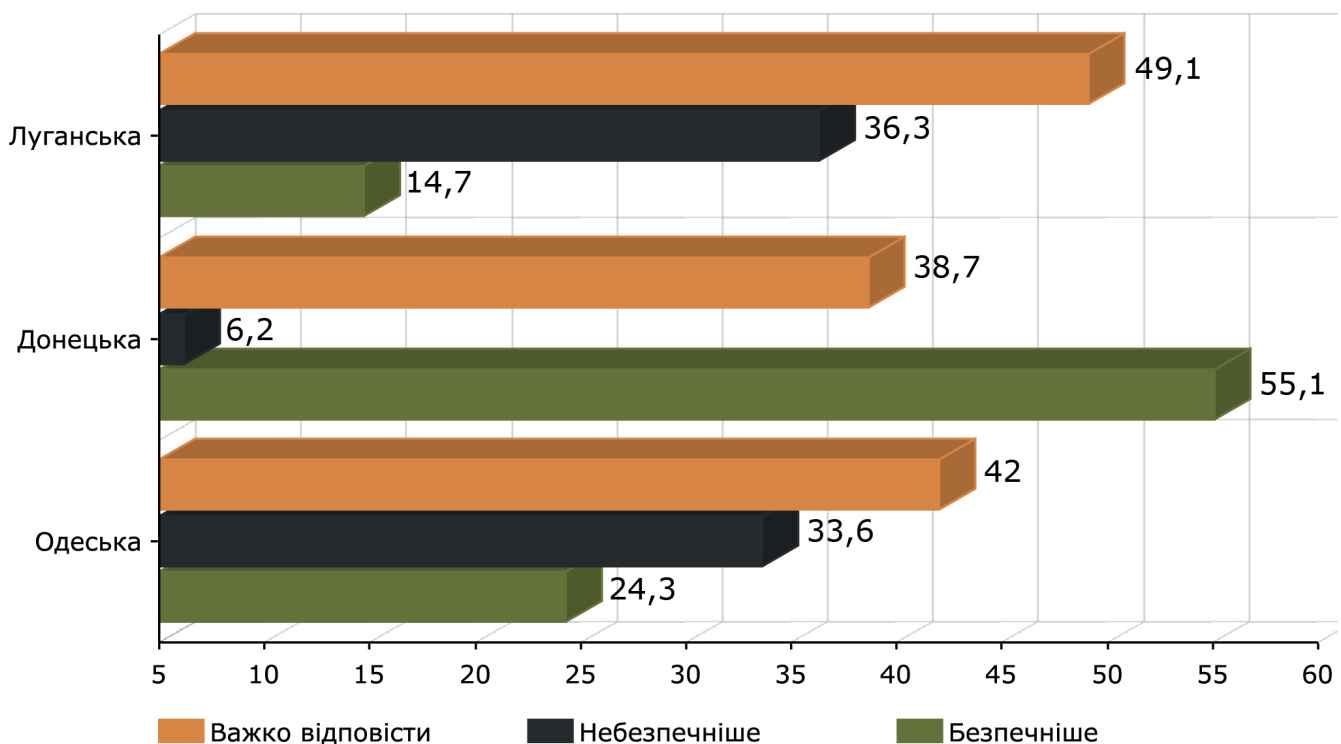


**Рис. 1.1. Наскільки ситуація з безпекою для вас особисто змінилася за останні 12 місяців? (у % до тих, хто відповів)**

У ході дослідження респондентів попросили спрогнозувати те, як зміниться ситуація з безпекою протягом наступних 12 місяців. Дані показують, що практично половина опитаних жителів Луганської області не чекають нічого доброго від наступного року – 49,1 % опитаних важко оцінити, як зміниться ситуація з безпекою, а 36,3 % вважають, що вона погіршиться. Тільки 14,7 % опитаних області налаштовані оптимістично і зазначили, що очікують покращення безпеки.

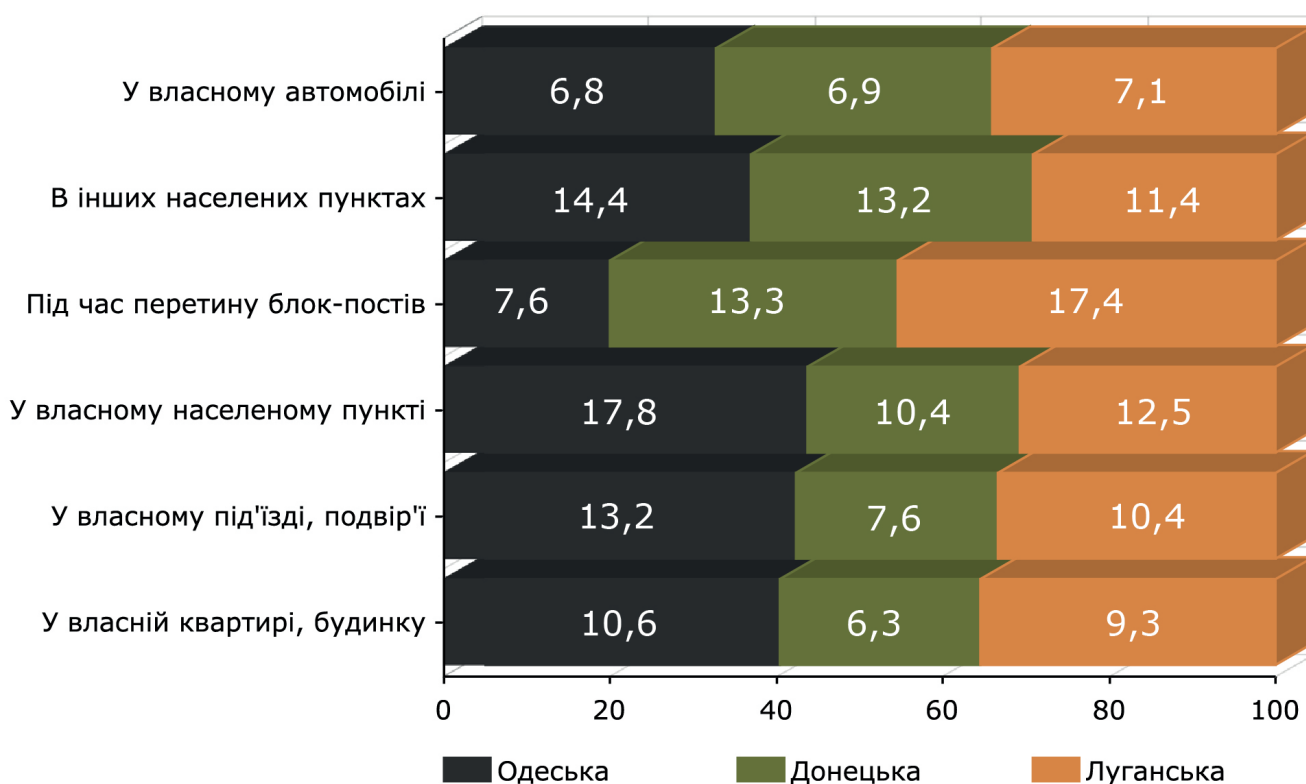
Картина в Донецькій області відрізняється радикально. Більш ніж половина опитаних (55,1 %) зазначають, що стане безпечніше. Як і в Луганській області, більш як третина опитаних (38,7 %) не можуть нічого прогнозувати. Погіршення очікують близько 6,2 % респондентів (рис. 1.2).

Жителі Одеської області також налаштовані песимістично – 33,6 % очікують погіршення ситуації з безпекою, а 42,0 % вагаються щось прогнозувати. Четверть опитаних (24,3 %) зазначили, що ситуація стане більш безпечною.



**Рис. 1.2. Як ви вважаєте, наскільки ситуація з безпекою для вас особисто зміниться протягом наступних 12 місяців?(у % до тих, хто відповів)**

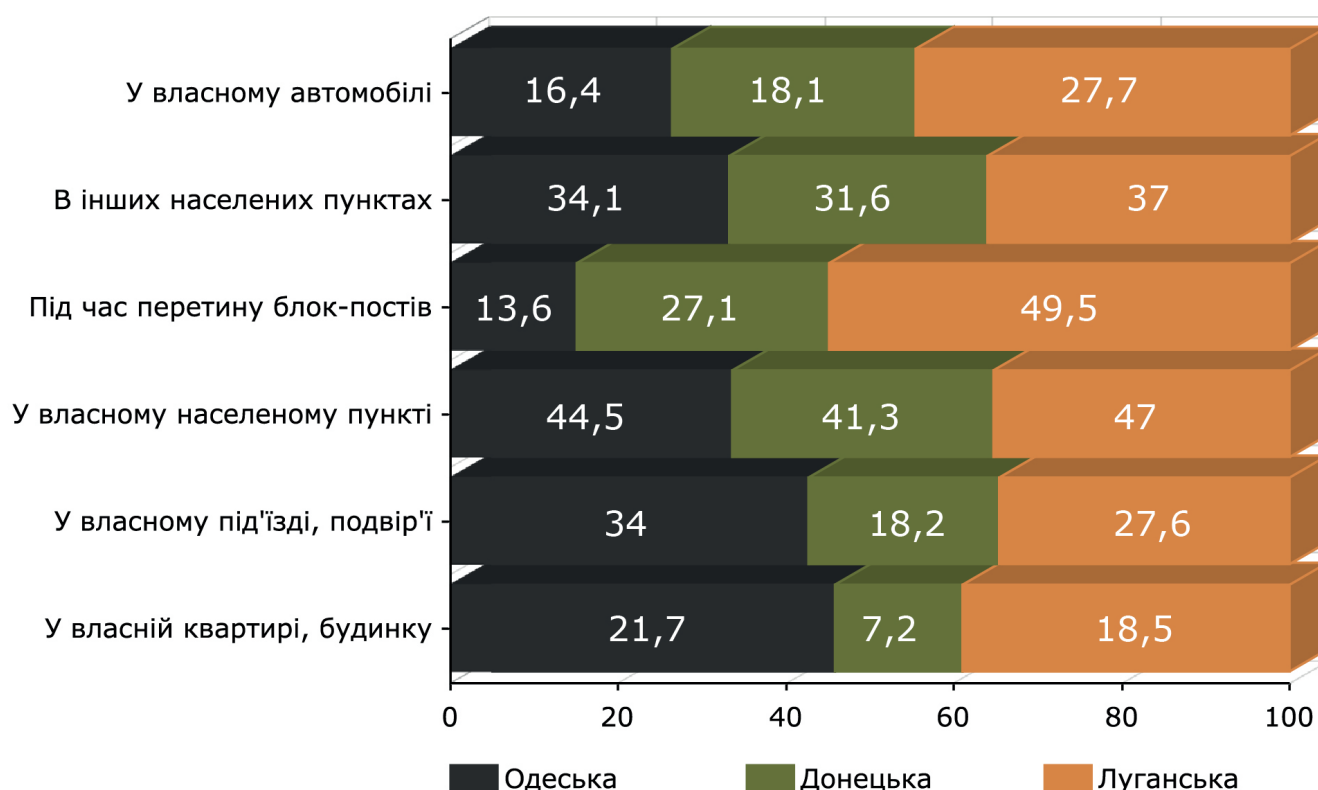
За результатами дослідження, відчуття небезпеки в різних локаціях дещо різняться між областями (рис. 1.3). Так, жителі Одеської області у світлий час доби найбільше відчують небезпеку у власному населеному пункті (17,8 % опитаних). А от жителі Донецької (13,3 %) та Луганської (17,4 %) областей найбільше відчують небезпеку під час перетину блок-постів. На другому місці за небезпечністю для жителів усіх трьох областей є інший населений пункт (Одеська область – 14,4 %; Донецька – 13,2 %; Луганська – 11,4 %). Найменше опитані відчують небезпеку у власному автомобілі та у власній квартирі, будинку.



**Рис. 1.3. Відчуття небезпеки жителями Одеської, Донецької, Луганської областей у різних локаціях у світлий час доби (у % до тих, хто відповів)**

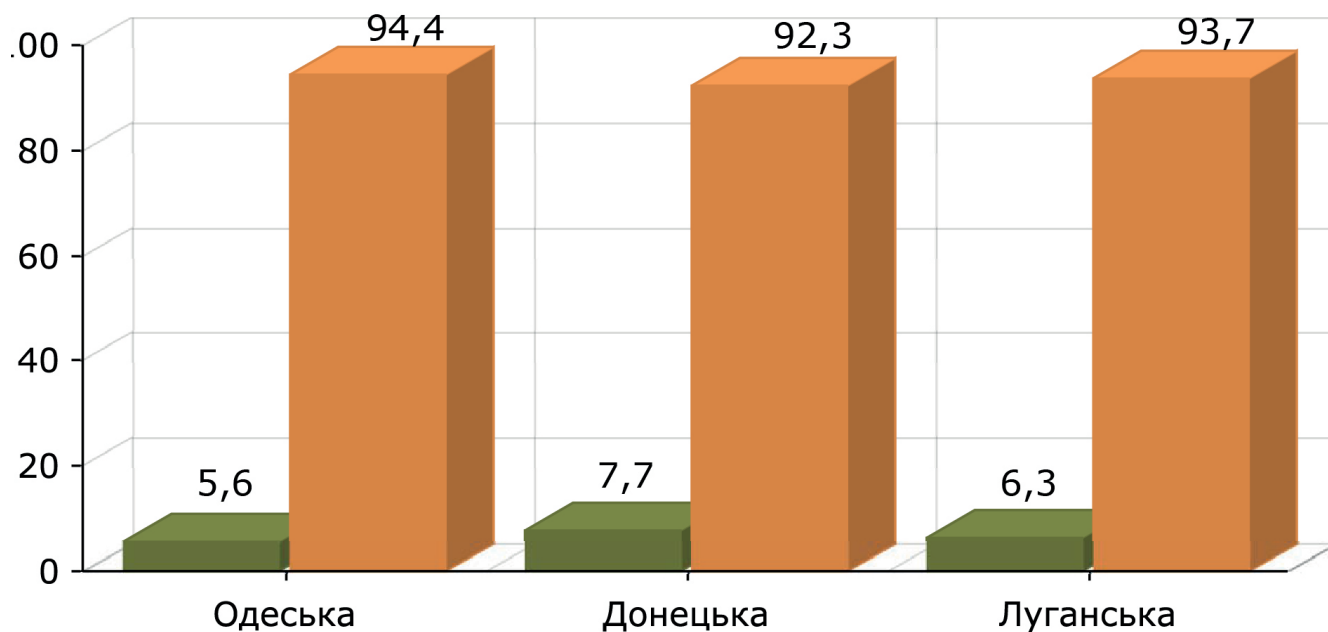
Слід зазначити, що у темний час доби відчуття небезпеки зростає в різних локаціях від 2 до 4 разів (рис. 1.4). Так, серед населення Донецької області у 4 рази зросло відчуття небезпеки у власному населеному пункті (з 10,4 до 41,3 %), на другому місці за небезпечністю – інші населені пункти (відчуття небезпеки зросло з 13,2 до 31,6 %). А от небезпека під час перетину блок-постів хоча і зросла до 27,1 %, перемістилася на 3 місце. У Луганській області ситуація інша. Відчуття небезпеки на блок-постах залишилося на першому місці, до того ж зросло майже утричі

(з 17,4 % до 49,5 %). Жителі Одеської області після настання темряви у 2,5 рази більше бояться перебувати у власному населеному пункті (44,5 %) та у 2,4 рази – в інших населених пунктах (34,1 %). Також у темний час доби опитані в Одеській області більшою мірою відчують небезпеку у власному під'їзді, подвір'ї (34 %) порівняно з опитаними Донецької та Луганської областей.



**Рис. 1.4. Відчуття небезпеки жителми Одеської, Донецької, Луганської областей у різних локаціях у темний час доби (у % до тих, хто відповів)**

Важливим показником безпеки в населеному пункті є інформація про те, як багато його жителів ставали жертвами або свідками злочину або мають серед родичів таких жертв. Слід зазначити, що найчастіше протягом останніх 12 місяців свідками злочину ставали жителі Донецької області – так відповіли 7,7 % опитаних (рис. 1.5). Найбільше всього тих, хто не був таким свідком, в Одеській області – 94,4 %.

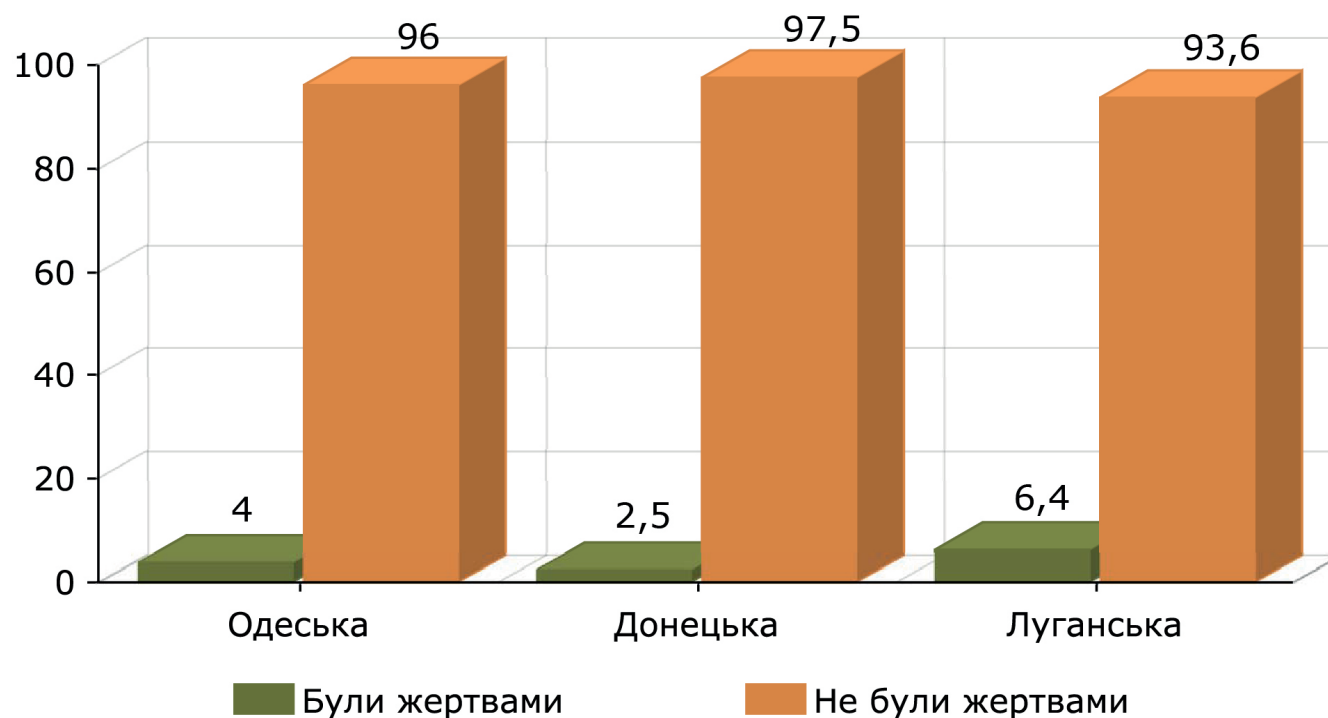


■ Були свідками

■ Не були свідками

**Рис. 1.5. Розподіл відповідей жителів Одеської, Донецької та Луганської областей, які ставали або не ставали свідками злочину протягом останніх 12 місяців (у % до тих, хто відповів)**

Разом з тим самих жертв злочину за останні 12 місяців найбільше в Луганській області – 6,4 %, у Донецькій області – у 2,5 рази менше (2,5 % опитаних) (рис. 1.6).



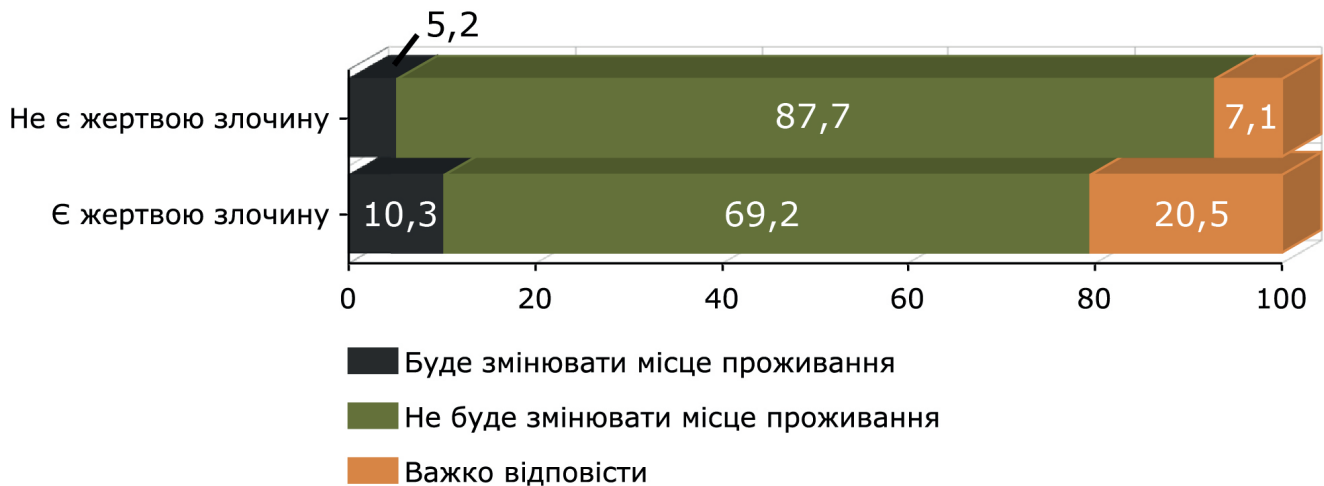
■ Були жертвами

■ Не були жертвами

**Рис. 1.6. Розподіл відповідей жителів Одеської, Донецької та Луганської областей, які ставали або не ставали жертвами злочину протягом останніх 12 місяців (у % до тих, хто відповів)**

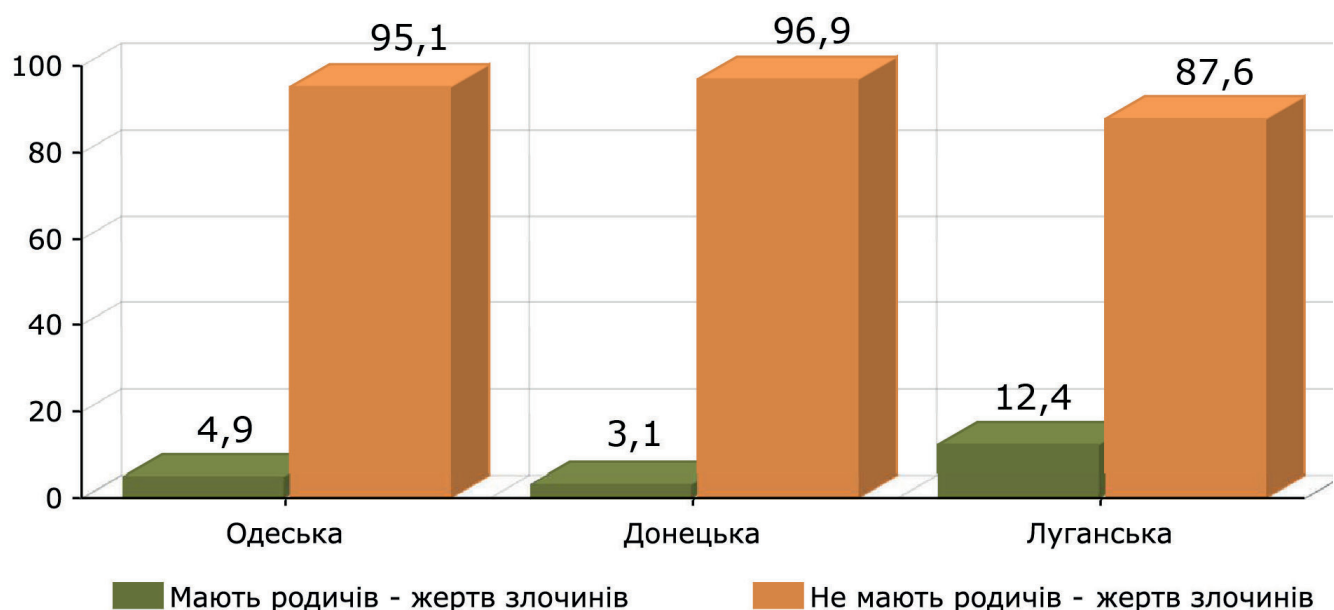


Слід зазначити, що ті, хто ставав жертвою злочину за останній рік, більшою мірою планують протягом наступних 12 місяців зміну місця проживання (10,3 % опитаних) на відміну від тих, хто не був жертвою злочину (5,2 %) (рис. 1.7). При цьому кожному п'ятому, хто стикався зі злочинними діями, важко відповісти щодо таких планів на майбутнє, а от серед тих, хто не стикався, тільки 7,1 % вагалися з відповіддю.



**Рис. 1.7. Плани жертв / не жертв злочинів Одеської, Донецької та Луганської областей щодо зміни місця проживання протягом наступних 12 місяців (у % до тих, хто відповів)**

У Луганській області також найбільше тих опитаних, чиї родичі ставали жертвами злочину протягом року, – 12,4 % (рис. 1.8). У Донецькій області цей показник менший у 4 рази – 3,1 %, в Одеській – у 2,5 рази (4,9 %).



**Рис. 1.8. Розподіл відповідей жителів Одеської, Донецької та Луганської областей, родичі яких ставали або не ставали жертвами злочину протягом останніх 12 місяців (у % до тих, хто відповів)**

Важливим показником для планування та оцінювання роботи правоохоронних органів у населених пунктах є те, наскільки жителі побоюються тих чи інших загроз (табл. 1.1). Опитування показало, що жителі Одеської області передусім побоюються крадіжок з власної квартири / будинку (62,5 % опитаних), пограбування на вулиці (45,3 %) та загалом стати жертвою будь-яких злочинів (47,4 %). Останнє хвилює і жителів Донецької області (44,1 %). Окрім того, більшість жителів Донеччини, а також Луганщини зазначили такі проблеми, як обстріл власного населеного пункту (69,0 % і 73,0 % відповідно) та активізація бойових дій поблизу власного населеного пункту (73,0 % і 78,0 %). Більше, ніж жителів інших областей, населення Луганської області турбують труднощі з електропостачанням (74,3 %), а також міни / снаряди, що не розірвалися (64,6 %). А от більшість жителів Одещини вибухів мін /снарядів не побоюються узагалі (79,1 %), так само, як і мародерства (76 %). У Донецькій області також більшість мешканців не побоюється мародерства (72,9 %), на відміну від Луганської, де таких тільки половина (50,6 %). Також опитані Донецької та Луганської областей не побоюються несправедливих звинувачень з боку силових органів (71,7 % і 53,9 % відповідно); здирництва (66,5 % і 53,0 %) та фізичного насильства з боку військових та міліції (71,8 % і 51,4 %).

Таблиця 1.1

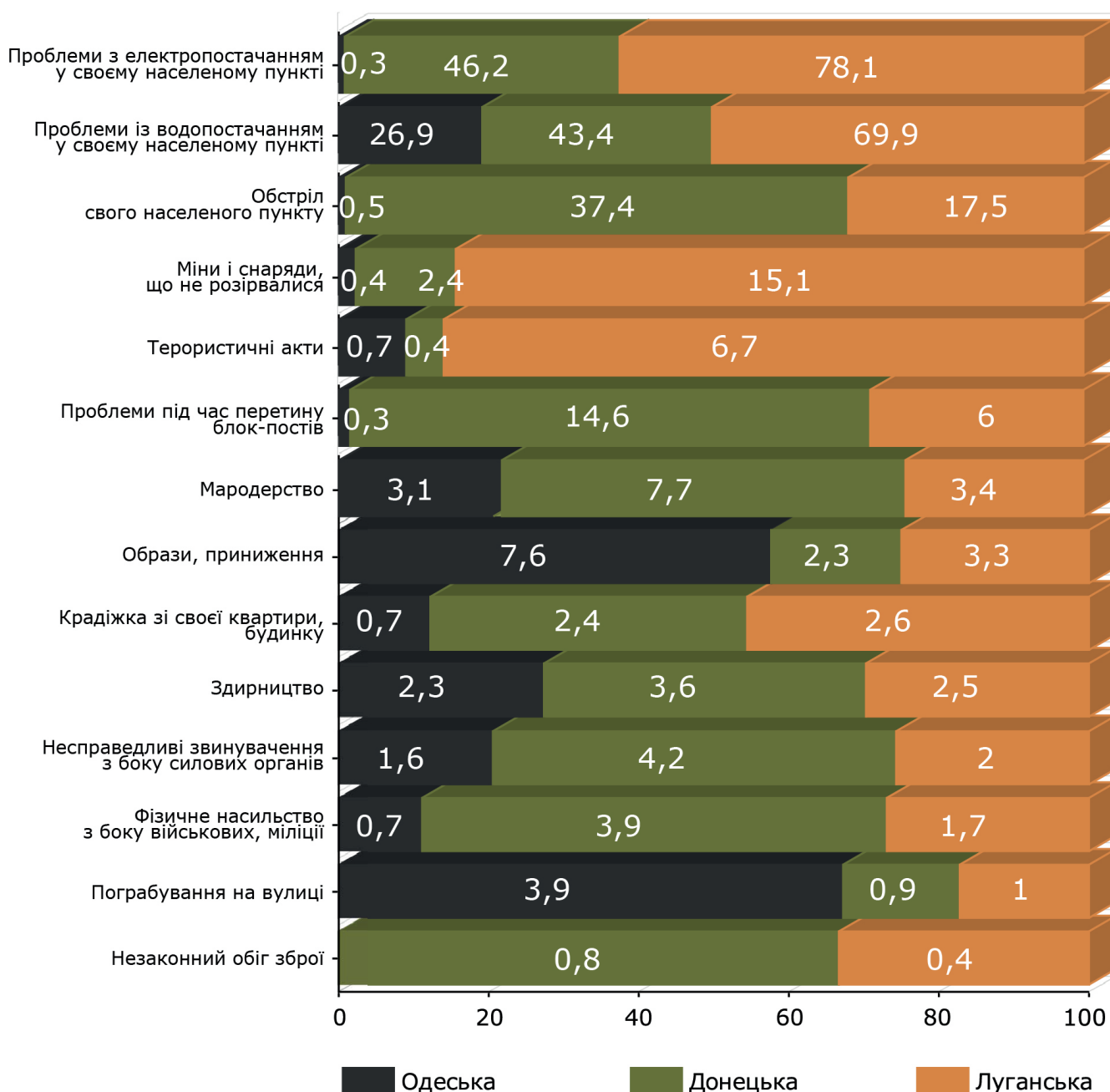
ПОБОЮВАННЯ ЖИТЕЛІВ ОДЕСЬКОЇ, ДОНЕЦЬКОЇ ТА ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ ЩОДО РІЗНИХ ЗАГРОЗ (у % до тих, хто відповів)

	Одеська			Донецька			Луганська		
	По-бою-ються	Не побою-ються	Важко від-пові-сти	По-бою-ються	Не по-бою-ються	Важко від-пові-сти	По-бою-ються	Не по-бою-ються	Важко від-пові-сти
Крадіжки зі своєї квартири, будинку	62,5	36,5	1,0	33,6	62,7	3,7	37,0	50,6	12,4
Проблем із водо-постачанням	25,9	72,3	1,8	39,4	59,0	1,6	57,5	31,6	10,9
Проблем з елек-тропостачанням	38,3	59,9	1,8	38,2	59,8	2,0	74,3	16,1	9,6
Обстрілу свого на-селеного пункту	20,0	74,6	5,4	69,0	29,1	1,9	73,0	15,7	11,3
Активізації бойових дій поблизу свого населеного пункту	20,8	72,8	6,4	73,0	25,2	1,8	78,0	12,0	10,0
Мін і снарядів, що не розірвалися	12,6	79,1	8,3	35,4	57,8	6,8	64,6	24,9	10,5
Мародерства	16,8	76,0	7,2	21,4	72,9	5,7	29,9	50,6	19,5
Пограбуван-ня на вулиці	45,3	51,3	3,4	29,6	64,0	6,4	39,8	45,1	15,1
Несправедливих звинувачень з боку силових органів	22,5	68,4	9,1	21,3	71,7	7,0	18,2	53,9	27,9
Здирництва	19,0	73,7	7,3	25,9	66,5	7,6	19,4	53,0	27,6
Фізичного насиль-ства з боку війсь-кових, міліції	18,8	73,5	7,7	19,2	71,8	9,0	36,9	51,4	11,7
Незаконно-го обігу зброї	20,7	63,5	15,8	25,4	61,8	12,8	20,5	56,0	23,5
Терористичних актів	39,0	54,9	6,1	33,9	51,5	14,6	55,9	19,9	24,2
Стати жертвою образ, принижень	32,2	61,4	6,4	28,2	66,0	5,8	25,0	48,9	26,1
Проблем під час пе-ретину блок-постів	8,1	60,2	31,7	14,7	64,9	20,4	20,3	54,4	25,3
Стати жертвою будь-яких зло-чинів узагалі	47,4	48,5	4,1	44,1	50,1	5,8	53,9	22,6	23,5

Побоювання населення дуже важливо порівняти з тими загрозами, з якими стикалися опитані упродовж останніх 12 місяців. Цікаво, що незважаючи на те, що більшість жителів усіх областей цього не побоюється, однією з головних проблем для них є проблеми з водопостачанням у населених пунктах (рис.1.9). Це відзначили 69,9 % опитаних у Луганській області; 43,4 % жителів Донецької області і кожен четвертий житель Одещини (26,9 %). Загалом можна зазначити, що в Одеській області значно менші відсотки людей, які стикалися з тими чи іншими проблемами. Окрім водопостачання, жителі цієї області більшою мірою називали також крадіжки з власної квартири / будинку (7,6 %) та пограбування

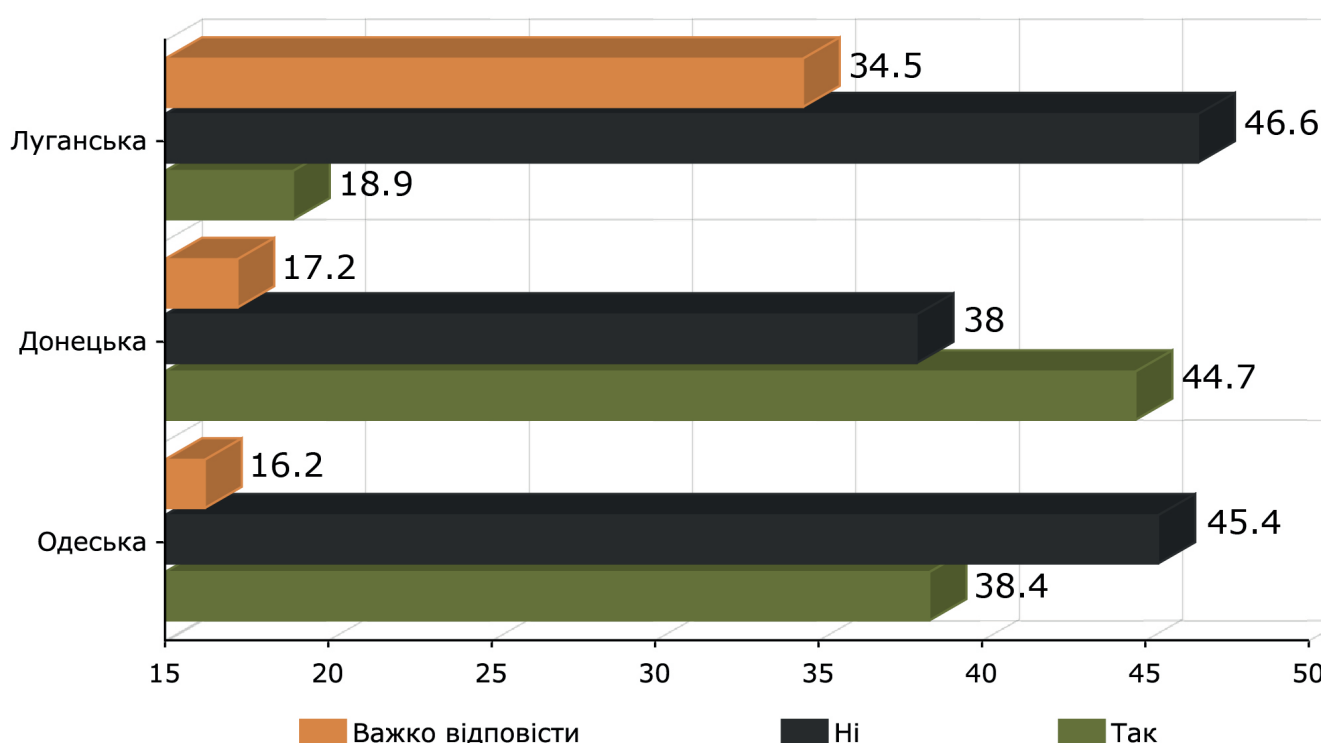
## БЕЗПЕКА ТА ЇЇ СКЛАДНИКИ

на вулиці (3,9 %). У Донецькій та Луганській областях опитані також вказували на наявність проблем з електропостачанням (46,2 % і 78,1 % відповідно). Щодо відмінностей у загрозах, із якими безпосередньо стикалися жителі цих областей, то вони є доволі значущими. Так, жителі Донецької області у 2 рази більше стикалися з обстрілами власних населених пунктів (37,4 % опитаних), ніж жителі Луганської області (17,5 %) та у 2,5 рази більше — з проблемами під час перетину блок-постів (14,6 % і 6,0 % відповідно). А от мешканці Луганщини у 6 разів частіше ставали жертвами мін і снарядів, що розірвалися (15,1 %) та майже у 17 разів частіше – жертвами терористичних актів (6,7 %). Найменше жителі обох областей стикалися з незаконним обігом зброї та пограбуваннями на вулиці.



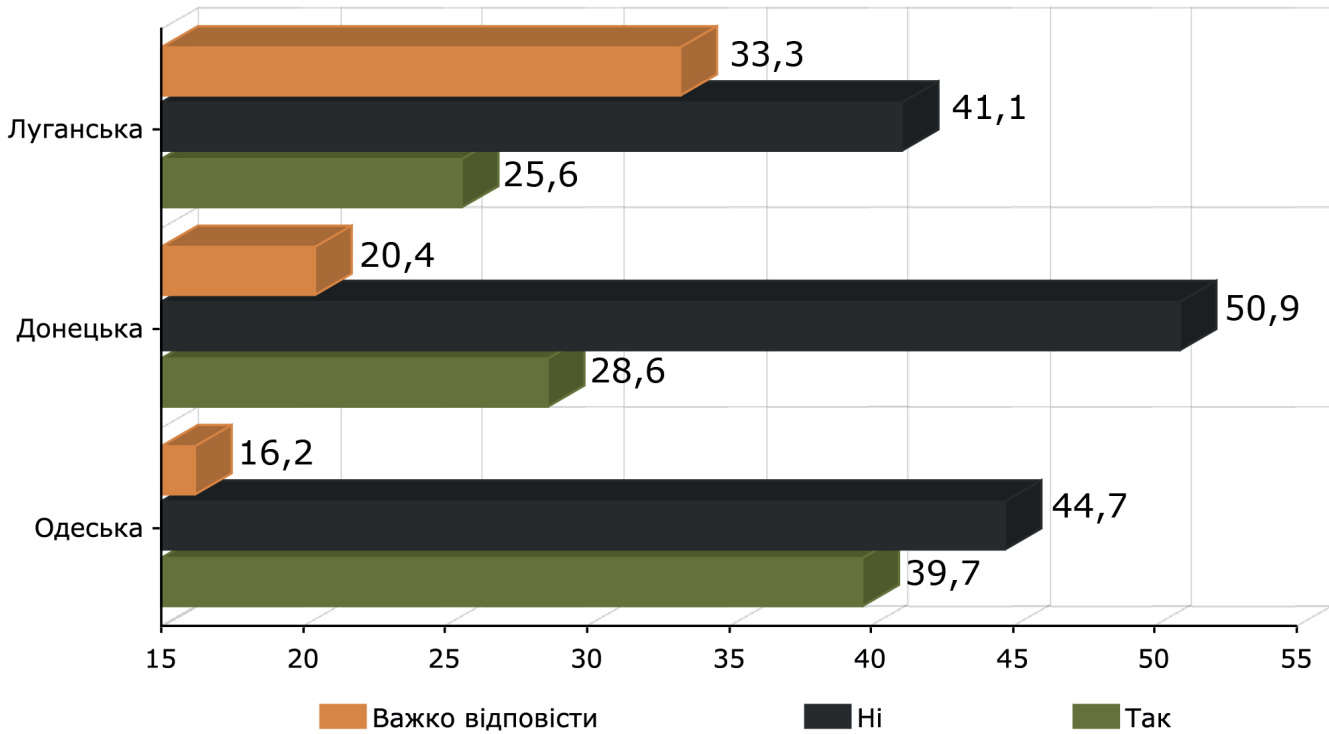
**Рис. 1.9. Загрози, з якими безпосередньо стикалися жителі Одеської, Донецької та Луганської областей упродовж останніх 12 місяців (у % до тих, хто відповів)**

Предметом нашого дослідження стали також специфічні загрози, які існують для вразливих груп – жінок і дітей. Найбільша кількість респондентів, які відзначили наявність специфічних загроз для жінок – серед жителів Донецької області (44,7 %) (рис 1.10). Дещо менше респондентів, які відзначили наявність таких загроз, серед жителів Одеської області – 38,4 %. Найменше стурбовані вразливістю жінок жителі Луганської області – 18,9 % опитаних зазначили, що жінкам щось загрожує в регіоні, а 46,6 % вказали, що таких загроз не існує. Для порівняння – на відсутність специфічних загроз для жінок вказали 45,4 % жителів Одеської області та 38,0 % – Донецької.



**Рис. 1.10. Наявні загрози для безпеки жінок (у % до тих, хто відповів)**

Дещо оптимістичніше респонденти оцінили загрози безпеці дітей у регіонах опитування. Значна частина жителів усіх трьох областей вказала, що такі специфічні загрози відсутні (41,1 % – Луганська, 50,9 % – Донецька, 44,7 % – Одеська область) (рис. 1.11). Водночас 39,7 % жителів Одеської області констатували, що дітям може щось загрозувати. Такої самої точки зору дотримуються 25,6 % опитаних Луганської області та 28,6 % – Донецької.



**Рис. 1.11. Наявні загрози для дітей (у % до тих, хто відповів)**

У ході дослідження багато респондентів відзначили можливість купівлі зброї в своєму населеному пункті (табл. 1.2). Зокрема, про таку можливість відповіли чверть опитаних у Донецькій області (25,7 %) і трохи більше за чверть – у Луганській (26,9 %). При цьому 16,1 % респондентів у Донецькій області зазначили, що сьогодні в їхньому населеному пункті легко дістати або купити зброю, а 21,1 % у Луганській – що це можливо, але важко.

Слід зазначити, що, незважаючи на віддаленість Одеської області від зони бойових дій, кількість респондентів, які визнали, що купівля зброї в їхньому населеному пункті – цілком можлива річ, приблизно така сама. Так, 9,1 % опитаних зазначили, що це легко зробити, а ще 12,4 % – що це можливо, але важко.

**Таблиця 1.2**

**НАСКІЛЬКИ ЛЕГКО СЬОГОДНІ ДІСТАТИ АБО КУПИТИ ЗБРОЮ У ВАШОМУ НАСЕЛЕНОМУ ПУНКТІ?(у % до тих, хто відповів)**

	Важко відповісти	Дуже легко	Доволі легко	Можливо, але важко	Дуже важко	Неможливо
Одеська	50,5	5,3	3,8	12,4	13,7	14,4
Донецька	66,7	4,1	12,0	9,6	2,7	4,8
Луганська	67,9	1,4	4,4	21,1	1,5	3,6

Серед причин, через які люди хочуть мати особисту зброю, респонденти Одеської області виділяють у першу чергу «захист себе і своєї сім'ї» (80,7%) і захист майна (35,2%) (табл. 1.3). 27,7 % опитаних також називають такий мотив, як «для впевненості в собі». Схожі результати були виявлені в Луганській області – вважають, що зброю купують для захисту себе і родини 64,7 %, для «впевненості в собі» – 38,4 %. Кожен п'ятий опитаний у Луганській області також зазначив, що люди хочуть мати зброю для скоєння злочинів (20,2 %). Жителі Донецької області дещо іншої думки про бажання придбання зброї. Хоча найбільша кількість респондентів також вважає, що купівля зброї виправдана захистом себе і своєї сім'ї (39,3 %), практично третина респондентів (29,6 %) зазначила, що зброю купують «для скоєння злочинів». Фактор упевненості в собі також має велике значення – на це вказали 26,2 % опитаних.

**Таблиця 1.3**

**ЧОМУ, НА ВАШУ ДУМКУ, ЛЮДИ ХОЧУТЬ МАТИ ОСОБИСТУ ЗБРОЮ?**

(у % до відповідей)

	Одеська	Донецька	Луганська
Для впевненості в собі	27,7	26,2	38,4
Для захисту себе і своєї сім'ї	80,7	39,3	64,7
Для захисту майна	35,2	21,9	31,1
Для можливої участі в бойових діях	0,7	10,4	1,1
Для можливого продажу	2,8	10,6	5,3
Для скоєння злочинів	15,1	29,6	20,2
Заради цікавості, бажання постріляти	6,1	7,3	6,3
Інше	1,9	6,6	1,3

Згідно з результатами дослідження, поліція залишається ключовим інститутом, до якого звертатимуться люди в тому випадку, якщо стануть жертвами злочинів (табл. 1.4). Серед жителів Луганської області до поліції в цьому випадку звернуться 90,0 % опитаних, в Одеській – 86,3 % і дещо менше (73,7 %) – у Донецькій. Другими за значущістю є близькі люди. Так, 36,7 % респондентів Донецької області та 30,6 % Луганській відзначили, що звернуться до них за допомогою у разі, якщо стануть



жертвою злочину. Практично така сама кількість скористається їхньою допомогою і в Одеській області – 26,3 %. У Луганській області ці дві категорії практично вичерпують список тих, у кого проситимуть допомоги потерпілі. У Донецькій області доволі важливим агентом допомоги є військові – 11,8 % респондентів зазначили, що будуть звертатися до них у разі, якщо стануть жертвами злочину. В Одеській області таким інститутом є місцева влада (13,1 %).

**Таблиця 1.4**

**ДО КОГО ВИ ЗВЕРНЕТЕСЯ, ЯКЩО СТАНЕТЕ ЖЕРТВОЮ ЗЛОЧИНУ?**

(у % до відповідей)

	Одеська	Донецька	Луганська
<b>До поліції</b>	86,3	73,7	90,0
<b>До родичів, знайомих</b>	26,3	36,7	30,6
<b>До сусідів</b>	7,4	6,4	5,9
<b>До військових</b>	0,8	11,8	4,0
<b>До адвоката</b>	5,3	5,4	4,1
<b>До волонтерів, неурядових організацій</b>	1,0	2,0	0,7
<b>До засобів масової інформації</b>	1,9	0,7	0,7
<b>До місцевої влади</b>	13,1	3,1	5,1
<b>До СБУ</b>	1,5	1,1	1,0
<b>До прокуратури</b>	7,6	1,8	1,5
<b>До міжнародних організацій</b>	0,9	0,3	0
<b>Ні до кого не буду звертатися</b>	6,1	7,1	3,2
<b>Інше</b>	1,2	2,4	1,3

Дослідження наочно показало, що більшість опитаних звернуться саме до поліції в тому випадку, якщо стануть свідками злочину (78,4 % – в Одеській області; 64,3 % – у Донецькій і 84,5 % – у Луганській області). Водночас слід зазначити, що велика кількість респондентів не будуть нікуди звертатися в цьому випадку (табл. 1.5). Таких 14,3 % в Одеській області, практично кожен десятий у Луганській (9,3 %) і 19,4 % – у Донецькій.

**Таблиця 1.5**

**ДО КОГО ВИ ЗВЕРНЕТЕСЯ, ЯКЩО СТАНЕТЕ СВІДКОМ ЗЛОЧИНУ?**

(у % до відповідей)

	<b>Одеська</b>	<b>Донецька</b>	<b>Луганська</b>
<b>До поліції</b>	78,4	64,3	84,5
<b>До родичів, знайомих</b>	11,6	26,7	16,2
<b>До сусідів</b>	2,4	6,0	1,5
<b>До військових</b>	0,7	10,5	1,9
<b>До адвоката</b>	0,8	3,9	0,9
<b>До волонтерів, неурядових організацій</b>	1,1	0,8	0
<b>До засобів масової інформації</b>	1,5	0,7	0,8
<b>До місцевої влади</b>	3,6	3,1	2,9
<b>До СБУ</b>	0,4	0,9	0,6
<b>До прокуратури</b>	3,1	1,0	0,6
<b>До міжнародних організацій</b>	0,4	0,1	0
<b>Ні до кого не звертатимусь</b>	14,3	19,4	9,3
<b>Інше</b>	1,4	3,2	2,1

Респонденти зазначили, що активність самих жителів регіонів щодо підтримання безпеки в їхніх населених пунктах є доволі низькою. Так, про те, що «ніколи і нічого не роблять», сказали 28,9 % респондентів у Луганській області та 28,3 % – в Одеській. Ще більше таких у Донецькій області – 33,2 %. Практично стільки ж респондентів відзначили, що «вкрай рідко щось роблять».

На те, що ведеться постійна робота представниками громади щодо підтримання безпеки, вказали 11,2 % жителів Одеської області, 5,2 % – Луганської. Кількість тих, що бачили таку роботу постійно, в Донецькій області коливається в межах 1 %.

## 2. ДОВІРА ДО ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВ ТА ОЦІНКА ЇХНЬОЇ РОБОТИ

У ході опитування ми виявляли рівень довіри населення трьох регіонів до різноманітних державних та громадських інститутів, а також до Збройних сил України та волонтерських організацій.

В Одеській області до більшості інститутів влади спостерігається високий рівень недовіри: до Президента – 73,5 %, до Верховної Ради та Кабінету Міністрів – 81,2 %, до судів – 74,8 % та до прокуратури – 73,6 %. Найбільше населення Одещини довіряє церкві— 60,7 %, Збройним силам та волонтерським організаціям – 57,2 %, а також місцевій владі – 46,1 % (табл. 2.1). Одеський регіон вирізняється серед двох інших тим, що має додатне сальдо довіри до місцевої влади, тобто кількість населення, що довіряє місцевій владі, вища, ніж кількість тих, що не довіряють (табл. 2.2).

**Таблиця 2.1**

**РІВЕНЬ ДОВІРИ НАСЕЛЕННЯ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ ДО ДЕРЖАВНИХ ТА ГРОМАДСЬКИХ ІНСТИТУТІВ (у % до тих, хто відповів)**

	Цілком довіряю	Радше довіряю	Важко відповісти	Радше не довіряю	Зовсім не довіряю
Президент	2,5	14,2	9,8	26,7	46,8
	16,7			73,5	
Верховна Рада	1,5	9,9	7,4	24,7	56,5
	11,4			81,2	
Кабінет Міністрів	1,8	9,5	7,5	25,4	55,8
	11,3			81,2	
Суди	1,8	11,4	12,0	23,0	51,8
	13,2			74,8	
Прокуратура	2,0	11,1	13,3	22,8	50,8
	13,1			73,6	
Міліція	2,8	28,2	10,9	22,3	35,8
	31,0			58,1	
Збройні сили	6,6	50,6	16,9	8,8	17,1
	57,2			25,9	
Церква	19,4	41,3	13,2	11,2	14,9
	60,7			26,1	
СБУ	3,3	22,1	21,0	19,6	34,0
	25,4			53,6	
Волонтерські організації	12,9	44,3	22,3	7,2	13,3
	57,2			20,5	
Місцева влада	9,2	36,9	12,7	18,1	23,1
	46,1			41,2	

**Таблиця 2.2**

**СПІВВІДНОШЕННЯ РЕСПОНДЕНТІВ, ЯКІ ДОВІРЯЮТЬ І ЯКІ НЕ ДОВІРЯЮТЬ РІЗНИМ  
СУСПІЛЬНИМ ІНСТИТУТАМ (Одеська область)**

<b>САЛЬДО ДОВІРИ</b>	
<b>Президент</b>	-56,8
<b>Верховна Рада</b>	- 69,8
<b>Кабінет Міністрів</b>	-69,9
<b>Суди</b>	- 61,6
<b>Прокуратура</b>	- 60,5
<b>Міліція</b>	- 27,1
<b>Збройні сили</b>	31,3
<b>Церква</b>	34,6
<b>СБУ</b>	- 28,2
<b>Волонтерські організації</b>	36,7
<b>Місцева влада</b>	5

Жителі Донецької області переважно не довіряють усім соціальним інститутам та інститутам влади, окрім церкви. Тільки церква має додатне сальдо довіри (табл. 2.3). Дві третини (66,2 %) опитаних не довіряють Президенту, Кабінету Міністрів (66,6 %) та Верховній Раді (67,2 %). Майже половина опитаних (47,9 %) не довіряє Збройним силам України. Низький рівень довіри й до правоохоронних органів: тільки 12,5 % тією чи іншою мірою довіряють судам; прокуратурі довіряє тільки 12,2 % опитаних. Приблизно третина респондентів (34,4 % та 36,8 %) не змогли дати однозначну відповідь про свою довіру до цих інститутів. Більшу довіру жителів Донецької області викликає міліція – 31,4 %, але також має від’ємне сальдо довіри (–16,4%). Неоднозначним є ставлення до волонтерських організацій – майже порівну розподілилися респонденти, що довіряють (31,2 %) та недовіряють (31,7 %) волонтерам. Сальдо довіри до волонтерів дорівнює –1,5 %. 37,0 % узагалі не змогли висловити думку щодо довіри волонтерам. Місцева влада теж не викликає довіри жителів Донецької області: 48,3 % тією чи іншою мірою не довіряє їй, а 28,3 % мають протилежне ставлення. Таким чином, місцева влада також має від’ємне сальдо довіри (–20) (табл. 2.3, 2.4).

Таблиця 2.3

РІВЕНЬ ДОВІРИ НАСЕЛЕННЯ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ ДО ДЕРЖАВНИХ ТА ГРОМАДСЬКИХ ІНСТИТУТІВ (у % до тих, хто відповів)

	Цілком довіряю	Радше довіряю	Важко відповісти	Радше не довіряю	Зовсім не довіряю
Президент	4,1	10,2	19,2	22,8	43,4
	14,3			66,5	
Верховна Рада	1,5	17,2	14,1	15,4	51,8
	18,7			67,2	
Кабінет Міністрів	1,7	17,1	14,6	16,3	50,3
	18,8			66,6	
Суди	1,8	10,7	34,4	15,5	37,6
	12,5			53,1	
Прокуратура	1,9	10,3	36,8	14,2	36,8
	12,2			51,0	
Міліція	3,4	28,0	20,8	17,7	30,1
	31,4			47,8	
Збройні сили	5,2	26,4	20,5	16,9	31,0
	31,6			47,9	
Церква	9,9	34,3	25,3	17,4	13,1
	44,2			30,5	
СБУ	1,9	12,5	40,1	15,6	29,9
	14,4			45,5	
Волонтерські організації	5,0	26,2	37,1	14,1	17,6
	31,2			31,7	
Місцева влада	1,2	27,1	23,4	26,6	21,7
	28,3			48,3	

**Таблиця 2.4**

**СПІВВІДНОШЕННЯ РЕСПОНДЕНТІВ, ЯКІ ДОВІРЯЮТЬ І ЯКІ НЕ ДОВІРЯЮТЬ РІЗНИМ  
СОЦІАЛЬНИМ ІНСТИТУТАМ (Донецька область)**

<b>САЛЬДО ДОВІРИ</b>	
<b>Президент</b>	-52,2
<b>Верховна Рада</b>	- 48,5
<b>Кабінет Міністрів</b>	-47,8
<b>Суди</b>	-40,6
<b>Прокуратура</b>	-38,8
<b>Міліція</b>	-16,4
<b>Збройні сили</b>	-16,3
<b>Церква</b>	13,7
<b>СБУ</b>	-34,1
<b>Волонтерські організації</b>	-1,5
<b>Місцева влада</b>	-20,0

Схожа ситуація з довірою до інститутів влади наявна і в Луганській області. Переважна більшість опитаних не має довіри до Президента (72,4 %), Верховної Ради (77,3 %) та Кабінету Міністрів (77,1 %). Немає жодного респондента серед опитаних, хто висловив би безсумнівну довіру Президенту. Судам, прокуратурі та міліції жителі Луганської області так само переважно не довіряють. Рівень недовіри варіюється в межах 60 %. Приблизно третина цих респондентів обирали альтернативу «зовсім не довіряю». Щодо довіри до судів та прокуратури, тозначна кількість опитаних не змогли дати однозначну відповідь (табл. 2.5). Кожен четвертий (24,8 %) довіряє Збройним силам України, з якими доволі часто доводиться стикатися. Однак сальдо довіри до Збройних сил України, як і до інших інститутів, є від'ємним (-29,2%) (табл. 2.5). Рівень недовіри до СБУ становить 57,2 %, а 30,2 % не змогли оцінити рівень своєї довіри до цього правоохоронного органу. Цікавим є те, що рівень довіри до волонтерських організацій (41,5 %) є вищим, ніж до церкви (33,3 %), та має додатне сальдо +19,5%, порівняно з Донецьким регіоном, де сальдо довіри є від'ємним, хоча й становить лише -1,5 %. Половина (50,1 %) опитаних респондентів не довіряє місцевій владі, чверть не визначилась із відповіддю та ще чверть (24,4 %) тією чи іншою мірою довіряє місцевій владі (табл. 2.5, 2.6).

Таблиця 2.5

РІВЕНЬ ДОВІРИ НАСЕЛЕННЯ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ ДО ДЕРЖАВНИХ ТА ГРОМАДСЬКИХ ІНСТИТУТІВ (у % до тих, хто відповів)

	Цілком довіряю	Радше довіряю	Важко відповісти	Радше не довіряю	Зовсім не довіряю
Президент	-	10,0	17,6	25,8	46,6
	10,0			72,4	
Верховна Рада	-	5,3	17,4	21,4	55,9
	5,3			77,3	
Кабінет Міністрів	-	5,7	17,2	22,7	54,4
	5,7			77,1	
Суди	-	8,6	30,9	22,9	37,6
	8,6			60,5	
Прокуратура	-	9,5	31,5	21,8	37,2
	9,5			59,0	
Міліція	0,7	18,2	18,3	29,6	33,2
	18,9			62,8	
Збройні сили	1,4	23,4	21,2	22,4	31,6
	24,8			54,0	
Церква	4,2	29,1	38,7	14,2	13,8
	33,3			28,0	
СБУ	1,2	11,4	30,2	17,8	39,4
	12,6			57,2	
Волонтерські організації	5,4	36,1	36,5	11,3	10,7
	41,5			22,0	
Місцева влада	2,7	21,7	25,5	18,0	32,1
	24,4			50,1	



**Таблиця 2.6**

**СПІВВІДНОШЕННЯ РЕСПОНДЕНТІВ, ЯКІ ДОВІРЯЮТЬ І ЯКІ НЕ ДОВІРЯЮТЬ РІЗНИМ СОЦІАЛЬНИМ ІНСТИТУТАМ (Луганська область)**

<b>САЛЬДО ДОВІРИ</b>	
<b>Президент</b>	-62,4
<b>Верховна Рада</b>	-72
<b>Кабінет Міністрів</b>	-71,4
<b>Суди</b>	-51,9
<b>Прокуратура</b>	-49,5
<b>Міліція</b>	-43,9
<b>Збройні сили</b>	-29,2
<b>Церква</b>	5,3
<b>СБУ</b>	-44,6
<b>Волонтерські організації</b>	19,5
<b>Місцева влада</b>	-25,7

Для того, щоб відповіді респондентів було зручно порівнювати, у наступному блоці питань було розраховано індекси. Для цього кожній альтернативі було присвоєно відповідне значення: -1 – для «незадовільно», 0 – для «важко відповісти», 1 – для «задовільно», 2 – для «добре» і 3 – для «відмінно». Відсоток тих, хто обрав відповідну альтернативу множилися на відповідне значення і після загального підсумовування ділилися на 100%. Таким чином, загальна оцінка знаходиться у континуумі від -1 до 3, де «-1» позначає найнижчу оцінку, а «3» – найвищу.

Говорячи про те, чия якість роботи відіграє найбільшу роль у гарантуванні безпеки, респонденти одностайно виділили МНС (табл. 2.7). У наведеному рейтингу воно має найвищі позиції. Менше, але все ж досить високооцінено роботу місцевих лікарень та соціальних служб. Роботу поліції у сфері гарантування безпеки відзначили тільки респонденти Одеської області. Для жителів Луганської області важливою складовою виявилася робота пунктів гуманітарної допомоги. Слід також зазначити, що жителі Одеської області високо оцінили зусилля армії в підтриманні безпеки в регіоні.

**Таблиця 2.7**

**ОЦІНКА ЯКОСТІ РОБОТИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ**  
(у % до тих, хто відповів)

	Одеська	Донецька	Луганська
<b>Поліції</b>	0,59	0,20	0,19
<b>Соціальних служб</b>	0,56	0,52	0,72
<b>Лікарень</b>	0,78	0,61	0,67
<b>Юристів</b>	0,24	0,13	0,17
<b>Суду</b>	0,07	0,08	0,06
<b>Пункту надання гуманітарної допомоги</b>	0,09	0,4	0,5
<b>Армії</b>	0,43	0,24	0,24
<b>Міжнародних організацій (ООН, ОБСЄ)</b>	0	0,31	0,22
<b>Пожежників (МНС)</b>	0,93	0,75	0,85
<b>Служби цивільної оборони</b>	0,26	0,4	0,05

Говорячи про почуття, які викликають у респондентів люди у формі, слід зазначити, щовони суттєво відрізняються у жителів різних регіонів (табл. 2.8 і 2.9). Так, жителі Одеської області під час зустрічі з військовими найчастіше відчують «повагу» (36,7 %) і «довіру» (21,2 %). Жителі Донецької та Луганської —насторогу (23,4 % і 26,8 % відповідно), а жителі Луганської області – ще й «занепокоєння» (23,8 %). Водночас доволізначна кількість опитаних підкреслили, що під час зустрічі з військовим вони «нічого особливого не відчують». Також нічого особливого не відчуває більшість опитаних під час зустрічі з працівником поліції. Про це сказали 45,3 % опитаних в Одеській області, 47,1 % – у Донецькій і 54,6% у Луганській.

Слід також зазначити, що певна кількість жителів Одеської області (20 %) відчують повагу до людей у поліцейській формі і практично кожен десятий опитаний у всіх областях опитування відчуває недовіру.

**Таблиця 2.8**

КОЛИ ВИ БАЧИТЕ ЛЮДИНУ У ФОРМІ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ, ЩО ВИ ЗАЗВИЧАЙ  
ВІДЧУВАЄТЕ ДО НЕЇ? (у % до відповідей)

	Одеська	Донецька	Луганська
Повагу	36,7	19,4	17,5
Довіру	21,2	17,4	16,6
Насторогу	11,2	23,4	26,8
Занепокоєння	7,9	12,8	23,8
Вдячність	6,2	8,1	4,0
Недовіру	2,0	7,9	4,0
Страх	1,7	2,6	2,8
Презирство	0,3	2,6	1,0
Огиду	0	1,3	0,2
Співчуття	5,8	5,3	4,5
Нічого особливого	30,6	27,8	34,2
Інше	1,7	4,2	0,2

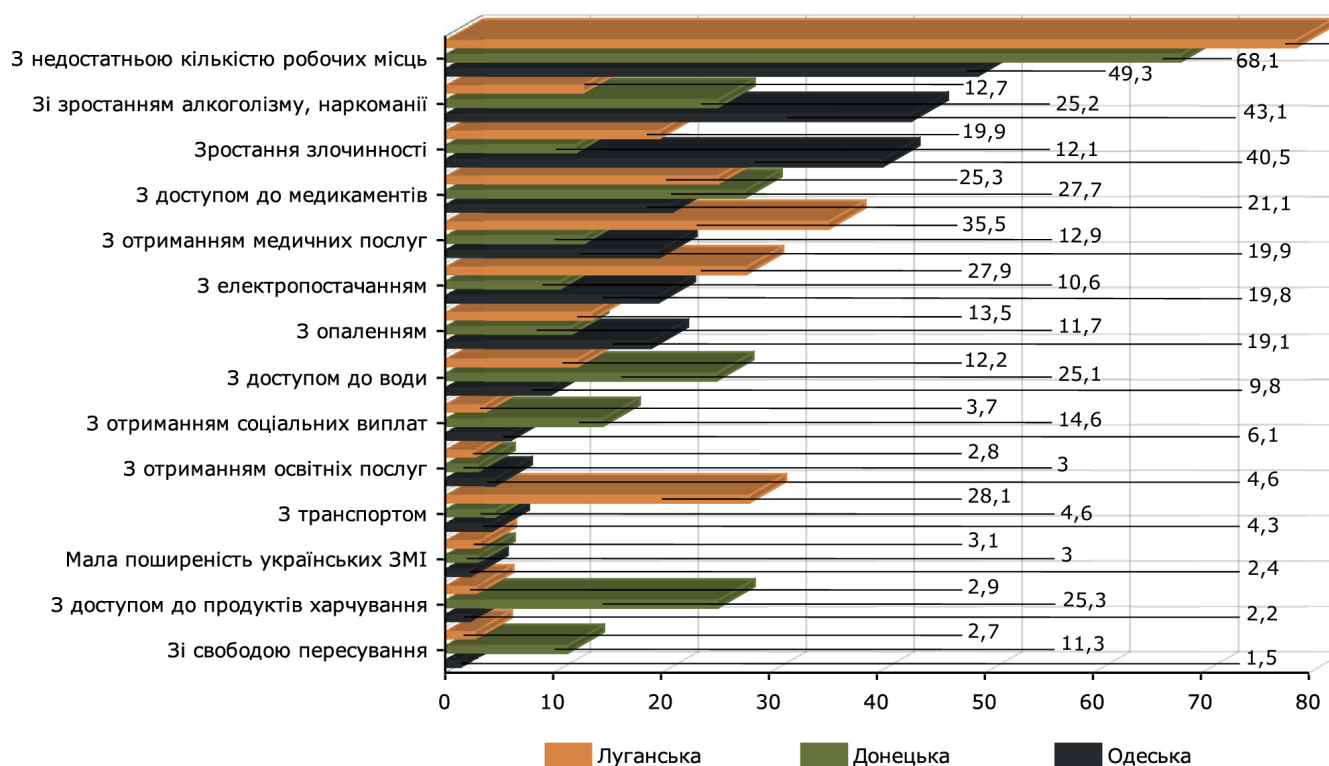
**Таблиця 2.9**

КОЛИ ВИ БАЧИТЕ ЛЮДИНУ В ПОЛІЦЕЙСЬКІЙ ФОРМІ, ЩО ВИ ЗАЗВИЧАЙ  
ВІДЧУВАЄТЕ ДО НЕЇ? (у % до відповідей)

	Одеська	Донецька	Луганська
Повагу	20,0	15,0	11,9
Довіру	15,0	15,2	13,1
Насторогу	11,4	13,6	11,7
Занепокоєння	8,0	4,8	12,4
Вдячність	1,3	5,2	0,2
Недовіру	11,4	9,6	11,6
Страх	1,6	0,4	0,8
Презирство	2,7	1,7	1,5
Огиду	0,5	0,2	0,5
Співчуття	0,5	0,2	1,9
Нічого особливого	45,3	47,1	54,6
Інше	1,2	2,8	0,2

### 3. ПОВСЯКДЕННІ ПРОБЛЕМИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ВІДЧУТТЯ БЕЗПЕКИ

Серед усіх проблем, які існують у місці проживання, на думку опитаних усіх трьох областей, на першому місці є проблема недостатньої кількості робочих місць. Зрозуміло, що для мешканців Донецької та Луганської областей це питання стоїть особливо гостро (68,1 % відповідей у Донецькій області і 78,8 % – у Луганській) (рис. 3.1). Щодо наявності інших проблем, відповіді за областями дещо різняться. Так, в Одеській області частіше зазначали такі проблеми, як зростання алкоголізму та наркоманії (43,1 %) та зростання злочинності (40,5 %). У Донецькій області більш наявні труднощі, пов'язані з доступом до медикаментів (27,7 %), продуктів харчування (25,3 %) та води (25,1%). Населення цієї області також хвилює зростання рівня алкоголізму та наркоманії, але майже удвічі менше, ніж жителів Одещини — 25,2 % проти 43,1 % відповідей. У Луганській області опитані більш за все були стурбовані питаннями отримання медичних послуг (35,5 %), проблемами, пов'язаними із транспортом (28,1 %) та електропостачанням (27,9 %). Менше за всіх жителів усіх областей хвилювали проблеми отримання освіти та малої поширеності українських ЗМІ у місці їхнього проживання.



**Рис. 3.1. Думка населення Одеської, Донецької, Луганської областей щодо наявності тих чи інших проблем у місці їхнього проживання (у % до відповідей)**

У ході дослідження ми спробували дізнатись у респондентів, наскільки близько до них розташовані елементи інфраструктури, які покликані забезпечити захист або надати підтримку населенню у випадку виникнення форс-мажорної ситуації. Загалом дані зарізними регіонами майже збігаються, але ми все ж змогли зафіксувати деякі відмінності (табл. 3.1).

**Таблиця 3.1**

**ОБІЗНАНІСТЬ РЕСПОНДЕНТІВ ЩОДО МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯ ПОЛІЦІЇ**

(у % до тих, хто відповів)

	ПОЛІЦІЯ		
	Донецька	Луганська	Одеська
<b>Навіть не знаю, де розташована</b>	0,5	3,2	1,4
<b>До найближчого відділення треба їхати майже добу</b>	0,1	0,1	0
<b>До найближчого відділення треба їхати декілька годин</b>	0	0	1
<b>У сусідньому населеному пункті</b>	12,9	3,8	15,9
<b>Є в моєму населеному пункті</b>	86,5	92,9	81,6

Наприклад, в Одеській області найбільша частка тих, хто не знає, де розташовані заклади соціального захисту, — 5,4%, порівняно з 2,3 % у Луганській області та 1,2 % у Донецькій. Також тут менше тих, хто вказав, що знає про наявність соціальної служби в його населеному пункті — 71,5 % (табл. 3.2). У Донецькій області 83,1 % зазначили, що соціальні служби «є в моєму населеному пункті», в Луганській області так відповіли 78,8 %. Цю різницю в даних можна пояснити наявною ситуацією: в населених пунктах Донецької та Луганської областей наразі живе велика кількість людей, які постраждали від бойових дій, внутрішньо переміщених осіб, тому в цьому регіоні більше людей, які звертались по допомогу, або знають, куди треба звертатись. В Одеській області до соціальних служб зазвичай звертаються лише соціально незахищені верстви населення (за пенсіями, соціальними виплатами, субсидіями тощо), тому рівень обізнаності серед населення загалом є нижчим.

Те саме стосується місцезнаходження пункту видання гуманітарної допомоги (табл. 3.3). В Одеській області майже половина опитаних не знають, чи є такий пункт і де він розташований (48,9 %). У Донецькій області таких у 2,5 рази менше (19,7 %), у Луганській — втричі менше (15,9 %). Відповідно, тих, хто вказав «є в моєму населеному пункті»

найбільше в Луганській області — 72,1 % та в Донецькій — 66,1 %, в Одеській області цю альтернативу обрали лише 34,1 % опитаних.

Таблиця. 3.2

ОБІЗНАНІСТЬ РЕСПОНДЕНТІВ ЩОДО МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ  
(у % до тих, хто відповів)

	Соціальні служби		
	Донецька	Луганська	Одеська
Навіть не знаю, де знаходиться розташовані	1,2	2,3	5,4
До найближчого відділення треба їхати майже добу	0	0,1	0
До найближчого відділення треба їхати декілька годин	0	0	1,1
У сусідньому населеному пункті	15,7	18,9	22
Є в моєму населеному пункті	83,1	78,8	71,5

Таблиця 3.3

ОБІЗНАНІСТЬ РЕСПОНДЕНТІВ ЩОДО МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯ ПУНКТУ  
ВИДАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ (у % до тих, хто відповів)

	Пункт видання гуманітарної допомоги		
	Донецька	Луганська	Одеська
Навіть не знаю, де розташовані	19,7	15,9	48,9
До найближчого відділення треба їхати майже добу	0	0,1	0,1
До найближчого відділення треба їхати декілька годин	0	0	1,9
У сусідньому населеному пункті	14,2	11,9	15
Є в моєму населеному пункті	66,1	72,1	34,1

Виявилось, що в Донецькій області більше респондентів (6%), яким треба їхати до сусіднього населеного пункту, щоб отримати медичну допомогу, ніж у Луганській та Одеській областях (0,6% та 2,2% відповідно) (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

**ОБІЗНАНІСТЬ РЕСПОНДЕНТІВ ЩОДО МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯ ЛІКАРНІ**  
(у % до тих, хто відповів)

	Лікарня або ФАП		
	Донецька	Луганська	Одеська
<b>Навіть не знаю, де знаходиться розташована</b>	0	0	0,3
<b>До найближчого відділення треба їхати майже добу</b>	0	0,1	0
<b>До найближчого відділення треба їхати декілька годин</b>	0	0	0,9
<b>У сусідньому населеному пункті</b>	6	0,6	2,2
<b>Є в моєму населеному пункті</b>	94	99,3	96,6

У Донецькій області найбільше тих, хто зазначив, що в населеному пункті, де вони мешкають, є відділення банку (84,1 %), 15,8 % відповіли, що знають про розташування відділення банку в сусідньому населеному пункті. У Луганській області дещо менше тих, в чийх населених пунктах є банк, але 19 % зазначили, що він є всусідньому населеному пункті (табл. 3.5). В Одеській області, за результатами опитування, виявилось найбільше тих, кому потрібно діставатись до сусіднього населеного пункту, щоб потрапити до відділення банку — 29,4 %.

Таблиця 3.5

**ОБІЗНАНІСТЬ РЕСПОНДЕНТІВ ЩОДО МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯ БАНКУ**

	Банк		
	Донецька	Луганська	Одеська
<b>Навіть не знаю, де розташований</b>	0	0	0,4
<b>До найближчого відділення треба їхати майже добу</b>	0	0,1	0
<b>До найближчого відділення треба їхати декілька годин</b>	0,1	0	1,1
<b>У сусідньому населеному пункті</b>	15,8	19	29,4
<b>Є в моєму населеному пункті</b>	84,1	80,9	69,1

У Донецькій та Луганській областях більшерееспондентів, які не знають, де розташована юридична контора/юрист, порівняно з Одеською областю (5,7 % та 5,9% проти 1,5%, відповідно) (табл. 3.6). Водночас у Донецькій області найбільше тих, хто зазначив, що в населеному пункті, де він проживає, є юрист або юридична контора. Про те, що найближча юридична консультація є всусідньому населеному пункті, повідомили 17,1% мешканців Донеччини. У Луганській та Одеській областях дещо менше тих, в чийх



населених пунктах є юридична консультація (68,4% та 67,4% відповідно), але чверть опитаних у цих областях (25,4% у Луганській області та 29,7% в Одеській) зазначили, що вона є в сусідньому населеному пункті.

Схожа ситуація з місцезнаходженням суду (табл. 3.7). УДонецькій області більше тих, хто зазначив, що судовий заклад є саме в населеному пункті, де проживає респондент (75,8 %), ще 17,4 % відповіли, що суд є в сусідньому населеному пункті. УЛуганській та Одеській областях частотих, хто знає, що суд є в населеному пункті, де він/вона мешкає, майже на 10 % менша, ніж уДонецькій (66,3 % та 64,8 % відповідно), але майже третина опитаних у цих областях зазначили, що судові заклади є в сусідніх населених пунктах (28,1 % та 30,5% відповідно).

**Таблиця 3.6**

## ОБІЗНАНІСТЬ РЕСПОНДЕНТІВ ЩОДО МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯ ЮРИСТА АБО ЮРИДИЧНОЇ КОНТОРИ

	Юрист або юридична контора		
	Донецька	Луганська	Одеська
Навіть не знаю, де розташовані	5,7	5,9	1,5
До найближчого відділення треба їхати майже добу	0	0,1	0
До найближчого відділення треба їхати декілька годин	0	0,1	1,4
У сусідньому населеному пункті	17,1	25,4	29,7
Є в моєму населеному пункті	77,2	68,4	67,4

**Таблиця 3.7**

## ОБІЗНАНІСТЬ РЕСПОНДЕНТІВ ЩОДО МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯ СУДУ

	Суд		
	Донецька	Луганська	Одеська
Навіть не знаю, де розташований	6,1	2,9	1,5
До найближчого відділення треба їхати майже добу	0	0,1	0,1
До найближчого відділення треба їхати декілька годин	0,7	2,7	3,1
У сусідньому населеному пункті	17,4	28,1	30,5
Є в моєму населеному пункті	75,8	66,3	64,8

**Таблиця 3.8**

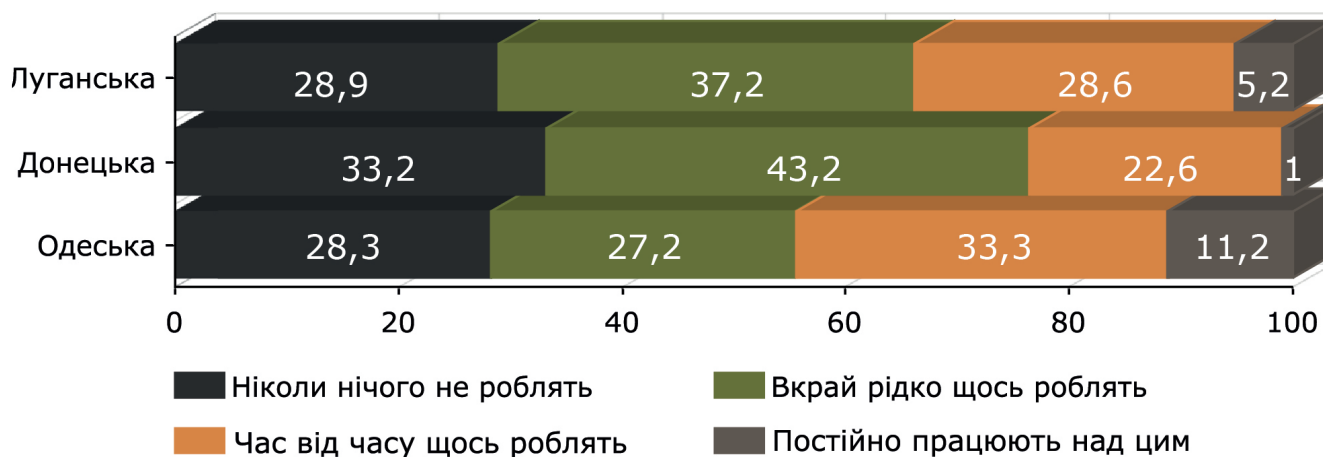
**ОБІЗНАНІСТЬ РЕСПОНДЕНТІВ ЩОДО МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯ ЗУПИНКИ  
РЕГУЛЯРНОГО ТРАНСПОРТУ**

	<b>Зупинка регулярного транспорту</b>		
	<b>Донецька</b>	<b>Луганська</b>	<b>Одеська</b>
<b>Навіть не знаю, де розташована</b>	0	0	0,2
<b>До найближчого відділення треба їхати майже добу</b>	0	0,1	0
<b>До найближчого відділення треба їхати декілька годин</b>	0	0	0
<b>У сусідньому населеному пункті</b>	1,4	1	1,6
<b>Є в моєму населеному пункті</b>	98,6	98,9	98,2

## 4. ГОТОВНІСТЬ БРАТИ УЧАСТЬ У ПІДТРИМУВАННІ БЕЗПЕКИ

Активність самих жителів регіонів щодо підтримання безпеки в їхніх населених пунктах є доволі низькою. Так, про те, що місцеві мешканці для цього «ніколи і нічого не роблять», повідомили 28,9 % респондентів у Луганській області та 28,3 % в Одеській. Ще більше респондентів зазначили це в Донецькій області – 33,2 %. Практично така сама кількість мешканців, за оцінками респондентів усіх областей, «вкрай рідко щось робить» (рис. 4.1).

Про те, що представники громади ведуть постійну роботу щодо підтримування безпеки, повідомили 11,2 % жителів Одеської області, 5,2 % – Луганської. Кількість тих, хто бачив таку постійну роботу в Донецькій області, коливається в межах 1 %.



**Рис. 4.1. Наскільки часто жителі вашого населеного пункту роблять щось самі, щоб підтримувати безпеку?**  
(у % до тих, хто відповів)

**Таблиця 4.1**

**ХТО В МІСЦІ ВАШОГО ПРОЖИВАННЯ ВІДПОВІДАЄ ЗА БЕЗПЕКУ І ЗАХИСТ МЕШКАНЦІВ?**  
(у % до відповідей)

	Одеська	Донецька	Луганська
<b>Міліція</b>	77,9	74,8	83,0
<b>Самі жителі</b>	44,1	23,9	44,1
<b>Армія</b>	1,2	21,6	20,2
<b>Місцева влада</b>	24,3	26,4	28,4
<b>СБУ</b>	3,3	4,8	6,5
<b>Прокуратура</b>	2,9	1,7	1,4
<b>Міжнародні організації (ООН, ОБСЄ)</b>	0,4	1,3	2,0
<b>Пожежники(МНС)</b>	10,2	4,6	15,4
<b>Служба цивільної оборони</b>	2,8	0,5	0,1
<b>Церква</b>	0,5	0,1	0,2
<b>Інше</b>	1,0	13,5	1,4

Парадоксально, але значна кількість опитаних розуміє, що відповідальність за безпеку несуть самі жителі (табл. 4.1). Так, це зазначил 44,1 % жителів Одеської та Луганської областей і 23,9 % Донецької. Місцеву владу частина людей також сприймає як важливого агента з гарантування безпеки (24,3 % в Одеській, 26,4 % – у Донецькій, 28,4 % – у Луганській). Враховуючи особливості ситуації, що склалася в Донецькій та Луганській областях, для безпеки їхніх жителів важливою є також присутність військових.

Таблиця 4.2

ХТО У МІСЦІ ВАШОГО ПРОЖИВАННЯ ЗАЙМАЄТЬСЯ РОЗВ'ЯЗАННЯМ КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЙ (у % до відповідей)

	Одеська	Донецька	Луганська
Поліція	83,1	55,0	81,7
Самі жителі	30,4	25,0	38,4
Армія	1,2	8,8	7,7
Місцева влада	24,5	17,1	26,8
СБУ	9,7	19,4	7,0
Прокуратура	2,6	0,4	1,4
Юристи	1,9	1,6	4,2
Міжнародні організації (ООН, ОБСЄ)	0,3	0,4	1,4
Політичні партії	0,5	0,1	0
Пожежники(МНС)	1,3	0,6	3,3
Служба цивільної оборони	0,1	0,1	0
Церква	0,2	0,3	0,2
Інше	1,3	16,6	0,8

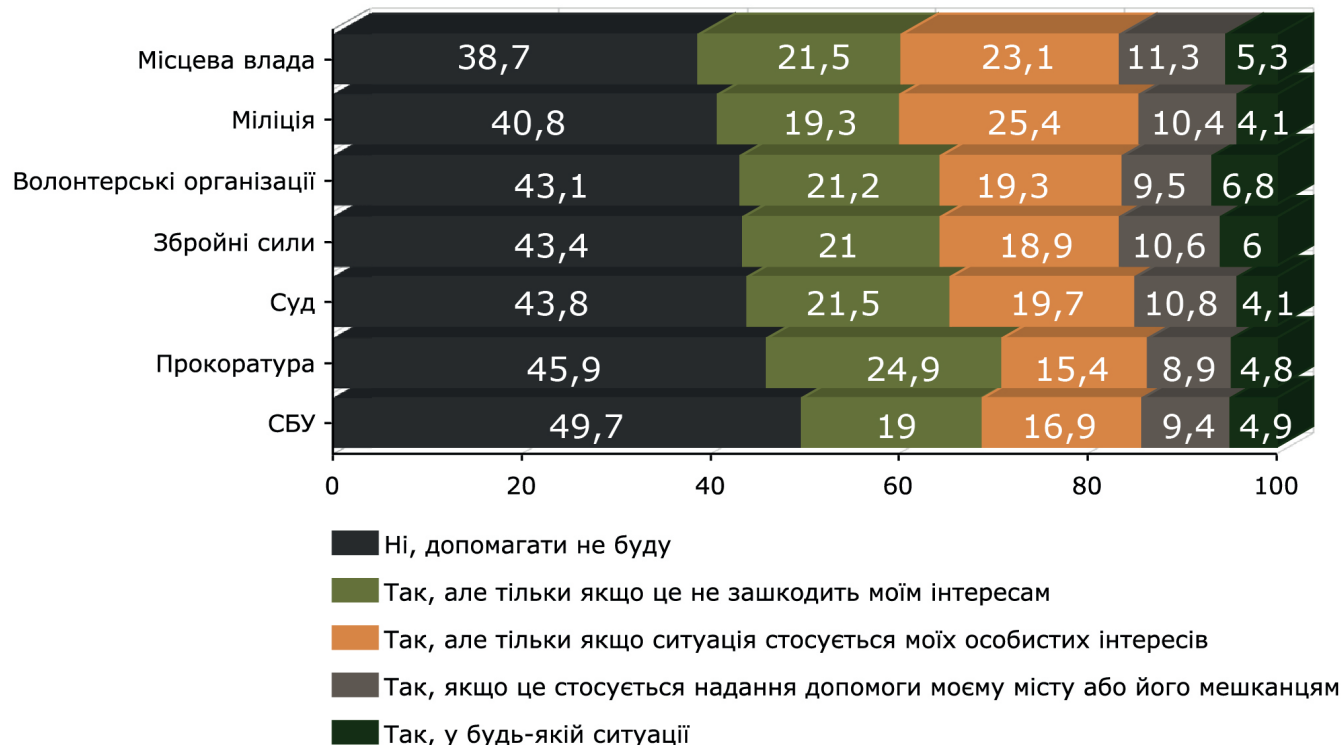
Згідно з даними опитування, розв'язанням конфліктних ситуацій, які виникають за місцем проживання респондентів, у більшості випадків займається поліція (табл. 4.2). На це вказали 83,1 % респондентів Одеської області та 81,7 % Луганської. Дещо рідше поліція залучена до розв'язання локальних конфліктів у Донецькій області, про що зазначили 55,0 % респондентів. Другим за значущістю актором у розв'язанні конфліктних ситуацій є самі жителі. Причому найчастіше вдаються до розв'язування конфліктів своїми силами жителі Луганської області – 38,4 %. В Одеській

області такий спосіб поширений дещо менше— 30,4 %. Найрідше самостійно розв'язують конфлікти жителі Донецької області – на це вказав лише кожен четвертий опитаний. Також в усіх трьох регіонах дорозв'язання конфліктних ситуацій активно залучена місцева влада, а в Донецькій області ще й прокуратура (19,4%).

Окрім рівня довіри, в ході дослідження ми намагалися дізнатись, чи готові респонденти допомагати вищезазначеним установам заради підтримання безпеки у своєму населеному пункті. Дані дослідження суттєво відрізняються за регіонами.

У Донецькій області рівень готовності допомагати представникам влади та волонтерам варіюється від 50,3% до 61,3%. Найвищий рівень готовності допомагати стосується місцевої влади (61,3 %) та міліції (59,2 %), найнижчий — СБУ (50,3%) (рис. 4.2).

Кількість тих, хто за жодних обставин не бажає допомагати державним та громадським інститутам, найвищий порівняно з двома іншими областями (від 38,7 % до 49,7 %). Майже однакова кількість респондентів обирали альтернативу «так, але якщо це не зашкодить моїм інтересам» (від 19% до 24,9 %) і «так, але тільки якщо ситуація стосується моїх особистих інтересів» (від 15,4 % до 25,4 %). Варіант відповіді «так, якщо це стосується надання допомоги моєму місту або його мешканцям» обрав лише кожен 10-й респондент (від 8,9% до 11,3%).



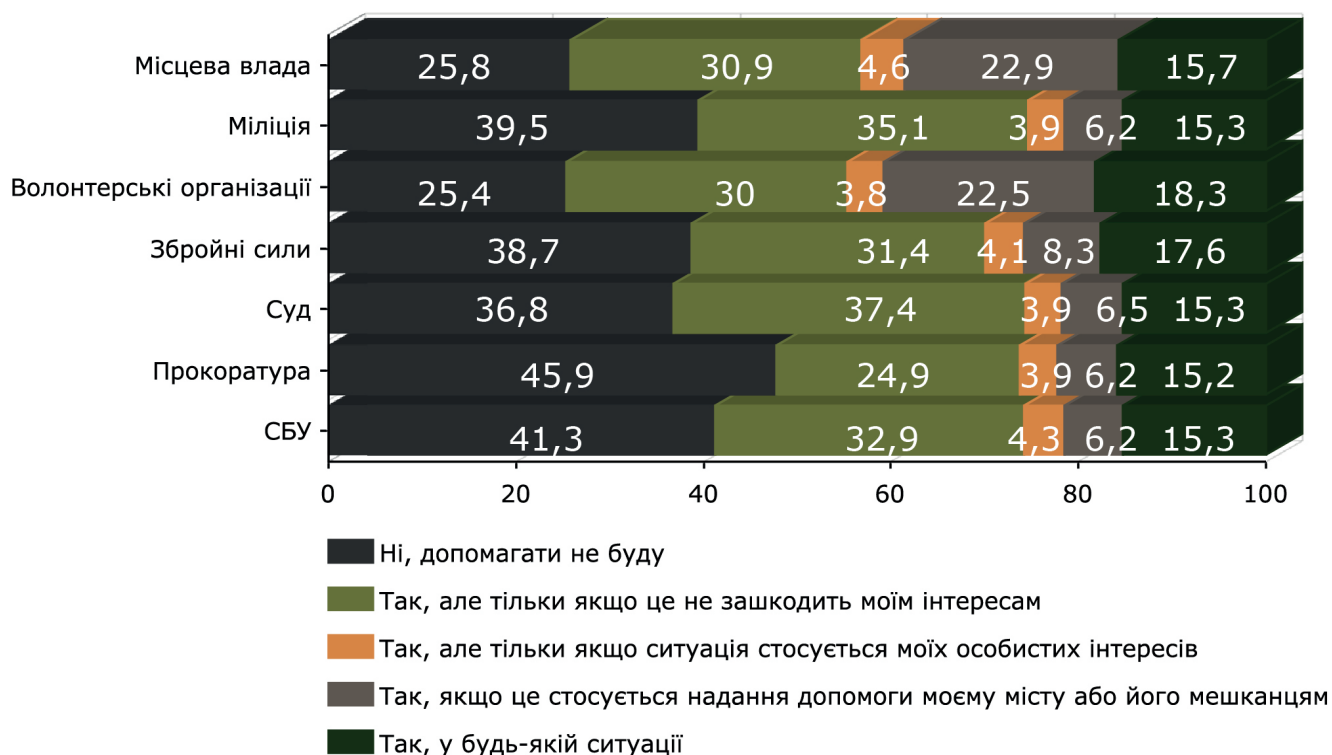
**Рис. 4.2. Рівень готовності жителів Донецької області допомагати різним установам для підтримання безпеки у своєму населеному пункті (у % до тих, хто відповів)**

У Луганській області діапазон готовності допомагати державним та громадським установам на порядок вищий, ніж у Донецькій області: від 59,7% до 74,6% (рис. 4.3). Найменший рівень готовності допомагати стосується СБУ та міліції (59,7 % та 60,5 % відповідно), найбільший — представників місцевої влади (74,2 %) та волонтерів (74,6 %).

Кількість тих, хто безумовно готовий у випадку небезпеки допомагати місцевим органам влади, — від 15,2 % до 17,6 %, волонтерам — 18,3 %.

Цікавими є дані щодо надання допомоги, якщо це буде необхідно місту або його жителям. Правоохоронним, судовим органам та СБУ готові допомагати лише від 6,2% до 8,3%, натомість органам місцевої влади та волонтерам — майже в 4 рази більше (22,9 % та 22,5 % відповідно).

Розподіл відповідей на це запитання підтверджує високий рівень недовіри жителів Луганської області до державних, місцевих та громадських інститутів. Від 30 % до 37,9 % опитаних зазначили, що вони могли б допомогти, але тільки якщо це не зашкодить їхнім інтересам.



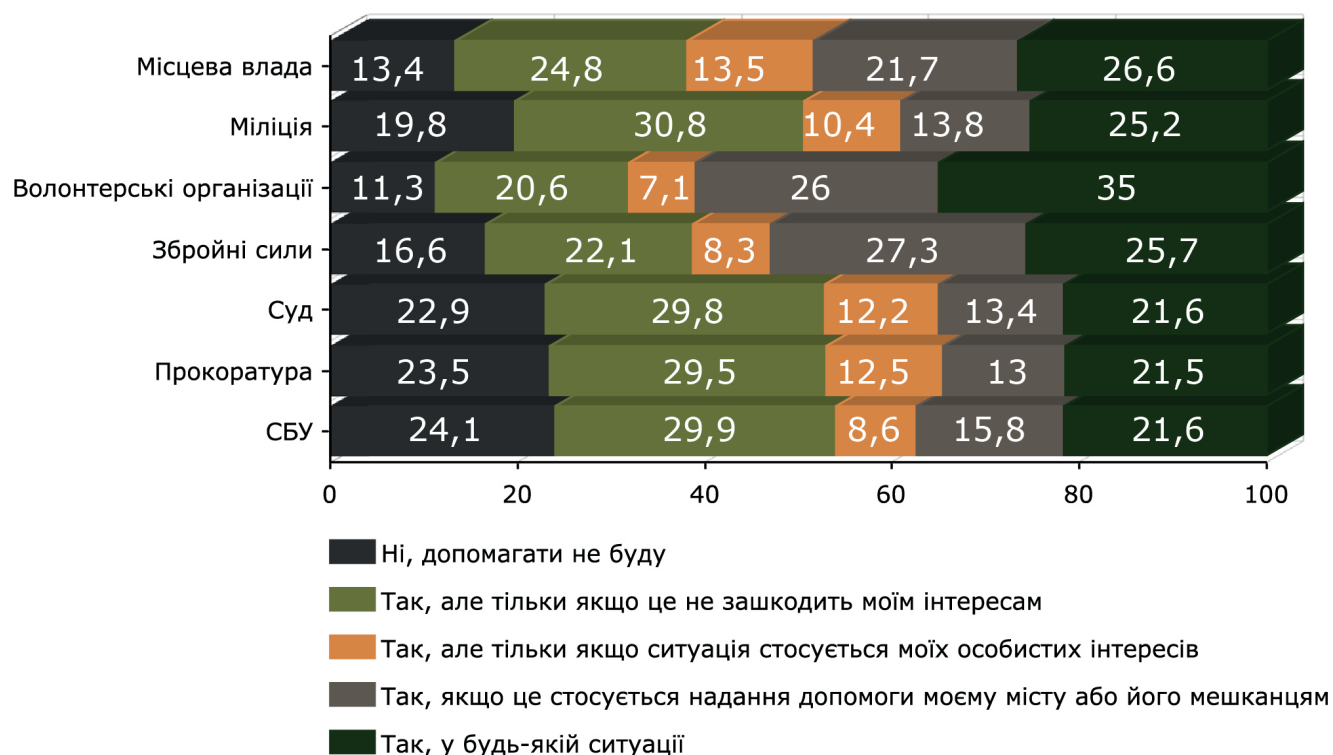
**Рис. 4.3. Рівень готовності жителів Луганської області допомагати різноманітним установам для підтримання безпеки у своєму населеному пункті (у % до тих, хто відповів)**

В Одеській області ситуація значно відрізняється від Донецької та Луганської областей (рис. 4.4). Серед жителів Одеської області значно більше тих, хто згоден допомагати державним інститутам і волонтерам: СБУ (75,9 %), місцевій владі (86,6 %), волонтерам (88,7 %).



Категорично відмовляються допомагати місцевим органам влади та волонтерам заради безпеки свого населеного пункту лише від 11,3% до 24,1 % жителів Одещини. При цьому небажання допомагати органам влади, пов'язаним із правоохоронною та судовою системою (суд, міліція, прокуратура та СБУ), є вдвічі більшим, ніж щодо решти запропонованих установ.

В Одеській області високим є відсоток тих респондентів, які згодні допомагати державним та громадським установам за будь-яких умов: від 21,2 % до 26,6 %. Готових допомагати волонтерським організаціям найбільше – 35 %, тобто кожен третій опитаний. Альтернативу «так, але якщо це не зашкодить моїм інтересам» обрали від 20,6 % до 30,8 % опитаних, «так, але тільки якщо ситуація стосується моїх особистих інтересів» – від 7,1 % до 13,5 %. Цікавий розподіл відсотків щодо відповіді «так, якщо це стосується надання допомоги моему місту або його мешканцям». У ситуації небезпеки жителі Одеської області радше готові допомагати органам місцевої влади (21,7 %), волонтерським організаціям (26%), ЗСУ (27,3%), ніж органам, основними обов'язками яких є саме гарантування правопорядку та безпеки — прокуратура (13%), суд (13,4%), міліція (13,8%) та СБУ (15,8%).

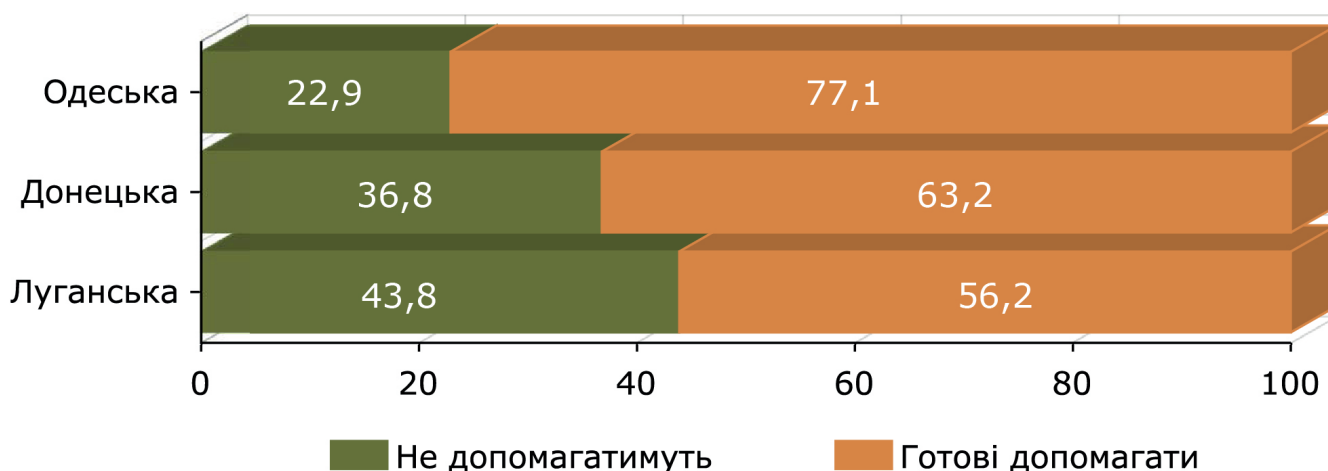


**Рис. 4.4. Рівень готовності жителів Одеської області допомагати різним установам для підтримання безпеки у своєму населеному пункті (у % до тих, хто відповів)**

## ГОТОВНІСТЬ БРАТИ УЧАСТЬ У ПІДТРИМУВАННІ БЕЗПЕКИ

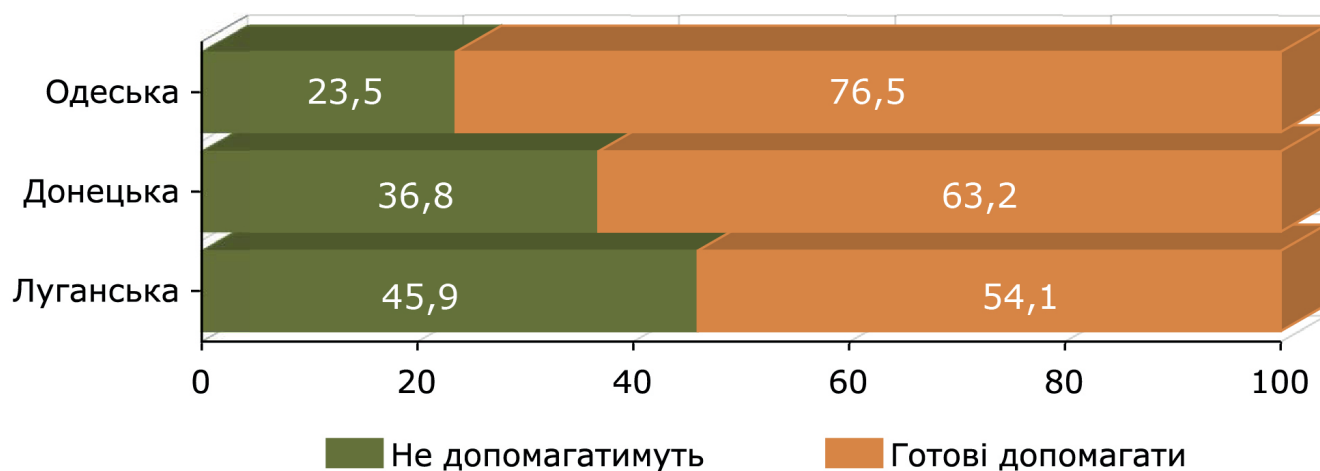
Якщо розглянути рівень готовності допомагати кожній з установ, дані дослідження свідчать про те, що жителі різних областей зовсім не однаково бажають допомагати цим інститутам.

Так, судам згодні допомагати в разі виникнення небезпечної ситуації 3/4 опитаних в Одеській області (77,1 %), 63,2 % — у Донецькій області. Серед мешканців Луганської області думки розділились майже навпіл – 56,2% згодні допомагати судам, 43,8% — не допомагатимуть.



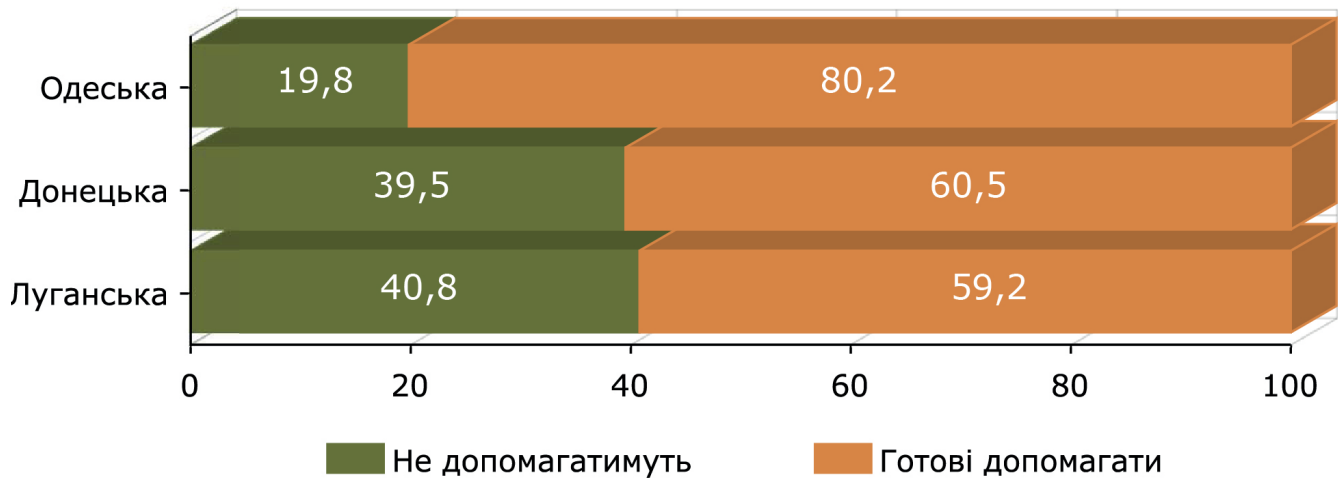
**Рис. 4.5. Порівняння готовності допомагати судам за областями (у % до тих, хто відповів)**

Розподіл думок щодо допомоги прокуратурі майже повторює розподіл по суду. Найбільше готових допомагати прокуратурі в Одеській області — 76,5%, в Донецькій області таких 63,2%, в Луганській — 54,1%.



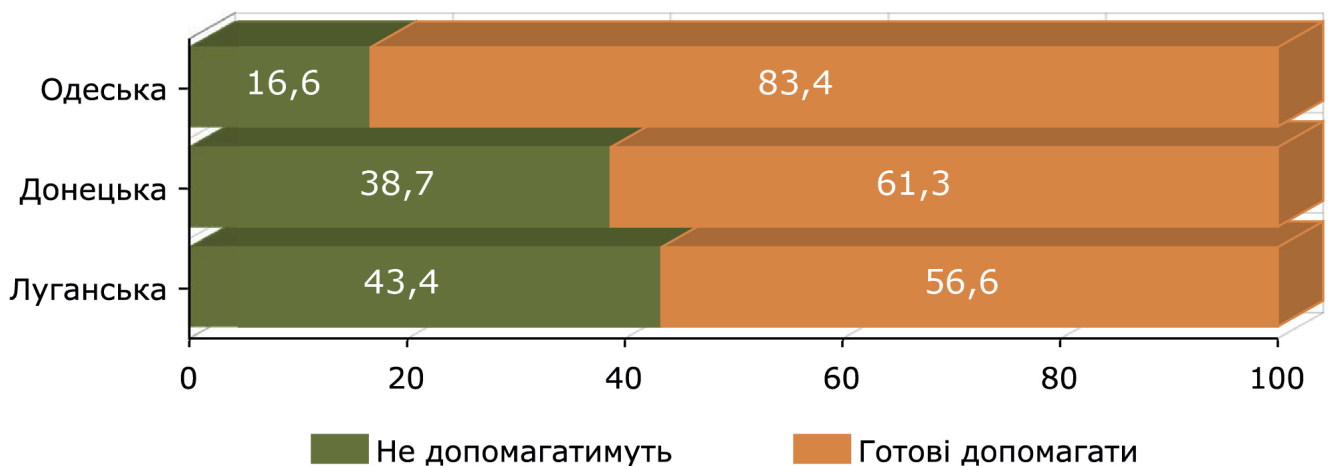
**Рис. 4.6. Порівняння готовності допомагати прокуратурі за областями (у % до тих, хто відповів)**

Щодо допомоги співробітникам міліції/поліції, Одеська область суттєво відрізняється від решти: 80,2% опитаних готові в разі небезпеки допомагати міліції. У Донецькій та Луганській областях кількість згодних надати допомогу міліції на 20% менша (60,5% та 59,2% відповідно).



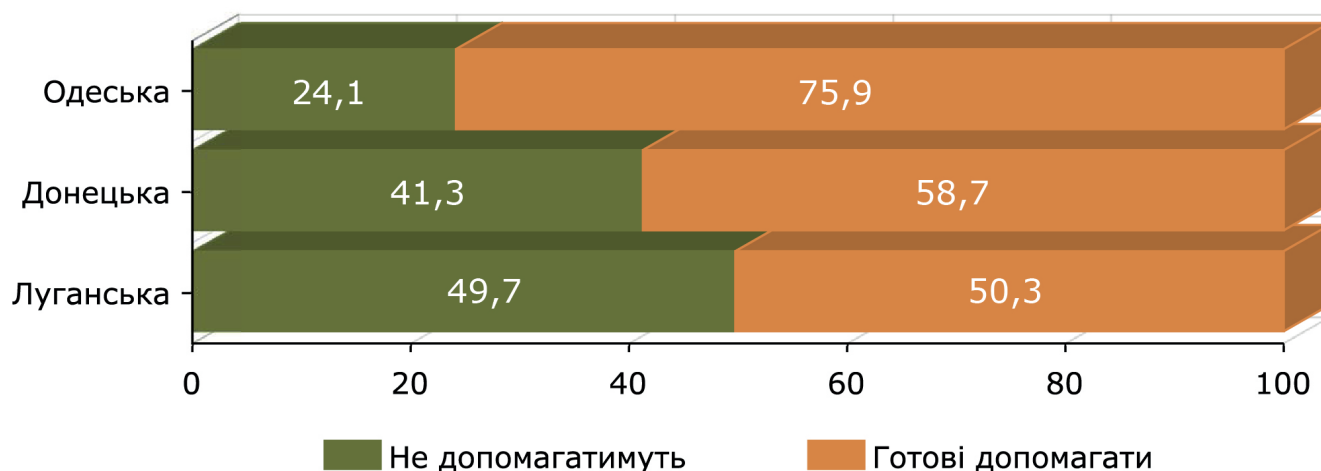
**Рис. 4.7. Порівняння готовності допомагати міліції/поліції за областями (у % до тих, хто відповів)**

Така сама ситуація з готовністю допомагати ЗСУ. В Одеській області кількість респондентів, готових надати допомогу армії — 83,4 % опитаних. У Донецькій області — 61,3 %, в Луганській — 56,6 %.



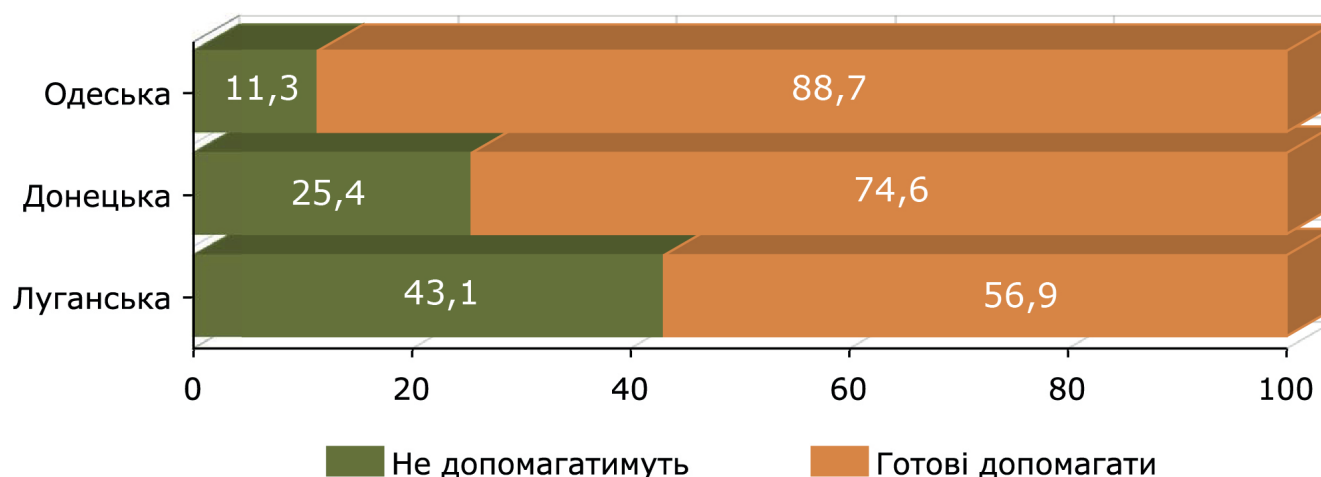
**Рис. 4.8. Порівняння готовності допомагати Збройним силам України за областями (у % до тих, хто відповів)**

Рівень готовності допомагати СБУ відрізняється за областями: 3/4 жителів Одеської області готові надати допомогу органам СБУ за необхідності, в Донецькій області таких значно менше — 58,7%, у Луганській області кожен другий відповів, що не допомагав би СБУ.



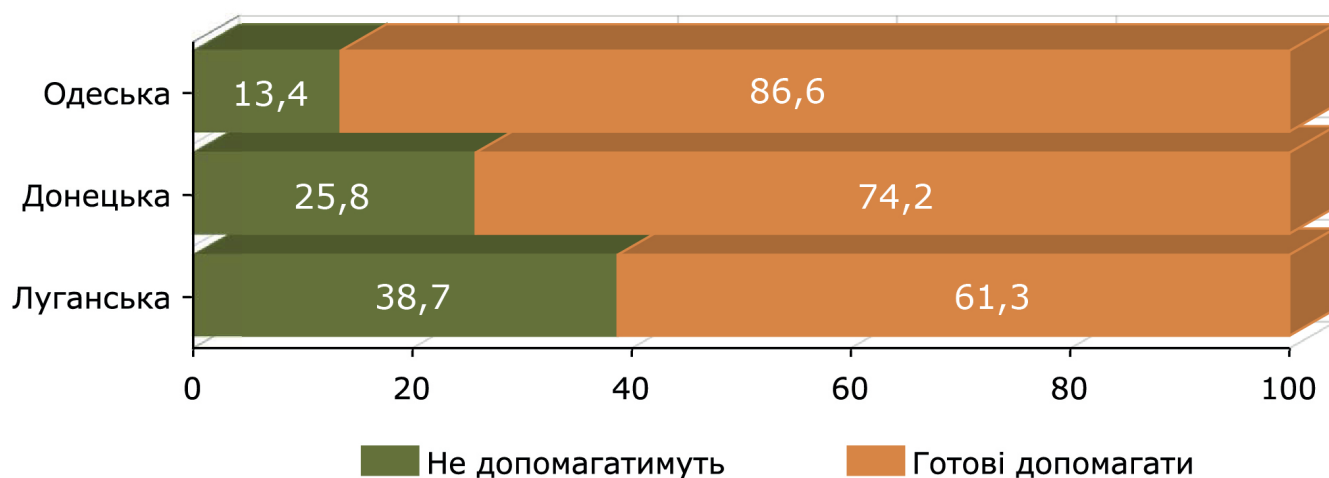
**Рис. 4.9. Порівняння готовності допомагати СБУ за областями**  
(у % до тих, хто відповів)

Дані дослідження свідчать, що з найбільшим ентузіазмом та довірою люди ставляться до волонтерських організацій. Але знову ж таки розподіл за регіонами вказує на різницю у сприйнятті та готовності їм допомагати. В Одеській області готовність допомагати волонтерам висловили 88,7 % населення. У Донецькій таких теж багато, але помітно менше, ніж в Одеській (74,6%). Серед жителів Луганської області таких громадян найменше – 56,9 %.



**Рис. 4.10. Порівняння готовності допомагати волонтерам за областями**  
(у % до тих, хто відповів)

Дані щодо готовності допомагати місцевій владі схожі з тими, якими отримали стосовно волонтерів. Кількість готових допомагати органам місцевої влади в Одеській області — 86,6 %, в Донецькій – 74,2 %, в Луганській — 61,3 %.



**Рис. 4.11. Порівняння готовності допомагати місцевій владі за областями** (у % до тих, хто відповів)

На запитання анкети про те, чи відчувають себе респонденти жителямисвого населеного пункту, членами громади, ми отримали майже однакові розподіли відповідей областях за областями. Різниці між респондентами різної статі, віку та рівня освіти практично не існує.

Кількість тих, хто не відчуває себе членом своєї місцевої громади, становить 1,3% у Луганській області, 3,4% – в Одеській області та 4,7% – у Донецькій.

Натомість тих, хто вважає себе повноцінним жителемсвого населеного пункту та членом громади, — переважна більшість вусіх областях: у Донецькій — 93,7%, в Одеській — 95,5%, у Луганській — 97%.

# Додаток

НАСЕЛЕНІ ПУНКТИ, ДЕ БУЛО ПРОВЕДНО ОПИТУВАННЯ

Одеська область	Донецька область	Луганська область
м. Одеса м. Котовськ м. Роздольне м. Южне м. Іллічівськ м. Татарбунари СМТ Ширяєво СМТ Таратутино СМТ Комінтернівське с. Любомирка с. Новоселівка с. Липецьке с. Жовтень с. Макаровка с. Новоукраїнка с. Яковлівка с. Степанівка с. Першотравневе с. Сичавка с. Візирка с. Підгірне с. Красне с. Малояросла- вець Другий с. Білолісся с. Михайлівка с. Борісовка	м. Краматорськ м. Слов`янськ м. Добропілля м. Красноармійськ м. Вугледар м. Маріуполь м. Солідар м. Артемівськ СМТ Кіровськ СМТ Новоекономічне СМТ Велика Новосілка СМТ Володарське СМТ Красна Гора СМТ Часів-Яр с. Торське с. Терни с. Вірівка с. Ганнівка с. Времівка с. Урожайне с. Тополине с. Гришине с. Шевченко с. Родинське с. Парасковіївка	м. Сіверодонецьк м. Лисичанськ м. Старобільськ м. Щастя м. Сватове СМТ Станиця Луганська СМТ Марківка СМТ Новопсковськ СМТ Новоайдар с. Мілуватка с. Гончарівка с. Можняківка с. Кам'янка с. Чмирівка с. Половинкине с. Кризьке с. Сичівка с. Кудряшівка с. Бондарівка с. Варварівка с. Трьохізбенка

**БЕЗПЕКА ЖИТЕЛІВ  
АРТЕМІВСЬКОГО РАЙОНУ  
ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ:  
СИТУАЦІЯ, ФАКТОРИ,  
ОСОБЛИВОСТІ**



## ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ ДОСЛІДЖЕННЯ

- Оцінюючи зміни рівня особистої безпеки, більшість населення Артемівського району вказала, що за останні 12 місяців ситуація покращилася. Більш безпечно стали почуватися 61,7 % опитаних. Разом з тим 17,2 % вказали, що жити у їх населених пунктах стало небезпечніше.
- 47,8 % опитаних жителів не можуть спрогнозувати, як зміниться ситуація з безпекою наступного року; 4,4 % мешканців району вважають, що вона погіршиться. Разом з тим майже половина респондентів налаштовані оптимістично і вказали, що чекають на покращення рівня безпеки (47,8 %).
- За результатами дослідження, відчуття небезпеки у різних локаціях значно різняться залежно від часу доби. Так, у світлий час більшість жителів Артемівського району почувуються безпечно усюди, найбільший відсоток відчуття небезпеки припадає на перетин блок-постів (3,9 % опитаних). У темний час доби відчуття небезпеки на блок-постах зростає більше ніж удвічі (8,9 %). Іншим небезпечним місцем жителі району назвали власний населений пункт – 1,7 % відчують небезпеку у день та 6,1 % — ввечері та вночі. Менше всього відчують небезпеку опитані у власній квартирі / будинку, при чому і у світлий, і у темний час доби.
- Протягом останніх 12 місяців тільки 5 % опитаних ставали свідками злочину. Разом з тим самих жертв злочину за останні 12 місяців було тільки 0,6 % опитаних, а 1,7 % опитаних мають родичів, які ставали такими жертвами.
- Опитування показало, що населення Артемівського району передусім хвилює можлива активізація бойових дій поблизу свого населеного пункту (93,9 %), обстріл свого населеного пункту (92,7 %), терористичні акти (86,6 %) та міни / снаряди, що не розірвалися (81,1 %).
- Одними з головних проблем Артемівського району є проблеми із електропостачанням (27,7 % відповідей) та водопостачанням (23,9 %) у населених пунктах. Значно менше у відповідях зазначався обстріл населеного пункту (7,8 %). Жителі району взагалі не стикалися із проблемами незаконного обігу зброї, здирництва, терористичних актів та несправедливих звинувачень з боку силових органів.
- На думку жителів району, ризик стати жертвою злочину для жінок і для дітей є приблизно однаковим (вказали, що такі загрози існують

21,3 % і 25,1 % відповідно). При цьому щодо жінок більше тих опитаних, які впевнені, що загроз немає (54,7 %), ніж щодо дітей (47 %).

- За результатами дослідження тільки 7,8 % респондентів відзначили неможливість купити зброю в їхньому населеному пункті. Більшість же не змогли визначитися із відповіддю – 73,3 %. Разом з тим, 5 % опитаних вважають, що це досить легко зробити; ще 13,3 % — можливо, але важко.
- Серед причин, через які люди хочуть мати особисту зброю, жителі Артемівського району виділяють, в першу чергу, «захист себе та своєї сім'ї» — 53,9 % відповідей респондентів. Удвічі рідше обиралися варіанти «для захисту власності» (27,2 %) та «для здійснення злочинів» (26,1 %). У 13,3 % випадків було зазначено, що бажання мати зброю пов'язане з можливою участю у бойових діях.
- Згідно з результатами дослідження, поліція залишається ключовим інститутом, до якого будуть звертатися люди, якщо стануть жертвами злочинів (80,0 % відповідей). Ще у 22,8 % випадків опитані звернуться за допомогою до родичів / знайомих.
- Також більшість мешканців району звернуться передусім до поліції (78,3 % відповідей), а другу чергу до родичів (16,7 %) і в тому разі, якщо стануть свідками злочину. Водночас 16,7 % респондентів зазначили, що не будуть звертатися ні до кого, якщо на їхніх очах буде скоєно злочин. Важливим є той факт, що інші органи та служби взагалі не є популярними серед населення, і у разі зіткнення зі злочинном, люди майже не звертатимуться до адвоката, прокуратури, місцевої влади, у міжнародні організації, ЗМІ, СБУ тощо.
- Найбільшою довірою серед громадян користується церква (53,3 % повністю або скоріше довіряють). З незначним відривом далі йдуть місцева влада (48,9 %) та Збройні сили України (46,9 %). Причому додатне сальдо довіри мають усі три інститути. Також додатне сальдо мають волонтерські організації (11,6 %). Найбільшу недовіру респонденти висловили Верховній Раді України (74,5 % повністю або скоріше не довіряють), Кабінету Міністрів (72,8 %) та Президенту України (65,6 %). Ці ж владні інституції мають найбільше від'ємне сальдо довіри.
- Говорячи про те, чия якість роботи відіграє найбільшу роль у гарантуванні безпеки, респонденти передусім відзначили пожежних (42,1 % оцінили роботу, як «відмінну» або «добру»), лікарні (24,7 %) та соціальні служби (24,4 %). Оцінку «незадовільно» третина респондентів поставила поліції (34,3 %), а чверть респондентів — армії (25,6 %). Жоден з органів / спеціалістів не отримав вагомої кількості оцінок «відмінно», за кожною альтернативою значення не перевищує 5 %.

- При зустрічі на вулиці з поліцейськими жителі району здебільшого не відчують нічого особливого (56,7 % відповідей). У випадку з людьми в формі Збройних сил таких менше половини (40,6 %). Серед найбільш часто згадуваних емоцій щодо людей у формі Збройних сил — настороженість (16,7 %), занепокоєння (15,6 %) та довіра (13,3 %). Ставлення до поліцейських більш неоднозначне. З однаковою частотою у відповідях вказуються як почуття довіри (11,7 %), так і недовіри (11,7 %).
- Серед усіх проблем, наявних у місці проживання респондентів, на першому місці стоїть проблема недостатньої кількості робочих місць (56,7 % відповідей). Також присутні труднощі, пов'язані із зростанням алкоголізму і наркоманії (28,3 %) та отриманням медичних послуг (23,9 %). Менш за все жителів району хвилюють проблеми опалення (3,9 %), малої поширеності українських засобів масової інформації (3,9 %) та свободи пересування (2,2 %).
- Щодо елементів інфраструктури, які покликані забезпечити захист або надати підтримку у випадку виникнення форс-мажорних ситуацій, усі мешканці Артемівського району зазначили, що мають у своєму населеному пункті зупинку регулярного транспорту (100 %). Також майже в усіх опитаних у місці їхнього проживання працює поліція (99,4 %) та лікарня або ФАП (98,3 %). Для більше ніж половини жителів району доступні банк (63,1 %), суд (55 %) і соціальні служби (53,9 %).
- Активність жителів району щодо підтримування безпеки в їхніх населених пунктах досить низька. Так, на те, що місцеві жителі для цього «ніколи і нічого не роблять» вказали більше половини опитаних (61,2 %). Ще третина жителів (30,3 %) вважають, що у цьому напрямку щось робиться, але вкрай рідко. Постійно займаються питанням безпеки, на думку опитаних, тільки 2,2 % громадян.
- Більшість опитаних вважають, що відповідальність за безпеку несе передусім поліція (73,3 %), наступними зі значним відривом вказуються армія (23,9%) та місцева влада (20 %). Кожен п'ятий опитаний відповів, що самі жителі також відповідальні за це (21,7 %). Майже не відповідають, на думку опитаних, за безпеку і захист жителів — СБУ, пожежні, прокуратура, міжнародні організації, церква та служба цивільної оборони.
- Що стосується не тільки відповідальності, але й конкретних дій на захист громадян при вирішенні конфліктних ситуацій, то тут також лідирують поліція і місцева влада (77,2 % і 27,2 % відповідно). Армія вказується дещо рідше – 15,6 % опитаних. Інші органи і служби, на думку опитаних, взагалі або майже не займаються вирішенням конфліктних ситуацій у місці їхнього проживання. Кожен п'ятий опитаний вважає, що цим займаються самі жителі району (21,1 %).

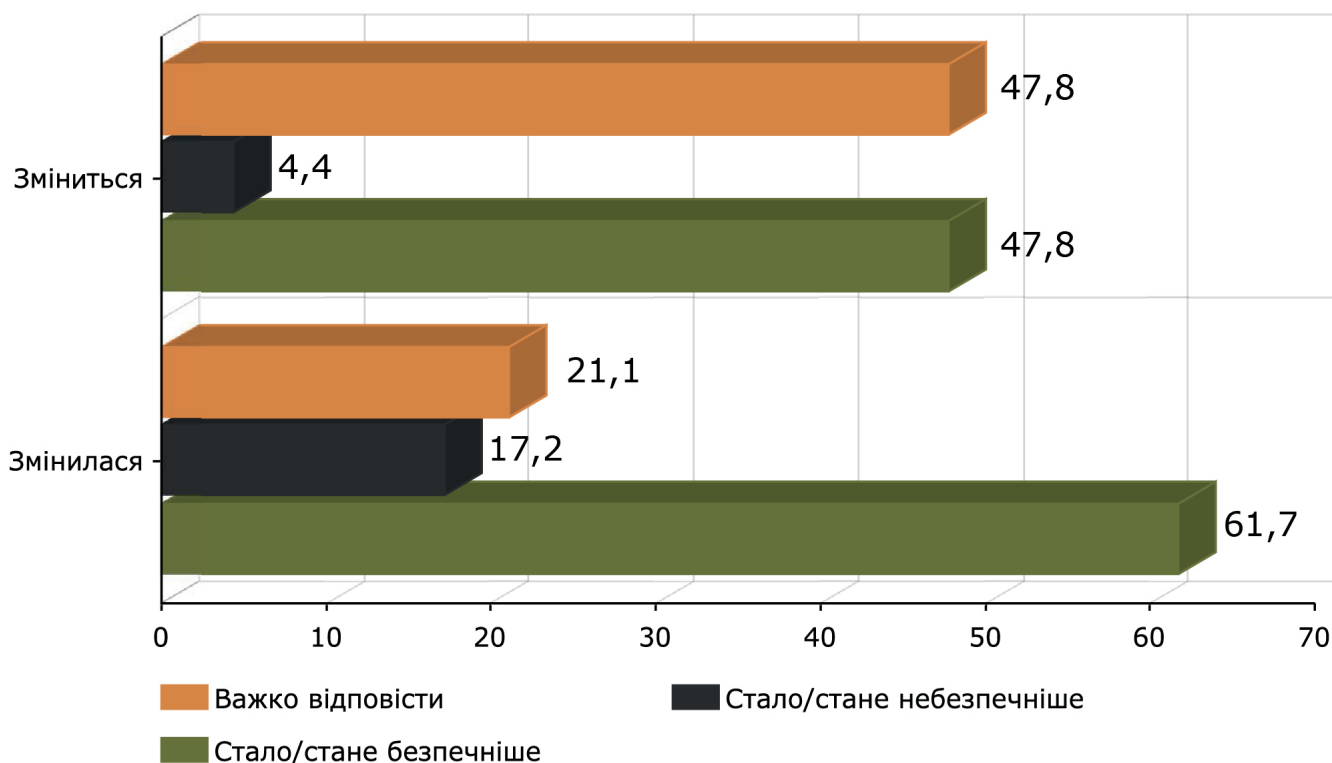
- Рівень готовності допомагати представникам влади та волонтерам в Артемівському районі є доволі високим і варіюється від 75,6 % до 79,5%. Найвищий рівень готовності допомагати стосується поліції (79,5 %), менший – волонтерам (75,6 %).
- За результатами дослідження, на першому місці серед недоліків Збройних сил України стоїть проблема зловживання алкоголем (24,4 %). Також у якості основних проблем вказують закритість роботи ЗСУ (немає інформації, гласності) (19,4 %), слабкий зв'язок з населенням (15 %) та неконтрольованість (15 %). Разом з тим, на думку респондентів, практично немає таких проблем, як небажання захистити «просту» людину (1,1 %), незаконні зв'язки з криміналом (2,2 %) та бездіяльність ЗСУ (3,3 %).
- Серед факторів, пов'язаних із військовими, які турбують місцеве населення найбільше, опитані зазначили загрозу посилення бойових дій (91,1 % відповідей), порушення правил дорожнього руху військовим транспортом (57,2 %) та носіння військовослужбовцями зброї в громадських місцях (50,6 %). Рідше за все жителі району зазначали грубу поведінку військових на блок-постах (23,5%) та мародерство (20 %).

# 1. БЕЗПЕКА ТА ЇЇ СКЛАДОВІ

Найважливішим показником тенденцій безпеки у звільнених населених пунктах є вивчення суб'єктивної думки місцевих жителів з цього приводу. Так, оцінюючи зміни рівня особистої безпеки, більшість населення Артемівського району вказала, що за останні 12 місяців ситуація покращилася. Більш безпечно стали почуватися 61,7 % опитаних (рис. 1.1).

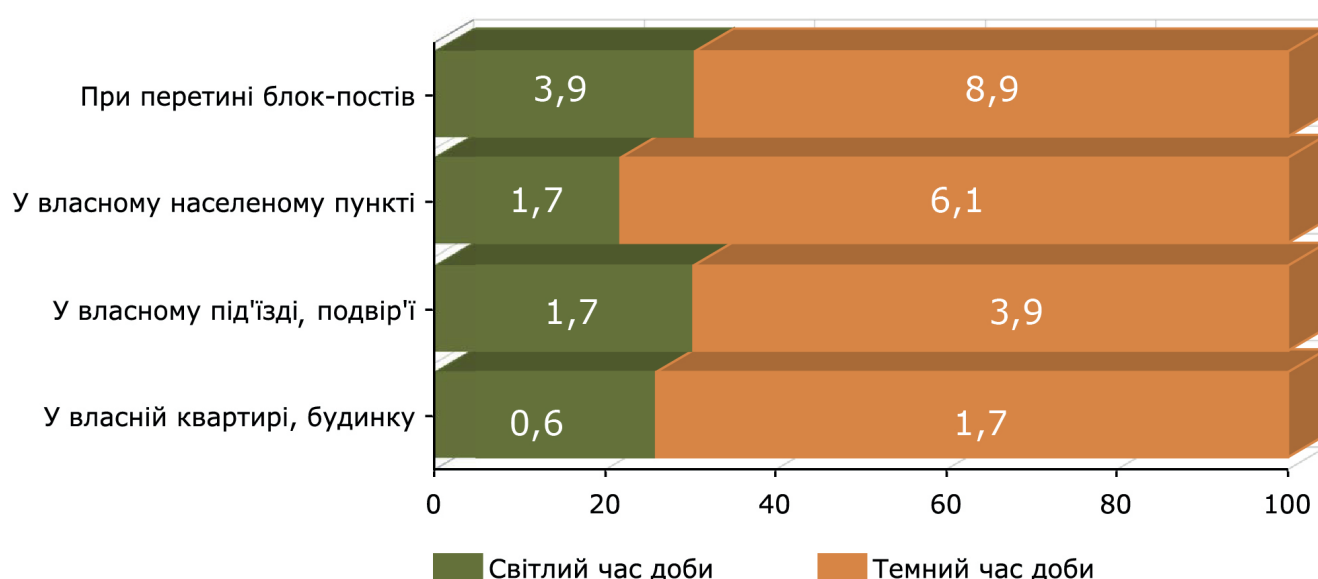
Вочевидь, це в першу чергу пов'язано з припиненням активних бойових дій в регіоні і поступовим переходом конфлікту в стадію «тління». Водночас, оцінюючи минулі 12 місяців, майже кожен п'ятий опитаний (21,1 %) не міг однозначно відповісти, чи змінилася ситуація з безпекою. А частина респондентів (17,2 %) вказали, що жити стало небезпечніше.

У ході дослідження також просили респондентів спрогнозувати, як зміниться ситуація з безпекою у їхньому населеному пункті протягом наступних 12 місяців. Дані свідчать, що 47,8 % опитаних жителів не можуть нічого прогнозувати на наступний рік; 4,4 % мешканців району вважають, що ситуація погіршиться. Разом з тим майже половина респондентів налаштовані оптимістично і вказали, що чекають покращення рівня безпеки (47,8 %).



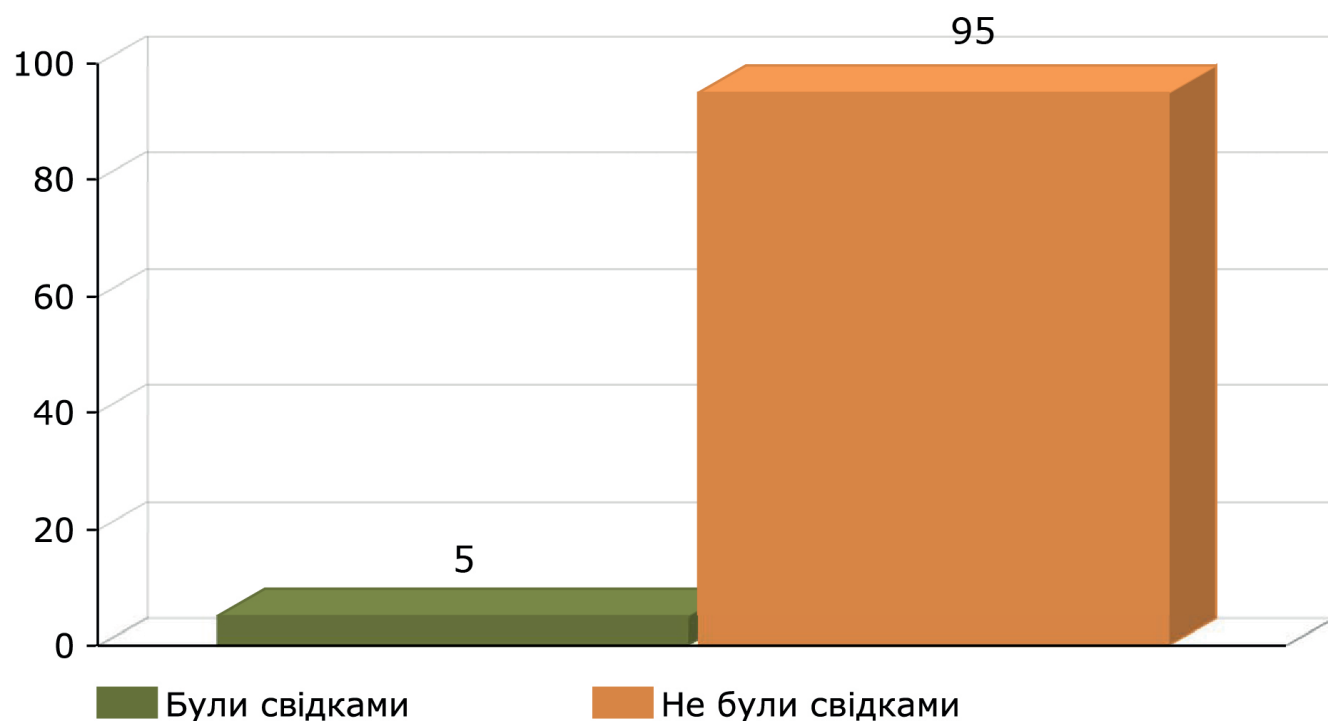
**Рис 1.1. Розподіл відповідей населення Артемівського району на питання, як змінилася / зміниться ситуація із персональною безпекою за 12 місяців? (у % до тих, хто відповів)**

За результатами дослідження, відчуття небезпеки у різних локаціях значно різняться залежно від часу доби (рис 1.2). Так, у світлий час більшість жителів Артемівського району почуваються безпечно всюди, найбільший відсоток відчуття небезпеки припадає на перетин блок-постів (3,9 % опитаних). У темний час доби відчуття небезпеки на блок-постах зростає більше ніж удвічі (8,9 %). Іншим небезпечним місцем жителі району назвали власний населений пункт – 1,7 % відчують небезпеку у день та 6,1 % - ввечері та вночі. Менше всього відчують небезпеку опитані у власній квартирі / будинку, причому і у світлий, і у темний час доби.



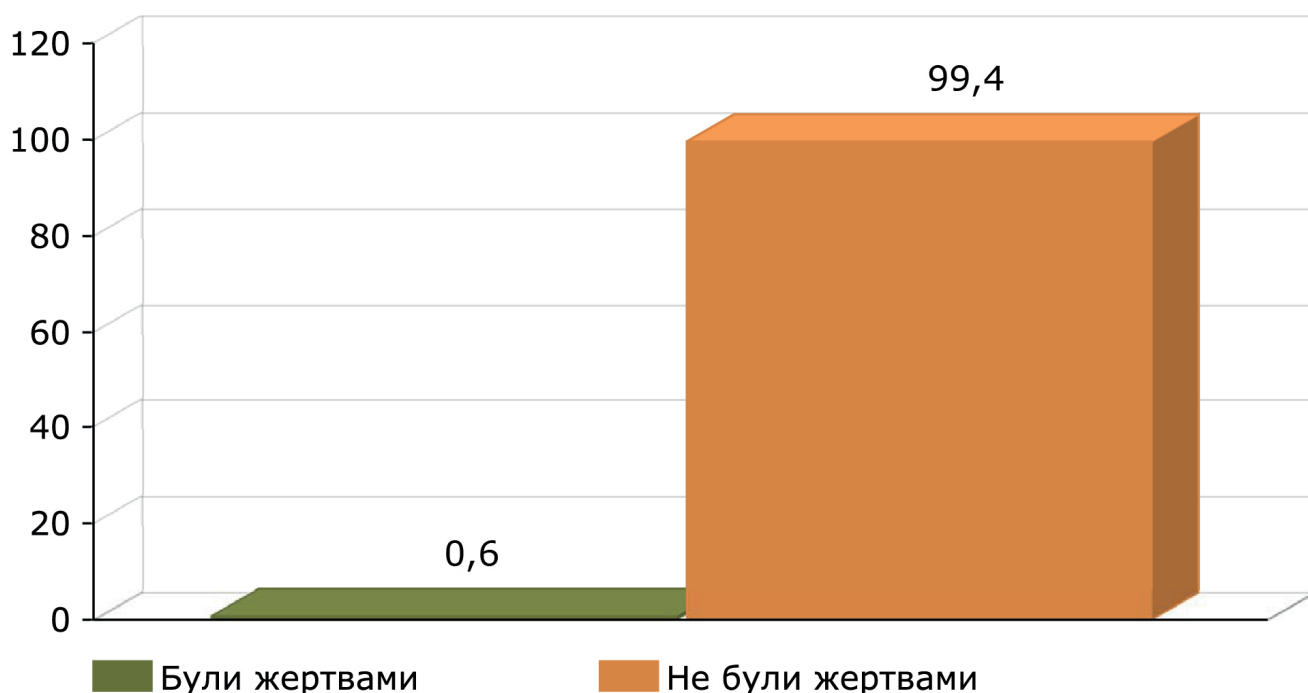
**Рис. 1.2. Відчуття небезпеки жителями району у різних локаціях у світлий та темний час доби (у % до тих, хто відповів)**

Важливим показником рівня безпеки у населеному пункті є інформація про те, як багато його жителів ставали жертвами або свідками злочину або ж мають серед родичів таких жертв. Слід зазначити, що протягом останніх 12 місяців тільки 5 % опитаних ставали свідками злочину (рис. 1.3).



**Рис. 1.3. Розподіл відповідей жителів району, які ставали або не ставали свідками злочину протягом останніх 12 місяців (у % до тих, хто відповів)**

Разом з тим самих жертв злочину за останні 12 місяців було тільки 0,6 % опитаних. 99,4 % не ставали жертвами злочинів взагалі (рис. 1.4).



**Рис. 1.4. Розподіл відповідей жителів району, які ставали або не ставали жертвами злочину протягом останніх 12 місяців (у % до тих, хто відповів)**



Для розширення інформації щодо жертв злочинів ми врахували кількість таких жертв серед родичів респондентів, таких виявилось ще 1,7 % (рис.1.5).



**Рис. 1.5. Розподіл відповідей жителів району, родичі яких ставали або не ставали жертвами злочину протягом останніх 12 місяців (у % до тих, хто відповів)**

Важливим показником для планування та оцінки роботи правоохоронних органів у населених пунктах є те, наскільки жителі побоюються тих чи інших загроз (табл. 1.1). Опитування показало, що населення Артемівського району передусім непокоїть можливість активізації бойових дій поблизу свого населеного пункту (93,9 %), обстріли свого населеного пункту (92,7 %), терористичні акти (86,6 %) та міни / снаряди, що не розірвалися (81,1 %).

При цьому більшість опитаних не розцінюють як серйозну небезпеку можливість стати жертвою образ та принижень (78,4 %), а також проблеми із водо- (56,7 %) та електропостачанням (56,1 %) у своєму населеному пункті.

**Таблиця 1.1**

**ПОБОЮВАННЯ ЖИТЕЛІВ РАЙОНУ ЩОДО РІЗНИХ ЗАГРОЗ**  
(у % до тих, хто відповів)

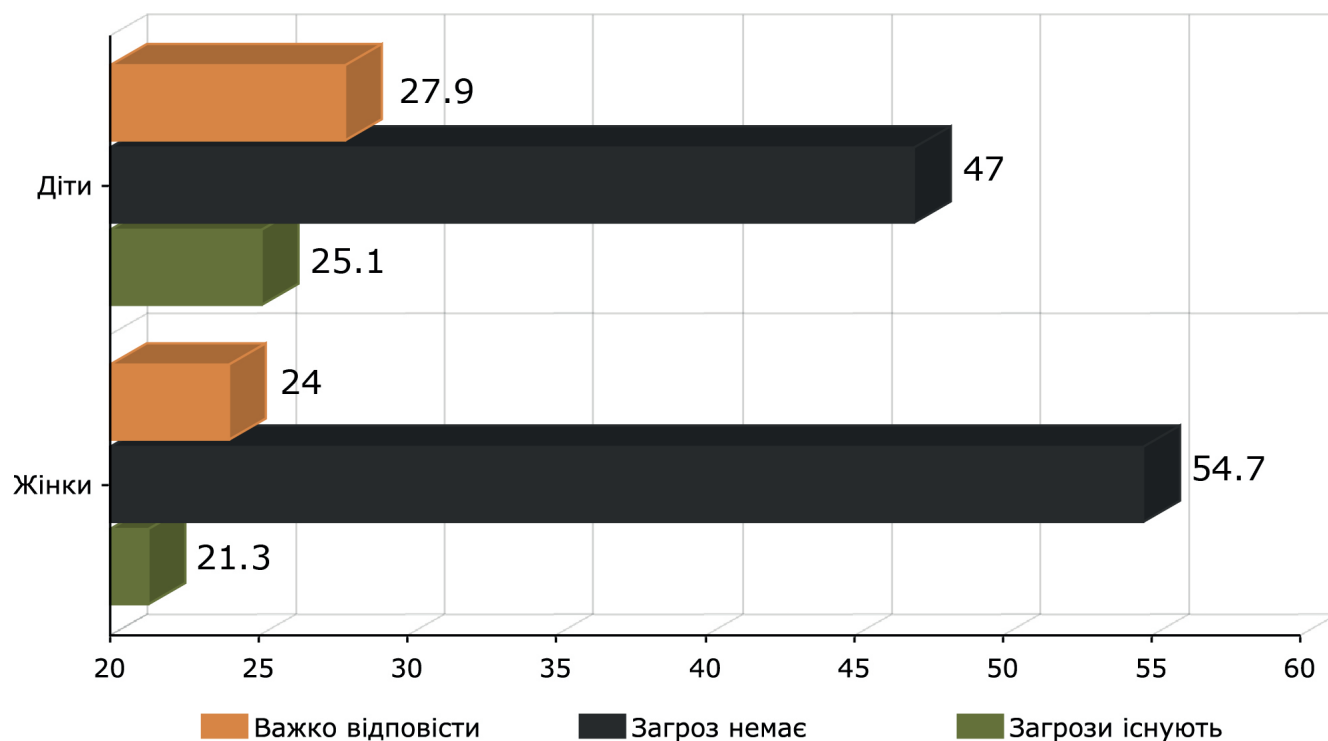
Загрози	Побою- ються	Не побо- ються	Важко відповісти
Крадіжка з квартири, будинку	43,3	49,4	7,2
Проблеми із водопостачанням у своєму населеному пункті	37,3	56,7	6,1
Проблеми з електропостачанням у своєму населеному пункті	37,8	56,1	6,1
Обстріл населеного пункту	92,7	6,7	0,6
Активізація бойових дій поблизу свого населеного пункту	93,9	5,6	0,6
Міни і снаряди, що не розірвалися	81,1	12,8	6,1
Мародерство	56,7	35,6	7,8
Пограбування на вулиці	47,7	45,5	6,7
Несправедливі звинувачення з боку силових органів	50	42,3	7,8
Здирництво	43,4	48,9	7,8
Фізичне насильство з боку військових, поліції	51,2	40	8,9
Незаконний обіг зброї	66,1	21,7	12,2
Терористичні акти	86,6	7,8	5,6
Загроза стати жертвою образ, принижень	42,2	78,4	8,3
Проблеми під час перетину блок-постів	49,4	38,4	12,2
Загроза стати жертвою будь-яких злочинів узагалі	80	12,8	7,2

Побоювання респондентів дуже важливо порівняти із тими загрозами, з якими вони вже стикалися упродовж останніх 12 місяців. Цікаво, що незважаючи на те, що більшість жителів Артемівського району цього не побоюється, найчастіше вказувалися проблеми із електропостачанням (27,7 % відповідей) та водопостачанням (23,9 %) (рис.1.6). Значно менше у відповідях зазначався обстріл свого населеного пункту (7,8 %). Взагалі не стикалися опитані із проблемами незаконного обігу зброї, здирництва, терористичних актів та несправедливих звинувачень з боку силових органів.



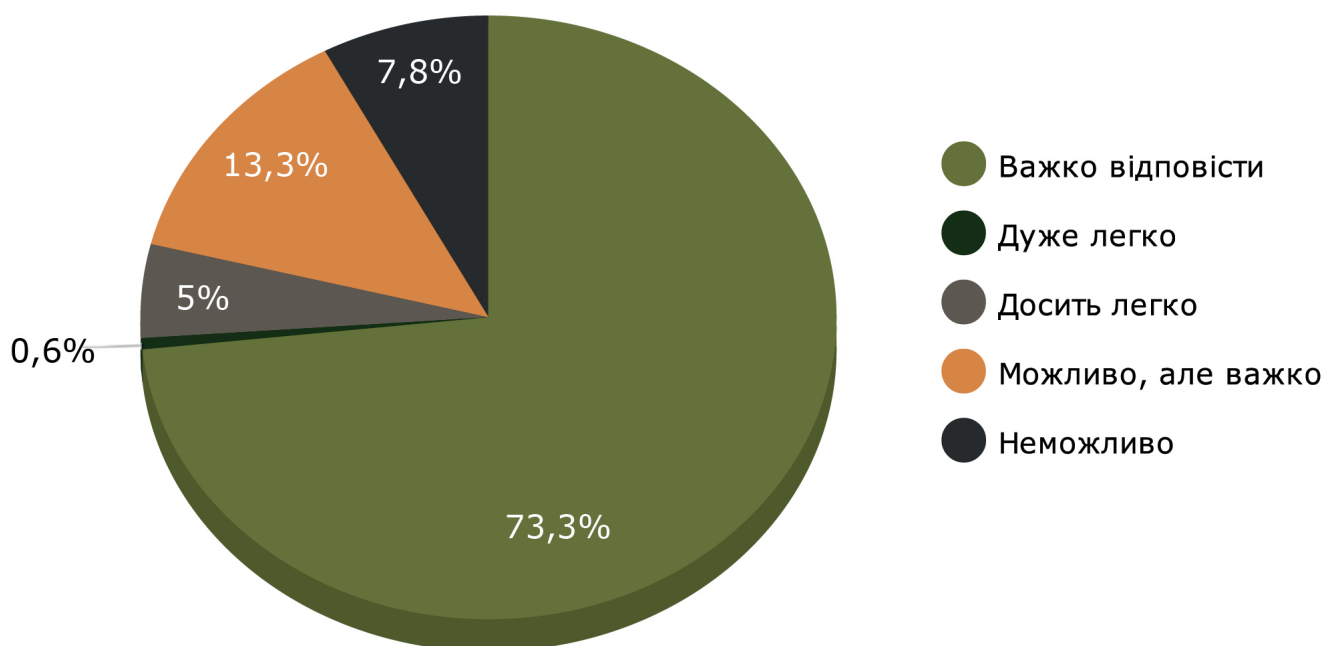
**Рис. 1.6. Загрози, з якими безпосередньо стикалися жителі району упродовж останніх 12 місяців (у % до відповідей)**

Предметом нашого дослідження стали також специфічні загрози, які існують для уразливих груп населення, — жінок і дітей. Слід зазначити, що на думку жителів району, у місці їх проживання ризик стати жертвою будь-якого злочину як для жінок, так і для дітей є приблизно однаковим (вказали, що такі загрози існують, 21,3 % і 25,1 % відповідно) (рис. 1.7). При цьому щодо жінок більше тих опитаних, які впевнені, що загроз немає (54,7 %), ніж щодо дітей (47 %).



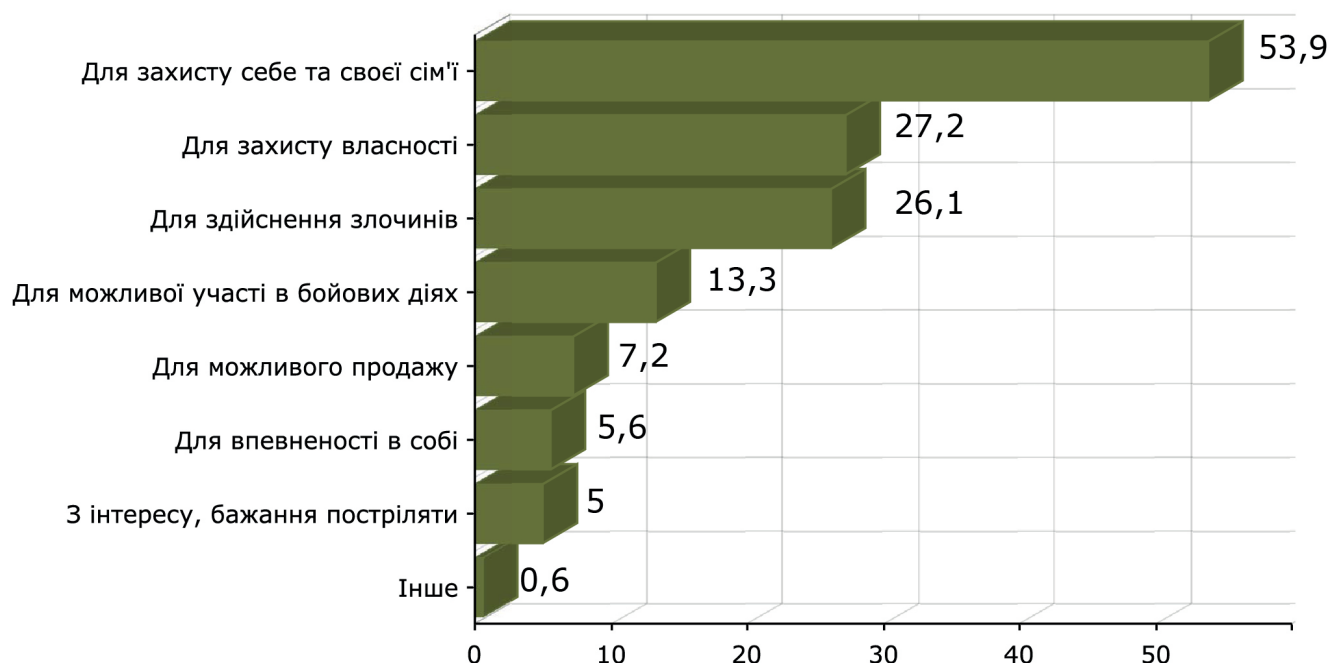
**Рис 1.7. Відповіді респондентів на питання щодо того, чи існують у районі особливі загрози безпеці жінок та дітей (у % до тих, хто відповів)**

За результатами дослідження тільки 7,8 % респондентів відзначили неможливість купити зброю в їхньому населеному пункті (Рис. 1.8). Більшість же завагалися із відповіддю – 73,3 %. Разом з тим, 5 % опитаних зазначили, що це досить легко зробити; ще 13,3 % — можливо, але важко.



**Рис. 1.8. Думка населення щодо того, наскільки легко сьогодні дістати або купити зброю у місці проживання (у % до тих, хто відповів)**

Серед причин, через які люди хочуть мати особисту зброю, жителі Артемівського району виділяють, в першу чергу, «захист себе та своєї сім'ї» — 53,9 % відповідей (рис.1.9). Удвічі рідше обиралися варіанти відповідей «для захисту власності» (27,2 %) та «для здійснення злочинів» (26,1 %). У 13,3 % випадків було зазначено, що бажання мати зброю пов'язане з можливою участю у бойових діях.



**Рис. 1.9. Причини того, чому люди хочуть мати власну зброю (у % до відповідей)**

Згідно з результатами дослідження, поліція залишається ключовим інститутом, до якого люди звертатимуться, якщо стануть жертвами злочинів (80,0 % відповідей) (табл. 1.2). Ще у 22,8 % випадків опитані попросять допомоги у родичів / знайомих.

Більшість жителів району звернуться передусім до поліції (78,3 % відповідей), а в другу чергу до родичів (16,7 %) і в тому разі, якщо стануть свідками злочину. Водночас 16,7 % респондентів зазначили, що не будуть звертатися ні до кого, якщо на їхніх очах буде скоєно злочин.

Важливим є те, що інші правоохоронні органи та служби взагалі не є популярними серед населення і у разі зіткнення зі злочинцем, люди майже не будуть йти до адвоката, прокуратури, місцевої влади, у міжнародні організації, ЗМІ, СБУ тощо.

Таблиця 1.2

РОЗПОДІЛ ВІДПОВІДЕЙ НА ПИТАННЯ, ДО КОГО ЗВЕРНУТЬСЯ РЕСПОНДЕНТИ У РАЗІ, ЯКЩО СТАНУТЬ ЖЕРТВАМИ / СВІДКАМИ ЗЛОЧИНУ? (у % до відповідей)

	Жертва злочину	Свідок злочину
У поліцію	80,0	78,3
До родичів, знайомих	22,8	16,7
До сусідів	5,6	3,9
До військових	7,2	7,8
До адвокату	0,6	0
До волонтерів, неурядових організацій	0	0
У ЗМІ	1,1	1,7
До місцевої влади	3,3	2,2
У СБУ	2,2	1,1
У прокуратуру	2,2	2,8
У міжнародні організації	0	0
Ні до кого не буде звертатися	11,1	16,7
Інше	0	0

## 2.ДОВІРА ДО ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВ ТА ОЦІНКА ЇХНЬОЇ РОБОТИ

У ході опитування також було з'ясовано рівень довіри жителів Артемівського району до різноманітних державних та громадських інститутів, а також до Збройних сил України та волонтерських організацій. За результатами дослідження, найбільший рівень довіри серед громадян має церква (53,3 % повністю або скоріше довіряють) (табл. 2.1). Далі з незначним відривом йдуть місцева влада (48,9 %) та Збройні сили України (46,9 %). Причому додатне сальдо довіри мають всі три інститути (табл.2.2). Також додатне сальдо мають волонтерські організації (11,6 %). З найбільшою недовірою жителі Артемівського району ставляться до Верховної Ради України (74,5 % повністю або скоріше не довіряють), Кабінету Міністрів (72,8 %) та Президенту України (65,6 %). Ці ж владні інституції мають найбільше від'ємне сальдо довіри.

Найбільш неоднозначно опитані жителі Артемівського району ставляться до волонтерських організацій (40,6 % респондентів важко відповісти) та судів (32,4 %).

**Таблиця 2.1**

**РІВЕНЬ ДОВІРИ НАСЕЛЕННЯ АРТЕМІВСЬКОГО РАЙОНУ ДО ДЕРЖАВНИХ ТА ГРОМАДСЬКИХ ІНСТИТУТІВ (у % до тих, хто відповів)**

	Повністю довіряю	Скоріше довіряю	Важко відповісти	Скоріше не довіряю	Зовсім не довіряю
Президент	2,1	11,7	20,6	30	35,6
	13,8			65,6	
Верховна Рада України	1,1	8,3	16,1	27,8	46,7
	9,4			74,5	
Кабінет Міністрів України	1,1	8,9	17,2	27,8	45
	10			72,8	
Суди	2,8	16,2	32,4	29,6	19
	19			48,6	
Прокуратура	3,9	14,5	33	29,6	19
	18,4			48,6	
Поліція	5,6	31,3	14	35,2	14
	36,9			49,2	
Збройні сили України	12,3	34,6	17,9	19,6	15,6
	46,9			35,2	
Церква	30	23,3	22,8	13,3	10,6
	53,3			23,9	
СБУ	3,3	28,9	28,3	24,4	15
	32,2			39,4	
Волонтерські організації	12,2	23,3	40,6	13,3	10,6
	35,5			23,9	
Місцева влада	10	38,9	17,8	18,3	15
	48,9			33,3	



Таблиця 2.2

СПІВВІДНОШЕННЯ ВІДСОТКІВ РЕСПОНДЕНТІВ, ЯКІ ДОВІРЯЮТЬ І ЯКІ НЕ ДОВІРЯЮТЬ РІЗНИМ СУСПІЛЬНИМ ІНСТИТУТАМ

САЛЬДО ДОВІРИ	
Президент	-51,8
Верховна Рада України	- 65,1
Кабінет Міністрів України	-62,8
Суди	- 29,6
Прокуратура	- 30,2
Поліція	- 12,3
Збройні сили України	11,7
Церква	29,4
СБУ	- 7,2
Волонтерські організації	11,6
Місцева влада	15,6

Говорячи про те, чия якість роботи відіграє найбільшу роль у гарантуванні безпеки, респонденти передусім виділили пожежних (42,1 % оцінили роботу, як «відмінну» або «добру»), лікарні (24,7 %) та соціальні служби (24,4 %) (табл. 2.3). Оцінку «незадовільно» третина респондентів поставила поліції (34,3 %), а чверть респондентів — армії (25,6 %). Жоден з органів / спеціалістів не отримав скільки-то значної кількості оцінок «відмінно», за кожною альтернативою це значення не перевищує 5 %. Важче за все населенню було оцінити підтримання безпеки пунктами видачі гуманітарної допомоги (61,7 % завагалися із відповіддю), службою цивільної оборони (58,9 %) та судами (58,3 %).

Таблиця 2.3

ОЦІНКА НАСЕЛЕННЯМ ЯКОСТІ РОБОТИ РІЗНИХ ОРГАНІВ / СПЕЦІАЛІСТІВ У ГАРАНТУВАННІ БЕЗПЕКИ (у % до тих, хто відповів)

Органи / спеціалісти	Відмінно	Добре	Задовільно	Незадовільно	Важко відповісти
Поліція	1,5	16,2	32,9	34,3	15,1
Соціальні служби	1,8	22,6	32,2	18,3	25,2
Лікарні	1,8	22,9	42,4	22,8	10,1
Юрист	0,4	7,1	15,7	19,1	57,7
Суд	0,2	5,7	12,9	22,8	58,3
Пункт видачі гуманітарної допомоги	1,7	12	14,4	10,2	61,7
Армія	1,6	18	21,5	25,6	33,3
Міжнародні організації (ООН, ОБСЄ)	1,4	11,9	12,8	20,7	53,2
Пожежники (Державна служба з надзвичайних ситуацій)	5,3	36,8	21,4	13,2	23,3
Служба цивільної оборони	2,1	12,5	12,8	13,8	58,9

Крім з'ясування рівня довіри до армії та поліції, у ході дослідження ми також дізнались, які почуття викликають у респондентів люди у формі цих двох державних структур. Із відповідей респондентів видно, що вони по-різному ставляться до поліції та до військових (табл. 2.4). Так, жителі району при зустрічі з поліцейськими здебільшого не відчують нічого особливого (56,7 % відповідей). Щодо людей в формі Збройних сил байдужих виявилось 40,6 %. Серед найбільш часто згадуваних почуттів стосовно людей у формі Збройних сил – настороженість (16,7 %), занепокоєння (15,6 %) та довіра (13,3 %). Ставлення до поліцейських більш неоднозначне. З однаковою частотою у відповідях вказуються як почуття довіри (11,7 %), так і недовіри (11,7 %). Майже кожна десята відповідь містить згадування поваги при зустрічі з працівником поліції (9,4 %).

Таблиця 2.4

ПОЧУТТЯ, ЯКІ ВИНИКАЮТЬ СТОСОВНО ЛЮДЕЙ У ФОРМІ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ / ПОЛІЦІЇ  
(у % до відповідей)

Почуття	Збройні сили України	Поліція
Повага	11,7	9,4
Довіра	13,3	11,7
Настороженість	16,7	8,3
Занепокоєння	15,6	5,6
Подяка	2,8	0,6
Недовіра	6,7	11,7
Страх	9,4	2,8
Презирство	0	1,1
Огида	0	0
Жалість	3,9	0,6
Нічого особливого	40,6	56,7
Інше	5	7,2

### 3. ПОВСЯКДЕННІ ПРОБЛЕМИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ВІДЧУТТЯ БЕЗПЕКИ

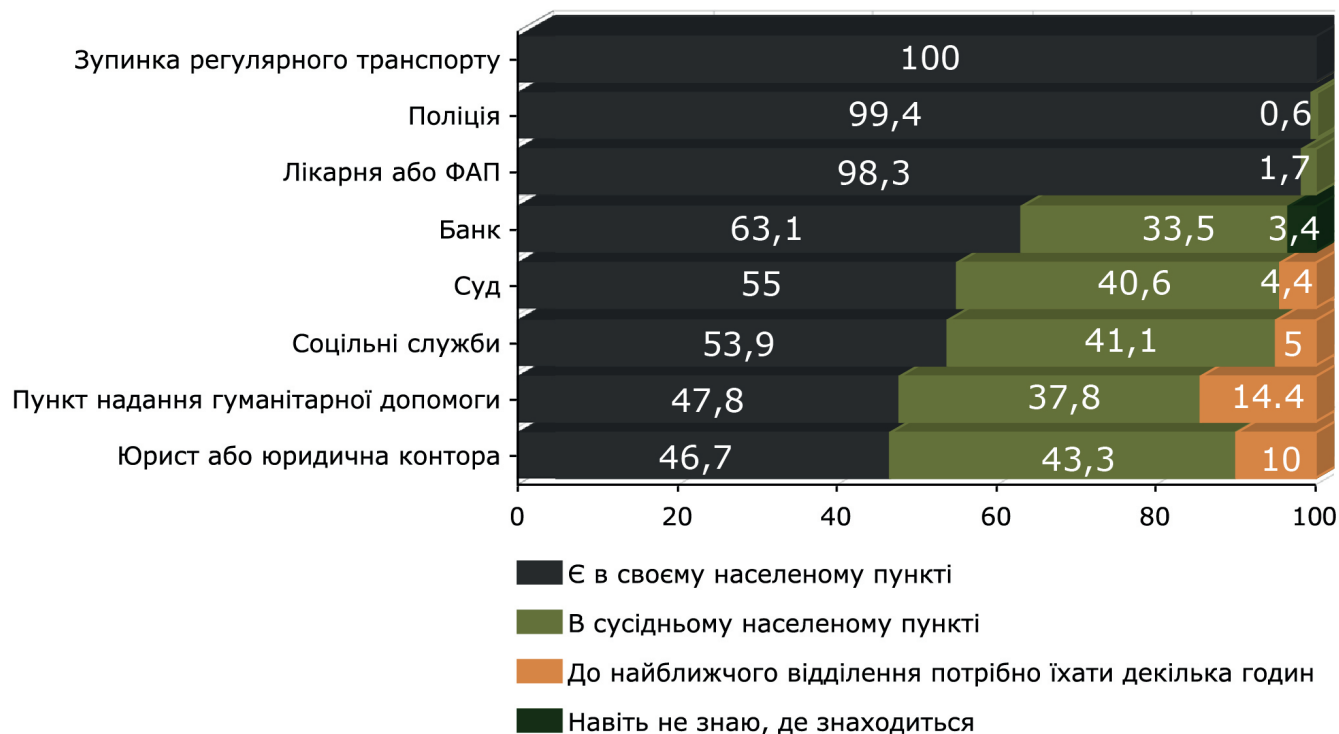
Серед усіх проблем, наявних в Артемівському районі, місцеві жителі найчастіше називали проблему недостатньої кількості робочих місць (56,7 % відповідей) (рис. 3.1). Також у населених пунктах присутні труднощі, пов'язані зі зростанням алкоголізму і наркоманії (28,3 %) та отриманням медичних послуг (23,9 %). Менш за все жителів району хвилюють проблеми опалення (3,9 %), малої поширеності українських засобів масової інформації (3,9 %) та свободи пересування (2,2 %).



**Рис. 3.1. Думка населення району щодо наявності тих чи інших проблем у місці проживання (у % до відповідей)**

У ході дослідження громадянам також було поставлене питання, наскільки територіально близько до них знаходяться елементи інфраструктури, які покликані надати підтримку населенню у разі виникнення форс-мажорних ситуацій. Усі мешканці Артемівського району зазначили, що мають у своєму населеному пункті зупинку регулярного транспорту (100 %) (рис. 3.2). Також майже в усіх опитаних у місці їхнього проживання працює поліція (99,4 %) та лікарня або ФАП (98,3 %). Для біль-

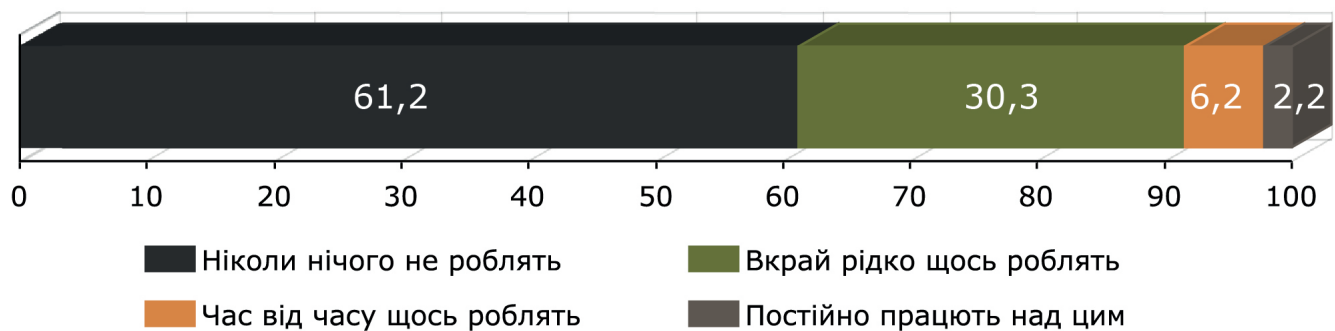
ше ніж половини жителів району доступні банк (63,1 %), суд (55 %) і соціальні служби (53,9 %). Менше за все у місці проживання опитаних представлені юристи / юридичні контори (46,7 %) та пункти надання гуманітарної допомоги (47,8 %).



**Рис. 3.2. Обізнаність респондентів щодо місцезнаходження різних інституцій, елементів інфраструктури (у % до тих, хто відповів)**

## 4. ГОТОВНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ БРАТИ УЧАСТЬ У ПІДТРИМУВАННІ БЕЗПЕКИ

Активність самих жителів району щодо підтримання безпеки в їхніх населених пунктах досить низька. Так, на те, що місцеві жителі для цього «ніколи і нічого не роблять», вказали більше половини опитаних (61,2 %) (рис. 4.1). Ще третина жителів (30,3 %) вважає, що для цього щось робиться, але вкрай рідко. Постійно займаються підвищенням безпеки, на думку опитаних, тільки 2,2 % громадян.



**Рис. 4.1. Розподіл відповідей на питання «Наскільки часто жителі Вашого населеного пункту роблять щось самі для підтримання безпеки?» (у % до тих, хто відповів)**

Більшість опитаних вважають, що відповідальність за безпеку несе передусім поліція (73,3 %), наступними зі значним відривом вказуються армія (23,9%) та місцева влада (20 %) (табл. 4.1). Кожен п'ятий опитаний відповів, що самі жителі також відповідають за гарантування безпеки у своєму населеному пункті (21,7 %). Майже не несуть відповідальності, на думку опитаних, за безпеку і захист жителів — СБУ, пожежні, прокуратура, міжнародні організації, церква та служба громадянської оборони.

Таблиця 4.1

ДУМКА НАСЕЛЕННЯ ЩОДО ТОГО, ХТО У МІСЦІ ПРОЖИВАННЯ ВІДПОВІДАЄ  
ЗА БЕЗПЕКУ І ЗАХИСТ ЖИТЕЛІВ  
(у % до відповідей)

Органи / служби	%
Поліція	73,3
Армія	23,9
Самі жителі	21,7
Місцева влада	20
СБУ	5
Пожежники (Державна служба з надзвичайних ситуацій)	2,2
Прокуратура	1,7
Міжнародні організація (ООН, ОБСЄ)	0,6
Інше	0,6
Служба громадянської оборони	0
Церква	0

Що стосується не тільки відповідальності, але й конкретних дій на захист громадян у вирішенні конфліктних ситуацій, то тут також лідирують поліція і місцева влада (77,2 % і 27,2 % відповідно) (табл. 4.2). Армія вказується дещо рідше — 15,6 % відповідей. Інші органи і служби, на думку населення, не займаються вирішенням конфліктних ситуацій у місці їхнього проживання. Кожен п'ятий опитаний вважає, що цим займаються самі жителі району (21,1 %).

**Таблиця 4.2**

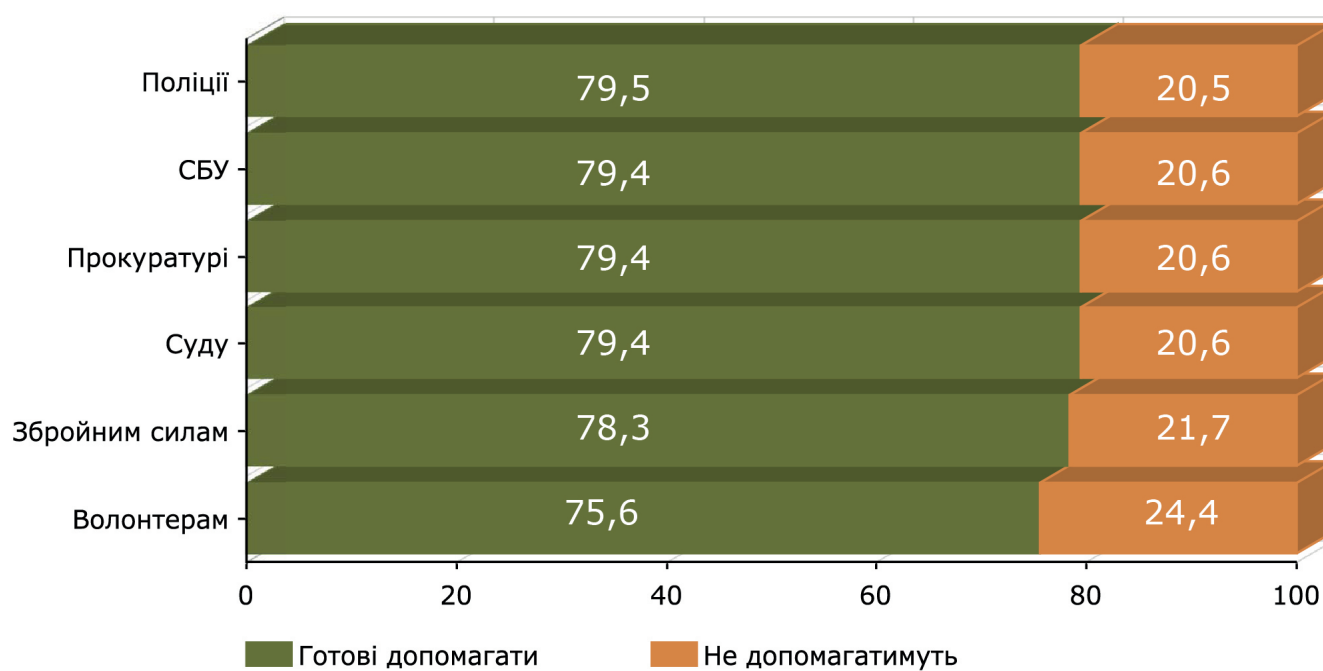
**ДУМКА НАСЕЛЕННЯ ЩОДО ТОГО, ХТО У МІСЦІ ПРОЖИВАННЯ ЗАЙМАЄТЬСЯ  
ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЙ  
(у % до тих, хто відповів)**

<b>Органи / служби</b>	<b>%</b>
<b>Поліція</b>	77,2
<b>Самі жителі</b>	21,1
<b>Армія</b>	15,6
<b>Місцева влада</b>	27,2
<b>СБУ</b>	3,9
<b>Прокуратура</b>	5,6
<b>Юристи</b>	2,2
<b>Міжнародні організація (ООН, ОБСЄ)</b>	0
<b>Політичні партії</b>	0
<b>Пожежники (Державна служба з надзвичайних ситуацій)</b>	0,6
<b>Служба цивільної оборони</b>	0
<b>Церква</b>	0
<b>Інше</b>	0

Важливим завданням дослідження було також дізнатися, чи готові самі жителі допомагати вищезазначеним установам заради підтримання безпеки у своєму населеному пункті.

В Артемівському районі рівень готовності допомагати державним органам та волонтерам є доволі високим і варіюється від 75,6 % (волонтерам) до 79,5% (поліції) (рис. 4.2).





**Рис. 4.2. Рівень готовності жителів Артемівського району допомагати різним установам для підтримання безпеки у своїх населених пунктах (у % до тих, хто відповів)**

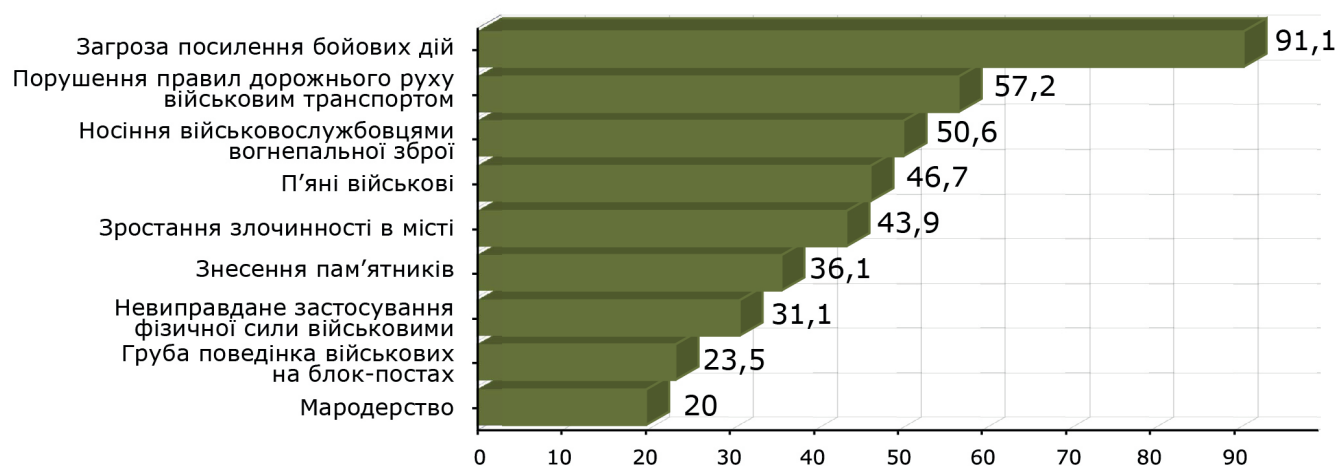
## 5. ОСОБЛИВОСТІ СТАВЛЕННЯ НАСЕЛЕННЯ ДО ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Важливою інформацією для розуміння ставлення населення до Збройних сил України є вказування на недоліки ЗСУ, які найбільше поширені, на думку жителів, у їхньому районі. Так, за результатами опитування, на першому місці стоїть проблема зловживання військовими алкоголем (24,4 %) (рис. 5.1). Також у якості основних проблем опитані Артемівського району назвали закритість роботи ЗСУ (немає інформації, гласності) (19,4 %), слабкий зв'язок із населенням (15 %) та неконтрольованість (15 %). Разом з тим практично немає, на думку населення, таких проблем, як небажання захистити «просту» людину (1,1 %), незаконні зв'язки з криміналом (2,2 %) та бездіяльність ЗСУ (3,3 %).



**Рис. 5.1. Найбільші недоліки ЗСУ в населених пунктах Артемівського району (у % до відповідей)**

Серед факторів, пов'язаних із військовими, які турбують місцеве населення найбільше, опитані зазначили загрозу посилення бойових дій (91,1 % відповідей), порушення правил дорожнього руху військовим транспортом (57,2 %) та носіння військовослужбовцями зброї в громадських місцях (50,6 %) (рис. 5.2). Рідше за все мешканці району зазначали грубу поведінку військових на блок-постах (23,5%) та мародерство (20 %).



**Рис. 5.2. Розподіл відповідей на питання «Наскільки Вас непоко-  
ють наступні факти, пов'язані із військовими?» (у % до відповідей)**

# **БЕЗПЕКА ЖИТЕЛІВ МІСТА МАРІУПОЛЯ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ: СИТУАЦІЯ, ФАКТОРИ, ОСОБЛИВОСТІ**

## ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ ДОСЛІДЖЕННЯ

- Результати дослідження показали, що трохи більше половини мариупольців за останній рік стали почуватися безпечніше (51,3 %). Кожен сьомий (14,4 %) вважає, що ситуація з особистою безпекою за минулий рік лише погіршилася. Більш, ніж третина респондентів (34,3 %) не змогли визначитися з відповіддю.
- Щодо прогнозу змін рівня безпеки на наступний рік, то більше половини опитаних мариупольців (51,7 %) налаштовані оптимістично і очікують підвищення рівня безпеки. Більше третини опитаних жителів перебувають у стані невизначеності – 35,8 %. Ще 12,5 % вважають, що ситуація погіршиться.
- Абсолютна більшість жителів Маріуполя відчувається безпечно у світлий час доби як у своїй квартирі, дворі, так і в місті загалом (більше 94 % опитаних). Певну загрозу становлять лише блок-пости, під час перетину яких майже кожен п'ятий місцевий житель (19,2 %) відчуває себе в небезпеці. У темний час доби майже усі респонденти відчуваються цілком безпечно у власній квартирі / будинку та у власному під'їзді / підвір'ї (97,8 % та 96 % відповідно). На цьому зона безпеки майже як для половини мариупольців закінчується, оскільки загалом у своєму населеному пункті після настання темряви відчуваються безпечно вже 57,5 % опитаних. Найбільш небезпечно у темний час доби жителі Маріуполя відчуваються при перетині блок-постів (20,7 %).
- За результатами опитування відсоток осіб, які за останній рік ставали свідком чи жертвою злочину, мають таких жертв серед родичів, є досить невеликим: свідки злочину – 5,9 %, жертви злочину – 3,3 %, мають родичів, що стали жертвами злочину, – 2,2 % опитаних.
- Серед найбільш імовірних і жахаючих видів злочинів та надзвичайних подій мариупольців найбільше непокоять можливість обстрілу їхнього міста (82,2 %) та активізація бойових дій поблизу Маріуполя (81,5 %). Третє місце серед загроз посідає побоювання мін і снарядів, що не розірвалися (46 %).
- Побоювання мариупольцями військових дій у їхньому місті є цілком зрозумілими, адже майже всі опитані (92,3 %) з власного досвіду знають, що таке обстріл населеного пункту. Мабуть, саме цим пояснюється той факт, що незважаючи на минулорічні проблеми з водо- та електропостачанням, які відчули на собі 93 % і 91,2 % відповідно, ці проблеми не викликають у респондентів серйозного занепокоєння на майбутнє.

- Думки респондентів з приводу наявності особливих загроз безпеці жінок та дітей виявилися ідентичними. В обох питаннях таку загрозу підтвердив майже кожен п'ятий респондент (18,1 %), майже половина відкидає це, і приблизно кожен третій житель Маріуполя вагається з відповідями на ці питання.
- У ході дослідження багато респондентів відзначили можливість купівлі зброї у своєму населеному пункті. Зокрема, на це вказала майже третина опитаних маріупольців (30,3 %). Майже половина опитаних не змогли відповісти на це запитання (47,9 %). Повністю відкидає таку можливість лише кожен п'ятий респондент (20,6 %). Основною причиною, через яку люди хочуть мати особисту зброю, жителі Маріуполя називають захист, а саме: «захист себе і своєї сім'ї» (56,5%) і «захист майна» (35,2%).
- Згідно з результатами дослідження, усі інституції, що мають захищати особу у разі, якщо вона стане жертвою злочину, поступаються зверненню опитаних до родичів і знайомих (84,5 %). Ключовим державним інститутом, до якого звертатимуться люди у цьому випадку, є поліція – 63,8 %. Також доволі важливим агентом допомоги виявилися військові – 30,6 % респондентів зазначили, що будуть звертатися до них, якщо стануть жертвами злочину.
- Дослідження наочно показало, що більшість опитаних так само звернуться до родичів і знайомих у тому випадку, якщо стануть свідками злочину (81,5 %). 57,2 % маріупольців відповіли, що звернуться до поліції, і майже у третині випадків – до військових (30,3 %).
- У ході дослідження було з'ясовано рівень довіри жителів Маріуполя до різних державних та соціальних інституцій. Слід зазначити, що критично високого рівня недовіри не спостерігається до жодного інституту влади. Найбільш неоднозначно маріупольці ставляться до волонтерських організацій (50,6 %), інституту церкви (50,2 %), місцевої влади (46,1 %) – половина опитаних не змогли визначитися зі ступенем довіри до них. Найбільше з поміж інших інститутів населення Маріуполя довіряє Збройним силам України – 39,1 %, Президенту (36,2 %), поліції (32,8 %) та місцевій владі (32,5 %).
- За результатами опитування додатне сальдо довіри мають чотири соціальні інститути: Збройні сили (12,2), місцева влада (11,1), волонтерські організації (8,1) і поліція (7,4). Найбільше від'ємне: прокуратура (–38,4), суди (–35,1) та СБУ (–33,3).
- Говорячи про те, чия якість роботи відіграє найбільшу роль у підтриманні безпеки, більше половини респондентів високо оцінили поліцію, соціальні служби, пожежних, службу цивільної оборони, а також армію та лікарні. Досить неоднозначно маріупольці висловилися про пункти надання гуманітарної допомоги: в той час як 40 % назвали їхню роботу задовільною, 12,9 % доброю, аж 47,2 % оцінюють її як незадовільну.

- Крім з'ясування рівня довіри до армії та поліції, у ході дослідження ми також дізнались, які почуття викликають у респондентів люди у формі цих двох державних структур. Отримані дані засвідчують, що респонденти ставляться до поліції та до військових схожим чином, але позитивні відчуття до ЗСУ є дещо більш поширеними, тоді як поліція більшою мірою викликає байдужість.
- Серед усіх проблем, які існують у місці проживання маріупольців, найбільше їх непокоїть проблема недостатньої кількості робочих місць (69,6 %). На другому місці стоїть проблема з доступом до медикаментів (53,7 %). Крім того, аж 40,4 % респондентів зазначили, що мають проблеми з доступом до продуктів харчування.
- У ході дослідження було з'ясовано, що усі елементи інфраструктури, які покликані забезпечити захист або надати підтримку населенню у випадку виникнення форс-мажорної ситуації, є цілком доступними для жителів Маріуполя.
- Активність жителів Маріуполя щодо підтримання безпеки в своєму місті є доволі високою. Більш як половина опитаних зазначили, що місцеві жителі час від часу щось роблять для підтримання безпеки у місті (50,4 %) і 1,5 % зазначили, що робота над цим ведеться мешканцями постійно.
- Найбільше у підтриманні безпеки маріупольці покладаються на поліцію (66,8 %), у другу чергу – на місцеву владу (59,4 %), потім на армію (56,5 %). Половина опитаних вважають, що за підтримку безпеки рівною мірою відповідають і самі мешканці міста (50,2 %).
- Згідно з даними опитування, розв'язанням конфліктних ситуацій, які виникають за місцем проживання респондентів, у більшості випадків займаються суди (66,1 %), а також самі місцеві жителі (59,4 %).
- Окрім рівня довіри, в ході дослідження було з'ясовано, чи готові респонденти допомагати різним установам (поліції, Збройним силам, місцевій владі, волонтерам тощо) заради підтримання безпеки у своєму населеному пункті. Мало хто з респондентів зазначив, що взагалі відмовляється допомагати у встановленні безпеки (в середньому 8 %), проте і небагато опитаних готові беззастережно допомогти цим службам у будь-якій ситуації або якщо це стосуватиметься безпеки міста загалом, а не лише їх особисто (20-25 %).
- Переважна більшість опитаних маріупольців відчують себе жителями свого міста і членами своєї громади (88,1 %). Майже кожен десятий респондент зазначив, що не відчуває такого зв'язку з містом та його жителями (скоріше ні – 2,6 % і ні — 7 %).
- Опитані визначили наступне коло проблем, пов'язаних із перебуванням у їхньому місті військових. На першому місці стоїть проблема зловживання військовими алкоголем (32,8 %), на другому – агре-

сивність військових щодо місцевого населення (29,9 %), на третьому – грубість, черствість (20,7 %). 29,2 % респондентів вказали, що жодних проблем із перебуванням у місті військових вони не бачать. 8,5 % не змогли відповісти на це запитання.

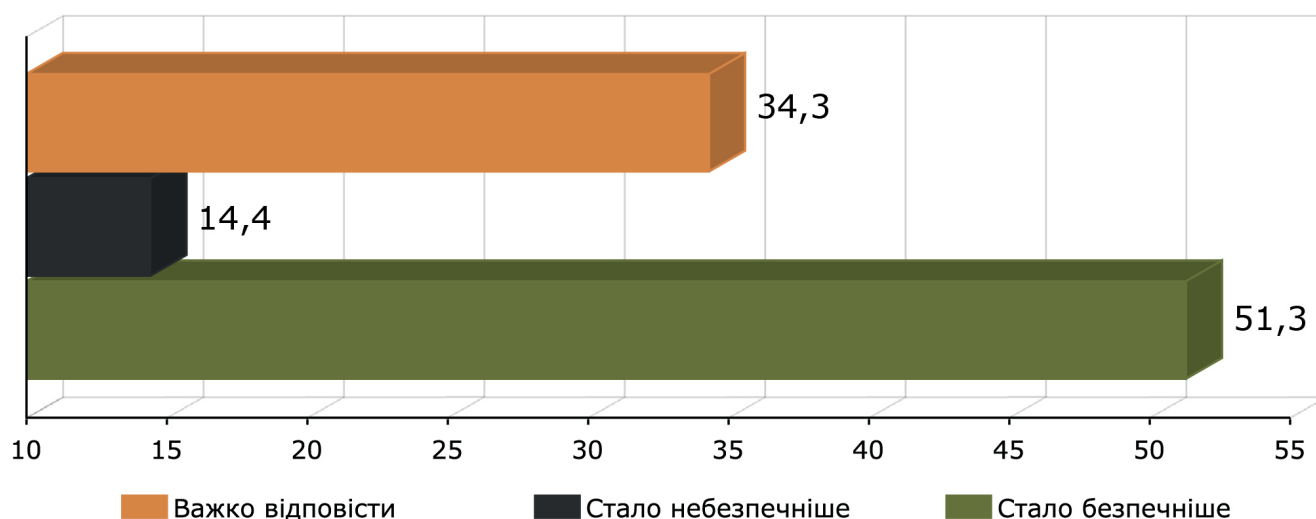
- Серед фактів, так чи інакше пов'язаних із перебуванням військових на території міста, жителів Маріуполя найбільше турбує загроза посилення бойових дій (74,8 %), а також носіння військовослужбовцями вогнепальної зброї у громадських місцях (53,1 %).



# 1. БЕЗПЕКА ТА ЇЇ СКЛАДОВІ

Минув рік з моменту трагічних подій у Маріуполі, коли 24 січня 2015 року від артилерійських обстрілів терористами позицій ЗСУ та житлових кварталів міста загинули 30 мирних мешканців і ще більше 100 було поранено<sup>1</sup>. Згадка про цю трагедію і досі бентежить місцеве населення. Наскільки безпечно почуваються маріупольці зараз? Чи можуть вони спокійно ходити по вулицях свого міста у будь-який час доби? Чого вони найбільше побоюються?

Враховуючи зазначені події, важливо було дізнатися, як оцінюють тенденції у зміні рівня безпеки жителі Маріуполя за минулий рік. З отриманих даних видно, що кожен сьомий (14,4 %) вважає, що ситуація з особистою безпекою за минулий рік погіршилася (рис. 1.1). Більш, ніж третина респондентів (34,3 %) не змогли визначитися з відповіддю. Трохи більше половини маріупольців (51,3 %) зазначили, що стали почуватися безпечніше.

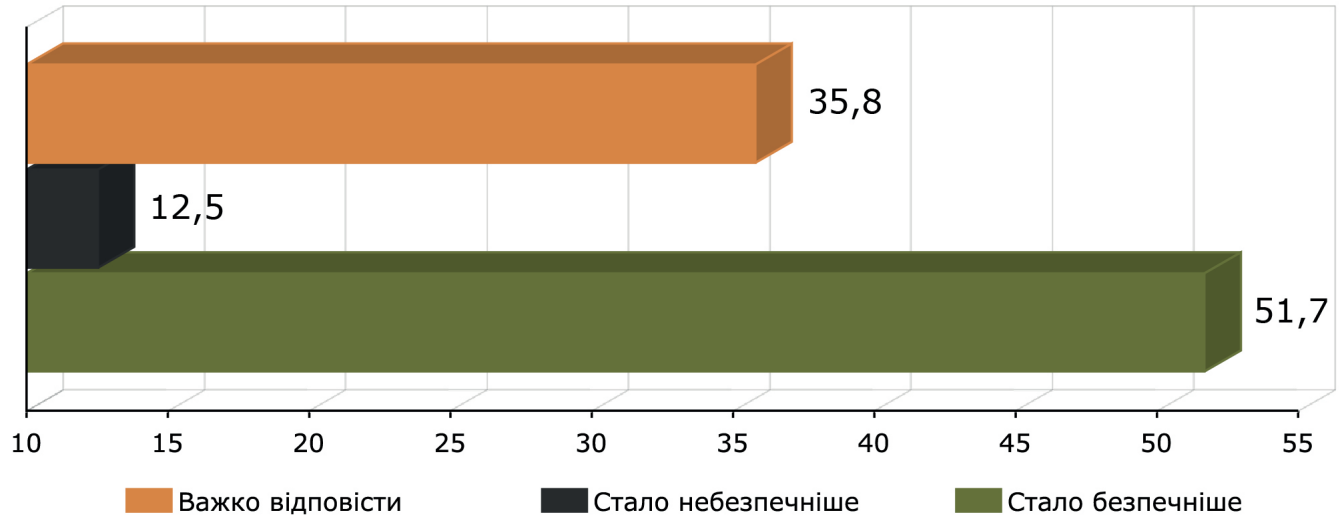


**Рис. 1.1. Відповіді респондентів на питання «Наскільки ситуація з безпекою для Вас особисто змінилася за останні 12 місяців?» (у % до тих, хто відповів)**

У ході дослідження респондентів попросили спрогнозувати, як зміниться ситуація з безпекою протягом наступних 12 місяців. Дані свідчать, що маріупольці не бачать суттєвих змін у сфері безпеки у наступному році. Більше третини опитаних жителів Маріуполя перебувають у стані невизначеності – 35,8 % опитаних важко оцінити, як зміниться ситуація з

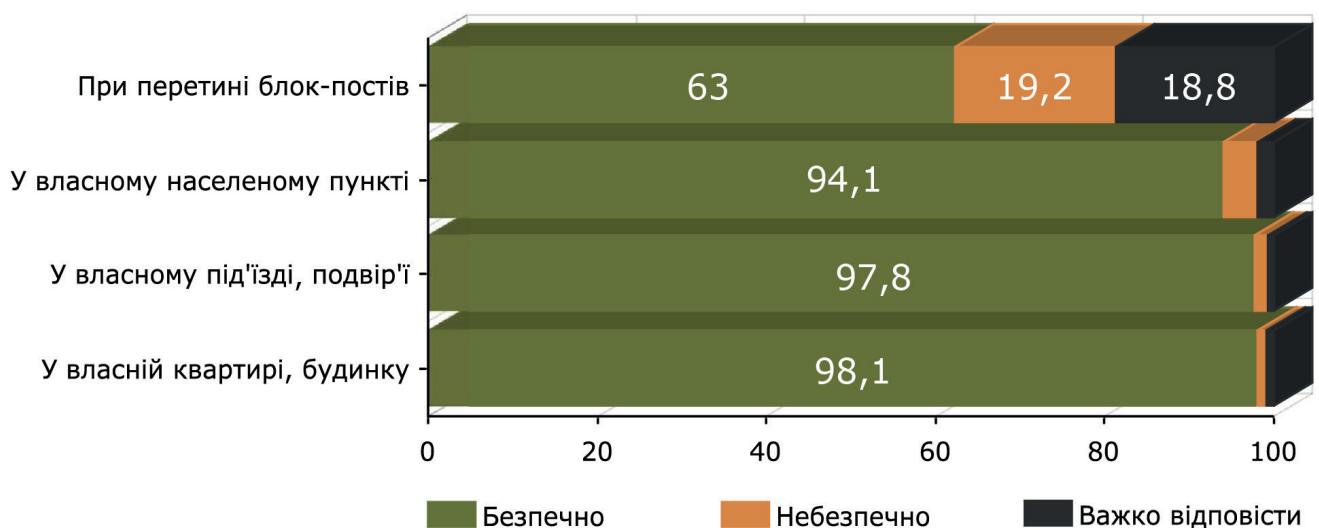
<sup>1</sup> Зведена інформація інформаційно-аналітичного центру Ради національної безпеки і оборони України станом на 25 січня 2015 року. – Режим доступу: <http://donoda.gov.ua/?lang=ua&sec=02.07.09&iface=Public&cmd=view&args=id:23761>

безпекою (рис. 1.2). Ще 12,5 % вважають, що ситуація лише погіршиться. Втім, більше половини опитаних (51,7 %) налаштовані оптимістично і зазначили, що очікують підвищення рівня безпеки протягом наступного року.



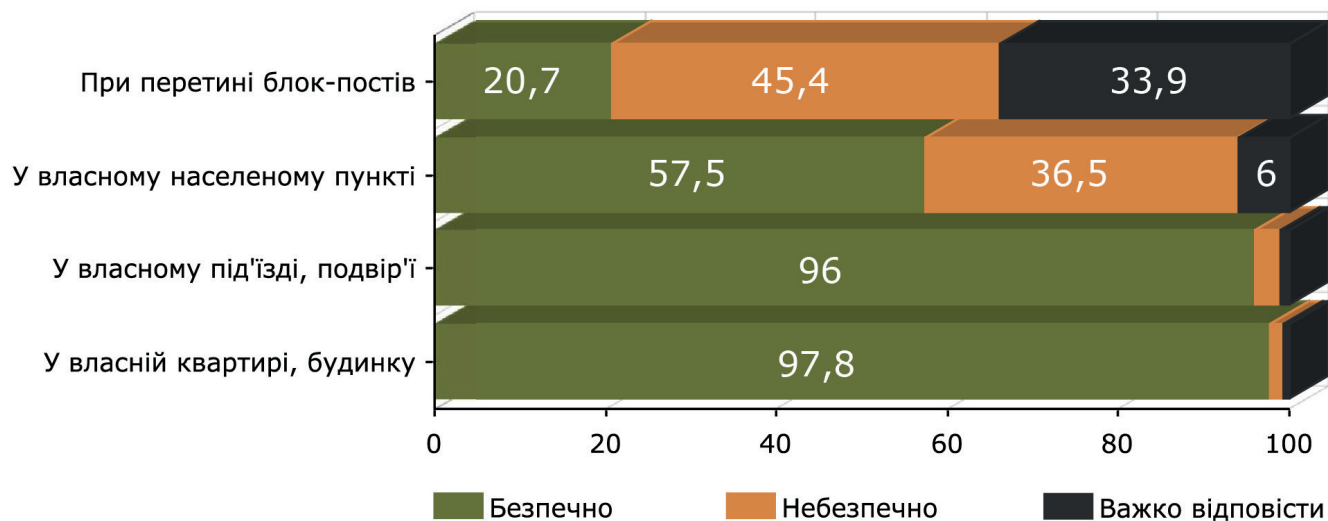
**Рис. 1.2. Відповіді респондентів на питання «Як ви вважаєте, наскільки ситуація з безпекою для вас особисто зміниться протягом наступних 12 місяців?» (у % до тих, хто відповів)**

Абсолютна більшість жителів Маріуполя почувається безпечно у світлий час доби як у своїй квартирі, дворі, так і в місті загалом (від 94 до 98 %) (рис. 1.3). Певну загрозу становлять лише блок-пости, під час перетину яких майже кожен п'ятий місцевий житель (19,2 %) почувається небезпечно.



**Рис. 1.3. Відчуття безпеки жителями Маріуполя у різних локаціях у світлий час доби (у % до тих, хто відповів)**

У вечірній час майже усі респонденти почуваються цілком безпечно у власній квартирі / будинку та у власному під'їзді / подвір'ї (97,8 % та 96 % відповідно). Власне, на цьому зона безпеки майже як для половини маріупольців закінчується, оскільки загалом у своєму населеному пункті почуваються безпечно вже 57,5 % опитаних (рис. 1.4). Найбільш небезпечно у темний час доби жителі Маріуполя почуваються при перетині блок-постів (лише 20,7 % почуваються безпечно, а 45,4 % – небезпечно).



**Рис. 1.4. Відчуття безпеки жителями Маріуполя у різних локаціях у темний час доби (у % до тих, хто відповів)**

Важливим показником безпеки в населеному пункті є інформація про те, як багато його жителів ставали жертвами або свідками злочину або мають серед родичів таких жертв. Протягом останніх 12 місяців свідками злочину стали 5,9 % жителів Маріуполя, жертвами злочину – 3,3 %, ще 2,2 % опитаних мають таких жертв серед своїх родичів (рис. 1.5).



**Рис. 1.5. Розподіл відповідей жителів Маріуполя щодо того, чи ставали вони за останні 12 місяців свідками, жертвами злочинів та чи ставали жертвами злочинів їхні родичі (у % до тих, хто відповів)**

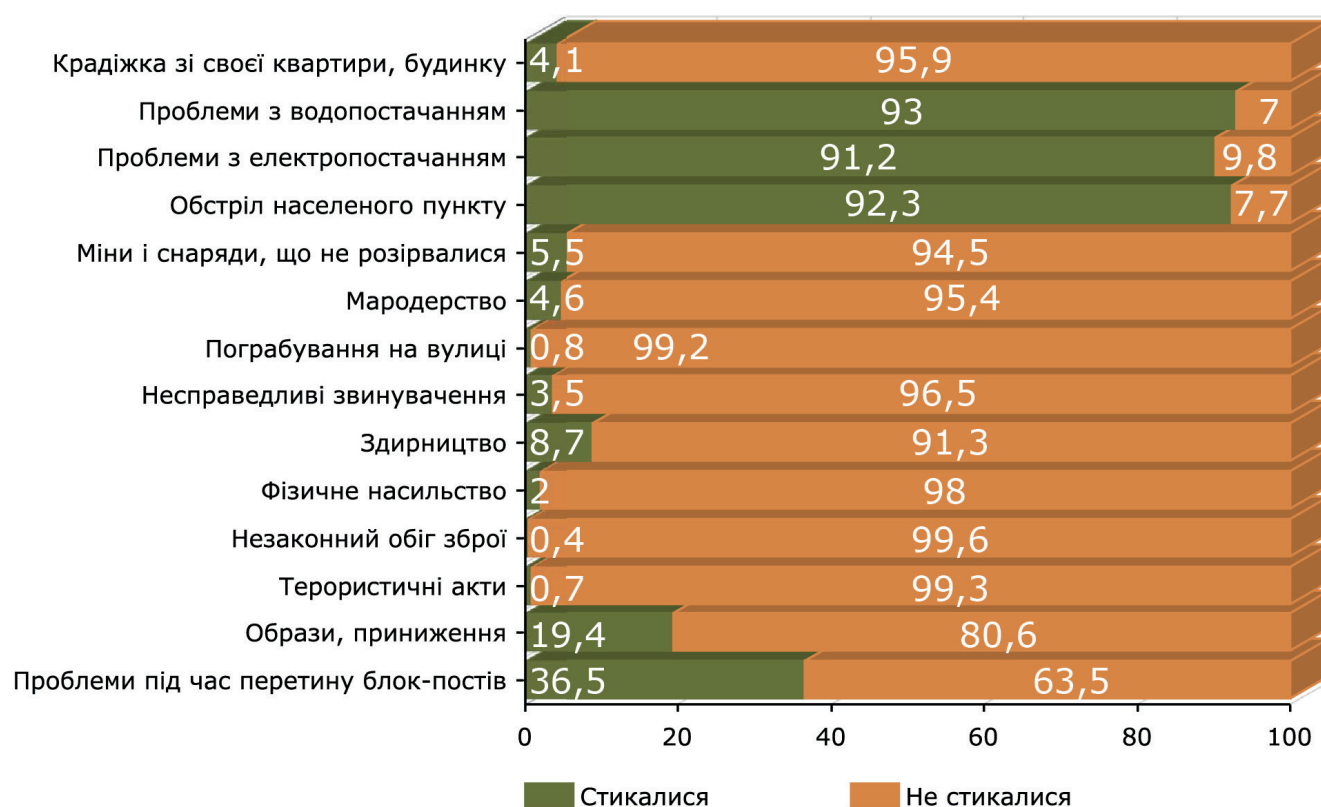
Важливим показником для планування та оцінювання роботи правоохоронних органів у населених пунктах є те, наскільки жителі побоюються тих чи інших загроз (табл. 1.1). Так, серед найбільш імовірних і жахаючих видів злочинів та надзвичайних подій маріупольців найбільше непокоять можливість обстрілу їхнього міста (82,2 %) та активізація бойових дій поблизу Маріуполя (81,5 %). З відповідей видно, що найбільші страхи опитаних пов'язані не зі звичайними злочинами і особистою безпекою у повсякденному житті, а саме з військовими діями. Третє місце серед загроз посідає побоювання мін і снарядів, що не розірвалися (46 %). Показовим є те, що стати жертвою крадіжки з квартири чи пограбування на вулиці побоюється тільки кожен п'ятий житель Маріуполя, для більшості ж опитаних такі побоювання не є актуальними.

Таблиця 1.1

ПОБОЮВАННЯ ЖИТЕЛІВ МАРІУПОЛЯ ЩОДО РІЗНИХ ЗАГРОЗ  
(у % до тих, хто відповів)

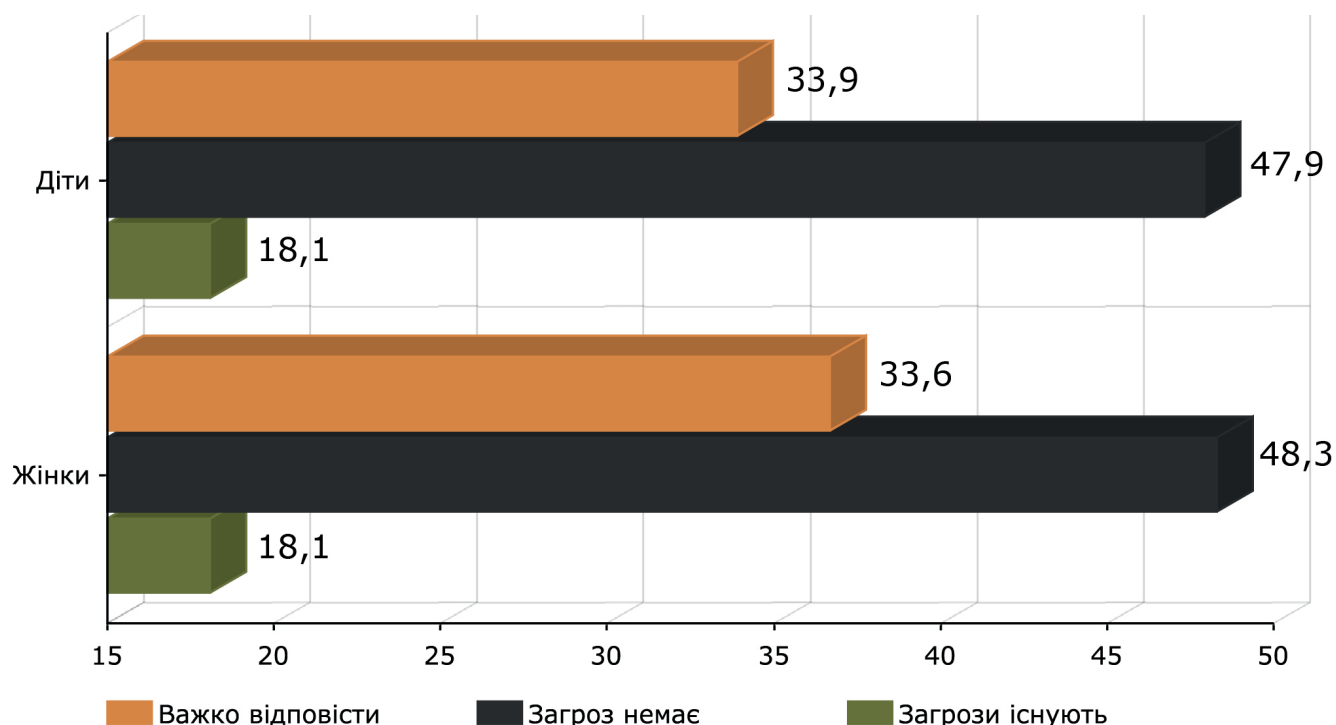
	Побою- ються	Не побо- юються	Важко від- повісти
Крадіжка з квартири, будинку	21,7	73,1	5,2
Проблеми із водопостачанням у своєму населеному пункті	29,6	76,2	3,3
Проблеми з електропостачанням у своєму населеному пункті	34,2	62,4	3,3
Обстріл населеного пункту	82,2	16,2	1,6
Активізація бойових дій поблизу свого населеного пункту	81,5	19,8	0,7
Міни і снаряди, що не розірвалися	46	47	7
Мародерство	18,6	73,3	8,1
Пограбування на вулиці	19,3	64,7	16
Несправедливі звинувачення з боку силових органів	25,8	62,8	11,4
Здирництво	25	62,8	12,2
Фізичне насильство з боку військових, поліції	21,1	65,2	13,7
Незаконний обіг зброї	21,8	65,7	12,5
Терористичні акти	18,9	67,4	13,7
Загроза стати жертвою образ, принижень	24,1	64,4	11,5
Проблеми під час перетину блок-постів	20,3	66,8	12,9
Стати жертвою будь- яких злочинів узагалі	25,2	66,7	8,1

Побоювання респондентів дуже важливо порівняти з тими загрозами, з якими вони вже стикалися упродовж останніх 12 місяців. Бачимо, що побоювання маріупольцями військових дій у їхньому місті є цілком зрозумілими, адже майже всі опитані (92,3 %) з власного досвіду знають, що таке обстріл населеного пункту (рис. 1.6). Мабуть, саме цим пояснюється той факт, що незважаючи на минулорічні проблеми з водо- та електропостачанням, які відчули на собі 93 % і 91,2 % відповідно, ці проблеми не викликають у респондентів серйозного занепокоєння у майбутньому. Серед проблем, з якими жителі міста вже стикалися, можна відзначити ще проблеми, пов'язані з перетином блок-постів (36,5 %) та образи і приниження (19,4 %). Найрідше жителі Маріуполя стикалися з незаконним обігом зброї, терористичними актами та пограбуваннями на вулиці.



**Рис. 1.6. Загрози, з якими безпосередньо стикалися жителі Маріуполя упродовж останніх 12 місяців (у % до тих, хто відповів)**

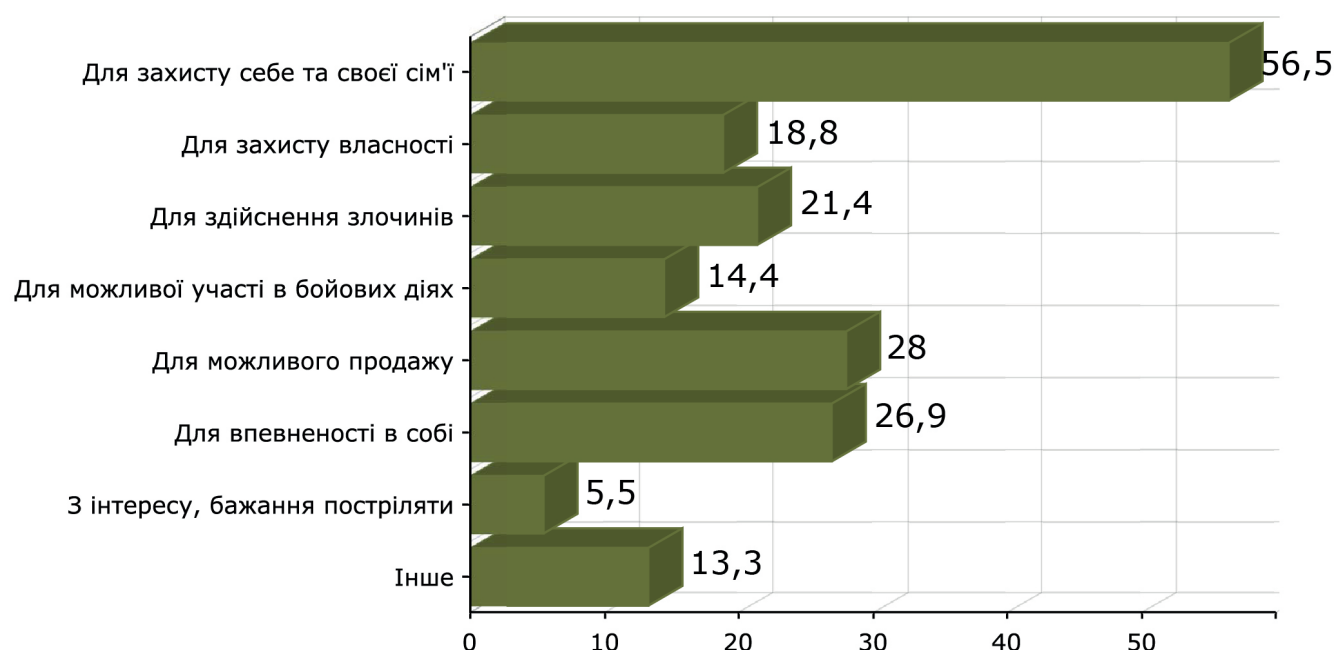
Предметом нашого дослідження стали також специфічні загрози, які існують для вразливих соціальних груп – жінок і дітей. Думки респондентів з відповідних питань виявилися майже ідентичними. 18,1 % респондентів вважає, що, так, такі загрози безпеці жінок і дітей мають місце (рис. 1.7). Майже половина в обох випадках відповіла, що таких загроз скоріше не існує (48,3 % і 47,9 % відповідно), і приблизно кожен третій житель Маріуполя вагається з відповіддю на ці питання.



**Рис. 1.7. Відповіді респондентів на питання щодо того, чи існують у місті особливі загрози безпеці жінок та дітей (у % до тих, хто відповів)**

У ході дослідження багато респондентів відзначили можливість купівлі зброї в своєму населеному пункті. Зокрема, на це вказала майже третина опитаних мариупольців (30,3 %). Майже половина опитаних не змогли відповісти на це запитання (47,9 %). Повністю відкидає таку можливість лише кожен п'ятий респондент (20,6 %).

Основними причинами, через які люди хочуть мати особисту зброю, жителі Маріуполя називають «захист себе і своєї сім'ї» (56,5%) і «захист майна» (35,2%) (рис. 1.8). 28 % опитаних вважають, що люди хочуть придбати зброю для можливого продажу. 26,9 % називали такий мотив, як «для впевненості в собі».



**Рис. 1.8. Причини того, чому люди хочуть мати власну зброю (у % до відповідей)**

Одним із показників безпеки є визнання громадянами належного функціонування інститутів, які покликані її забезпечувати. Респондентам було поставлене питання, до кого вони звернуться, якщо стануть жертвою злочину. Згідно з результатами дослідження, усі інституції, що мають захищати особу, поступаються зверненню до родичів і знайомих (84,5 %) (табл. 1.2). Ключовим державним інститутом, до якого звертатимуться люди в тому випадку, якщо стануть жертвами злочинів, є поліція – 63,8 %. Також доволі важливим агентом допомоги є військові – 30,6 % респондентів зазначили, що будуть звертатися до них у разі, якщо стануть жертвами злочину.

**Таблиця 1.2**

**ДО КОГО ВИ ЗВЕРНЕТЕСЯ, ЯКЩО СТАНЕТЕ ЖЕРТВОЮ ЗЛОЧИНУ?(у % до відповідей)**

До родичів, знайомих	84,5
До поліції	63,8
До військових	30,6
До сусідів	12,5
До адвоката	12,5
Інше	6,3
До волонтерів, неурядових організацій	3,3
До місцевої влади	2,2
До СБУ	2,2
До прокуратури	2,2
До засобів масової інформації	1,5
Ні до кого не буду звертатися	0,7
До міжнародних організацій	0



Дослідження наочно показало, що більшість опитаних так само звернуться до родичів і знайомих у тому випадку, якщо стануть свідками злочину (81,5 %) (табл. 1.3). 57,2 % мариупольців відповіли, що звернуться до поліції, і майже у третині випадків – до військових (30,3 %).

**Таблиця 1.3**

**ДО КОГО ВИ ЗВЕРНЕТЕСЯ, ЯКЩО СТАНЕТЕ СВІДКОМ ЗЛОЧИНУ? (у % до відповідей)**

<b>До родичів, знайомих</b>	81,5
<b>До поліції</b>	57,2
<b>До військових</b>	30,3
<b>До сусідів</b>	14
<b>До адвоката</b>	13,3
<b>Інше</b>	8,5
<b>До місцевої влади</b>	3,3
<b>До волонтерів, неурядових організацій</b>	2,2
<b>До СБУ</b>	2,2
<b>До засобів масової інформації</b>	1,8
<b>До прокуратури</b>	1,8
<b>Ні до кого не звертатимусь</b>	1,1
<b>До міжнародних організацій</b>	0

## 2.ДОВІРА ДО ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВ ТА ОЦІНКА ЇХНЬОЇ РОБОТИ

У ході опитування ми виявляли рівень довіри жителів Маріуполя до різноманітних державних та громадських інститутів, а також до Збройних сил України та волонтерських організацій.

Слід наголосити, що критично високого рівня недовіри не спостерігається до жодного інституту влади. Так, рівень недовіри до Президента – 40,6 %, до Верховної Ради – 44,3 %, до Кабінету Міністрів – 47,2 % (табл. 2.1). Найбільш неоднозначно маріупольці ставляться до волонтерських організацій (50,6 %), інституту церкви (50,2 %), місцевої влади (46,1 %) – половина опитаних не змогли визначитися зі ступенем довіри до них. Найбільше з поміж інших інститутів населення Маріуполя довіряє Збройним силам України – 39,1 %, Президенту (36,2 %), поліції (32,8 %) та місцевій владі (32,5 %).

**Таблиця 2.1**

**РІВЕНЬ ДОВІРИ НАСЕЛЕННЯ МАРІУПОЛЯ ДО ДЕРЖАВНИХ ТА ГРОМАДСЬКИХ ІНСТИТУТІВ**  
(у % до тих, хто відповів)

	Цілком довіряю	Радше довіряю	Важко відповісти	Радше не довіряю	Зовсім не довіряю
Президент	0	36,2	23,2	11,4	29,2
	36,2			40,6	
Верховна Рада України	0	29,9	25,8	30,3	14,0
	29,9			44,3	
Кабінет Міністрів України	0	26,9	25,8	17,3	29,9
	26,9			47,2	
Суди	0,4	9,6	45	14,8	30,3
	10			45,1	
Прокуратура	0,4	7,7	45,4	10,3	36,2
	8,1			46,5	
Поліція	0	32,8	41,7	11,4	14
	32,8			25,4	
Збройні сили України	0	39,1	33,9	8,1	18,8
	39,1			26,9	
Церква	0	22,5	50,2	11,1	16,2
	22,5			27,3	
СБУ	0	14	38,7	18,1	29,2
	14			47,3	
Волонтерські організації	0	28,8	50,6	7,4	13,3
	28,8			20,7	
Місцева влада	0	32,5	46,1	10,7	10,7
	32,5			21,4	

Отже, за результатами опитування додатне сальдо довіри мають чотири соціальні інститути: Збройні сили (12,2), місцева влада (11,1), волонтерські організації (8,1) і поліція (7,4) (табл. 2.2).

**Таблиця 2.2**

**СПІВВІДНОШЕННЯ ВІДСОТКІВ РЕСПОНДЕНТІВ, ЯКІ ДОВІРЯЮТЬ І ЯКІ НЕ ДОВІРЯЮТЬ РІЗНИМ СУСПІЛЬНИМ ІНСТИТУТАМ**

САЛЬДО ДОВІРИ	
Президент	-4,4
Верховна Рада України	-14,4
Кабінет Міністрів України	-20,3
Суди	-35,1
Прокуратура	-38,4
Поліція	7,4
Збройні сили України	12,2
Церква	-4,8
СБУ	-33,3
Волонтерські організації	8,1
Місцева влада	11,1

Говорячи про те, чия якість роботи відіграє найбільшу роль у підтриманні безпеки, більше половини респондентів високо оцінили поліцію, соціальні служби, пожежних, службу цивільної оборони, а також армію та лікарні (табл. 2.3). Досить неоднозначно маріупольці висловилися про пункти надання гуманітарної допомоги: в той час як 40 % назвали їхню роботу задовільною, 12,9 % доброю, аж 47,2 % оцінюють її як незадовільну.

**Таблиця 2.3**

**ОЦІНКА НАСЕЛЕННЯМ ЯКОСТІ РОБОТИ РІЗНИХ ОРГАНІВ / СПЕЦІАЛІСТІВ У ГАРАНТУВАННІ  
БЕЗПЕКИ (у % до тих, хто відповів)**

	<b>Від- мінно</b>	<b>Добре</b>	<b>За- довільно</b>	<b>Неза- довільно</b>	<b>Важко відпові- сти</b>
<b>Поліція</b>	-	15,9	52,8	21,0	10,3
<b>Соціальні служби</b>	-	9,3	53,0	21,1	16,3
<b>Лікарні</b>	-	8,1	45,6	33,3	13,0
<b>Юристи</b>	-	4,8	29,6	36,3	29,3
<b>Суд</b>	-	5,9	22,1	33,9	38,0
<b>Пункт надання гу- манітарної допомоги</b>	-	12,9	39,9	47,2	36,9
<b>Армія</b>	0,4	21,9	41,5	22,2	14,1
<b>Міжнародні органі- зації (ООН, ОБСЄ)</b>	-	19,2	40,2	25,8	14,8
<b>Пожежні (Державна служба з надзви- чайних ситуацій)</b>		22,5	54,2	10,3	12,9
<b>Служба цивіль- ної оборони</b>	-	19,2	51,3	9,6	19,9

Крім з'ясування рівня довіри до армії та поліції, у ході дослідження ми також дізнались, які почуття викликають у респондентів люди у формі цих двох державних структур. Із відповідей респондентів видно, що вони ставляться до поліції та до військових схожим чином, але позитивні відчуття до ЗСУ є дещо більш поширеними, тоді як поліція більшою мірою викликає байдужість (42,8 %) (табл. 2.4). Кожен третій респондент відчуває повагу до військових (35,4 %), до поліції повагу відчуває кожен четвертий (25,8 %). Відчуття довіри до ЗСУ висловили 28 % опитаних, до поліції – 21,4 %. Водночас і негативні відчуття ЗСУ викликають у мариупольців дещо частіше, ніж місцева поліція: насторогу – 15,5 % порівняно з 13,3 %, недовіру – 6,6 % порівняно з 5,2 %, презирство – 2,6 % до 0,7 %.

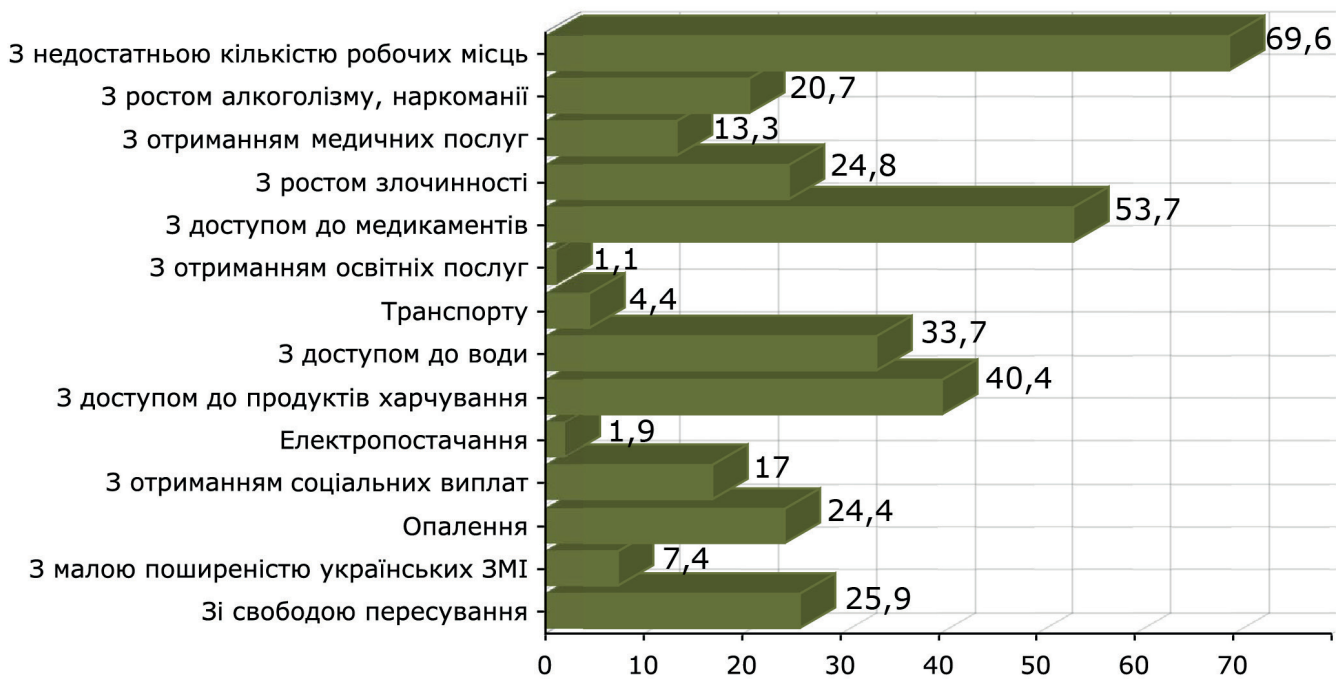
Таблиця 2.4

ПОЧУТТЯ, ЯКІ ВИНИКАЮТЬ СТОСОВНО ЛЮДЕЙ У ФОРМІ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ / ПОЛІЦІЇ  
(у % до відповідей)

Почуття	Збройні сили України	Поліція
Повага	35,4	25,8
Довіра	28	21,4
Насторога	15,5	13,3
Занепокоєння	3,3	2,2
Вдячність	15,9	14
Недовіра	6,6	5,2
Страх	1,8	0,7
Презирство	2,6	0,7
Огида	1,1	-
Співчуття	2,6	0,4
Нічого особливого	34,3	42,8
Інше	1,1	0,7

### 3. ПОВСЯКДЕННІ ПРОБЛЕМИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ВІДЧУТТЯ БЕЗПЕКИ

Серед усіх проблем, які існують у місці проживання, мариупольців найбільше їх непокоїть проблема недостатньої кількості робочих місць (69,6 %) (рис. 3.1). На другому місці стоїть проблема з доступом до медикаментів (53,7 %). 40,4 % респондентів зазначають, що мають проблеми з доступом до продуктів харчування. Для третини жителів міста суттєвою проблемою є доступ до води. Четверть респондентів зазначила, що має проблеми зі свободою пересування (25,9 %) та зі зростанням злочинності (24,8 %). Практично жодних проблем не було зафіксовано у місті з електропостачанням, отриманням громадянами юридичних та освітніх послуг.



**Рис. 3.1. Думка жителів Маріуполя щодо наявності тих чи інших проблем у місці проживання (у % до відповідей)**

У ході дослідження ми спробували дізнатись у респондентів, наскільки близько до них розташовані елементи інфраструктури, які покликані забезпечити захист або надати підтримку населенню у випадку виникнення форс-мажорної ситуації (табл. 3.1). Як бачимо, усі інституції є доступними для жителів Маріуполя. Єдиною перешкодою у

доступі до необхідної установи може бути тільки брак інформації про те, де вона знаходиться. Так, від 10 до 15 % респондентів не знають, де в їхньому місті знаходиться суд, юридична консультація та пункт видачі гуманітарної допомоги.

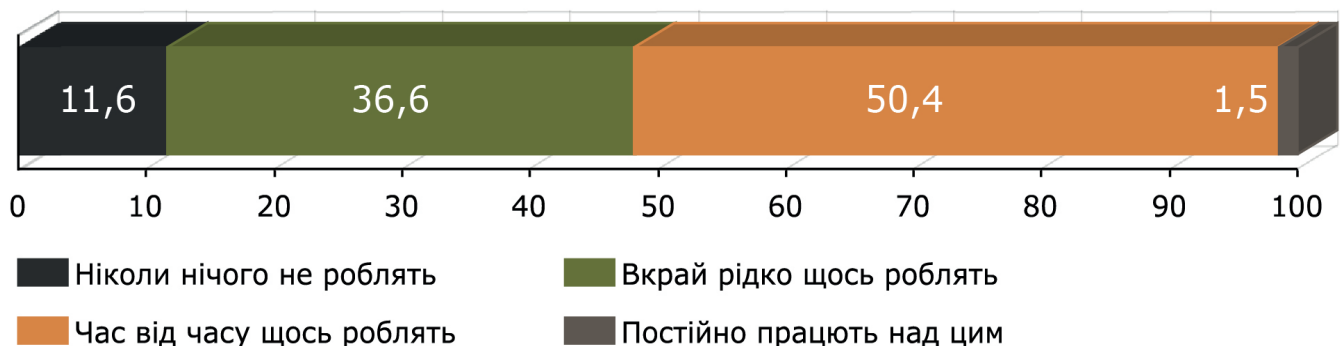
**Таблиця 3.1**

**ОБІЗНАНІСТЬ РЕСПОНДЕНТІВ ЩОДО МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯ РІЗНИХ ІНСТИТУЦІЙ, ЕЛЕМЕНТІВ ІНФРАСТРУКТУРИ (у % до тих, хто відповів)**

	Є в моєму населеному пункті	У сусідньому населеному пункті	До найближчого відділення треба їхати декілька годин	До найближчого відділення треба їхати майже добу	Навіть не знаю, де розташована
Поліція	99,6	-	-	0,4	-
Соціальні служби	98,1			1,9	
Лікарня або ФАП	100	-	-	-	-
Банк	100	-	-	-	-
Юрист або юридична контора	89,3	-	-	-	10,7
Суд	85,2	-	-	-	14,8
Пункт видачі гуманітарної допомоги	87	-	-	-	13
Зупинка регулярного транспорту	100	-	-	-	-

## 4. ГОТОВНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ БРАТИ УЧАСТЬ У ПІДТРИМУВАННІ БЕЗПЕКИ

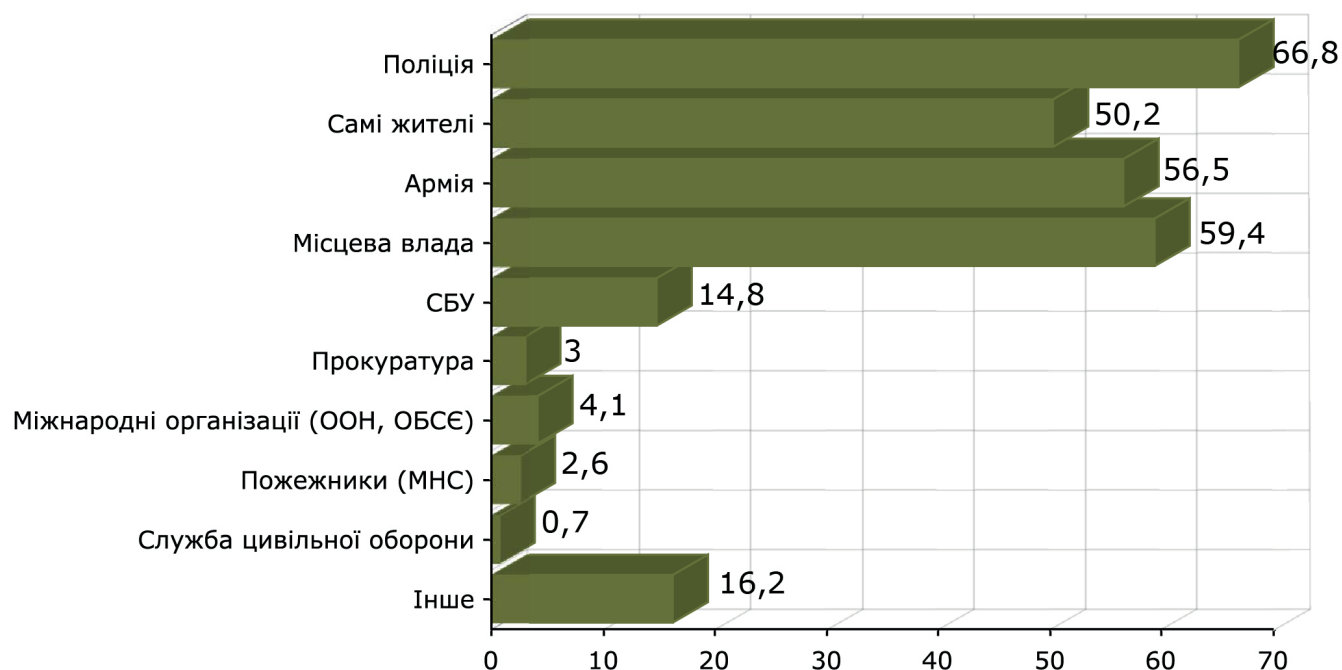
Активність самих жителів Маріуполя щодо підтримання безпеки в своєму місті є доволі високою. Так, про те, що місцеві мешканці для цього «ніколи і нічого не роблять», повідомили лише 11,6 % респондентів (рис. 4.1). Вкрай рідко щось роблять, на думку респондентів, ще трохи більше третини маріупольців (36,6 %). Більш як половина опитаних зазначили, що місцеві жителі час від часу щось роблять для підтримання безпеки у місті (50,4 %) і 1,5 % зазначили, що робота над цим ведеться мешканцями постійно.



**Рис. 4.1. Розподіл відповідей на питання «Наскільки часто жителі Вашого населеного пункту роблять щось самі, щоб підтримувати безпеку?» (у % до тих, хто відповів)**

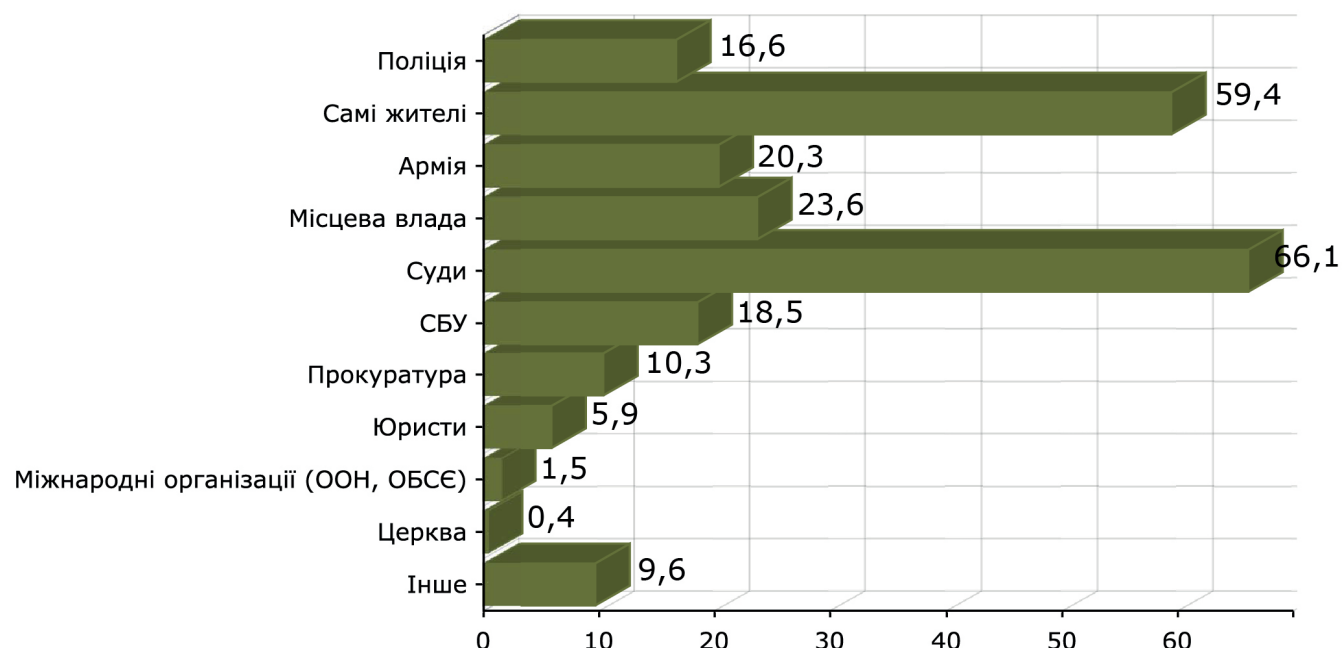
Найбільше у підтриманні безпеки маріупольці покладаються на поліцію (66,8 %), у другу чергу – на місцеву владу (59,4 %), потім на армію (56,5 %) (рис. 4.2). Половина опитаних вважають, що за підтримку безпеки рівною мірою відповідають і самі мешканці міста (50,2 %). Кожен сьомий сподівається на відповідне виконання своїх обов'язків Службою безпеки України (14,8 %).





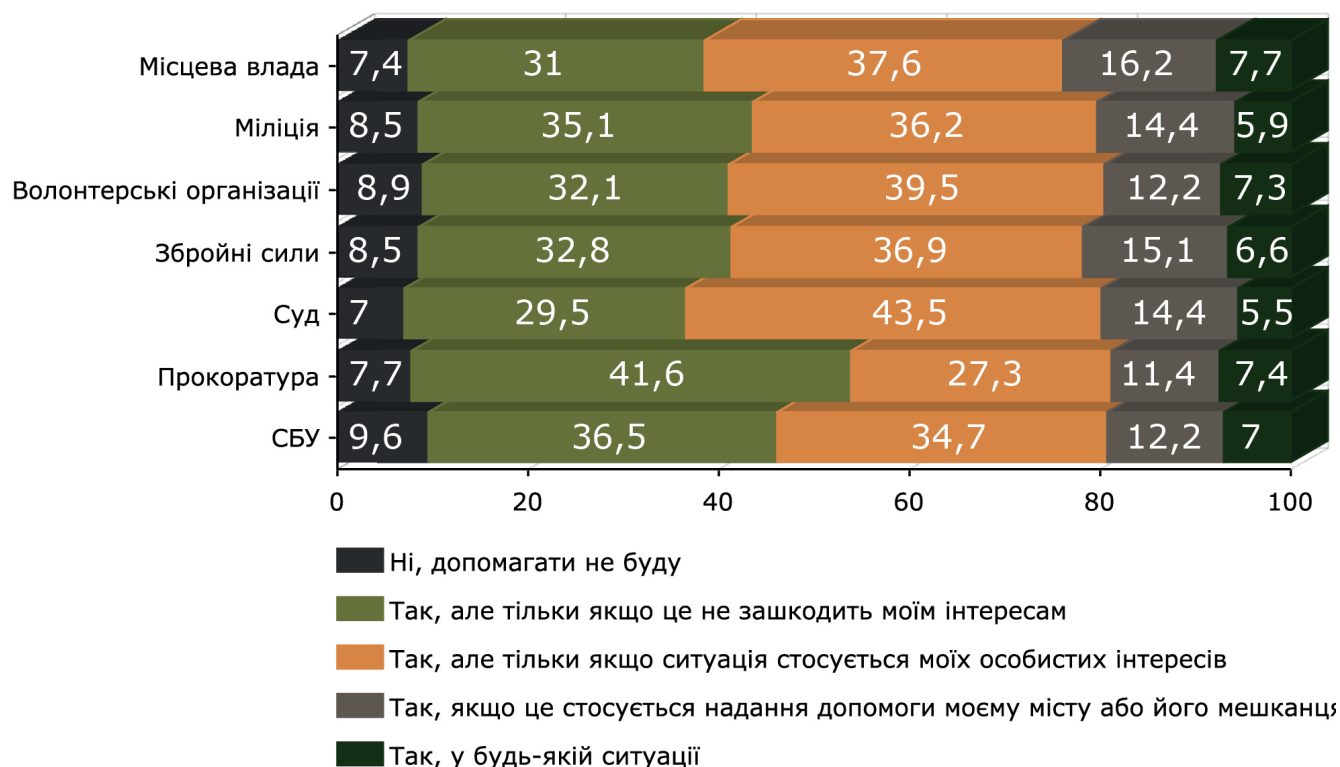
**Рис. 4.2. Розподіл відповідей на питання «Хто в місці Вашого проживання відповідає за безпеку і захист жителів?» (у % до відповідей)**

Згідно з даними опитування, розв'язанням конфліктних ситуацій, які виникають за місцем проживання респондентів, у більшості випадків займаються суди (66,1 %), а також самі місцеві жителі (59,4 %) (рис. 4.3). Приблизно кожен п'ятий опитаний зазначив, що у розв'язанні конфліктів бере участь місцева влада (23,6 %), армія (20,3 %) та СБУ (18,5 %).



**Рис. 4.3. Розподіл відповідей на питання: «Хто у місці Вашого проживання займається розв'язанням конфліктних ситуацій?» (у % до відповідей)**

Окрім рівня довіри, в ході дослідження ми намагалися дізнатись, чи готові респонденти допомагати вищезазначеним установам заради підтримання безпеки у своєму населеному пункті. Рівень такої готовності є приблизно однаковим щодо усіх інститутів та організацій. Мало хто з респондентів зазначив, що взагалі відмовляється допомагати у встановленні безпеки (в середньому 8 %), проте і небагато опитаних готові беззастережно допомогти цим службам у будь-якій ситуації або якщо це стосуватиметься безпеки міста загалом (рис. 4.4).



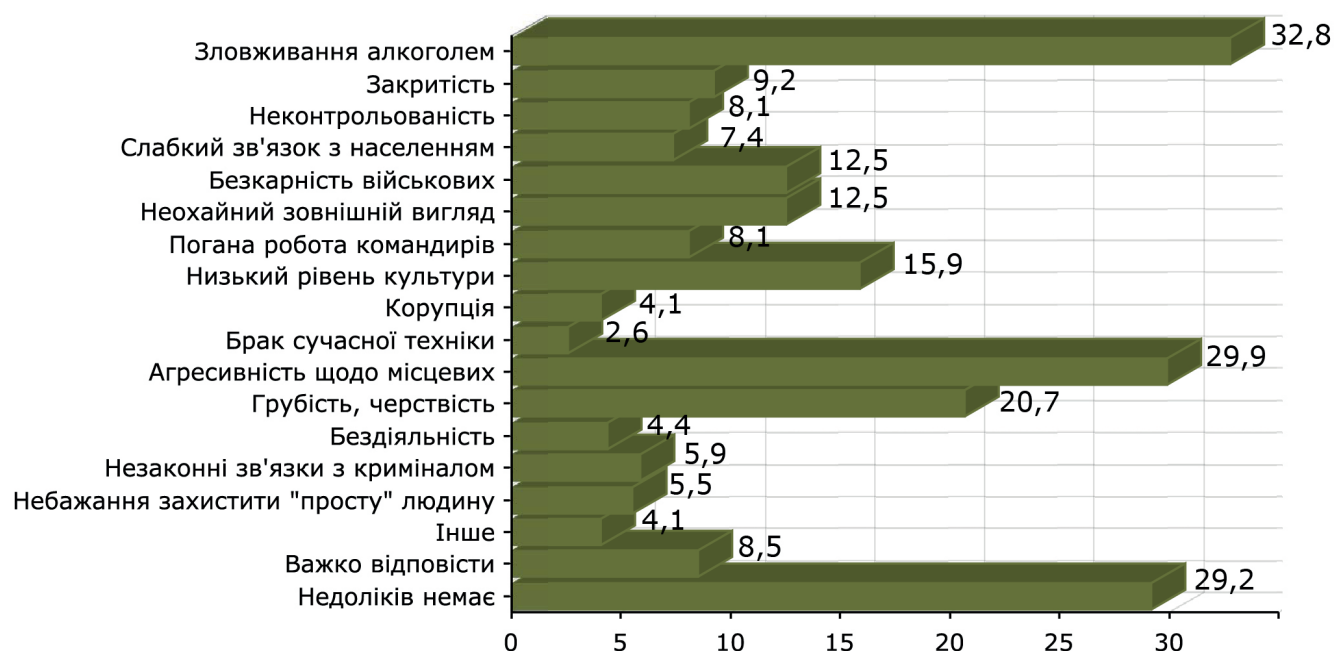
**Рис. 4.4. Рівень готовності жителів Маріуполя допомагати різним установам для підтримання безпеки у своєму населеному пункті (у % до тих, хто відповів)**

Поряд з іншими питаннями, що стосувалися дослідження рівня громадянськості, самоорганізації, готовності до кооперації з інститутами влади та іншими жителями міста, було поставлене загальне питання про те, чи відчувають себе маріупольці жителями свого населеного пункту, членами своєї громади. Ствердно на це питання відповіли 83,3 % жителів міста, скоріше відчувають себе членами громади ще 4,8 % опитаних. Майже кожен десятий респондент зазначив, що не відчуває такого зв'язку з містом та його жителями (скоріше ні – 2,6 % і ні – 7 %). Ще 2,3 % не визначилися з відповіддю.

## 5. ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМИН НАСЕЛЕННЯ ЗІ ЗБРОЙНИМИ СИЛАМИ УКРАЇНИ

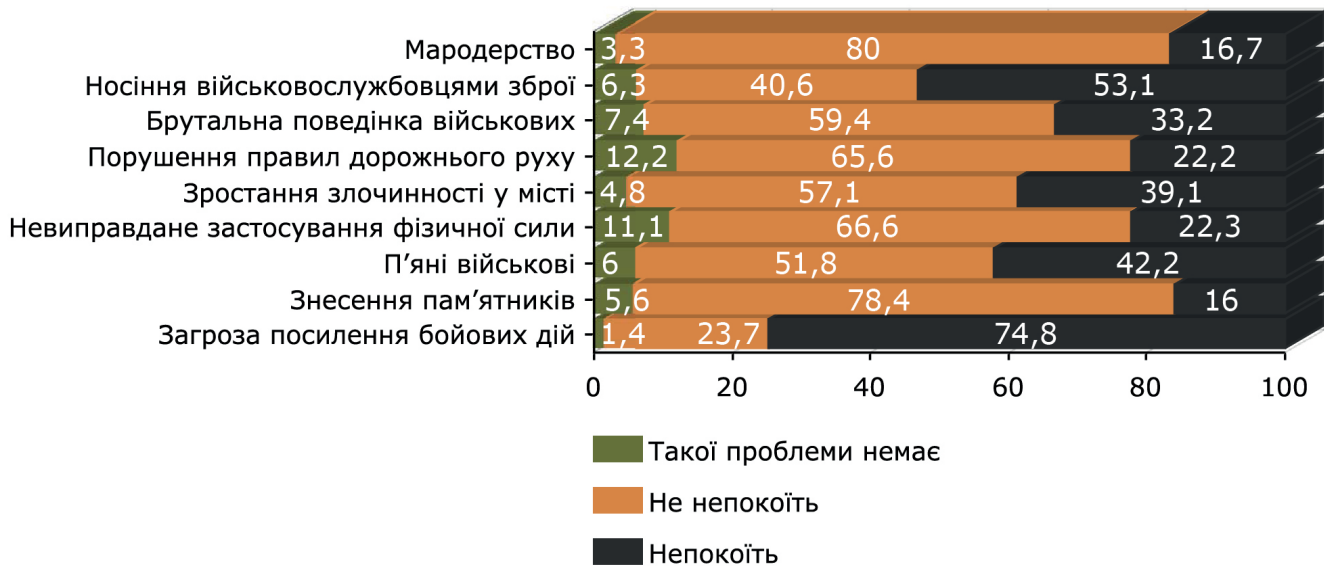
Сьогодні український Маріуполь можна назвати містом, що розділяє собою території війни та миру, адже знаходиться дуже близько до лінії розмежування з окупованими територіями Донецької області. Місто живе мирним життям, але блокпости, пункти пропуску та присутні військові постійно нагадують жителям про інший Донбас, який знаходиться по той бік оборонних рубежів і в якому міг опинитися і Маріуполь. У ході дослідження нам було важливо дізнатись, як же сьогодні місцеве населення ставиться до перебування на території міста українських військових. Які проблеми воно бачить у розташуванні підрозділів Збройних сил України у своєму місті?

Спершу зазначимо, що 29,2 % респондентів вказали, що жодних проблем із перебуванням у місті військових вони не бачать (рис. 5.1). 8,5 % не змогли відповісти на це запитання. Решта опитаних (а це трохи більше 60 %) визначили наступне коло проблем. На першому місці стоїть проблема зловживання військовими алкоголем (32,8 %), на другому (і ці проблеми, до речі, можуть бути пов'язані) – агресивність військових щодо місцевого населення (29,9 %), на третьому – грубість, черствість (20,7 %). Як видно з графіку, найпоширеніші негативні відповіді пов'язані із поведінкою військових, їхньою культурою, манерою спілкування з населенням.



**Рис. 5.1. Найбільші недоліки ЗСУ у Маріуполі (у % до відповідей)**

Серед фактів, так чи інакше пов'язаних із перебуванням військових на території міста, жителів Маріуполя найбільше турбує загроза посилення бойових дій (74,8 %) (рис. 5.2). Другий найбільший страх маріупольців – це носіння військовослужбовцями вогнепальної зброї у громадських місцях (53,1 %).



**Рис. 5.2. Розподіл відповідей на питання «Наскільки Вас непокоїть наступні факти, пов'язані з військовими?» (у % до тих, хто відповів)**

**БЕЗПЕКА ЖИТЕЛІВ  
НОВОАЙДАРСЬКОГО РАЙОНУ  
ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ:  
СИТУАЦІЯ, ФАКТОРИ,  
ОСОБЛИВОСТІ**

# ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ ДОСЛІДЖЕННЯ

- Оцінюючи зміни у відчутті особистої безпеки, кожен четвертий мешканець Новоайдарського району відзначив, що став почуватися небезпечніше. Кожен третій респондент вагається з відповіддю. Менше половини новоайдарівців (42,5 %) зазначили, що стали почуватися безпечніше.
- Абсолютна більшість опитаних жителів не можуть спрогнозувати, як зміниться ситуація з безпекою протягом наступного року (77,1 %). Лише кожен десятий громадянин має оптимістичні прогнози і вважає, що ситуація з безпекою у його населеному пункті у найближчому році покращиться.
- За результатами дослідження, відчуття безпеки у різних локаціях значно різниться у світлий та темний час доби. Так, у світлий час доби більшість жителів Новоайдарського району почувуються всюди безпечно, найбільше відчуття небезпеки пов'язане із перебуванням у власному населеному пункті (20,7 % опитаних). Проте із настанням темряви побоювання зростають у 2,5 рази. Більше половини почувуються небезпечно у власному населеному пункті (53,9 %) та під час перетину блок-постів (54,5 %). Навіть у квартирі / будинку та своєму дворі третина опитаних відчувається незахищено.
- Відчуття небезпеки стає цілком зрозумілим, коли ми бачимо, скільки відсотків респондентів за останній рік ставали свідками чи жертвами злочинів, мають таких жертв серед своїх родичів. Свідками злочинів ставав кожен дев'ятий опитаний, жертвами – кожен шостий, має таких жертв серед своїх родичів – кожен другий респондент.
- Серед найбільш імовірних і жахаючих видів злочинів та надзвичайних подій жителів Новоайдарського району найбільше непокоять ті, що пов'язані безпосередньо з військовими діями: можливість обстрілу їхнього населеного пункту (78,7 %), активізація бойових дій поблизу села / селища (78,8 %), міни і снаряди, що не розірвалися (75,4 %). Також серед проблем, що тривожать опитаних мешканців Новоайдара та Трьохізбенки, були названі такі: стати жертвою будь-яких злочинів взагалі (69,8 %), терористичні акти (67 %), проблеми з електропостачанням у населеному пункті (60,9 %).
- Серед проблем, з якими вже стикалися жителі Новоайдарського району, найчастіше називалися проблеми електро- та водопостачання (61,2% і 52,2 % відповідно). Крім того, значна кількість опитаних з власного досвіду знає, що таке обстріл населеного пункту (45,3 %),



міни та снаряди, що не розірвалися (43,5 %) та терористичні акти (37,1 %).

- Щодо загрози безпеці особливо вразливих груп – жінок і дітей – тільки чверть опитаних (25,7 %) відповіла, що для жінок такі загрози існують, в той час як удвічі більше респондентів підтвердили наявність цієї проблеми щодо дітей (49,2 %).
- За результатами дослідження, більш як три чверті опитаних жителів Новоайдарського району не знають наскільки легко купити зброю в їхніх населених пунктах. Кожен п'ятий в цілому не відкидає таку можливість (1,7 % вважає, що це дуже легко зробити, 8,6 % – досить легко, 12,6 % – важко, але можливо). Повністю заперечують можливість придбання зброї у своєму населеному пункті лише 0,6 % опитаних.
- Основними причинами, через які люди хочуть мати особисту зброю, жителі Новоайдарського району називають «захист себе і своєї сім'ї» (54,1%) і «для впевненості у собі» (38,2%). 26 % опитаних вважають, що люди хочуть придбати зброю задля скоєння злочинів.
- Дослідження показало, що поліція у Новоайдарському районі є фактично єдиним впливовим агентом, до якого респонденти звернуться, якщо стануть жертвами чи свідками злочину (87,3 % та 85,1 % відповідно). Кожен п'ятий опитаний готовий також звернутися за допомогою до військових, якщо стане жертвою злочину.
- Найвищий рівень довіри опитані жителі проявляють до волонтерських організацій (58,7 %) та церкви (45,3 %). Збройні сили України також отримали високий рівень довіри від опитаного населення Новоайдарського району (30,7 %), і хоча сальдо довіри до них є від'ємним, проте вони опинилися суттєво попереду інших державних інститутів. Найвищий рівень недовіри спостерігається до владних інститутів. Так, Президенту не довіряють 77,6% опитаних, Верховній Раді – 82,7 %, Кабінету Міністрів – 83,8 %. Такі державні інститути як поліція, прокуратура, суди також втратили тут свою легітимність – їм не довіряє майже три чверті місцевого населення.
- Говорячи про те, чия якість роботи відіграє найбільшу роль у гарантуванні безпеки, більшість респондентів виділили пожежних – 50,3 % опитаних вважають, що вони добре виконують свої обов'язки. Менше, але все ж досить високо оцінено роботу місцевих лікарень та соціальних служб. Найбільш незадовільно, на думку жителів Новоайдарського району, свої обов'язки виконує поліція – 44,1 % негативно оцінили її роботу у сфері підтримання безпеки.
- Порівнюючи почуття, з якими місцеве населення ставиться до поліції та військових, було зроблено висновок, що до військових воно налаштоване більш позитивно. Поліція найчастіше не викликає жодних

почуттів і є байдужою для 47,5 % жителів Новоайдарського району. 26 % при зустрічі з поліцією відчувають насторогу, 22 % – занепокоєння. Ставлення до військових є помітно більш позитивним. Хоча дещо частіше називалися відповіді насторога і занепокоєння (34,1 %), все ж спектр позитивних почуттів до військових є значно ширшим і має досить високі показники. 30,7 % опитаних відчуває повагу до військових, 22,7 % – довіру, 13,1 % – вдячність, 9,7 % – співчуття.

- Серед усіх проблем, які існують у місці проживання, жителів Новоайдарського району найбільше непокоять недостатня кількість робочих місць (83 %) та проблеми з транспортом (71,3 %). Суттєву проблему становить також медичне забезпечення: 45 % вказали на проблему отримання медичних послуг і 41,5 % на відсутність доступу до медикаментів.
- Більшість необхідних елементів інфраструктури знаходиться у населеному пункті, де проживає респондент. Для 90-100 % опитаних не існує проблем з доступом до зупинки регулярного транспорту, відділення поліції, лікарні, соціальних служб. Юрист та суд є або у населеному пункті, де проживає респондент, або, як зазначив кожен третій опитаний, знаходиться у сусідньому населеному пункті.
- Активність самих жителів опитаних селищ щодо підтримання безпеки в своїх населених пунктах є доволі високою. Так, про те, що місцеві мешканці для цього «ніколи і нічого не роблять», повідомили лише 17,4 % респондентів. Вкрай рідко щось роблять, на думку респондентів, ще 28,5 %. Водночас більше половини мешканців Новоайдарського району активно проявляють ініціативу у створенні безпечного життя у своїх селах.
- Найбільше у підтриманні безпеки маріупольці покладаються на поліцію (75,1 %), у другу чергу – на армію (58 %) та на самих себе (58,6 %). Крім того, згідно з даними опитування, розв'язанням конфліктних ситуацій, які виникають за місцем проживання респондентів, у більшості випадків займається поліція (65,4 %), місцева влада (57,4 %), а також самі місцеві жителі (53,7 %).
- Результати дослідження свідчать, що найбільше на допомогу місцевих жителів у питаннях підтримання безпеки можуть розраховувати волонтери та армія. Більше половини опитаних готові допомагати волонтерам та армії, навіть якщо це не стосується безпосередньо їхніх інтересів.
- Щодо відчуття громадянськості жителями Новоайдарського району, то переважна більшість опитаних зазначила, що тією чи іншою мірою відчуває себе членами своєї громади (86,1 %). Приблизно кожен дванадцятий респондент зазначив, що не відчуває такого зв'язку зі своїм селом / селищем та його жителями (скоріше ні – 5 % і ні – 2,8 %). Ще 6,1 % не визначилися з відповіддю.



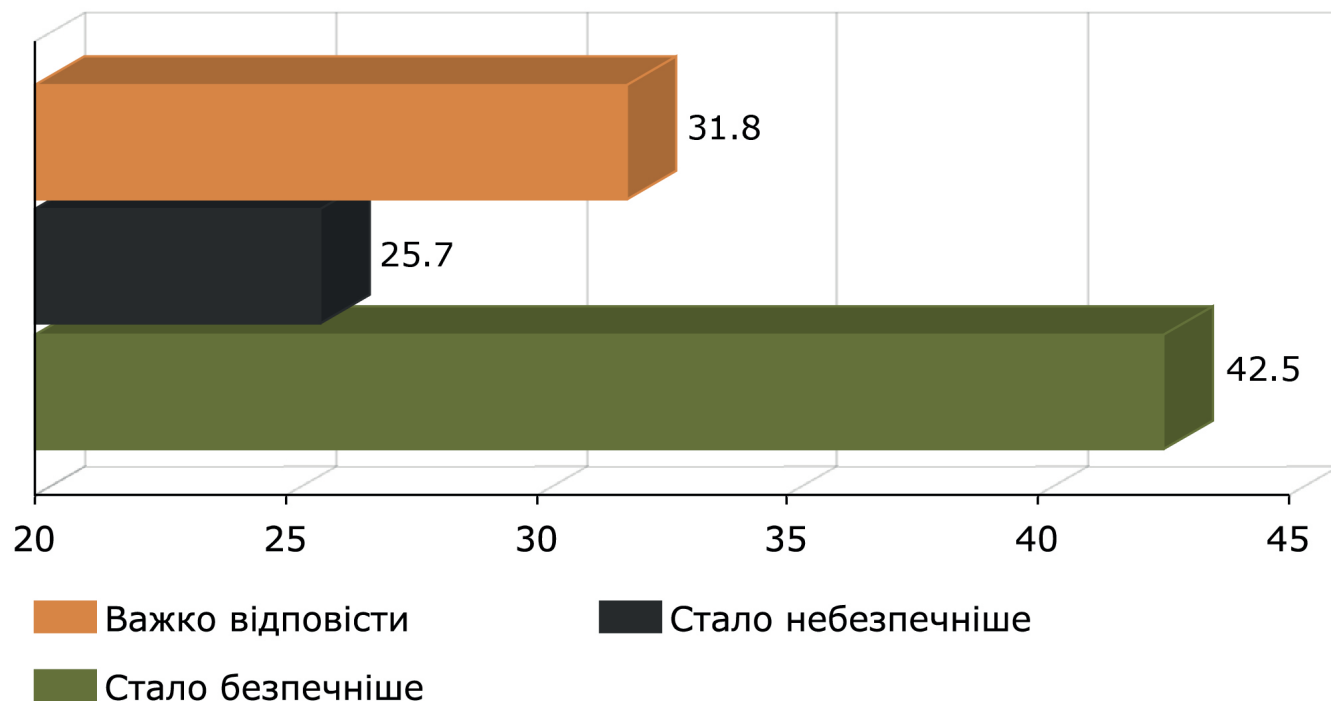
- Найбільші недоліки представників ЗСУ, які перебувають на території населених пунктів, де проживають респонденти, пов'язані з недотриманням військовими дисципліни: неконтрольованість (24,6 %), погана робота командирів зі своїми підлеглими (23,5 %), безкарність військових (21,8 %). Лише кожен десятий респондент зазначив, що жодних проблем із перебуванням у населеному пункті військових він не бачить, ще третина не визначилася з відповіддю.
- Серед фактів, так чи інакше пов'язаних із перебуванням військових на території населених пунктів, жителів Новоайдарського району найбільше турбує загроза посилення бойових дій (78,2 %). Друге, що непокоїть місцеве населення, – це п'яні військові (53,9 %). Більш як третина зазначили, що у їхніх населених пунктах військові порушують правила дорожнього руху (39,1 %) та носять вогнепальну зброю у громадських місцях (37,4 %), що також непокоїть місцеве населення.

# 1. БЕЗПЕКА ТА ЇЇ СКЛАДОВІ

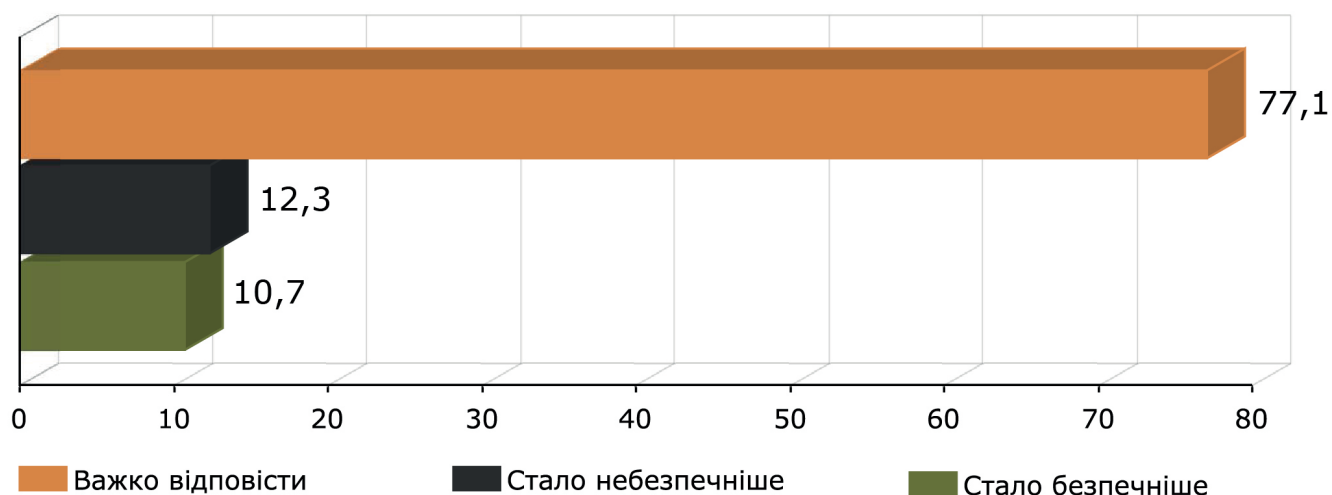
Опитування жителів Новоайдарського району Луганської області було проведене у смт Новоайдар і с. Трьохізбенка. Обидва населені пункти знаходяться на території, підконтрольній українській владі, але дуже близько до лінії розмежування. Село Трьохізбенка з населенням близько 3 тисяч осіб було звільнене українськими військовими від терористів 11 липня 2014 року. Втім, і після цього протягом 2014–2015 рр. село постійно страждало від мінометних та гранатометних обстрілів, танків, «Градів», артилерії, роботи диверсійно-розвідувальних груп терористів тощо. За півтора року АТО за офіційними даними тут загинули щонайменше 6 мирних мешканців та 5 військових, декілька десятків військових було поранено. Через постійні обстріли село потерпало від відсутності газу, електрики та води. Неспокійною залишається ситуація в Трьохізбенці і зараз, напочатку 2016 року, – бойвики практично щодня обстрілюють позиції українських військових на околиці села зі стрілецької зброї, гранатометів та великокаліберних кулеметів.

Враховуючи наявну ситуацію у Новоайдарському районі, важливо було дізнатися, як оцінюють тенденції у зміні рівня безпеки його жителі за минулий рік. З отриманих даних видно, що кожен четвертий (25,7 %) вважає, що ситуація з особистою безпекою за минулий рік погіршилася (рис. 1.1). Близько третини респондентів (34,3 %) не змогли визначитися з відповіддю. Менше половини новоайдарівців (42,5 %) зазначили, що стали почуватися безпечніше.

У ході дослідження респондентів попросили також спрогнозувати, як на їхню думку, зміниться ситуація з безпекою протягом наступних 12 місяців. Дані свідчать про пригнічений та песимістичний стан більшості місцевих жителів. Більш як три чверті опитаних Новоайдарського району перебувають у стані невизначеності – 77,1 %. Їм важко оцінити, як зміниться ситуація з безпекою протягом наступного року (рис. 1.2). Ще 12,3 % вважають, що ситуація погіршиться. Лише кожен десятий опитаний (10,7 %) очікує покращення ситуації з безпекою протягом наступного року.

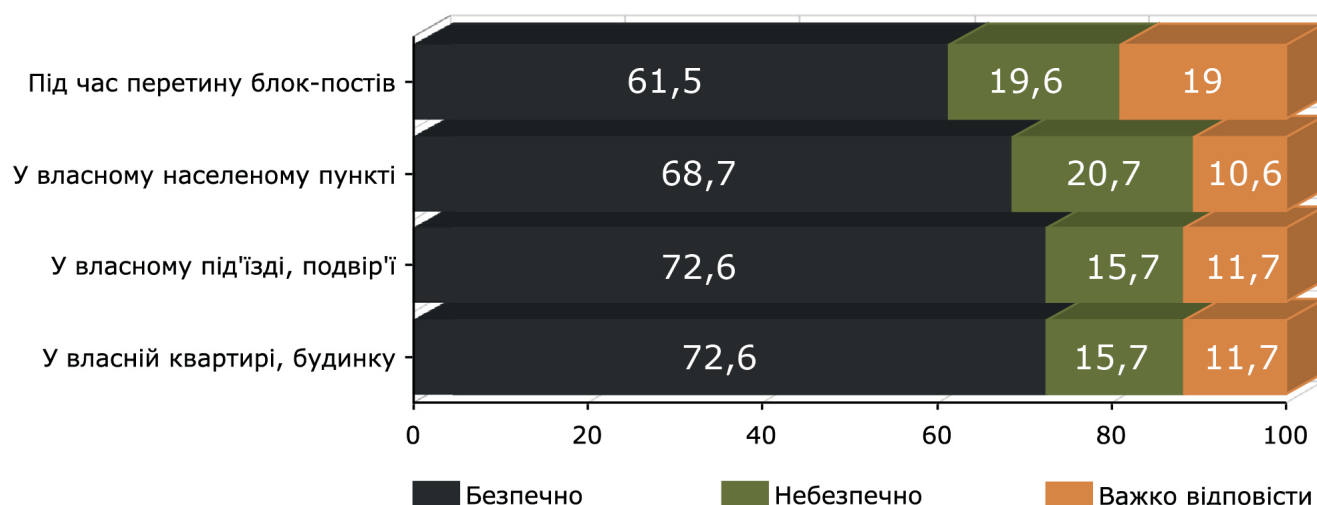


**Рис. 1.1.** Відповіді респондентів на питання «Наскільки ситуація з безпекою для Вас особисто змінилася за останні 12 місяців?» (у % до тих, хто відповів)



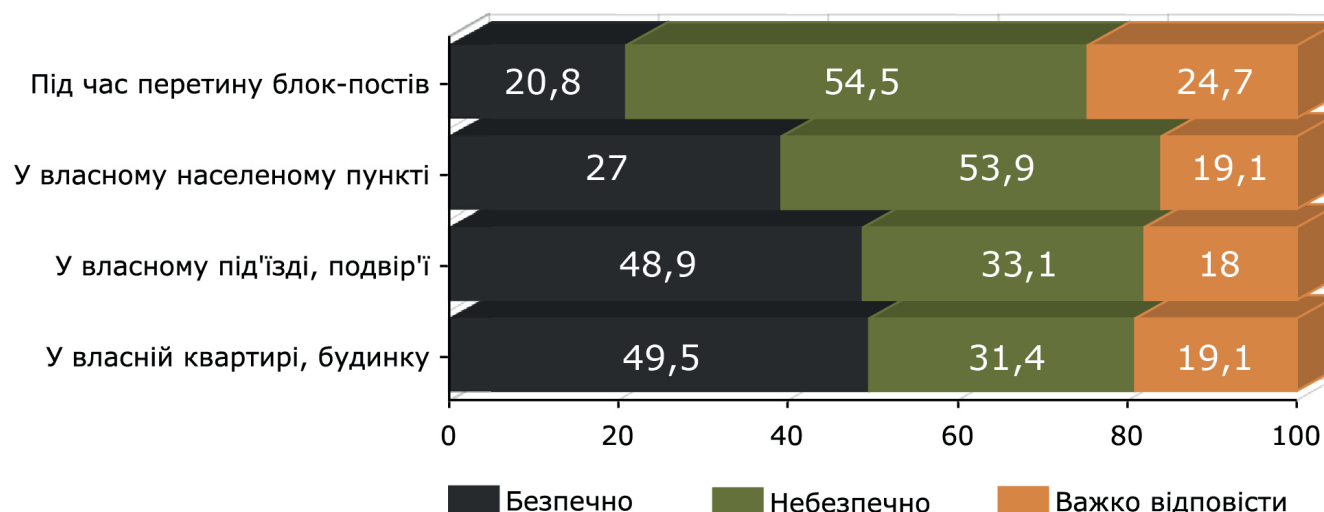
**Рис. 1.2.** Відповіді респондентів на питання «Як Ви вважаєте, наскільки ситуація з безпекою для Вас особисто зміниться протягом наступних 12 місяців?» (у % до тих, хто відповів)

Більшість опитаних жителів Новоайдарського району почувається безпечно у світлий час доби як у своїй квартирі/будинку, дворі (72,6 %), так і в населених пунктах загалом (68,7 %). Слід зазначити, що приблизно від 16 до 21 % жителів Новоайдара та Трьохізбенки почуваються у небезпеці і у власному будинку, і в населеному пункті, і при перетині блок-постів (рис. 1.3).



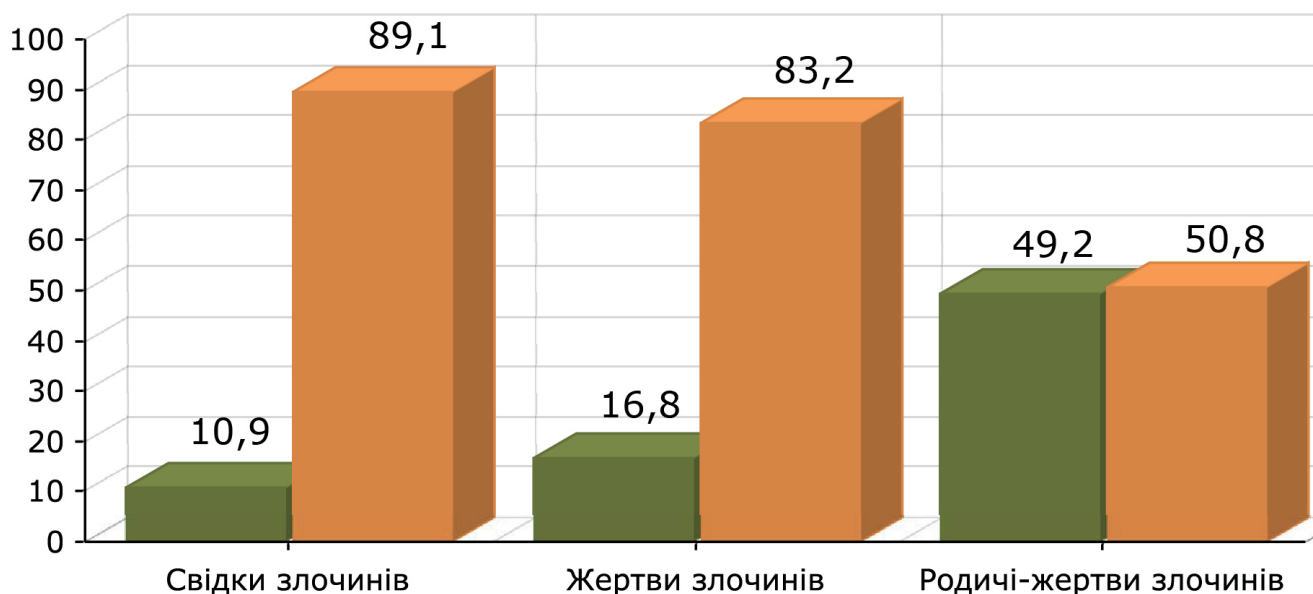
**Рис. 1.3. Відчуття безпеки жителями Новоайдарського району у різних локаціях у світлий час доби (у % до тих, хто відповів)**

У темний час доби жителі Новоайдарського району почуваються ще більш небезпечно. Третина відчуває загрозу своєму життю і здоров'ю навіть у своєму будинку та у своєму дворі. Більше половини бояться ввечері пересуватися своїми селищами (53,9 %) та перетинати блок-пости (54,5 %).



**Рис. 1.4 Відчуття безпеки жителями Новоайдарського району у різних локаціях у темний час доби (у % до тих, хто відповів)**

Побоювання жителів стає абсолютно зрозумілими, коли ми бачимо, скільки відсотків опитаних ставали за останній рік свідками, жертвами злочинів, а також мають жертв злочинів серед своїх родичів (рис. 1.5). Свідками злочинів ставав кожен дев'ятий опитаний, жертвами – кожен шостий, має таких жертв серед своїх родичів – кожен другий респондент.



**Рис. 1.5. Розподіл відповідей жителів Новоайдарського району щодо того чи ставали вони за останні 12 місяців свідками, жертвами злочинів та чи ставали жертвами злочинів їхні родичі (у % до тих, хто відповів)**

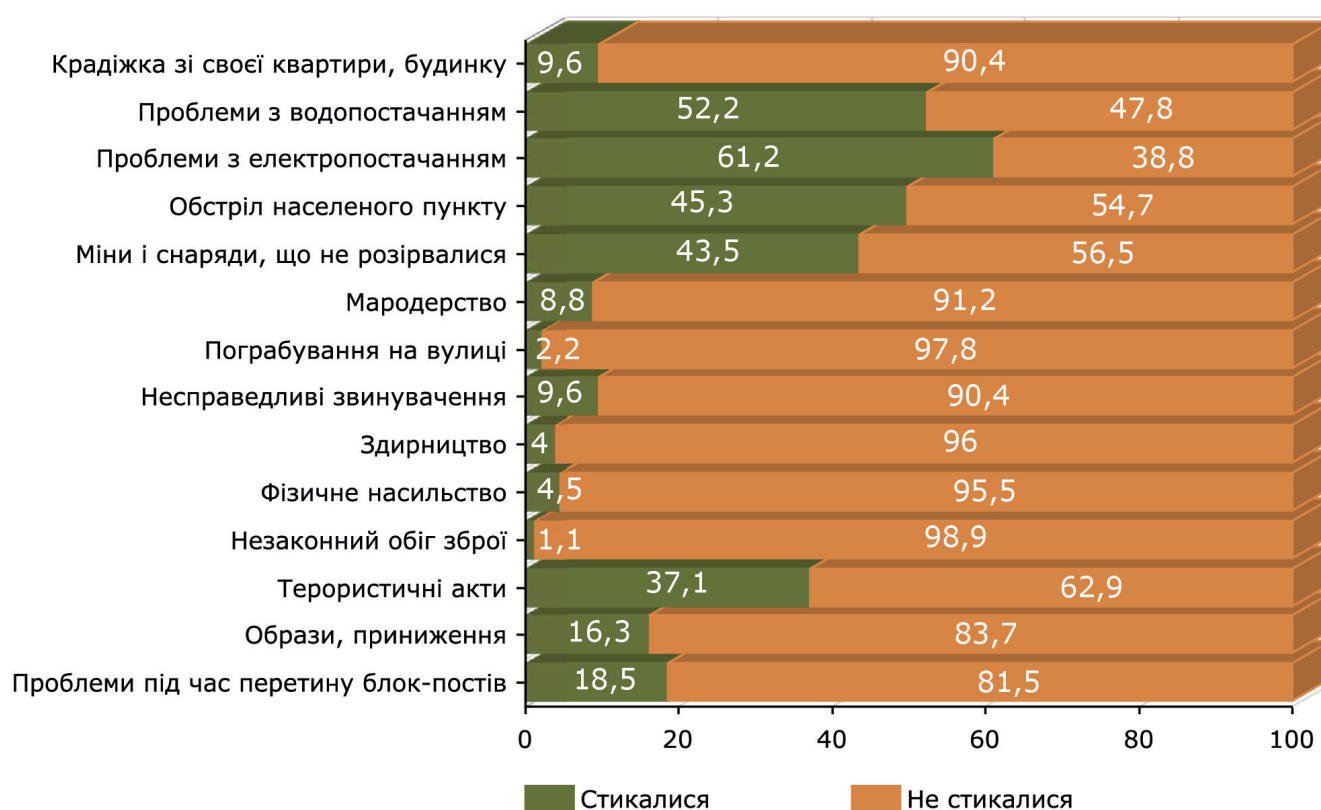
На фоні загального відчуття небезпеки і нестабільної ситуації у досліджуваному районі постає питання, яких загроз жителі побоюються сьогодні найбільше (табл. 1.1). Так, серед найбільш імовірних і жахаючих видів злочинів та надзвичайних подій жителів Новоайдарського району найбільше непокоять ті, що пов'язані безпосередньо з військовими діями: можливість обстрілу їхнього населеного пункту (78,7 %), активізація бойових дій поблизу села / селища (78,8 %), міни і снаряди, що не розірвалися (75,4 %). Також серед проблем, що тривожать опитаних мешканців Новоайдарська та Трьохізбенки, були названі такі: стати жертвою будь-яких злочинів взагалі (69,8 %), терористичні акти (67 %), проблеми з електропостачанням у населеному пункті (60,9 %). Найменше опитаних жителів району непокоять такі проблеми як здирництво (77,1 % – не побоюються), стати жертвою фізичного насильства з боку військових (76,4 %), проблеми під час перетину блок-постів (73,7 %) та ін.

**Таблиця 1.1**

ПОБОЮВАННЯ ЖИТЕЛІВ НОВОАЙДАРСЬКОГО РАЙОНУ ЩОДО РІЗНИХ ЗАГРОЗ (у % до тих, хто відповів)

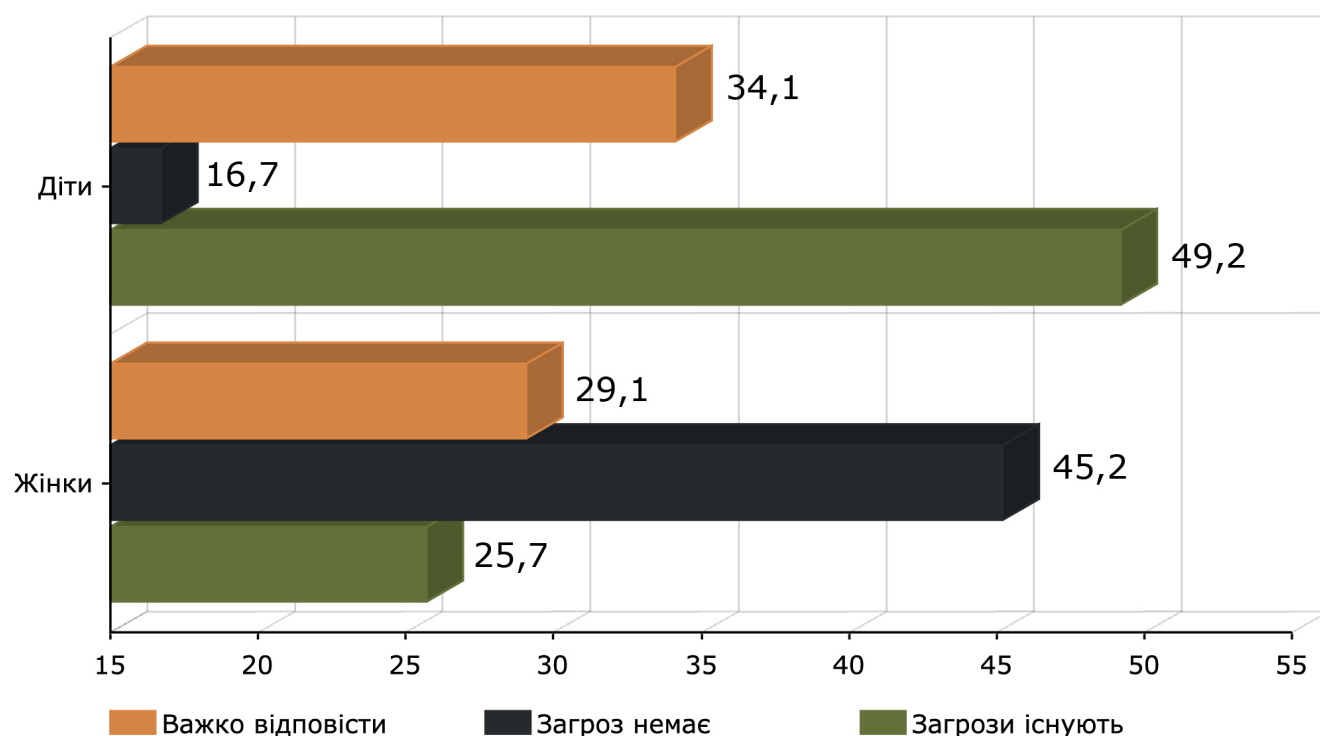
	<b>Побою- ються</b>	<b>Не побо- юються</b>	<b>Важко відповісти</b>
<b>Крадіжки зі своєї квартири, будинку</b>	17,9	67,6	14,5
<b>Проблем із водопостачанням у своєму населеному пункті</b>	45,3	44,1	10,6
<b>Проблем з електропостачанням у своєму населеному пункті</b>	60,9	28,5	10,6
<b>Обстрілу свого населеного пункту</b>	78,7	10,7	10,6
<b>Активізації бойових дій поблизу свого населеного пункту</b>	78,8	10,6	10,6
<b>Мін і снарядів, що не розірвалися</b>	75,4	14,5	10,1
<b>Мародерства</b>	21,8	61,4	16,8
<b>Пограбування на вулиці</b>	20,2	62,5	17,3
<b>Несправедливих звинувачень з боку силових органів</b>	22,3	61,5	16,2
<b>Здирництва</b>	14,5	77,1	18,4
<b>Фізичного насильства з боку військових, поліції</b>	18,4	76,4	15,1
<b>Незаконного обігу зброї</b>	10,6	71,5	17,9
<b>Терористичних актів</b>	67	16,8	16,2
<b>Стати жертвою образ, принижень</b>	26,8	61,5	11,7
<b>Проблем під час перетину блок-постів</b>	16,2	73,7	10,1
<b>Стати жертвою будь-яких злочинів узагалі</b>	69,8	23,5	6,7

Побоювання респондентів дуже важливо співставити з тими загрозами, з якими вони вже стикалися упродовж останніх 12 місяців (рис. 1.6). Найчастіше жителі Новоайдарського району стикалися з проблемами електро- та водопостачання (61,2% і 52,2 % відповідно). Бачимо, що побоювання жителями Новоайдара та Трьохізбенки військових дій у їхніх населених пунктах є цілком зрозумілими, адже значна кількість опитаних з власного досвіду знають, що таке обстріл населеного пункту (45,3 %), міни та снаряди, що не розірвалися (43,5 %) та терористичні акти (37,1 %). Найрідше жителі Новоайдарського району стикалися з незаконним обігом зброї, пограбуванням на вулиці, здирництвом та фізичним насильством з боку військових.



**Рис. 1.6. Загрози, з якими безпосередньо стикалися жителі Новоайдарського району упродовж останніх 12 місяців (у % до тих, хто відповів)**

Предметом нашого дослідження стали також специфічні загрози, які існують для вразливих соціальних груп – жінок і дітей. Чверть опитаних вважає, що у їхніх населених пунктах існує така загроза стосовно жінок. Удвічі більше респондентів (49,2 %) вважає, що суттєва небезпека стосується дітей (рис. 1.7).

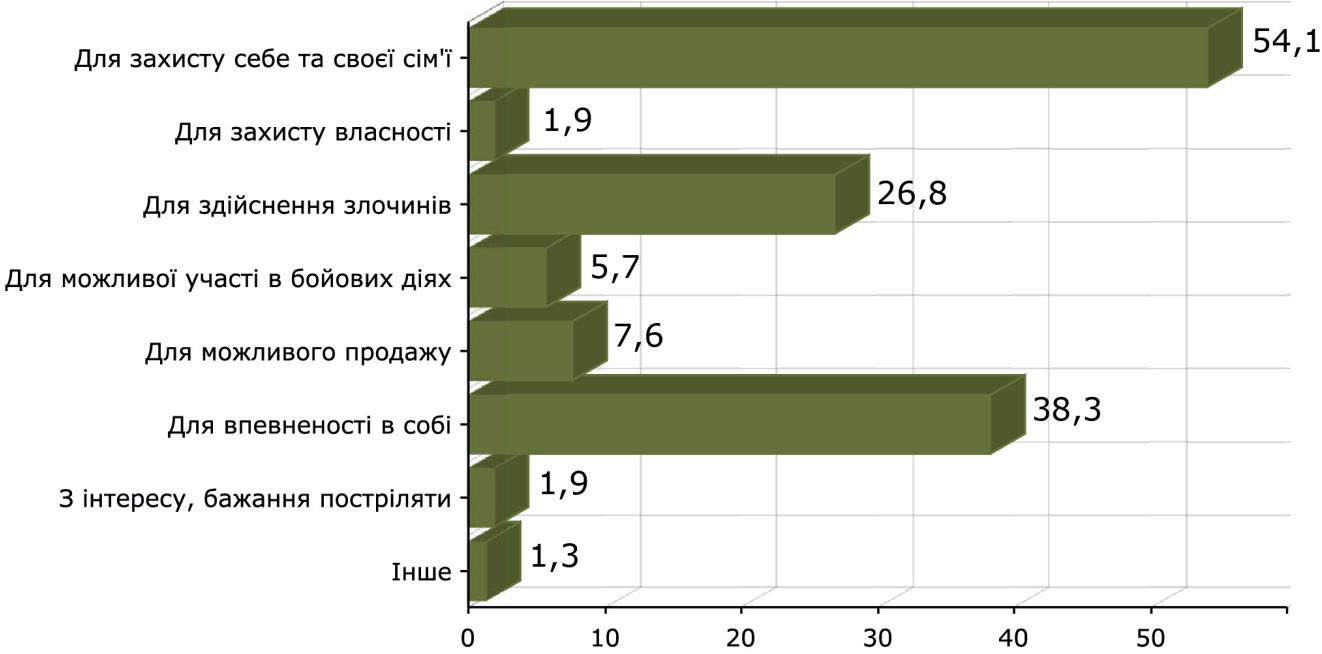


**Рис. 1.7** Відповіді респондентів на питання щодо того, чи існують у їхньому населеному пункті особливі загрози безпеці жінок та дітей (у % до тих, хто відповів)

Більшість опитаних жителів Новоайдарського району вагаються з відповіддю на питання щодо доступності придбання зброї у їхніх населених пунктах (76,6 %). Лише 1,7 % респондентів вказують, що це дуже легко зробити, 8,6 % – досить легко, 12,6 % – важко, але можливо. Повністю відкидає можливість придбати зброю 0,6 % опитаних.

Основними причинами, через які люди хочуть мати особисту зброю, жителі Новоайдарського району називають «захист себе і своєї сім'ї» (54,1%) і «для впевненості у собі» (38,2%) (рис. 1.8). 26 % опитаних вважають, що люди хочуть придбати зброю для скоєння злочинів.





**Рис. 1.8. Думки респондентів щодо мотивів придбання зброї (у % до відповідей)**

Одним із показників безпеки є визнання громадянами належного функціонування інститутів, які покликані її захищати. Респондентам було поставлене питання, до кого вони звернуться, якщо вони чи їхні родичі стануть жертвами злочину. Так, наявна у районі ситуація спонукає його жителів у першу чергу звертатися до поліції (87,3 %), ще 21,4 % опитаних покладаються на військових (табл. 1.2). Третє місце посідають звернення до родичів і знайомих, які зможуть допомогти у надзвичайній ситуації, – 19,1 % опитаних.

**Таблиця 1.2**

**ДО КОГО ВИ ЗВЕРНЕТЕСЯ, ЯКЩО СТАНЕТЕ ЖЕРТВОЮ ЗЛОЧИНУ? (у % до відповідей)**

До поліції	87,3
До військових	21,4
До родичів, знайомих	19,1
До місцевої влади	11
До адвоката	8,1
До СБУ	6,4
До прокуратури	3,5
Інше	2,9
До сусідів	2,3
До волонтерів, неурядових організацій	0,6
До міжнародних організацій	0,6
Ні до кого не буду звертатися	8,7

Дослідження показало, що поліція є фактично єдиним впливовим агентом, до якого респонденти звернуться, якщо стануть свідками злочину (85,1 %). 11,5 % опитаних не будуть повідомляти про злочин, свідком якого вони стали (табл. 1.3).

**Таблиця 1.3**

**ДО КОГО ВИ ЗВЕРНЕТЕСЯ, ЯКЩО СТАНЕТЕ СВІДКОМ ЗЛОЧИНУ? (у % до відповідей)**

До поліції	85,1
До родичів, знайомих	7,5
До військових	6,3
До СБУ	3,4
До місцевої влади	1,1
Інше	1,1
Ні до кого не звертатимусь	11,5
До сусідів	-
До адвоката	-
До волонтерів, неурядових організацій	-
До засобів масової інформації	-
До прокуратури	-
До міжнародних організацій	-

## 2.ДОВІРА ДО ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВ ТА ОЦІНКА ЇХНЬОЇ РОБОТИ

У ході опитування ми виявляли рівень довіри жителів Новоайдарського району до різноманітних державних та громадських інститутів, а також до Збройних сил України та волонтерських організацій.

Слід наголосити, що найвищий рівень недовіри спостерігається до владних інститутів. Так, Президенту не довіряють 77,6% опитаних, Верховній Раді – 82,7 %, Кабінету Міністрів – 83,8 % (табл. 2.1). Такі державні інститути як поліція, прокуратура, суди також втратили свою легітимність – їм не довіряє майже три чверті місцевого населення. Найвищий рівень довіри спостерігається до волонтерських організацій (58,7 %) та церкви (45,3 %).

**Таблиця 2.1**

**РІВЕНЬ ДОВІРИ НАСЕЛЕННЯ НОВОАЙДАРСЬКОГО РАЙОНУ ДО ДЕРЖАВНИХ ТА ГРОМАДСЬКИХ ІНСТИТУТІВ (у % до тих, хто відповів)**

	Цілком довіряю	Радше довіряю	Важко відповісти	Радше не довіряю	Зовсім не довіряю
Президент	0,6	6,1	15,7	37,4	40,2
	6,7			77,6	
Верховна Рада	0	2,2	15,1	31,2	51,4
	2,2			82,7	
Кабінет Міністрів	0	1,1	15,1	28,5	55,3
	1,1			83,8	
Суди	0	3,4	24,2	23,6	48,9
	3,4			72,4	
Прокуратура	0	3,9	27,5	22,5	46,1
	3,9			68,6	
Поліція	0	14,5	13,4	36,3	35,8
	14,5			72,1	
Збройні сили	2,2	28,5	29,6	18,4	21,2
	30,7			39,6	
Церква	3,4	41,9	27,4	12,8	14,5
	45,3			27,3	
СБУ	0	8	46	15,9	30,1
	8			46	
Волонтерські організації	3,4	55,3	20,1	9,5	11,7
	58,7			21,2	
Місцева влада	0	21,2	27,9	26,8	24
	21,2			52,8	

Заслугує на увагу той факт, що Збройні сили України також отримали високий рівень довіри від опитаного населення Новойдарського району (30,7 %), і хоча сальдо довіри до них є від'ємним, проте вони опинилися суттєво попереду інших державних інститутів (табл. 2.2).

**Таблиця 2.2**

**СПІВВІДНОШЕННЯ РЕСПОНДЕНТІВ, ЯКІ ДОВІРЯЮТЬ І ЯКІ НЕ ДОВІРЯЮТЬ РІЗНИМ СУСПІЛЬНИМ ІНСТИТУТАМ**

<b>САЛЬДО ДОВІРИ</b>	
<b>Президент</b>	-70,9
<b>Верховна Рада України</b>	-80,5
<b>Кабінет Міністрів України</b>	-82,7
<b>Суди</b>	-69,0
<b>Прокуратура</b>	-64,7
<b>Поліція</b>	-57,6
<b>Збройні сили України</b>	-8,9
<b>Церква</b>	18
<b>СБУ</b>	-38
<b>Волонтерські організації</b>	37,5
<b>Місцева влада</b>	-31,6

Говорячи про те, чия якість роботи відіграє найбільшу роль у гарантуванні безпеки, більшість респондентів відзначили пожежних – 50,3 % опитаних вважають, що вони добре виконують свої обов'язки (табл. 2.3). Менше, але все ж досить високо оцінено роботу місцевих лікарень та соціальних служб. Найбільш незадовільно, на думку жителів Новоайдарського району, свої обов'язки виконує поліція – 44,1 % респондентів негативно оцінили її роботу у сфері підтримання безпеки. Більшість опитаних не змогли визначитися із внеском у збереження стабільності в районі таких інституцій як служба цивільної оборони, суди, юристи та міжнародні організації (ООН, ОБСЄ).

**Таблиця 2.3**

ОЦІНКА ЯКОСТІ РОБОТИ ЩОДО ПІДТРИМАННЯ БЕЗПЕКИ (у % до тих, хто відповів)

	Від- мінно	Добре	За- довільно	Неза- довільно	Важко від- повісти
Поліції	2,2	13,4	17,9	44,1	22,3
Соціальних служб	2,8	18,4	36,3	28,5	14,0
Лікарень	1,1	18,4	37,4	26,8	16,2
Юристів	-	3,9	7,3	22,9	65,9
Суду	-	1,1	5,7	29,0	64,2
Пункту надання гуманітарної допомоги	1,1	16,2	21,2	19,6	41,9
Армії	1,7	21,8	23,5	25,1	27,9
Міжнародних організацій (ООН, ОБСЄ)	2,2	15,7	10,1	16,9	55,1
Пожежних (Державної служби з надзвичайних ситуацій)	1,7	50,3	19,0	14,5	14,5
Служби цивільної оборони	-	-	1,1	16,2	82,7

Враховуючи високий показник недовіри до поліції та неоднозначне ставлення до Збройних сил, цікавим було дізнатись, які почуття викликають у респондентів люди у формі цих двох державних структур. Із відповідей респондентів видно, що вони по-різному ставляться до поліції та до військових. Так, поліції найчастіше не викликає жодних почуттів і є байдужою для 47,5 % жителів Новоайдарського району. 26 % при зустрічі з поліцією відчувають насторогу, 22 % – занепокоєння (табл. 2.4). Жоден з опитаних не назвав такі позитивні відчуття, як вдячність і співчуття, а також такі негативні, як презирство і огида. Ставлення до військових є помітно більш позитивним. Хоча дещо частіше називалися відповіді насторога і занепокоєння (34,1 %), спектр позитивних почуттів до військових є значно ширшим і має досить високі показники. 30,7 %

опитаних відчуває повагу до військових, 22,7 % – довіру, 13,1 % – вдячність, 9,7 % – співчуття. Приблизно кожен четвертий (26,7 %) респондент зазначив, що не відчуває нічого особливого, коли бачить людину у формі Збройних сил України.

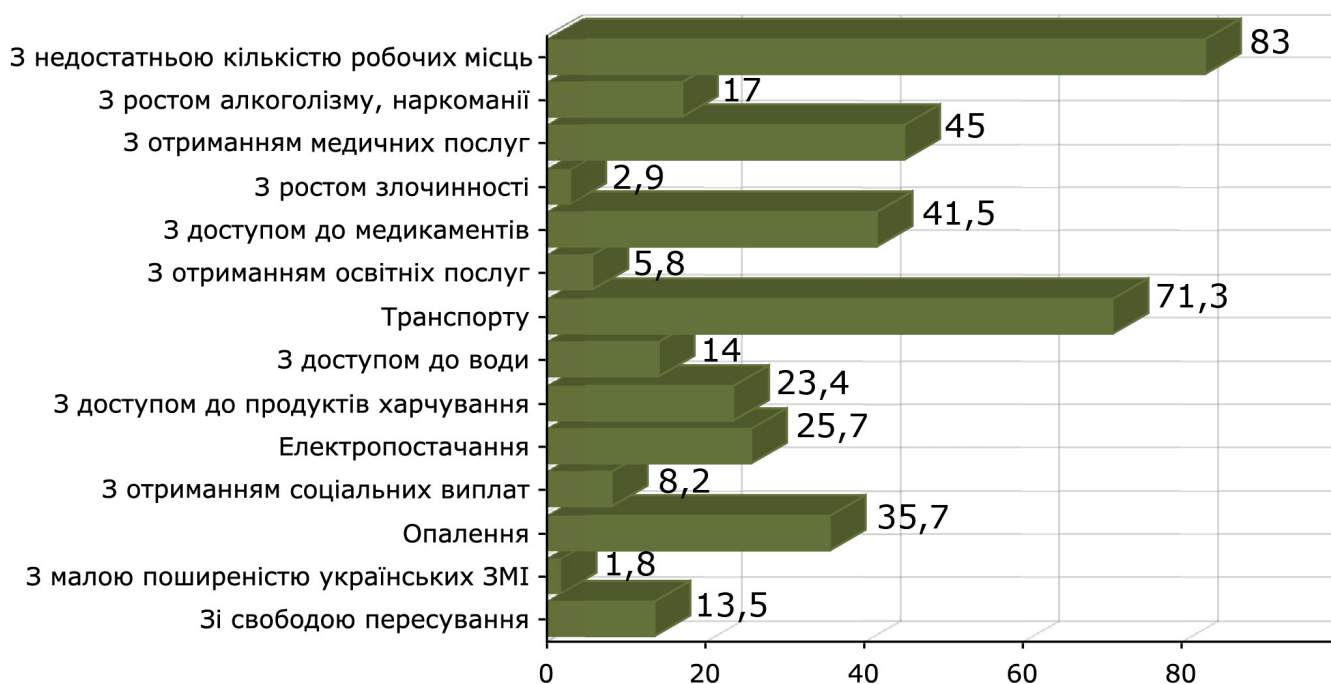
**Таблиця 2.4**

**ПОЧУТТЯ, ЯКІ ВИНИКАЮТЬ СТОСВНО ЛЮДЕЙ У ФОРМІ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ / ПОЛІЦІЇ (у % до відповідей)**

	<b>Збройні сили України</b>	<b>Поліція</b>
<b>Повагу</b>	30,7	13,0
<b>Довіру</b>	22,7	13,6
<b>Насторогу</b>	34,1	26,0
<b>Занепокоєння</b>	34,1	22,0
<b>Вдячність</b>	13,1	-
<b>Недовіру</b>	3,4	19,2
<b>Страх</b>	4,0	1,1
<b>Презирство</b>	-	-
<b>Огиду</b>	-	-
<b>Співчуття</b>	9,7	-
<b>Нічого особливого</b>	26,7	47,5
<b>Інше</b>	0,6	-

### 3. ПОВСЯКДЕННІ ПРОБЛЕМИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ВІДЧУТТЯ БЕЗПЕКИ

Серед усіх проблем, які існують у місці проживання, жителів Новоайдарського району найбільше непокоять недостатня кількість робочих місць (83 %) та проблеми з транспортом (71,3 %). Суттєву проблему становить також медичне забезпечення: 45 % вказали на проблему отримання медичних послуг і 41,5 % на відсутність доступу до медикаментів (рис.3.1). Також жителів Новоайдарського району непокоять проблеми у сфері інфраструктури та доступу до життєво важливих умов: опалення (35,7 %), електропостачання (25,7 %), доступ до продуктів харчування (23,4 %). Практично жодних проблем не було зафіксовано у населених пунктах зі зростанням злочинності та доступом до освітніх послуг.



**Рис. 3.1. Думка населення Новоайдарського району щодо наявності тих чи інших проблем у місці їхнього проживання (у % до відповідей)**

У ході дослідження ми спробували дізнатись у респондентів, наскільки близько до них розташовані елементи інфраструктури, які покликані забезпечити захист або надати підтримку населенню у випадку виникнення форс-мажорної ситуації (табл. 3.1). Як бачимо, абсолютно доступними для жителів Новоайдарського району є зупинка регулярного транспорту, відділення поліції, лікарня, соціальні служби. Юрист та суд є або у населеному пункті, де проживає респондент, або, як зазначив кожен третій опитаний, знаходиться у сусідньому населеному пункті.

**Таблиця 3.1**

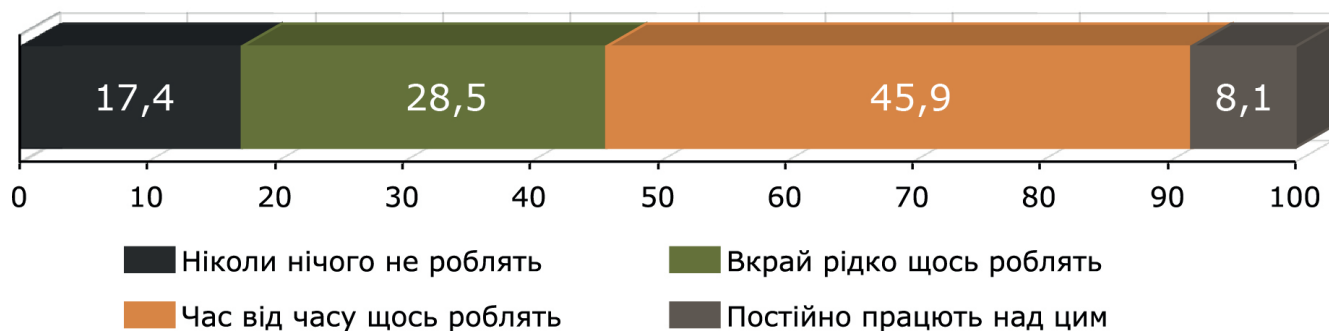
**ОБІЗНАНІСТЬ РЕСПОНДЕНТІВ ЩОДО МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯ РІЗНИХ ІНСТИТУЦІЙ**  
(у % до тих, хто відповів)

	Є в моєму населеному пункті	У сусідньому населеному пункті	До найближчого відділення треба їхати декілька годин	До найближчого відділення треба їхати майже добу	Навіть не знаю, де розташована
Поліція	99,4	-	-	-	0,6
Соціальні служби	89,3	11,7	-	-	-
Лікарня або ФАП	98,3	1,7	-	-	-
Банк	81,6	18,4	-	-	-
Юрист або юридична контора	63,7	35,1	0,6	-	0,6
Суд	61,5	37,3	0,6	-	0,6
Пункт видачі гуманітарної допомоги	87,2	4,5	-	-	8,4
Зупинка регулярного транспорту	100	-	-	-	-



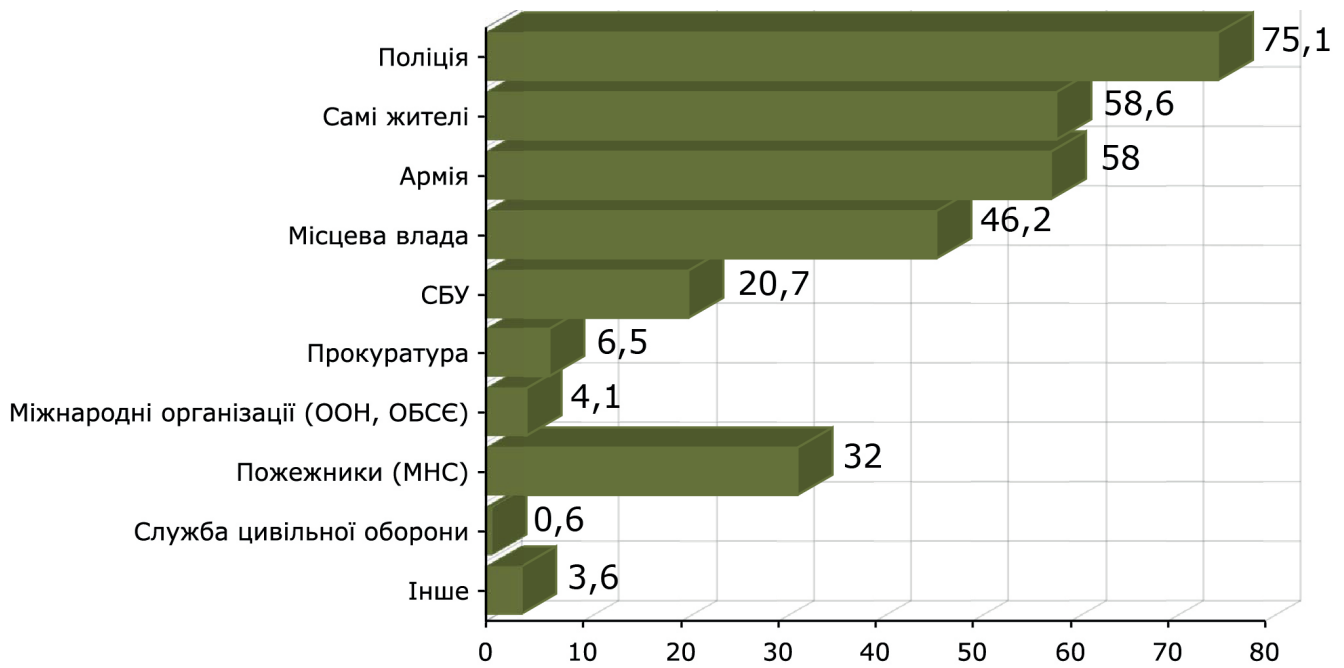
## 4. ГОТОВНІСТЬ БРАТИ УЧАСТЬ У ПІДТРИМУВАННІ БЕЗПЕКИ

Активність самих жителів опитаних селищ щодо підтримання безпеки в своїх населених пунктах є доволі високою. Так, про те, що місцеві мешканці для цього «ніколи і нічого не роблять», повідомили лише 17,4 % респондентів (рис. 4.1). Вкрай рідко щось роблять, на думку респондентів, ще 28,5 %. 45,9 % опитаних зазначили, що місцеві жителі час від часу щось роблять для підтримання безпеки у місті і 8,1 % зазначили, що робота над цим ведеться мешканцями постійно. Отже, можна сказати, що більше половини мешканців Новоайдарського району проявляють ініціативу у створенні безпечного життя у своїх селах.



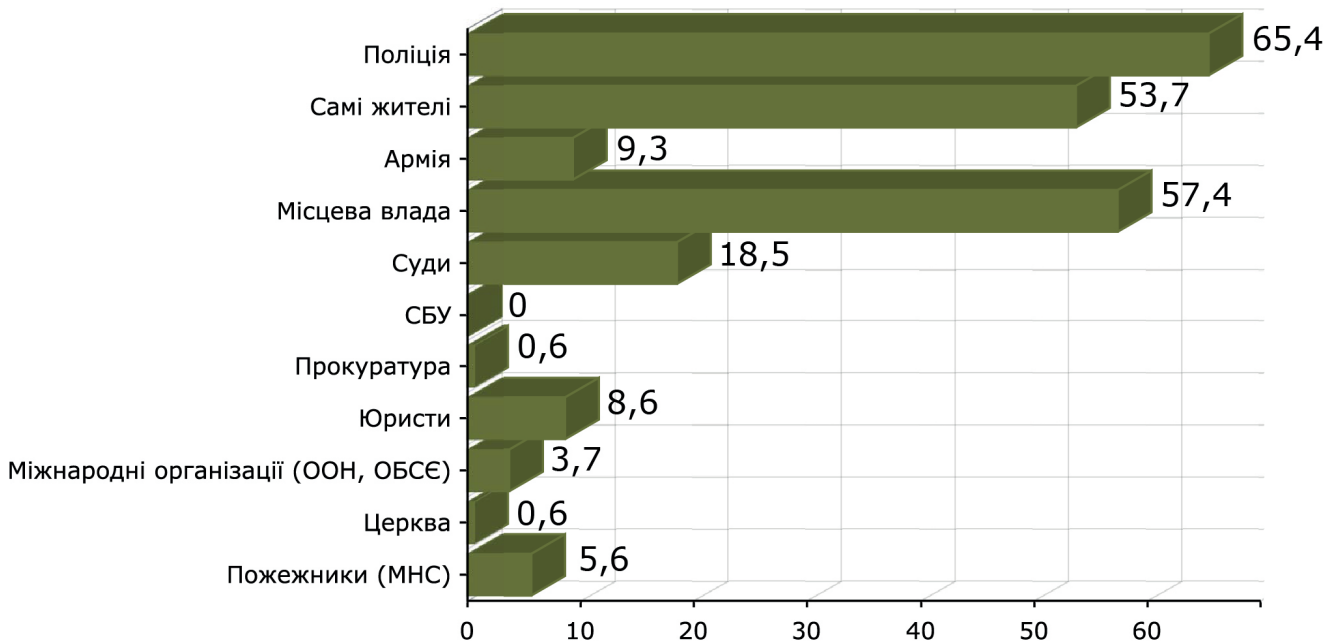
**Рис. 4.1. Відповіді респондентів на питання «Наскільки часто жителі вашого населеного пункту роблять щось самі, щоб підтримувати безпеку?» (у % до тих, хто відповів)**

Найбільше у підтриманні безпеки маріупольці покладаються на поліцію (75,1 %), у другу чергу – на армію (58 %) та на самих себе (58,6 %) (рис. 4.2). Майже половина опитаних вважають, що за підтримку безпеки та захист жителів відповідає місцева влада (46,2 %). Ще майже третина покладається на роботу пожежників (32%). Кожен п'ятий вважає, що підтримання у населеному місті безпеки лежить у сфері відповідальності СБУ.



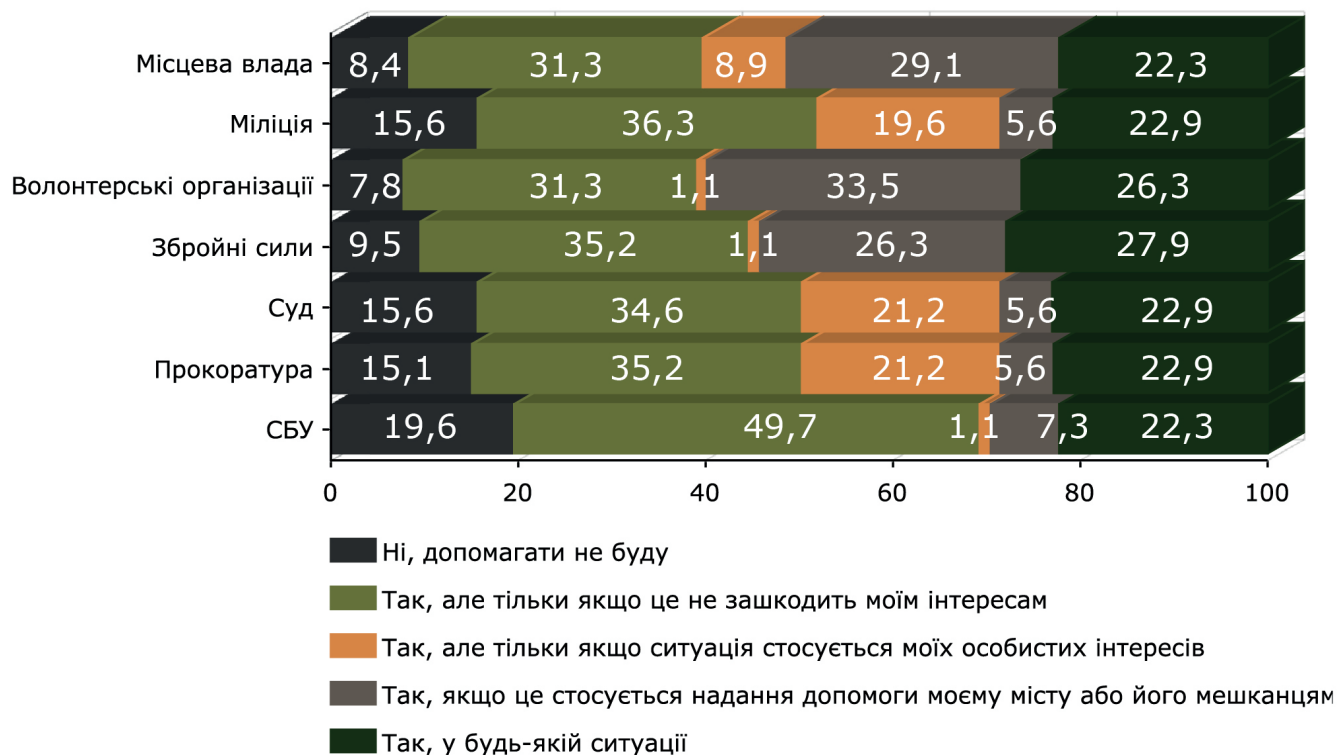
**Рис. 4.2. Відповіді респондентів на питання «Хто в місці вашого проживання відповідає за безпеку і захист мешканців?» (у % до відповідей)**

Згідно з даними опитування, розв'язанням конфліктних ситуацій, які виникають за місцем проживання респондентів, у більшості випадків займається поліція (65,4 %), місцева влада (57,4 %), а також самі місцеві жителі (53,7 %) (рис. 4.3). Достатньо рідко до вирішення конфліктів залучаються такі агенти як суди, юристи та прокуратура.



**Рис. 4.3. Відповіді респондентів на питання: «Хто у місці Вашого проживання займається розв'язанням конфліктних ситуацій?» (у % до відповідей)**

Окрім рівня довіри, в ході дослідження ми намагалися дізнатись, чи готові респонденти допомагати вищезазначеним установам заради підтримання безпеки у своєму населеному пункті. З отриманих результатів видно, що інститути, які користуються найбільшою довірою серед респондентів, можуть розраховувати на їхню підтримку. Так, більше половини опитаних готові допомагати волонтерам та армії, навіть якщо це не стосується безпосередньо їхніх інтересів. 26,3 % готові допомагати волонтерам у будь-якій ситуації, 33,5 % якщо ситуація стосуватиметься допомоги місту та його мешканцям (рис. 4.4). 27,9 % жителів Новоайдарського району готові беззастережно підтримати зусилля армії у влаштуванні безпеки, ще 26,3 %, якщо така допомога знадобиться їхньому населеному пункту. Високий рівень підтримки у гарантуванні безпеки в населених пунктах отримала також місцева влада. З найбільшою насторогою мешканці ставляться до допомоги СБУ: кожен п'ятий не готовий допомагати взагалі, а кожен другий згодний допомагати тільки якщо це не зашкодить його особистим інтересам.



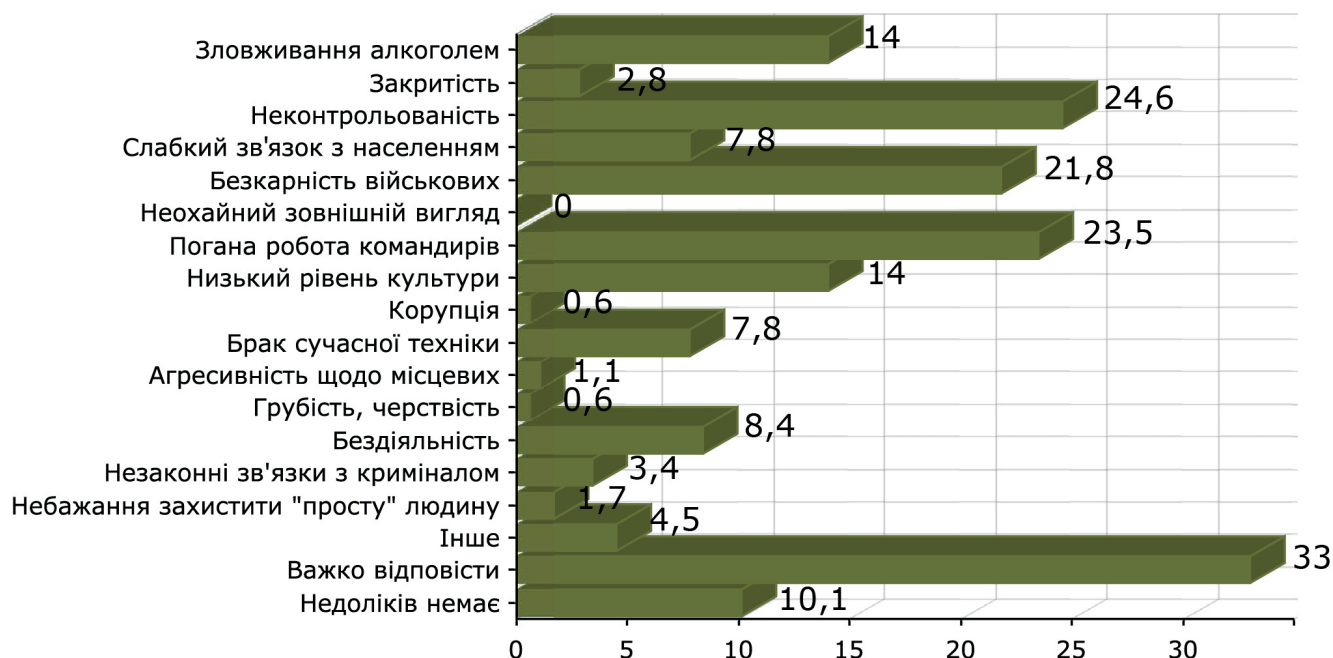
**Рис. 4.4. Рівень готовності жителів Маріуполя допомагати різним установам для підтримання безпеки у своєму населеному пункті (у % до тих, хто відповів)**

Поряд з іншими питаннями, що стосувалися дослідження рівня громадянськості, самоорганізації, готовності до кооперації з інститутами влади та іншими жителями міста, респондентам було поставлене загальне питання про те, чи відчують вони себе жителями свого населеного пункту, членами своєї громади. Ствердно на це питання відповіли 59,8 % жителів міста, скоріше відчують себе членами громади ще 26,3 % опитаних. Приблизно кожен дванадцятий респондент зазначив, що не відчуває такого зв'язку зі своїм селом / селищем та його жителями (скоріше ні – 5 % і ні – 2,8 %). Ще 6,1 % не визначилися з відповіддю.

## 5. ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМИН НАСЕЛЕННЯ ЗІ ЗБРОЙНИМИ СИЛАМИ УКРАЇНИ

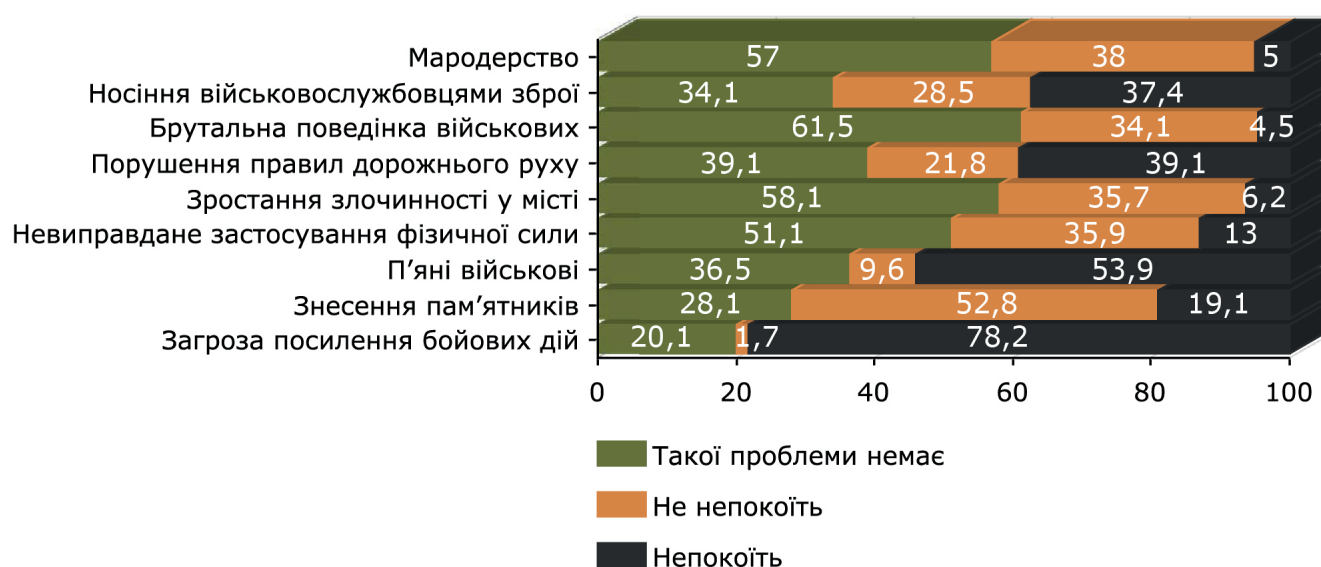
Враховуючи що населені пункти, у яких проводилося опитування, постійно знаходяться у ризику відновлення бойових дій, на їхніх територіях розташовані підрозділи Збройних сил України. Саме тому для нас було важливо дослідити, якими є взаємовідносини між місцевим населенням та військовими, чи відчують місцеві мешканці для себе якість проблеми та незручності від такого співіснування у своїх населених пунктах.

Лише кожен десятий респондент зазначив, що жодних проблем із перебуванням у населеному пункті військових він не бачать (рис. 5.1). Значна кількість опитаних (33,0 %) не змогли відповісти на це запитання. Решта опитаних (а це трохи менше 60 %) визначили наступне коло проблем. Перші три позиції посідають проблеми пов'язані з недотриманням військовими дисципліни: неконтрольованість (24,6 %), погана робота командирів за своїми підлеглими (23,5 %), безкарність (21,8 %). Далі йдуть проблеми, пов'язані з культурою військових: зловживання алкоголем та низький рівень культури особового складу (по 14 %).



**Рис. 5.1. Найбільші недоліки ЗСУ у Новоайдарському районі (у % до відповідей)**

Серед фактів, так чи інакше пов'язаних із перебуванням військових на території населених пунктів, жителів Новоайдарського району найбільше турбує загроза посилення бойових дій (78,2 %). Друге, що непокоїть місцеве населення, – це п'яні військові (53,9 %). Більш як третина зазначили, що у їхніх населених пунктах військові порушують правила дорожнього руху (39,1 %) та носять вогнепальну зброю у громадських місцях (37,4 %), що також непокоїть місцеве населення (рис. 5.2). Варто зазначити, що більшість опитаних висловилися про відсутність таких проблем як брутальна поведінка військових на блок-постах (61,5 %), зростання злочинності у місті (58,1 %), мародерство (57 %), невинуватене застосування сили військовими (51,1 %).



**Рис. 5.4. Розподіл відповідей на питання «Наскільки Вас непокоять наступні факти, пов'язані з військовими?» (у % до тих, хто відповів)**

**БЕЗПЕКА ЖИТЕЛІВ  
КРАСНОАРМІЙСЬКОГО  
РАЙОНУ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ:  
СИТУАЦІЯ, ФАКТОРИ,  
ОСОБЛИВОСТІ**



# ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ ДОСЛІДЖЕННЯ

- Оцінюючи зміни рівня особистої безпеки, більша частина населення Красноармійського району вказала, що за останні 12 місяців ситуація покращилася. Більш безпечно стали почуватися 63,9 % опитаних. Разом з тим 17,2 % вказали, що жити стало небезпечніше.
- 40 % опитаних не змогли зробити прогноз на наступний рік щодо змін у рівні безпеки, 6,7 % жителів району вважають, що ситуація погіршиться. Разом з тим більше половини респондентів налаштовані оптимістично і зазначили, що чекають на підвищення рівня безпеки (53,3 %).
- За результатами дослідження, відчуття безпеки у різних локаціях значною мірою залежить від часу доби, який оцінюють респонденти. Так, вдень більшість жителів Красноармійського району почуваються усюди безпечно, найбільш незахищено місцеве населення відчувається у своєму населеному пункті, проте це лише 5 % опитаних. Водночас кількість людей, які вважають свій населений пункт небезпечним у темний час доби, у 12 разів більша – 63,8 %. Іншим небезпечним місцем жителі району назвали власний під'їзд або подвір'я: 3,9 % відчувають небезпеку вдень, а 29,4 % – ввечері та вночі. Найбільш безпечним місцем опитані вважають власні квартири / будинки, при чому і у світлий, і у темний час доби.
- Протягом останніх 12 місяців майже кожен десятий мешканець району ставав свідком злочину (9,4 %). Разом з тим самих жертв злочину за останні 12 місяців було тільки 2,8 % опитаних, а 7,8 % опитаних мають родичів, які постраждали від дій злочинців.
- Опитування виявило, що жителі Красноармійського району бояться стати жертвами будь-яких злочинів (57,2 %), активізації бойових дій поблизу свого населеного пункту (39,5 %) та обстрілу свого населеного пункту (38,3 %).
- Одними з головних проблем жителів Красноармійського району є проблеми з електропостачанням (53,9 % відповідей) та водопостачанням (49,4 %) у їхніх населених пунктах. Значно рідше у відповідях звучали проблеми, пов'язані із образами та приниженнями (12,2 %), фізичним насильством зі сторони військових, поліції (6,7 %), перетином блок-постів (6,6 %) та здирництвом (6,6 %). Опитані мешканці району взагалі не стикалися із проблемами пограбування на вулиці, мародерства, терористичних актів та мін і снарядів, що не розірвалися.
- На думку опитаних, ступінь ризику безпеці жінок у районі є значно



вищим, ніж безпеці дітей. Так, 73,9 % опитаних вважають, що у місці їхнього проживання існують загрози безпеці жінок, при цьому щодо дітей цей відсоток удвічі менший – 36,6 %.

- За результатами опитування, тільки 12,8 % респондентів відзначили неможливість купити зброї в їхньому населеному пункті. Більшість же не визначилися із відповіддю – 68,9 %. Разом з тим, кожен десятий опитаний вказав, що це досить легко зробити.
- Серед причин, через які люди хочуть мати особисту зброю, респонденти Красноармійського району виділяють, в першу чергу, «здійснення злочинів» (44,4 %) та «впевненість у собі» (43,3 %). Удвічі рідше вказувалось, що зброя потрібна «для захисту себе та своєї сім'ї» (20,6 %). Тільки у 1,7 % випадків було зазначено, що бажання мати зброю пов'язане із її можливим продажем.
- Згідно з результатами дослідження, поліція залишається ключовим інститутом, до якого будуть звертатися люди, у разі, якщо стануть жертвами злочинів (81,7 % відповідей). Ще у 20 % випадків опитані попросять допомоги у родичів / знайомих.
- Дещо менше, але все одно більше половини мешканців району, звернуться до поліції і в тому разі, якщо вони стануть свідками злочину (62,8 % відповідей). Ще у 35,6 % відповідей респонденти зазначили, що не будуть ні до кого звертатися у цьому випадку.
- Важливим є те, що інші органи та служби взагалі не є популярними серед населення, і у разі зіткнення зі злочином, люди майже не будуть звертатися до адвоката, прокуратури, місцевої влади, до міжнародних організацій, ЗМІ тощо.
- Найбільшу довірою серед громадян користується церква (72,3 % повністю або скоріше довіряють). Зі значним відривом далі йдуть місцева влада (41,1 %), поліція (37,2 %) та волонтерські організації (35,5 %). При цьому позитивне сальдо довіри мають тільки церква (50,1 %) та волонтерські організації (8,8 %). Найбільше жителі Красноармійського району не довіряють Верховній Раді України (83,3 % повністю або скоріше не довіряють), Кабінету Міністрів (71,1 %) та Президенту України (66,6 %). Ці ж державні інститути мають і найбільше від'ємне сальдо довіри.
- Говорячи про те, чия якість роботи відіграє найбільшу роль у гарантуванні безпеки, респонденти передусім виділили соціальні служби (33,9 % оцінили роботу, як «добру»), лікарні (32,8 %) та пожежних (31,7 %). Оцінку «незадовільно» майже половина респондентів поставила поліції (44,4 %) та армії (44,4 %). Жоден з органів / спеціалістів не отримав суттєвої кількості оцінок «відмінно», за кожною альтернативою значення не перевищують 2 %.
- При зустрічі на вулиці з поліцейськими жителі району у більшості випадків не відчують нічого особливого (46,7 % відповідей).

У кожній четвертій відповіді – почуття настороженості (25,6 %). Щодо військових, окрім настороженості (27,8 %), опитані назвали відчуття занепокоєння (24,4 %). Варто зазначити, що людям у формі Збройних сил дещо більше не довіряють (10 %), ніж поліцейським (1,1 %), а також більше жаліють (11,7 % і 0% відповідно).

- Серед усіх проблем, наявних у місці проживання респондентів, на першому місці стоїть проблема недостатньої кількості робочих місць (67,8 % відповідей). Також наявні труднощі, пов'язані із доступом до медикаментів (30,6 %) та зростання алкоголізму і наркоманії (30 %). Менш за все жителів району хвилюють проблеми отримання освітніх послуг (5 %), свободи пересування (4,4 %), малої поширеності українських засобів масової інформації (1,7 %) та транспортного сполучення (0,6 %) у місці їхнього проживання.
- Щодо елементів інфраструктури, які покликані забезпечити захист або надати підтримку населенню у випадку виникнення форс-мажорних ситуацій, майже всі мешканці Красноармійського району зазначили, що мають у власному населеному пункті зупинку регулярного транспорту (99,4 %). Також у переважній більшості опитаних у місці їхнього проживання є лікарня або ФАП (79,4 %), банк (77,2 %), соціальні служби (73,3 %), поліція (66,7 %) та юридична контора або юрист (64,4 %).
- Активність самих жителів району щодо підтримання безпеки в їхніх населених пунктах досить низька. Так, на те, що місцеві жителі для цього «ніколи і нічого не роблять» вказали більше половини опитаних (55,6 %). Ще 37,8 % опитаних вважають, що місцеві роблять щось вкрай рідко. Постійно займаються питаннями безпеки менше 1 % місцевого населення (0,6 %).
- Більшість опитаних вважають, що відповідальність за безпеку несе передусім поліція (92,2 %), наступною вказується місцева влада (33,9 %). Взагалі не відповідають, на думку опитаних, за безпеку і захист жителів такі інституції, як СБУ, прокуратура, міжнародні організації та служба цивільної оборони. Армія також вказується як така, що майже не несе відповідальності за щоденне підтримання безпеки (0,6 %).
- Що стосується не тільки відповідальності, але й конкретних дій на захист громадян у вирішенні конфліктних ситуацій, то тут також лідирують поліція і місцева влада, хоча відсотки людей, які так вважають, значно менші (59,4 % і 19,4 % відповідно). Інші органи і служби, на думку населення, взагалі не займаються вирішенням конфліктних ситуацій у місці їхнього проживання.
- Рівень готовності самих жителів допомагати представникам влади та волонтерам у Красноармійському районі є досить низьким і варіюється від 8,9 % до 33,9 %. Найвищий рівень готовності допомагати стосується поліції (33,9 %). Значно менше, але рівною

мірою, місцеві жителі готові допомагати Збройним силам (12,2 %) та волонтерам (12,2 %). Менш за все готові підтримувати СБУ (8,9 %).

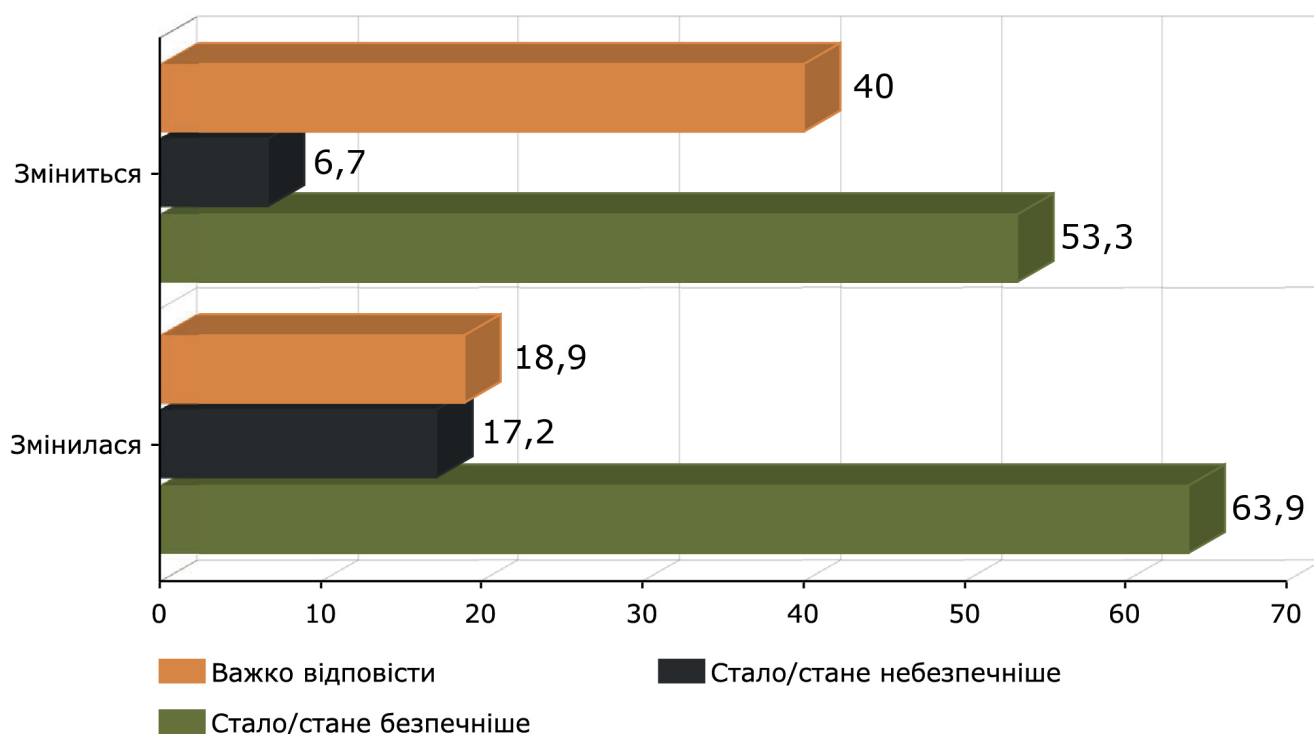
- За результатами дослідження, на першому місці серед недоліків Збройних сил України стоїть проблема корупції (44,4 % відповідей). Також у якості основних проблем опитані вказали погану роботу командирів зі своїми підлеглими (38,3 %) та безкарність військових (26,1 %). Разом з тим, на думку населення, армія практично не має таких проблем, як грубість, черствість військових; незаконні зв'язки з криміналом; бездіяльність; небажання захистити «просту» людину; нестача сучасної техніки. Слід зазначити, що частині населення (26,7 % відповідей) було важко відповісти на це питання.
- Серед фактів, так чи інакше пов'язаних із перебуванням військових на території населених пунктів, опитані зазначили загрозу посилення бойових дій (52,2 % відповідей) і п'яних військових (46,7 %). Остання проблема тісно пов'язана із носінням військовослужбовцями зброї в громадських місцях, на що вказали 42,2 % опитаних. Рідше за все мешканці району скаржилися на грубу поведінку військових на блок-постах (10 %) та мародерство (10 %).

# 1. БЕЗПЕКА ТА ЇЇ СКЛАДОВІ

Найважливішим показником тенденцій безпеки у звільнених населених пунктах є вивчення суб'єктивної думки місцевих жителів з цього приводу. Так, оцінюючи зміни рівня особистої безпеки, більшість респондентів вказала, що ситуація покращилася. Більш безпечно стали почуватися 63,9% опитаних (рис 1.1).

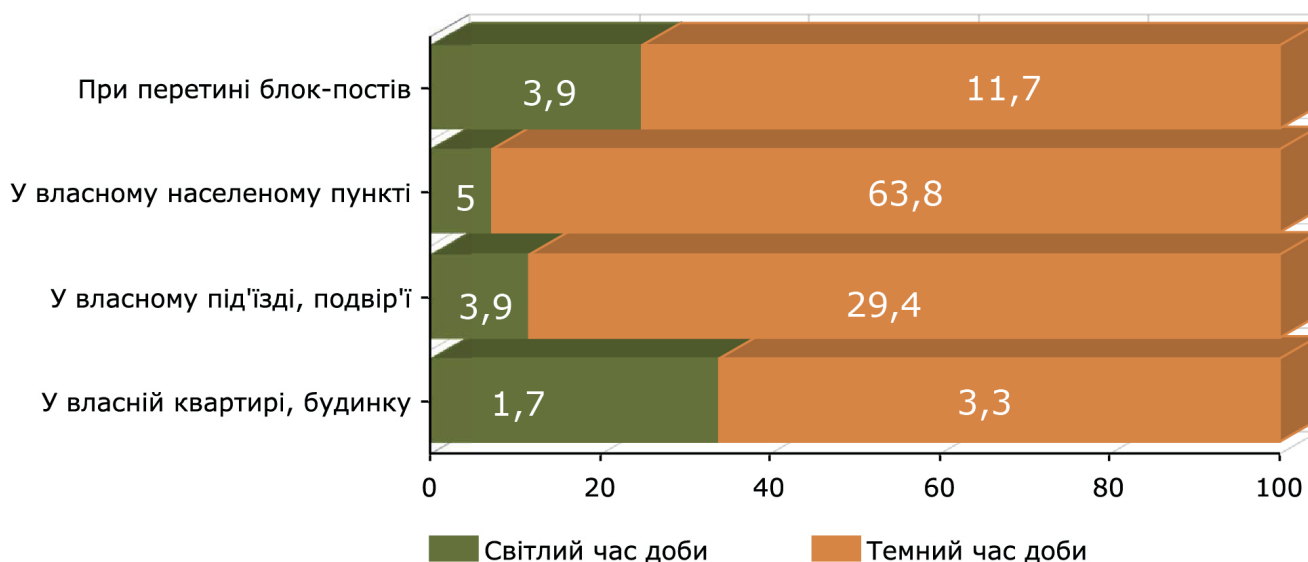
Очевидно, це в першу чергу пов'язано з припиненням активних бойових дій в регіоні і поступовим переходом конфлікту в стадію «тління». Водночас оцінюючи минулі 12 місяців, майже п'ята частина опитаних району (18,9 %) не змогла однозначно відповісти, чи змінилася ситуація з безпекою. А частина респондентів (17,2 %) вказала, що жити стало небезпечніше.

У ході дослідження також ставилося питання щодо прогнозу того, як зміниться ситуація з безпекою протягом наступних 12 місяців. Дані показують, що 40 % опитаних жителів знаходяться у стані невизначеності і вагаються оцінювати, як зміниться ситуація з безпекою, 6,7 % жителів району вважають, що вона погіршиться. Разом з тим, більше половини респондентів налаштовані оптимістично і прогнозують покращення рівня безпеки (53,3 %).



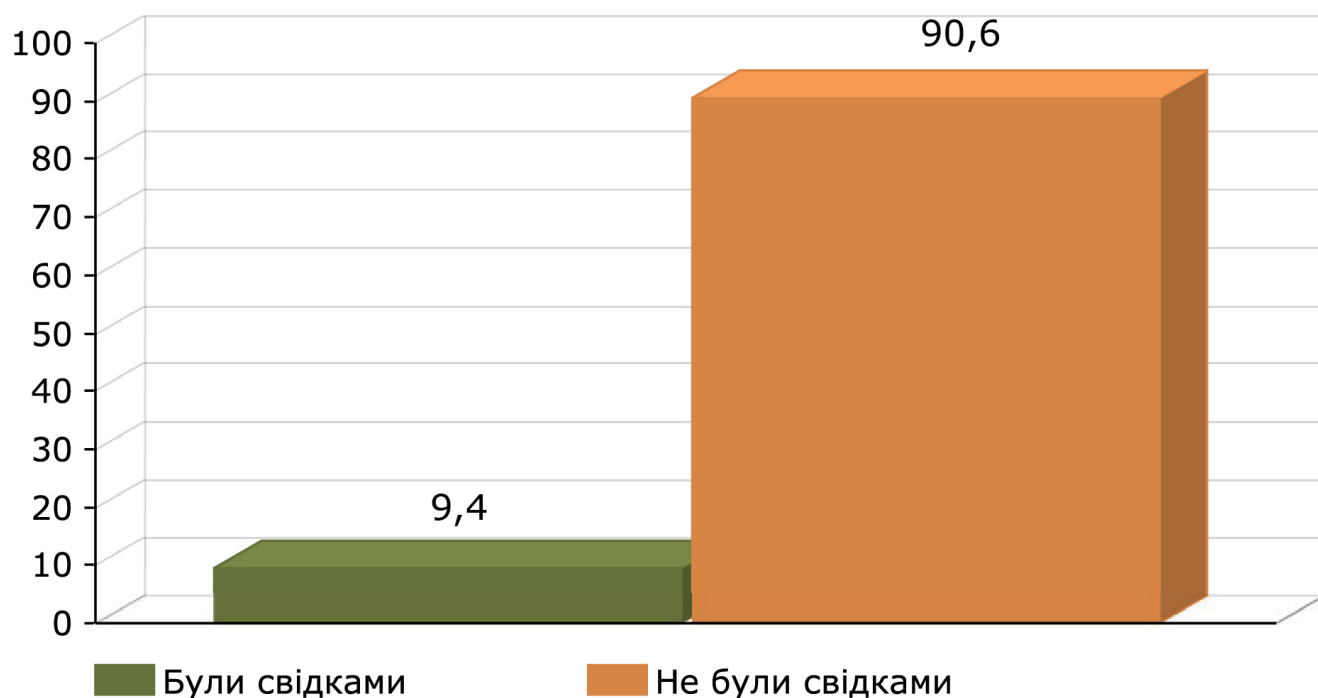
**Рис. 1.1. Розподіл відповідей населення Красноармійського району на питання, як змінилася / зміниться ситуація із персональною безпекою за 12 місяців? (у % до тих, хто відповів)**

За результатами дослідження, відчуття небезпеки у різних локаціях значною мірою залежить від часу доби, який оцінюють респонденти (рис 1.2). Так, вдень більшість жителів Красноармійського району почуваюся усюди безпечно, найбільш незахищено місцеве населення почувається у власному населеному пункті, проте це лише 5 % опитаних. Водночас, кількість людей, які вважають свій населений пункт небезпечним у темний час доби, у 12 разів більша – 63,8 %. Іншим небезпечним місцем жителі району назвали власний під'їзд або подвір'я: 3,9 % відчують небезпеку вдень, та 29,4 % – ввечері та вночі. Найбільш безпечним місцем опитані вважають власні квартири / будинки, причому і у світлий, і у темний час доби.



**Рис. 1.2. Відчуття небезпеки жителями району у різних локаціях у світлий та темний час доби (у % до тих, хто відповів)**

Важливим показником безпеки у населеному пункті є інформація про те, як багато його жителів ставали жертвами або свідками злочину, або ж мають таких жертв серед родичів. Слід зазначити, що протягом останніх 12 місяців майже кожен десятий мешканець району ставав свідком злочину (9,4 %) (рис. 1.3).



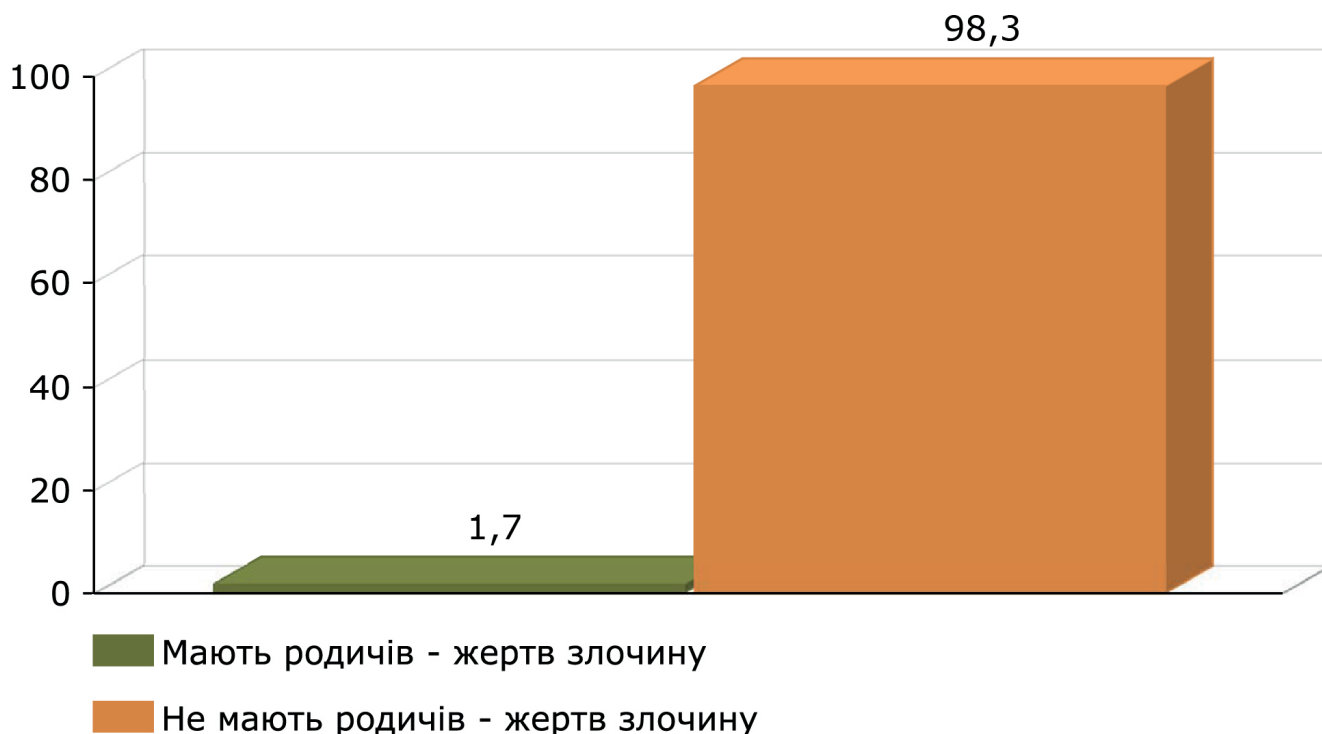
**Рис. 1.3. Розподіл відповідей жителів району, які ставали або не ставали свідками злочину протягом останніх 12 місяців (у % до тих, хто відповів)**

Разом з тим самих жертв злочину серед опитаного населення Красноармійського району за останні 12 місяців було тільки 2,8 % опитаних. 97,2 % не ставали жертвами злочинів (рис. 1.4).



**Рис. 1.4. Розподіл відповідей жителів району, які ставали або не ставали жертвами злочину протягом останніх 12 місяців (у % до тих, хто відповів)**

Для розширення інформації щодо жертв злочинів ми врахували кількість таких жертв серед родичів респондентів, таких виявилось ще 7,8 % (рис.1.5).



**Рис. 1.5. Розподіл відповідей жителів району, родичі яких ставали або не ставали жертвами злочину протягом останніх 12 місяців (у % до тих, хто відповів)**

Важливим показником для планування та оцінювання роботи правоохоронних органів у населених пунктах є те, наскільки жителі побоюються тих чи інших загроз (табл. 1.1). Опитування показало, що жителі Красноармійського району передусім бояться стати жертвами будь-яких злочинів (57,2 %), активізації бойових дій поблизу свого населеного пункту (39,5 %) та обстрілу свого населеного пункту (38,3 %).

При цьому більшість опитаних не побоюються мародерства (91,7%), мін і снарядів, що не розірвалися (87,7 %), та несправедливих звинувачень з боку силових органів (87,2 %).

Зазначимо також, що майже кожному четвертому опитаному було важко оцінити власні побоювання терористичних актів (24 %) і майже кожному п'ятому – незаконного обігу зброї (18,9 %).

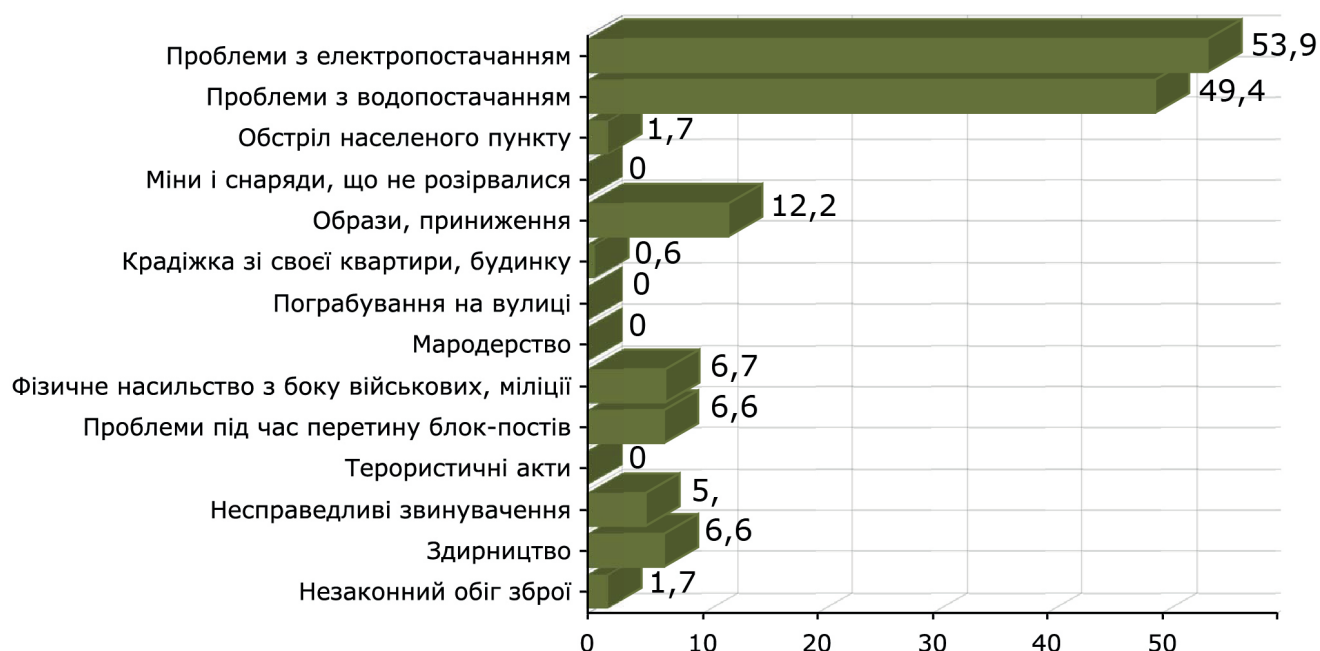
**Таблиця. 1.1**

**ПОБОЮВАННЯ ЖИТЕЛІВ РАЙОНУ ЩОДО РІЗНИХ ЗАГРОЗ**  
(у % до тих, хто відповів)

<b>Загрози</b>	<b>Побою- ються</b>	<b>Не побо- юються</b>	<b>Важко від- повісти</b>
<b>Крадіжка з квартири, будинку</b>	26,2	70,4	3,4
<b>Проблеми із водопостачанням у своєму населеному пункті</b>	30	69,4	0,6
<b>Проблеми з електропостачанням у своєму населеному пункті</b>	31,6	67,8	0,6
<b>Обстріл населеного пункту</b>	38,3	55	6,7
<b>Активізація бойових дій поблизу населеного пункту</b>	39,5	53,9	6,7
<b>Міни і снаряди, що не розірвалися</b>	8,4	87,7	3,9
<b>Мародерство</b>	5,6	91,7	2,8
<b>Пограбування на вулиці</b>	30	67,8	2,2
<b>Несправедливі звинувачення з боку силових органів</b>	9,5	87,2	3,3
<b>Здирництво</b>	10,6	86,1	3,3
<b>Фізичне насильство з боку військових, поліції</b>	18,8	82,3	4,4
<b>Незаконного обігу зброї</b>	18,4	62,8	18,9
<b>Терористичних актів</b>	22,8	58,6	24
<b>Стати жертвою образ, принижень</b>	28,3	67,8	3,9
<b>Проблем при перетині блок-постів</b>	9,4	75,5	15
<b>Стати жертвою будь-яких злочинів взагалі</b>	57,2	36,1	6,7

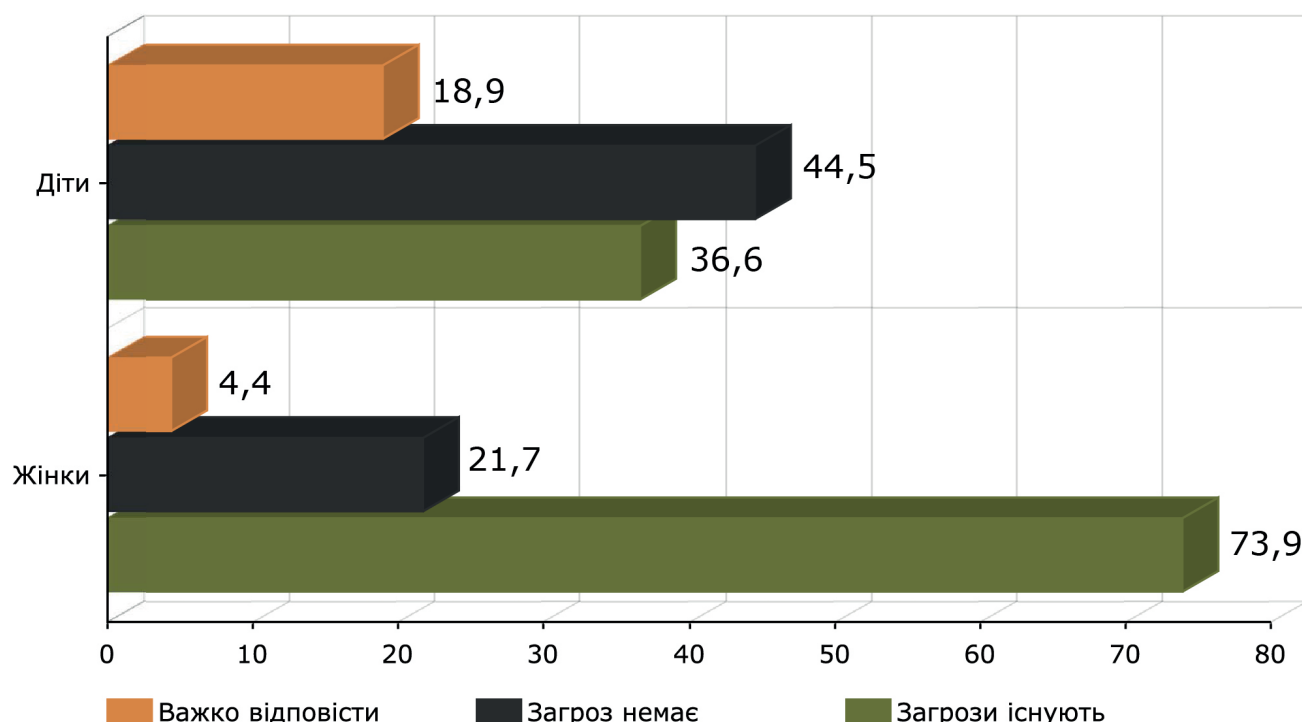


Побоювання населення дуже важливо порівняти з тими загрозами, з якими воно вже стикалося упродовж останніх 12 місяців. Цікаво, що незважаючи на те, що більшість жителів Красноармійського району цього не побоюється, одними з головних проблем для них є проблеми із електропостачанням (53,9 % відповідей) та водопостачанням (49,4 %) (рис.1.6). Значно менше у відповідях звучали проблеми, пов'язані із образами та приниженнями (12,2 %), фізичним насильством зі сторони військових, поліції (6,7 %), перетином блок-постів (6,6 %) та здирництвом (6,6 %). Мешканці району взагалі не стикалися із проблемами пограбування на вулиці, мародерства, терористичних актів та мін і снарядів, що не розірвалися.



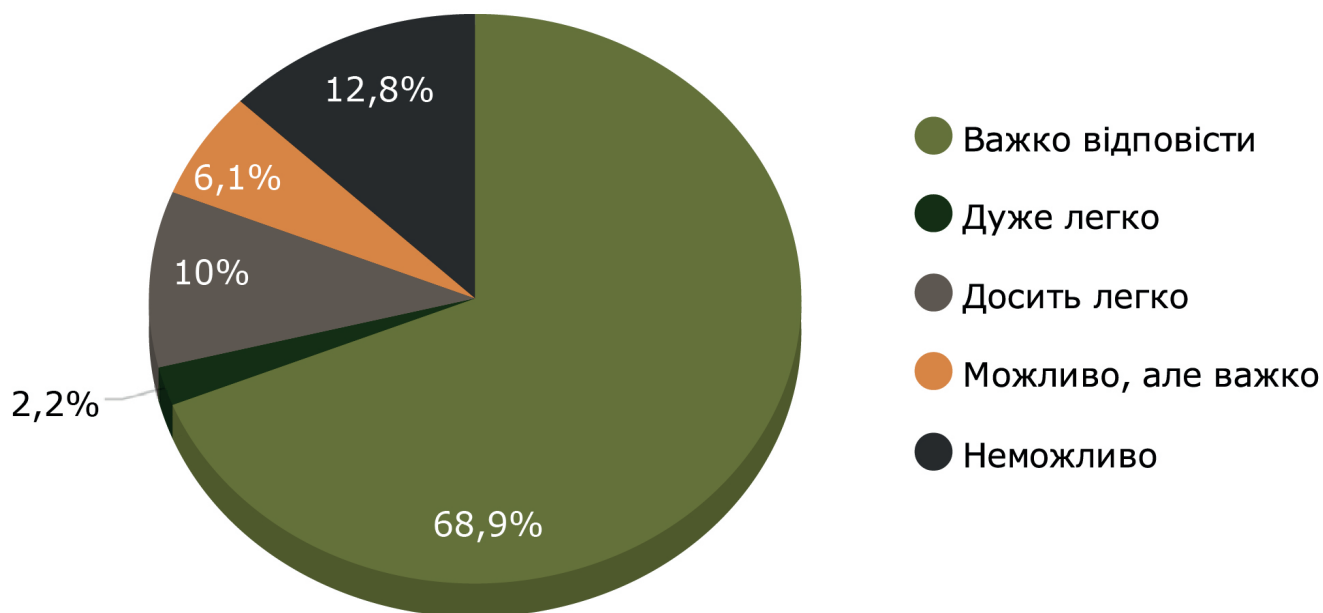
**Рис. 1.6. Загрози, з якими безпосередньо стикалися жителі району упродовж останніх 12 місяців (у % до відповідей)**

Предметом нашого дослідження стали також специфічні загрози, які існують для вразливих груп населення – жінок і дітей. Слід зазначити, що, на думку жителів району, ступінь ризику безпеці жінок є значно вищим, ніж безпеці дітей. Так, 73,9 % опитаних вважають, що у місці їхнього проживання існують загрози безпеці жінок, при цьому щодо дітей цей відсоток удвічі менший – 36,6 % (рис. 1.7). Звертає на себе увагу той факт, що для частини населення загрози життю і здоров'ю дітей є не такими очевидними, як щодо жінок. Про це свідчать вагання із відповіддю на питання щодо дітей майже у кожного 5 опитаного (18,9 %), щодо жінок – тільки у 4,4 % респондентів.



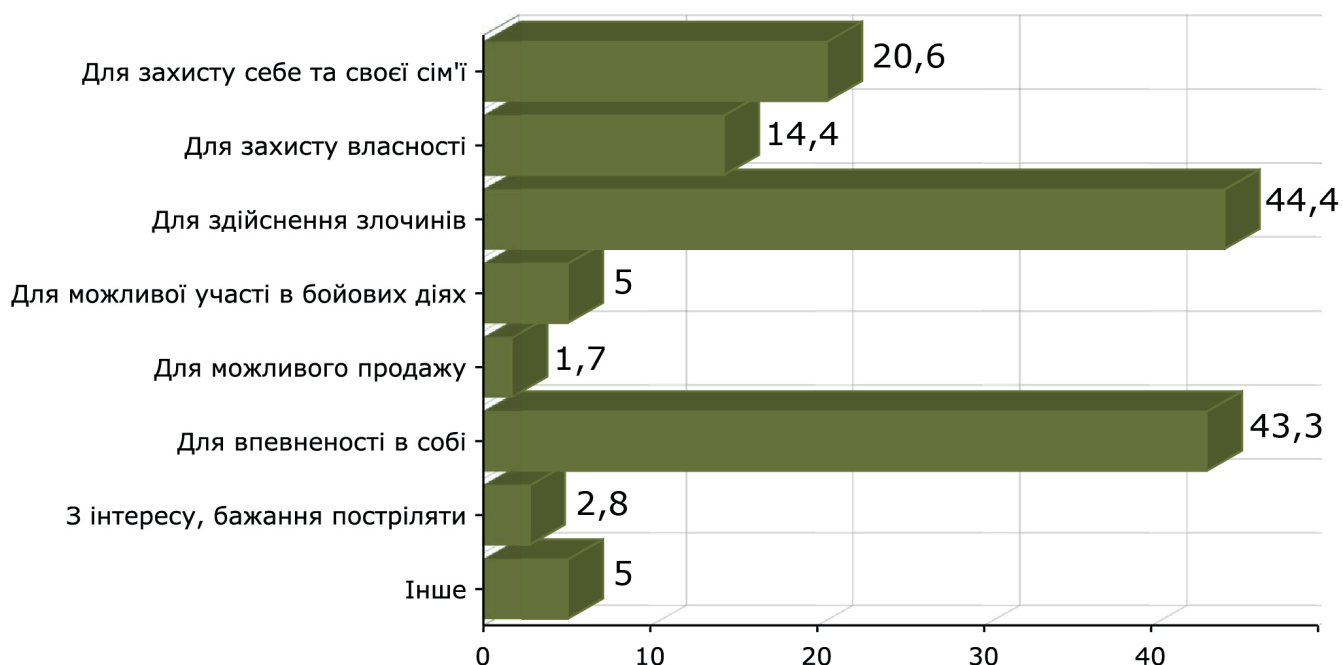
**Рис 1.7. Відповіді респондентів на питання щодо того, чи існують у районі особливі загрози безпеці жінок та дітей (у % до тих, хто відповів)**

За результатами дослідження, тільки 12,8 % респондентів відзначили неможливість покупки зброї в їхньому населеному пункті (рис. 1.8). Більшість же не змогли визначитися з відповіддю – 68,9 %. Разом з тим, кожен десятий опитаний вказав, що купити зброю у його населеному пункті досить легко; ще 2,2 %, що це дуже легко, та 6,1 % що можливо, але важко.



**Рис. 1.8. Думка населення щодо того, наскільки легко сьогодні дістати або купити зброю у місці проживання (у % до тих, хто відповів)**

Серед причин, через які люди хочуть мати особисту зброю, респонденти Красноармійського району виділяють, в першу чергу, «здійснення злочинів» (44,4 %) та «впевненість у собі» (43,3 %) (рис.1.9). Вдвічі рідше опитувані вказували, що зброя потрібна людям «для захисту себе та своєї сім'ї» (20,6 %). Тільки у 1,7 % випадків було зазначено, що бажання мати зброю пов'язане з її можливими продажем.



**Рис. 1.9. Причини того, чому люди хочуть мати власну зброю (у % до відповідей)**

Згідно з результатами дослідження, поліція залишається ключовим інститутом, до якого будуть звертатися люди у разі, якщо вони стануть жертвами злочинів (81,7 % відповідей) (табл. 1.2). Ще у 20 % випадків опитані попросять допомоги у родичів / знайомих.

Дещо менше, але все одно більшість жителів району, звернуться до поліції і в тому разі, якщо стануть свідками злочину (62,8 % відповідей). Ще у 35,6 % відповідей респонденти зазначили, що не будуть ні до кого звертатися у цьому випадку.

Важливим є те, що інші органи та служби взагалі не є популярними серед населення. У разі зіткнення зі злочинцем люди майже не звертатимуться до адвоката, прокуратури, місцевої влади, до міжнародних організацій, ЗМІ тощо.

### Таблиця. 1.2

**РОЗПОДІЛ ВІДПОВІДЕЙ НА ПИТАННЯ, ДО КОГО ЗВЕРНУТЬСЯ РЕСПОНДЕНТИ У РАЗІ, ЯКЩО СТАНУТЬ ЖЕРТВАМИ / СВІДКАМИ ЗЛОЧИНУ? (у % до відповідей)**

	<b>Жертва злочину</b>	<b>Свідок злочину</b>
<b>У поліцію</b>	81,7	62,8
<b>До родичів, знайомих</b>	20	0,6
<b>До сусідів</b>	1,7	1,1
<b>До військових</b>	1,1	0,6
<b>До адвокату</b>	0	0
<b>До волонтерів, неурядових організацій</b>	0	0
<b>У ЗМІ</b>	0	0
<b>До місцевої влади</b>	2,8	1,7
<b>У СБУ</b>	0	0
<b>У прокуратуру</b>	0	0
<b>У міжнародні організації</b>	0	0
<b>Ні до кого не буде звертатися</b>	3,3	35,6
<b>Інше</b>	0	1,1

## 2.ДОВІРА ДО ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВ ТА ОЦІНКА ЇХНЬОЇ РОБОТИ

У ході опитування також було з'ясовано рівень довіри населення Красноармійського району до різноманітних державних та громадських інститутів, а також до Збройних сил України та волонтерських організацій. За результатами дослідження, найбільшою довірою серед громадян користується церква (72,3 % повністю або скоріше довіряють) (табл. 2.1). Далі зі значним відривом ідуть місцева влада (41,1 %), поліція (37,2 %) та волонтерські організації (35,5 %). Причому додатне сальдо довіри мають тільки церква (50,1 %) та волонтерські організації (8,8 %) (табл.2.2). Найбільше жителі Красноармійського району не довіряють Верховній Раді України (83,3 % повністю або скоріше не довіряють), Кабінету Міністрів (71,1 %) та Президенту України (66,6 %). Ці ж владні інституції мають найбільше від'ємне сальдо довіри.

Найбільш неоднозначно опитані жителі Красноармійського району ставляться до СБУ (58,1 % важко відповісти) та прокуратури (47,2 %).

**Таблиця. 2.1**

РІВЕНЬ ДОВІРИ НАСЕЛЕННЯ РАЙОНУ ДО ДЕРЖАВНИХ ТА ГРОМАДСЬКИХ ІНСТИТУТІВ (у % до тих, хто відповів)

	Повні- стю довіряю	Скоріше довіряю	Важко відпові- сти	Скорі- ше не довіряю	Зовсім не довіряю
Президент	6,1	22,8	4,4	13,3	53,3
	28,9			66,6	
Верховна Рада України	1,7	9,4	5,6	17,2	66,1
	11,1			83,3	
Кабінет Міністрів України	2,2	19,4	7,2	8,9	62,2
	21,6			71,1	
Суди	2,2	6,7	45	6,7	39,4
	8,9			46,1	
Прокуратура	2,2	6,7	47,2	7,2	36,7
	8,9			43,9	
Поліція	5	32,2	11,7	25	26,1
	37,2			51,1	
Збройні сили України	5,6	20	22,2	14,4	37,8
	25,6			52,2	
Церква	26,7	45,6	5,6	18,9	3,3
	72,3			22,2	
СБУ	2,2	10,1	58,1	8,9	20,7
	12,3			29,6	
Волонтерські організації	11,1	24,4	37,8	8,9	17,8
	35,5			26,7	
Місцева влада	3,9	37,2	4,4	31,7	22,8
	41,1			54,5	

**Таблиця. 2.2**

СПІВВІДНОШЕННЯ ВІДСОТКІВ РЕСПОНДЕНТІВ, ЯКІ ДОВІРЯЮТЬ І ЯКІ НЕ ДОВІРЯЮТЬ РІЗНИМ СУСПІЛЬНИМ ІНСТИТУТАМ

САЛЬДО ДОВІРИ %	
Президент	-37,7
Верховна Рада України	- 72,2
Кабінет Міністрів України	-49,5
Суди	- 37,2
Прокуратура	- 35
Поліція	- 13,9
Збройні сили України	-26,6
Церква	50,1
СБУ	- 17,3
Волонтерські організації	8,8
Місцева влада	-13,4

Говорячи про те, чия якість роботи відіграє найбільшу роль у гарантуванні безпеки, респонденти передусім виділили соціальні служби (33,9 % оцінили роботу, як «добру»), лікарню (32,8 %) та пожежних (31,7 %) (табл. 2.3). Оцінку «незадовільно» майже половина респондентів поставила поліції (44,4 %) та армії (44,4 %). Жоден з органів / спеціалістів не отримав скільки-то вагомої кількості оцінок «відмінно», за кожною альтернативою значення не перевищує 2 %. Важче за все населенню було оцінити роботу з підтримання безпеки судів (75,6 % завагалися із відповіддю), служби цивільної оборони (71,1 %), юристів (66,1 %) та міжнародних організацій (62,2 %).

**Таблиця. 2.3**

**ОЦІНКА НАСЕЛЕННЯМ ЯКОСТІ РОБОТИ РІЗНИХ ОРГАНІВ / СПЕЦІАЛІСТІВ У ГАРАНТУВАННІ  
БЕЗПЕКИ (у % до тих, хто відповів)**

<b>Органи / спеціалісти</b>	<b>Від- мінно</b>	<b>Добре</b>	<b>За- довіль- но</b>	<b>Неза- довільно</b>	<b>Важко відпові- сти</b>
<b>Поліція</b>	0	6,1	28,9	44,4	20,6
<b>Соціальні служби</b>	1,7	33,9	33,9	4,4	26,1
<b>Лікарні</b>	0	32,8	56,1	7,8	3,3
<b>Юрист</b>	0	13,3	17,2	3,3	66,1
<b>Суд</b>	0	6,7	13,3	4,4	75,6
<b>Пункт видачі гуманітарної допомоги</b>	0,6	15,6	22,8	3,9	57,2
<b>Армія</b>	0,6	6,1	13,9	44,4	35
<b>Міжнародні організації (ООН, ОБСЄ)</b>	0,6	12,8	15,6	8,9	62,2
<b>Пожежники (Державна служба з надзвичайних ситуацій)</b>	0	31,7	25,6	1,1	41,7
<b>Служба цивільної оборони</b>	0	15,6	11,1	2,2	71,1

Крім з'ясування рівня довіри до армії та поліції, у ході дослідження ми також дізнались, які почуття викликають у респондентів люди у формі цих двох державних структур (табл. 2.4). Так, жителі району при зустрічі з поліцейськими у більшості випадків не відчують нічого особливого (46,7 % відповідей). У кожній четвертій відповіді – почуття настороженості (25,6 %). Щодо військових, окрім настороженості (27,8 %), опитані зазначали занепокоєння (24,4 %). Варто зауважити, що людям у формі Збройних сил дещо більше не довіряють (10 %), ніж поліцейським (1,1 %), а також їх більше жаліють (11,7 % і 0% відповідно).



Таблиця. 2.4

ПОЧУТТЯ, ЯКІ ВИНИКАЮТЬ СТОСВНО ЛЮДЕЙ У ФОРМІ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ / ПОЛІЦІЇ (у % до відповідей)

Почуття	Збройні сили України	Поліція
Повага	8,9	12,2
Довіра	9,4	10,6
Настороженість	27,8	25,6
Занепокоєння	24,4	8,3
Подяка	2,8	1,7
Недовіра	10	1,1
Страх	1,1	0
Презирство	5	0
Огида	0,6	0
Жалість	11,7	0
Нічого особливого	14,4	46,7
Інше	12,2	3,3

### 3. ПОВСЯКДЕННІ ПРОБЛЕМИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ВІДЧУТТЯ БЕЗПЕКИ

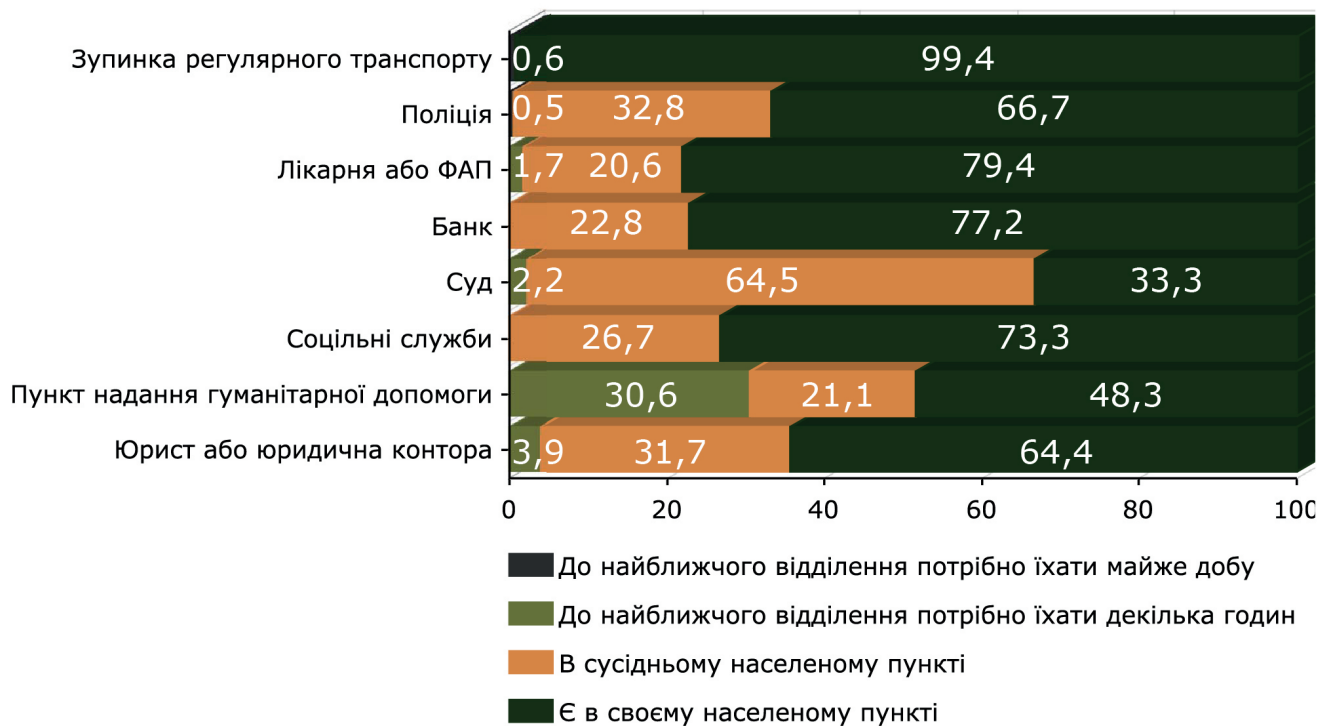
Серед усіх проблем, наявних у місці проживання, на думку населення Красноармійського району, на першому місці стоїть проблема недостатньої кількості робочих місць (67,8 % відповідей) (рис. 3.1). Також наявні труднощі, пов'язані із доступом до медикаментів (30,6 %) та зростання алкоголізму і наркоманії (30 %). Менше за все жителів району хвилюють проблеми отримання освітніх послуг (5 %), свободи пересування (4,4 %), малої поширеності українських засобів масової інформації (1,7 %) та транспортного сполучення (0,6 %) у місці їхнього проживання.



**Рис. 3.1. Думка жителів Красноармійського району щодо наявності тих чи інших проблем у місці їхнього проживання (у % до відповідей)**

У ході дослідження громадянам також було поставлене питання, наскільки територіально близько до них знаходяться елементи інфраструктури, які покликані надати підтримку населенню у випадку виникнення форс-мажорних ситуацій. Майже всі мешканці Красноармійського району обізнані щодо наявності у їхньому населеному

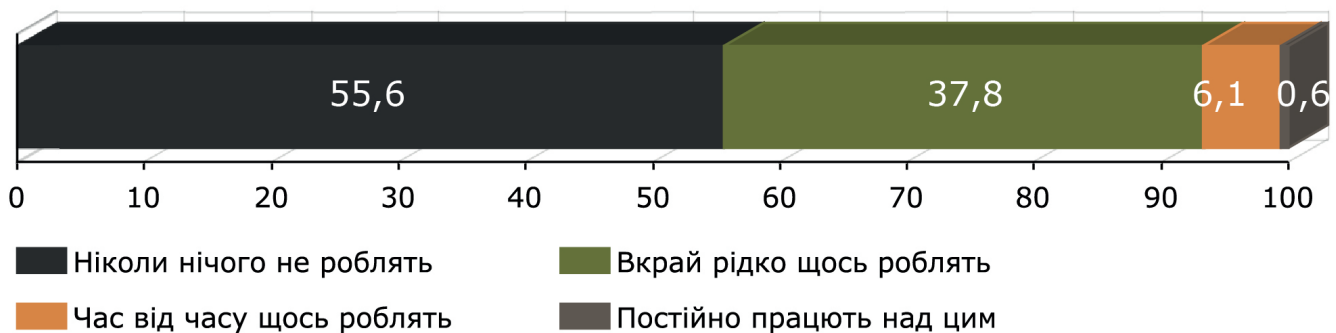
пункті зупинки регулярного транспорту (99,4 %) (рис. 3.2). Також у переважній більшості опитаних у місці їхнього проживання є лікарня або ФАП (79,4 %), банк (77,2 %), соціальні служби (73,3 %), поліція (66,7 %) та юридична контора або юрист (64,4 %). Щодо пунктів надання гуманітарної допомоги, то майже третині опитаних (30,6 %) до найближчого відділення треба їхати декілька годин. Суди ж в основному знаходяться у сусідніх населених пунктах (64,5 %).



**Рис. 3.2 Обізнаність респондентів щодо місцезнаходження різних інституцій, елементів інфраструктури у їхніх населених пунктах (у % до тих, хто відповів)**

## 4. ГОТОВНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ БРАТИ УЧАСТЬ У ПІДТРИМУВАННІ БЕЗПЕКИ

Активність самих жителів району щодо забезпечення безпеки в їхніх населених пунктах досить низька. Так, на те, що місцеві мешканці для цього «ніколи і нічого не роблять» вказали більше половини опитаних (55,6 %) (рис. 4.1). Ще 37,8 % вважають, що їхні співгромадяни вкрай рідко щось роблять для цього. Постійно переймаються питанням безпеки менше 1 % громадян (0,6 %).



**Рис. 4.1. Розподіл відповідей на питання «Наскільки часто жителі Вашого населеного пункту роблять щось самі, щоб підтримувати безпеку?» (у % до тих, хто відповів)**

Більшість опитаних вважають, що відповідальність за безпеку несе передусім поліція (92,2 %), наступною вказується місцева влада (33,9 %) (табл. 4.1). Тільки у 8,3 % відповідей зазначено, що самі жителі також відповідають за це питання. Взагалі не відповідають, на думку опитаних, за безпеку і захист жителів такі інституції, як СБУ, прокуратура, міжнародні організації та служба цивільної оборони. Армія також вказується як така, що майже не несе відповідальності за щоденне підтримування безпеки (0,6 %).

**Таблиця 4.1**

ДУМКА НАСЕЛЕННЯ ЩОДО ТОГО, ХТО У МІСЦІ ПРОЖИВАННЯ ВІДПОВІДЄ ЗА БЕЗПЕКУ І ЗАХИСТ ЖИТЕЛІВ (у % до відповідей)

Органи / служби	%
Поліція	92,2
Армія	0,6
Самі жителі	8,3
Місцева влада	33,9
СБУ	0
Пожежники (Державна служба з надзвичайних ситуацій)	7,2
Прокуратура	0
Міжнародні організація (ООН, ОБСЄ)	0
Інше	0,6
Служба цивільної оборони	0
Церква	0,6

Що стосується не тільки відповідальності, але й конкретних дій на захист громадян у вирішенні конфліктних ситуацій, то тут також лідирують поліція і місцева влада, хоча відсотки людей, які так вважають, значно менші (59,4 % і 19,4 % відповідно) (табл. 4.2). Лише 6,1 % опитаних вважають, що за вирішення місцевих конфліктів відповідають самі жителі. Інші запропоновані органи і служби, на думку населення, взагалі не займаються вирішенням конфліктних ситуацій у місці проживання.

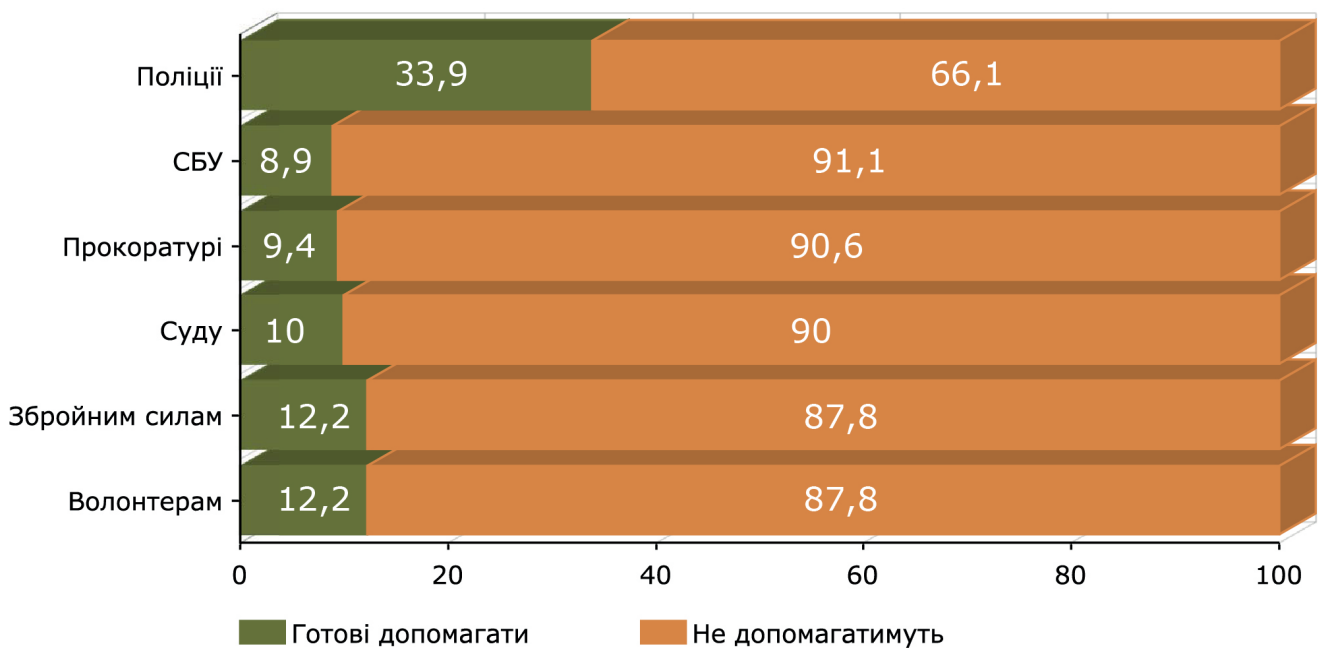
**Таблиця. 4.2**

ДУМКА НАСЕЛЕННЯ ЩОДО ТОГО, ХТО У МІСЦІ ПРОЖИВАННЯ ЗАЙМАЄТЬСЯ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЙ (у % до тих, хто відповів)

Органи / служби	%
Поліція	59,4
Самі жителі	6,1
Армія	0
Місцева влада	19,4
СБУ	0
Прокуратура	0
Юристи	0
Міжнародні організація (ООН, ОБСЄ)	0
Політичні партії	0
Пожежники (Державна служба з надзвичайних ситуацій)	0
Служба цивільної оборони	0
Церква	0,6
Інше	10

Важливим завданням дослідження було дізнатися, чи готові самі жителі допомагати вищезазначеним установам заради підтримання безпеки у своєму населеному пункті.

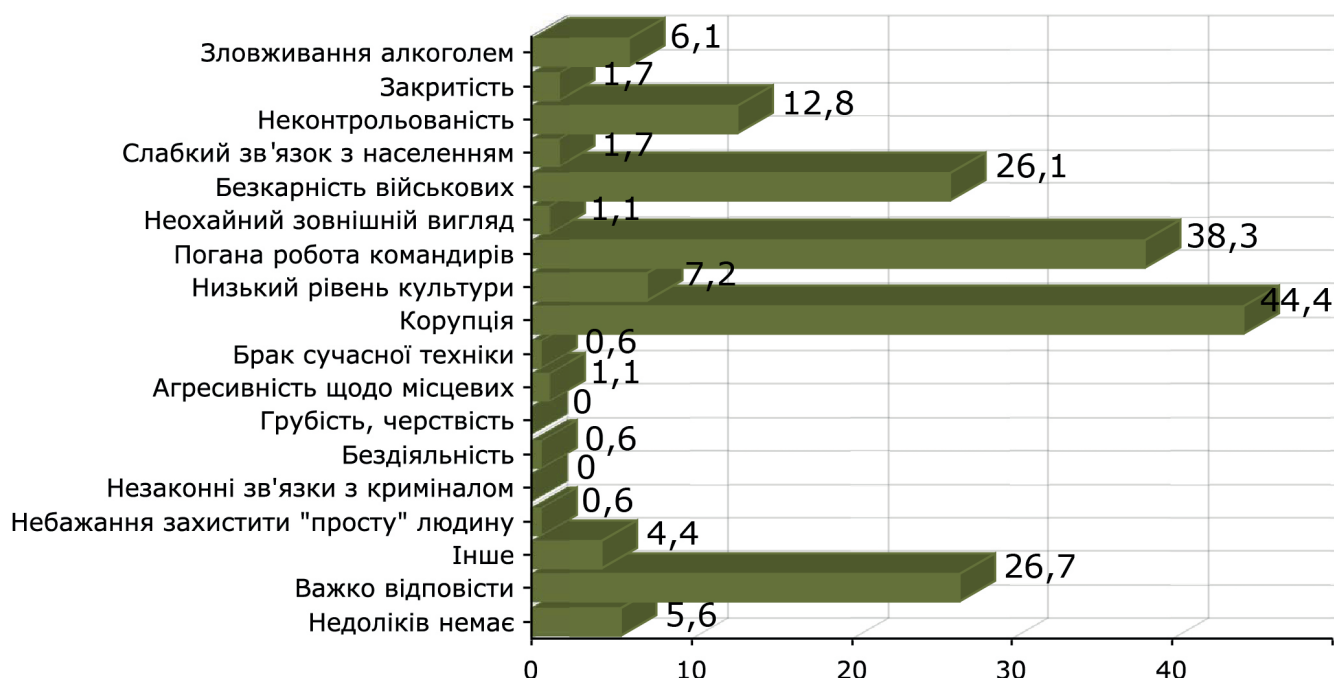
Рівень готовності допомагати представникам влади та волонтерам у Красноармійському районі є досить низьким і варіюється від 8,9 % до 33,9 % (рис. 4.2). Найвищий рівень готовності допомагати стосується поліції (33,9 %). Значно менше, але рівною мірою, опитані готові допомагати Збройним силам (12,2 %) та волонтерам (12,2 %). Менше за все місцеве населення готове підтримувати роботу СБУ (8,9 %).



**Рис. 4.2. Рівень готовності жителів Красноармійського району допомагати різним установам для підтримання безпеки у своєму населеному пункті (у % до тих, хто відповів)**

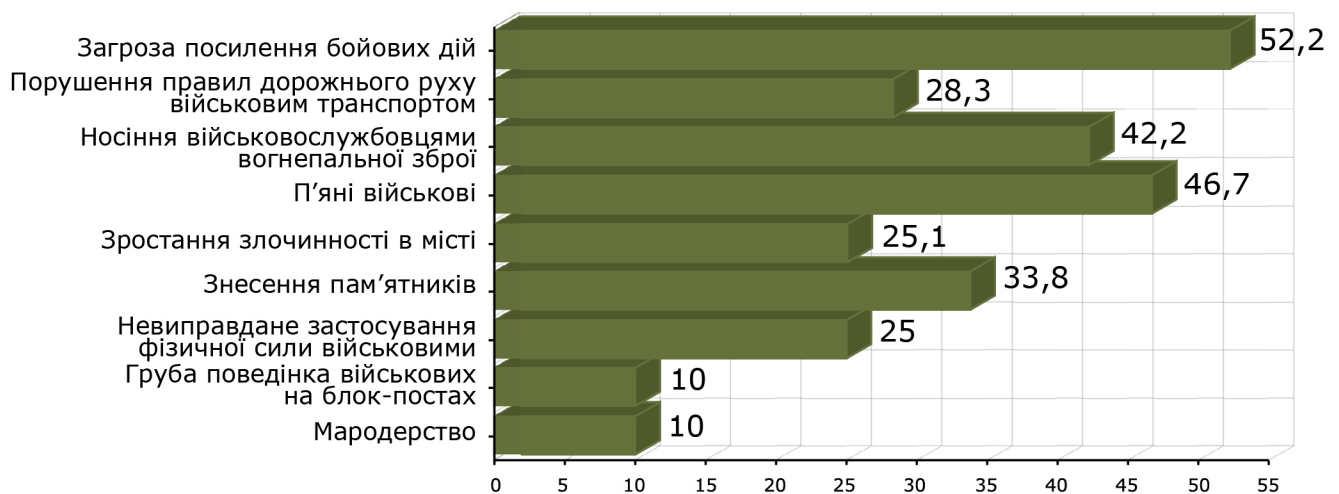
## 5. ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМИН НАСЕЛЕННЯ ЗІ ЗБРОЙНИМИ СИЛАМИ УКРАЇНИ

У попередніх розділах були розглянуті загальні, здебільшого емоційні, установки місцевого населення стосовно Збройних сил України (довіра; почуття, що викликають люди у формі ЗСУ, готовність / неготовність допомагати військовим). Доповнити картину суб'єктивних оцінок може аналіз недоліків ЗСУ, які місцеве населення вважає найбільш поширеними. Так, за результатами дослідження, на першому місці серед проблем ЗСУ, на думку населення, стоїть проблема корупції (хабарництва та вимагання грошей) – 44,4 % відповідей (рис. 5.1). Також у якості основних проблем вказувалися погана робота командирів зі своїми підлеглими (38,3 %) та безкарність військових (26,1 %). Разом з тим, на думку опитаних, українська армія не має або практично не має таких проблем, як грубість, черствість військових; незаконні зв'язки з криміналом; бездіяльність; небажання захистити «просту» людину; брак сучасної техніки. Слід зазначити, що більш ніж чверті респондентів (26,7 % відповідей) було важко відповісти на це питання.



**Рис. 5.1. Найбільші недоліки ЗСУ в населених пунктах району (у % до відповідей)**

Серед фактів, пов'язаних із перебуванням на території району військових, населення найбільше турбує те, що вони часто зловживають алкоголем (46,7 % відповідей). Зазначена проблема тісно пов'язана зі страхом місцевих жителів перед носінням військовослужбовцями зброї у громадських місцях, на що вказали 42,2 % опитаних. Більш ніж половина опитаних боїться посилення бойових дій (52,2 % відповідей). Рідше за все жителі Красноармійського району зазначали грубу поведінку військових на блок-постах (10 %) та мародерство (10 %).



**Рис. 5.2. Розподіл відповідей на питання «Наскільки Вас непокоять наступні факти, пов'язані із військовими?» (у % до відповідей)**



**БЕЗПЕКА ЖИТЕЛІВ  
СВАТІВСЬКОГО РАЙОНУ  
ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ:  
СИТУАЦІЯ, ФАКТОРИ,  
ОСОБЛИВОСТІ**

# ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ ДОСЛІДЖЕННЯ

- Результати дослідження показали, що серед мешканців Сватівського району немає одностайної думки щодо рівня їхньої безпеки – майже половина опитаних (47,7 %) вважають, що за останні 12 місяців стало безпечніше, але водночас кожен четвертий респондент (27,3 %) відповів, що став почуватися менш безпечно, ніж рік тому, і така ж кількість мешканців району (25 %) не змогли дати однозначну відповідь щодо того, чи стало за останні 12 місяців безпечніше.
- Щодо прогнозу змін у рівні безпеки, більшість респондентів знаходяться у стані невизначеності, тобто взагалі не мають уявлення, що станеться в найближчому майбутньому – 68,5 % опитаних обрали альтернативу «важко відповісти». Кількість оптимістів та песимістів щодо безпеки найближчого року майже однакова (14,1 % та 17,4 % відповідно).
- Респонденти по-різному оцінюють безпеку перебування у різних локаціях у світлий та в темний час доби. Вдень переважна більшість жителів Сватівського району почувуються безпечно та захищено у більшості місць: вдома, у власному під'їзді та подвір'ї та загалом у населеному пункті, де вони мешкають (~80 %), і лише ~13 % почувуються в цих локаціях небезпечно. У темний час доби відчуття небезпеки зростає у різних локаціях вдвічі або навіть втричі.
- За результатами дослідження, безпосередніми свідками злочинів ставали менше 1 % опитаних. Проте жертвами злочинів став кожен четвертий респондент (27,9 %), майже така ж кількість опитаних (22,4 %) мають рідних, які ставали жертвами злочинів.
- Серед найбільш імовірних і лякаючих видів злочинів та надзвичайних подій опитаних найбільше непокоїть розширення зони бойових дій на населені пункти їхнього району: безпосередньо бойові дії (70,7 %), обстріли населених пунктів, в яких вони мешкають (68,5 %), міни та снаряди, що не розірвалися (81,7 %) та теракти (52,5 %).
- Майже половина опитаних мають побоювання щодо проблем з електро- та водопостачанням в їхніх населених пунктах (50,3 % та 41,6 % відповідно), водночас така ж частина опитаних вважають, що причин побоюватись виникнення цих проблем немає (41,5 % та 46,5 % відповідно).
- Думки респондентів з приводу наявності особливих загроз безпеці жінок та дітей виявилися ідентичними. В обох питаннях таку загрозу підтвердив майже кожен п'ятий респондент (17,9 % щодо жінок

та 19,1 % щодо дітей), в той же час 41,6 % та 40,1 % опитаних вважають, що ніяких специфічних загроз для жінок та для дітей, відповідно, не існує.

- Щодо можливості купити зброю у населених пунктах Сватівського району, лише кожен десятий опитаний (9,2 %) вважає, що в населеному пункті, де він проживає, це можна більш-менш легко зробити. Ще 16,4 % вважають, що купити зброю в їхньому населеному пункті можливо, але важко. Лише 6 % опитаних вважають, що це складно, решта респондентів – 68,4 % – не змогли дати відповідь на це запитання. Основними причинами бажання людей мати власну зброю респонденти вважають прагнення відчувати себе у безпеці – 56,3 %, захист себе та своєї родини – 48,1 %, а також цікавість, бажання постріляти – 23,4 %.
- Згідно з результатами дослідження, поліція є ключовим інститутом, до якого звертатимуться респонденти, якщо стануть свідками або жертвами злочину. Практично всі опитані (99,5 %) вказали, що у випадку, якщо вони або їхні рідні постраждають від злочинців / стануть свідками злочину, вони звернуться до поліції. До родичів або знайомих у випадку зіткнення зі злочинцем у якості жертви звернуться 26,9 %, у якості свідка – 33,5 %. До сусідів звернуться, якщо стануть жертвою злочину, 15,7 % опитаних, свідками злочину – 18,3 %.
- У ході дослідження було з'ясовано рівень довіри жителів Сватівського району до різних державних та соціальних інституцій. Волонтерські організації та церква – це єдині установи, які мають додатне сальдо довіри. Тобто кількість тих, хто тією чи іншою мірою довіряє їм, перевищує кількість тих, хто не довіряє: 66,2 % довіри волонтерським організаціям проти 8,3 % недовіри, та 48,8 % довіри церкви проти 17,8 % недовіри. До місцевої влади майже однакова кількість людей ставляться як з довірою, так і з недовірою (37,4 % та 41,6 % відповідно). Рівень недовіри Збройних сил України та поліції вдвічі перевищує рівень довіри. Рівень недовіри до СБУ є більшим за рівень довіри у 5 разів, а до судових інстанцій у населення взагалі майже немає довіри. Вкрай низький рівень довіри мають представники центральної влади: Президент, Кабінет Міністрів та Верховна Рада України. До всіх інституцій, включно з волонтерськими організаціями та церквою, рівень абсолютної довіри (альтернатива «повністю довіряю») жителів Сватівського району становить менше 1 %.
- Стосовно якості роботи різних служб щодо забезпечення стабільності та безпеки у районі, місцеві мешканці найкраще оцінюють Державну службу з надзвичайних ситуацій, а також соціальні служби.
- Окрім з'ясування рівня довіри до армії та поліції, у ході дослідження ми також дізнались, які почуття викликають у респондентів люди

у військовій та поліцейській формі. Отримані дані засвідчують, що респонденти ставляться до поліції та до військових схожим чином, але позитивні відчуття до поліції є дещо більш поширеними.

- Найбільш актуальною та болючою серед проблем, з якими зіштовхуються мешканці Сватівського району, є проблема безробіття – 95,9 % опитаних вказали цю проблему. Решта проблем є значно менш гострими, але також досить важливими. Третина опитаних (32,4 %) вказали, що в їх населеному пункті є проблеми з отриманням медичних послуг, ще 14,2 % опитаних мешканців Сватівського району стикалися з проблемами транспортного сполучення.
- У ході дослідження було з'ясовано, що усі елементи інфраструктури, які покликані забезпечити захист або надати підтримку населенню у випадку виникнення форс-мажорної ситуації, є цілком доступними для жителів Сватівського району.
- Три чверті опитаних вважають, що жителі Сватівського району доволі активно вживають заходи задля підтримання безпеки у своєму населеному пункті, з них 46,6 % вважають, що жителі постійно докладають активних зусиль для захисту та підтримки рівня своєї безпеки, ще 27,4 % опитаних обрали альтернативу «час від часу щось роблять».
- На думку жителів Сватівського району найголовнішим агентом, який має забезпечувати захист населення, є поліція — 91,1 %, 44,9 % респондентів зазначили, що відповідальність за безпеку та захист мешканців має нести Державна служба з надзвичайних ситуацій, 41,6 % покладаються також на армію, 40,2 % – на місцеву владу. Велика кількість опитаних – 79,4 % – вважають, що мешканці району самі мають відповідати за свою безпеку.
- Окрім рівня довіри, в ході дослідження було з'ясовано, чи готові респонденти допомагати різним установам (поліції, Збройним силам, місцевій владі, волонтерам тощо) заради підтримання безпеки у своєму населеному пункті. Найвищий рівень недовіри і небажання допомагати стосується ЗСУ (31 %) та місцевої влади (27,9 %). Найменше жителі Сватівського району відмовляються допомагати волонтерським організаціям – 16,3 %. Рівень готовності допомагати правоохоронним та судовим органам майже однаковий, так само, як однаковим є відсоток відмов їм у такій допомозі.
- Частка тих, хто беззаперечно готовий допомагати волонтерським організаціям – 41,9 %. Щодо решти установ, відсоток тих, хто за будь-яких умов згоден допомагати, вдвічі менший – 18,6 %–23,8 %.
- Найбільшими недоліками Збройних сил України, на думку жителів Сватівського району, є неконтрольованість та безкарність військових (39,3 % та 38,8 % відповідно). Істотна частка респондентів (20,1 %)

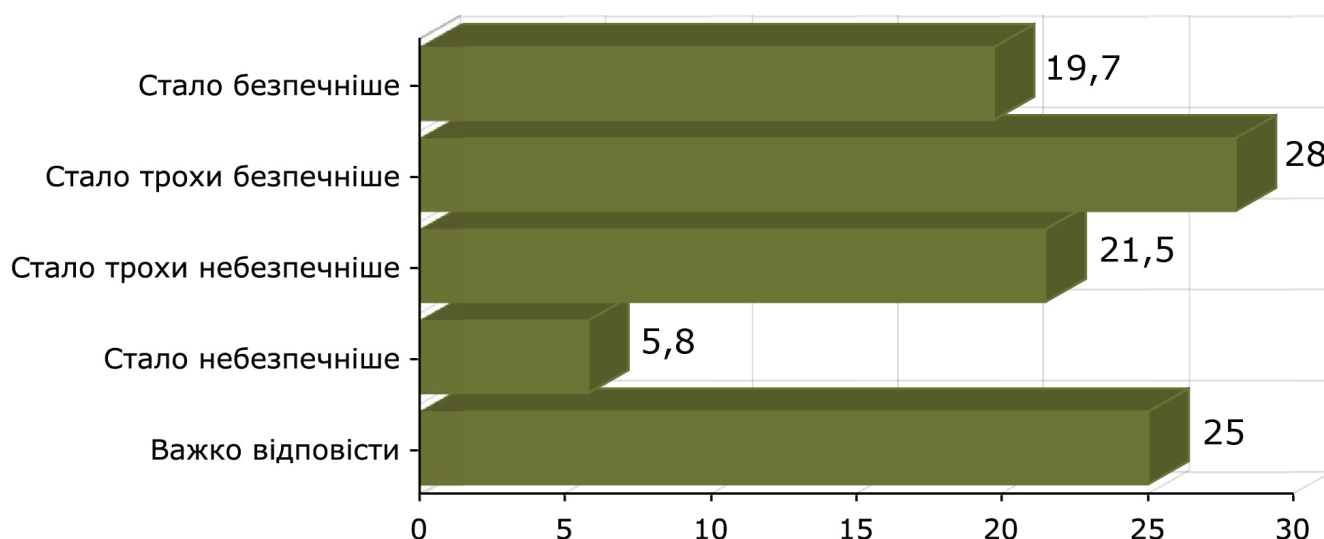
назвали серед недоліків зловживання військовослужбовцями алкоголем.

- Найбільше мешканців Сватівського району непокоїть можливість посилення бойових дій та розповсюдження їх на територію населених пунктів, в яких вони проживають. Окрім цього, майже половина опитаних вказали, що їх непокоять порушення військовослужбовцями законів та правил поведінки у громадських місцях: перебування військовослужбовців у нетверезому стані (49,4 %), носіння вогнепальної зброї (42 %), порушення військовим транспортом правил дорожнього руху (43,8 %).

# 1. БЕЗПЕКА ТА ЇЇ СКЛАДОВІ

У ході дослідження ми намагались виявити, наскільки безпечно почуваються жителі Сватівського району, та чи змінилося в них це відчуття останнім часом.

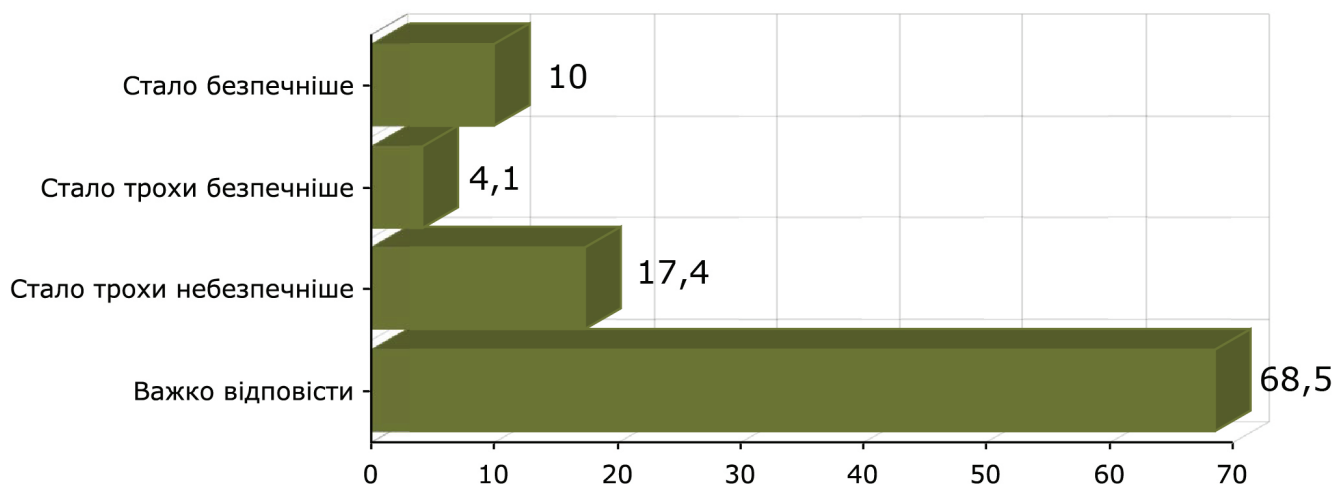
Загалом можна сказати, що у мешканців Сватівського району немає одностайної думки щодо рівня безпеки – майже половина опитаних (47,7 %) вважають, що за останні 12 місяців жити стало безпечніше, але водночас кожен четвертий респондент (27,3 %) відповів, що став почуватися менш безпечно, ніж рік тому, і така ж кількість жителів району (25%) не змогли дати однозначну відповідь, чи стало за останні 12 місяців безпечніше (рис. 1.1).



**Рис 1.1. Відповіді респондентів на питання «Наскільки ситуація з безпекою для Вас особисто змінилася протягом останніх 12 місяців?» (у % до тих, хто відповів)**

Також у ході дослідження ми просили мешканців Сватівського району спрогнозувати, як, на їхню думку, зміниться ситуація з безпекою протягом наступних 12 місяців.

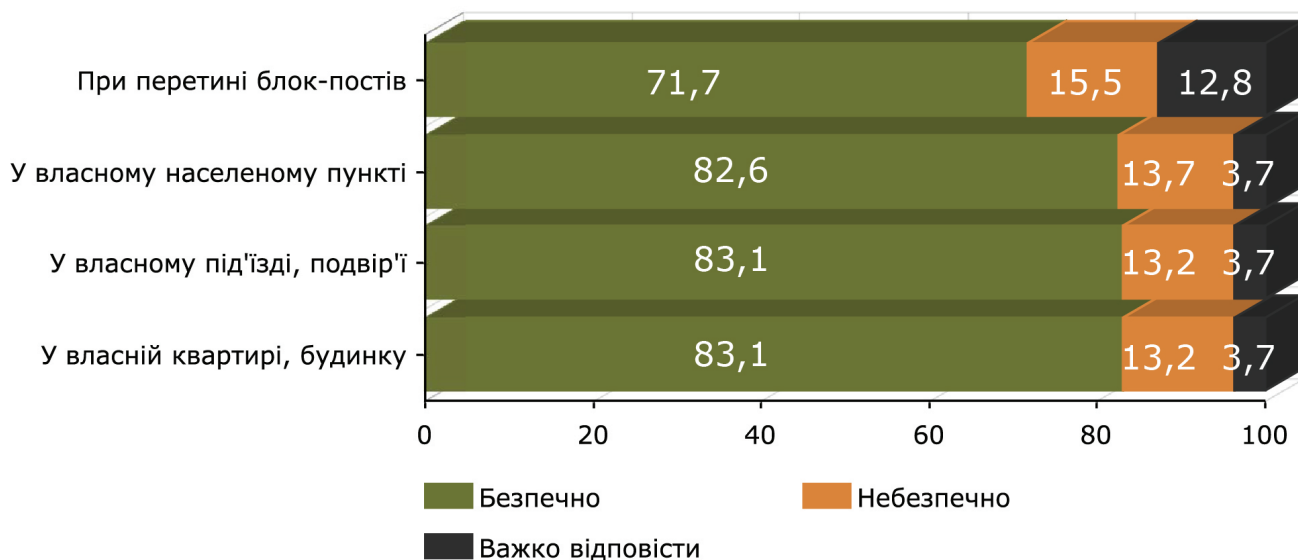
Більшість респондентів знаходиться у стані повної невизначеності, тобто взагалі не має уявлення, що станеться в найближчому майбутньому – 68,5 % опитаних обрали альтернативу «важко відповісти». Кількість оптимістів (14,1 %) та песимістів (17,4 %) щодо безпеки найближчого року майже однакова, але треба зауважити, що навіть серед тих, хто вважає, що ситуація погіршиться, прогноз не є фатальним.



**Рис 1.2. Відповіді респондентів на питання «Як Ви вважаєте, наскільки ситуація з безпекою для Вас особисто зміниться впродовж наступних 12 місяців?» (у % до тих, хто відповів)**

Відчуття безпеки респондентів залежить від того, який час доби вони оцінюють. Результати дослідження свідчать, що у світлий час переважна більшість жителів Сватівського району в місцях звичних локацій – вдома, у власному під'їзді та подвір'ї та загалом у населеному пункті, де вони мешкають, – почуваються захищено та безпечно (~80 %) і лише ~13 % почуваються в цих місцях небезпечно (рис. 1.3).

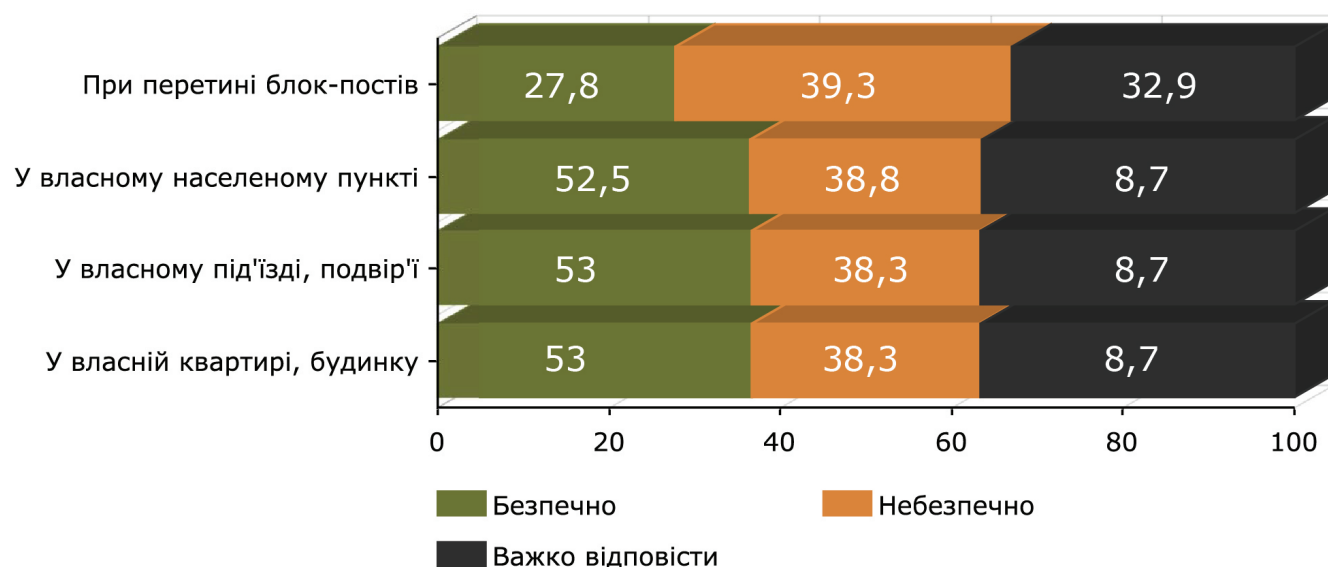
Навіть перетин блок-постів не викликає у більшості опитаних відчуття небезпеки – 71,7 %, невпевнено при цьому почуваються лише 15,5 %.



**Рис. 1.3. Відчуття безпеки жителями Сватівського району у світлий час доби (у % до тих, хто відповів)**

У темний час доби відчуття небезпеки серед місцевого населення зростає вдвічі або навіть втричі залежно від місця перебування (рис. 1.4).



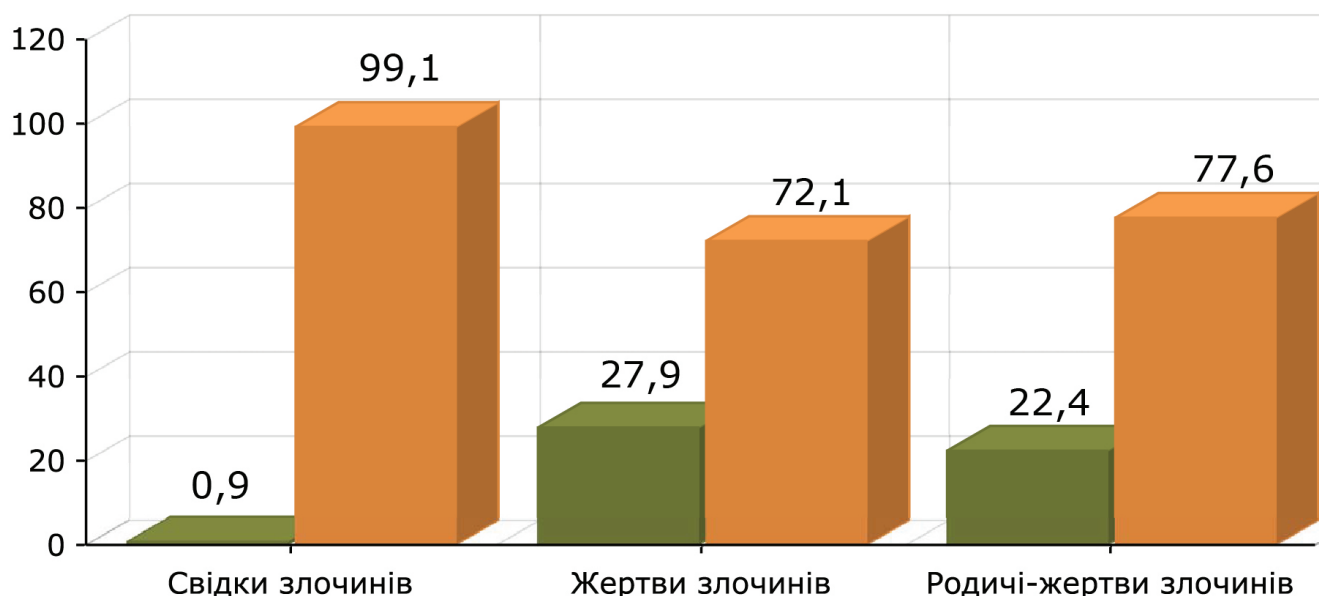


**Рис. 1.4. Відчуття безпеки жителями Сватівського району у різних локаціях у темний час доби (у % до тих, хто відповів)**

Важливим фактором, який формує відчуття безпеки серед населення, є уявлення про криміногенну ситуацію, яке складається, в першу чергу, з власного досвіду людей. Тому у ході дослідження ми ставили питання про те, чи ставали респонденти / їхні родичі жертвами або свідками злочинів.

Як показують результати дослідження (рис. 1.5), безпосередніми свідками злочинів за останні 12 місяців стали менше 1 % опитаних.

Але набагато гіршими є показники кількості жертв злочинів, оскільки ствердно на це питання відповіли 27,9% опитаних, ще 22,4% відповіли, що мають рідних, які за останній рік були жертвами злочинів.



**Рис. 1.5. Розподіл відповідей жителів Сватівського району Маріуполя щодо того, чи ставали вони за останні 12 місяців свідками, жертвами злочинів та чи ставали жертвами злочинів їхні родичі (у % до тих, хто відповів)**



Важливим показником для планування та оцінки роботи правоохоронних органів є рівень побоювань місцевим населенням різноманітних зовнішніх загроз (табл. 1.1).

Результати опитування свідчать, що жителі Сватівського району найбільше побоюються розповсюдження зони бойових дій на їхні населені пункти : безпосередньо ведення бойових дій (70,7 %), обстрілів населених пунктів, у яких вони мешкають (68,5 %), мін та снарядів, що не розірвалися (81,7 %), та терактів (52,5 %).

Майже половина опитаних мають побоювання щодо проблем з електро- та водопостачанням в їхніх населених пунктах (50,3 % та 41,6 % відповідно), але така ж частина опитаних вважають, що причин побоюватись виникнення цих проблем немає (41,5 % та 46,5 % відповідно).

**Таблиця 1.1**

**ПОБОЮВАННЯ ЖИТЕЛІВ СВАТІВСЬКОГО РАЙОНУ ЩОДО РІЗНИХ ЗАГРОЗ (у % до тих, хто відповів)**

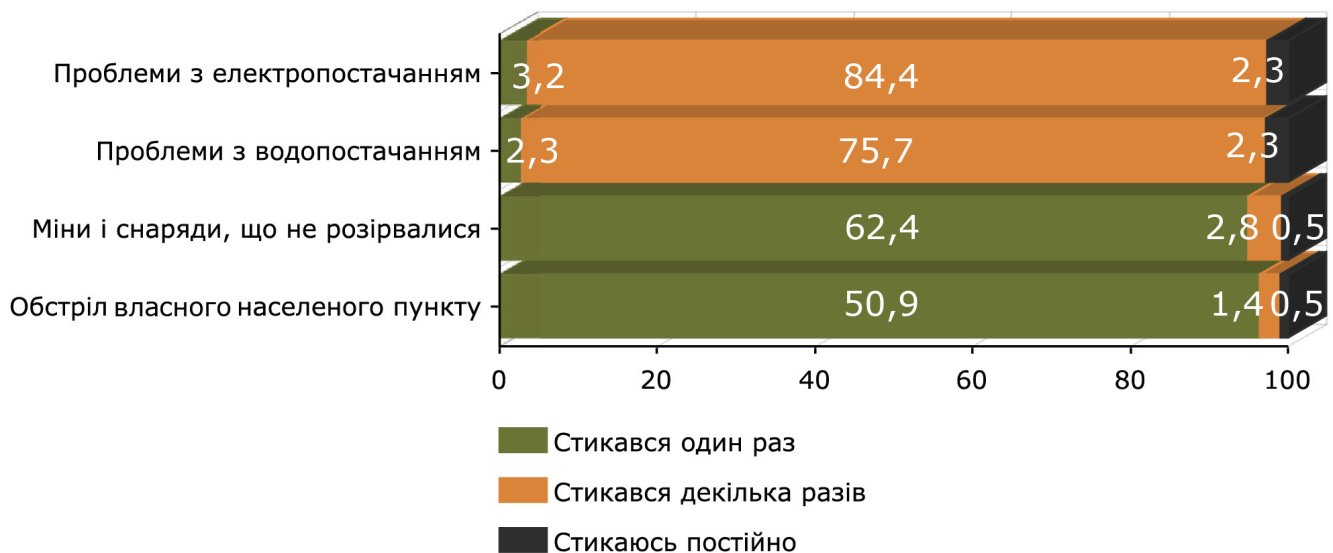
	<b>Побою- ються</b>	<b>Не по- бою- ються</b>	<b>Важко відпові- сти</b>
<b>Мін і снарядів, що не розірвалися</b>	81,7	15,6	2,7
<b>Активізації бойових дій поблизу свого населеного пункту</b>	70,7	21,5	7,8
<b>Обстрілу свого населеного пункту</b>	68,5	21,5	10
<b>Терористичних актів</b>	52,5	22,4	25,1
<b>Проблем з електропостачанням у своєму населеному пункті</b>	50,3	41,5	8,2
<b>Проблем із водопостачанням у своєму населеному пункті</b>	41,6	46,5	11,9
<b>Стати жертвою образ, принижень</b>	18,3	64,8	16,9
<b>Стати жертвою будь-яких злочинів взагалі</b>	18,3	39,7	42
<b>Крадіжки зі своєї квартири, будинку</b>	12,8	67,1	20,1
<b>Пограбування на вулиці</b>	11	75,3	13,7
<b>Мародерства</b>	9,1	81,3	9,6
<b>Фізичного насильства зі сторони військових, поліції</b>	4,6	82,6	12,8
<b>Незаконного обігу зброї</b>	4,2	88,5	7,3
<b>Несправедливих звинувачень з боку силових органів</b>	3,2	84,9	11,9
<b>Проблем при перетині блок-постів</b>	3,2	86,3	10,5
<b>Здирництва</b>	2,3	86,3	11,4

Проблем, із якими реально стикались жителі Сватівського району упродовж останнього року (із запропонованих нами в анкеті), виявилось усього чотири. Кількість ствердних відповідей щодо решти загроз виявилась менше 1%, тобто менше статистичної похибки, тому вони не представлені на рисунку 1.9.

Найбільшою виявилась частка тих, хто мав проблеми з електропостачанням – 89,9 %, з них 84,4 % мали проблеми з електропостачанням неодноразово за останні 12 місяців.

Майже така сама ситуація з водопостачанням: 80,3 % місцевих жителів потерпали від відсутності води, з них 75,7 % обрали альтернативу «стикався декілька разів».

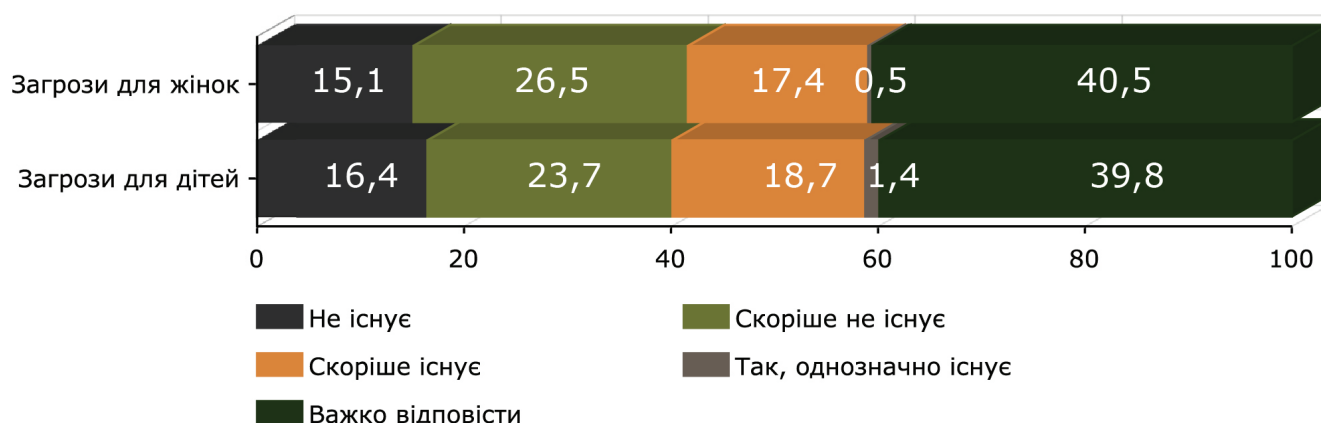
Більше, ніж половина опитаних стикались із загрозами життю через бойові дії у їхніх населених пунктах. Так, 65,7 % опитаних вказали, що особисто зіштовхувались з мінами та снарядами, що не розірвались, з них 62,4 % – одноразово, ще 2,8 % – декілька разів. Від обстрілів населених пунктів хоча б один раз потерпали 58,7 % опитаних, з них 50,9 % – один раз.



**Рис. 1.6. Загрози, із якими безпосередньо стикалися жителі Сватівського району упродовж останніх 12 місяців (у % до тих, хто відповів)**

У ході дослідження також було з'ясовано чи існують специфічні загрози безпеці жінок та дітей. Кількість респондентів, які вважають, що такі загрози існують або потенційно існують як для жінок, так і для дітей – майже однакова: 17,9 % – сума відповідей «скоріше існує» та «так, однозначно існує») щодо жінок та 19,1 % щодо дітей.

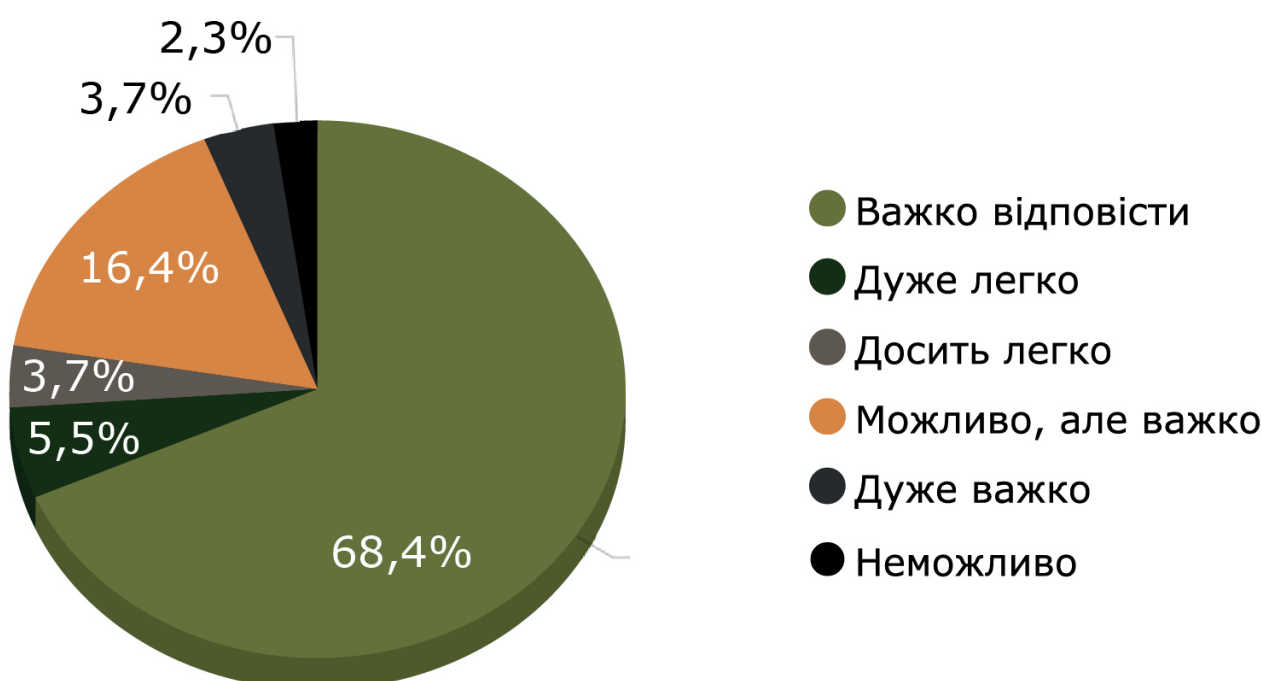
Водночас 41,6 % та 40,1 % опитаних вважають, що ніяких специфічних загроз безпеці жінок та дітей у їхньому районі не існує.



**Рис 1.7. Відповіді респондентів на питання щодо того, чи існують у районі особливі загрози безпеці жінок та дітей (у % до тих, хто відповів)**

Майже кожен десятий опитаний житель Сватівського району (9,2 %) вважає, що у населеному пункті, де він проживає, можна більш-менш легко купити зброю (сума відповідей «дуже легко» та «досить легко»). Ще 16,4 % вважають, що купити зброю в їхньому населеному пункті можливо, але це важко зробити.

Лише 6 % опитаних вважають, що це важко або взагалі неможливо, решта респондентів – 68,4 % – не змогли відповісти на це запитання.



**Рис. 1.8. Відповіді респондентів на питання «Наскільки легко сьогодні придбати зброю у Вашому населеному пункті?» (у % до тих, хто відповів)**

На запитання про те, чому, на думку респондентів, люди хочуть мати власну зброю, ми отримали наступні відповіді: для впевненості в собі – 56,3 %, для захисту себе та своєї родини – 48,1 %.

Кожен четвертий респондент (23,4 %) вказав такий мотив як «цікавість, бажання постріляти».

**Таблиця 1.2**

**ПРИЧИНИ ТОГО, ЧОМУ ЛЮДИ ХОЧУТЬ МАТИ ВЛАСНУ ЗБРОЮ**  
(у % до відповідей)

	%
<b>Для впевненості в собі</b>	56,3
<b>Для захисту себе та своєї родини</b>	48,1
<b>З цікавості, бажання постріляти</b>	23,4
<b>Для захисту майна</b>	2,5
<b>Для можливого продажу</b>	1,3

Згідно з результатами дослідження, поліція є ключовим інститутом, до якого звертатимуться респонденти, якщо стануть свідками або жертвами злочину. Практично всі опитані (99,5 %) вказали, що у випадку, якщо вони або їхні родичі постраждають від злочинців / стануть свідками злочину, вони звернуться до поліції. До родичів або знайомих звернуться 26,9 % потенційних жертв злочинів, 33,5 % – потенційних свідків злочинів. До сусідів звернуться, якщо стануть жертвою злочину, 15,7 % опитаних, свідками злочину – 18,3 %.

Решта запропонованих нами варіантів «набрали» менше 2%, тобто менше, ніж становить статистична похибка.

**Таблиця 1.3**

**РОЗПОДІЛ ВІДПОВІДЕЙ НА ПИТАННЯ, ДО КОГО ЗВЕРНУТЬСЯ РЕСПОНДЕНТИ У РАЗІ, ЯКЩО СТАНУТЬ ЖЕРТВАМИ / СВІДКАМИ ЗЛОЧИНУ? (у % до відповідей)**

	<b>Жертва злочину</b>	<b>Свідок злочину</b>
<b>До поліції</b>	99,5%	99,5%
<b>До родичів, знайомих</b>	26,9%	33,5%
<b>До сусідів</b>	15,7%	18,3%

## 2. ДОВІРА ДО ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВ ТА ОЦІНКА ЇХНЬОЇ РОБОТИ

У ході опитування ми намагались виявити рівень довіри населення Сватівського району до різноманітних державних та громадських інституцій, а також до Збройних сил України та волонтерських організацій.

Волонтерські організації та церква – це єдині установи, які мають позитивне сальдо довіри. Тобто кількість тих, хто тією чи іншою мірою їм довіряє, перевищує кількість тих, хто не довіряє: 66,2 % довіри волонтерським організаціям проти 8,3 % недовіри, та 48,8 % довіри церкви проти 17,8 % недовіри. Щодо місцевої влади, то майже однакова кількість людей ставиться до неї як з довірою (37,4 %), так і з недовірою (41,6 %).

Рівень недовіри Збройним силам України вдвічі перевищує рівень довіри до них (47,5 % та 26,9 %). У схожій ситуації знаходиться поліція – рівень недовіри дорівнює 48 %, довіри – 25,1 %, але важливо, що чверть респондентів все ж таки мають довіру і до поліції, і до ЗСУ, в той час, як до СБУ рівень недовіри є більшим за рівень довіри майже в 5 разів (47,1 % до 10,9 % відповідно), а до судових інстанцій довіри практично немає – 2,3 % респондентів довіряють, а 72,2 % не довіряють судам.

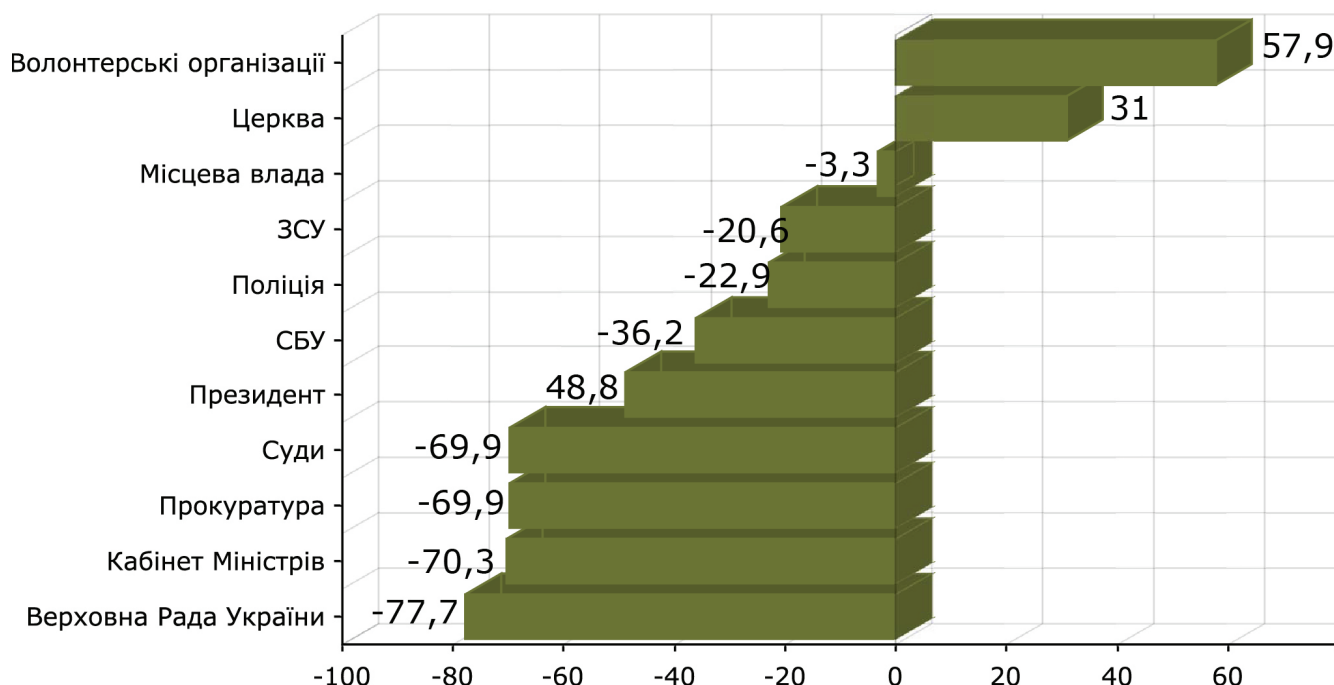
Дуже низький рівень довіри мають представники центральної влади: Президент (12,8 % довіряють, 61,6 % не довіряють), Кабінет Міністрів (4,1 % довіряють, 74,4 % не довіряють) та Верховна Рада України (1,8 % довіряють, 79,5 % не довіряють) (табл. 2.1).

Слід зауважити, що до всіх інституцій, включно з волонтерськими організаціями та церквою, рівень абсолютної довіри (альтернатива «повністю довіряю») жителів Сватівського району є критично низьким і становить менше 1%.

**Таблиця 2.1**

**РІВЕНЬ ДОВІРИ НАСЕЛЕННЯ СВАТІВСЬКОГО РАЙОНУ ДО ДЕРЖАВНИХ ТА ГРОМАДСЬКИХ ІНСТИТУТІВ (у % до тих, хто відповів)**

	Повністю довіряю	Скоріше довіряю	Важко відповісти	Скоріше не довіряю	Зовсім не довіряю
Волонтерські організації	0,9	65,3	25,6	4,6	3,7
	66,2			8,3	
Церква	0,9	47,9	33,4	9,1	8,7
	48,8			17,8	
Місцева влада	0,9	37,4	20,1	27,4	14,2
	37,3			41,6	
ЗСУ	0,9	26	25,6	24,7	22,8
	26,9			47,5	
Поліція	0	25,1	26,9	24,7	23,3
	25,1			48	
Президент	0	12,8	25,6	21,9	39,7
	12,8			61,6	
СБУ	0,9	10	42	17,4	29,7
	10,9			47,1	
Кабінет Міністрів	0	4,1	21,5	12,8	61,6
	4,1			74,4	
Прокуратура	0	2,7	24,7	11,4	61,2
	2,7			72,6	
Суди	0	2,3	25,6	12,8	59,4
	2,3			72,2	
Верховна Рада України	0	1,8	18,7	12,8	66,7
	1,8			79,5	



**Рис. 2.1. Сальдо довіри до державних та громадських інститутів (у % до тих, хто відповів)**

Найбільш ефективною та якісною, за оцінками опитаних жителів Сватівського району, виявилась робота із підтримання безпеки, яку здійснює Державна служба з надзвичайних ситуацій, на другому місці – робота соціальних служб. Менш ефективною, але досить значущою, з точки зору респондентів є робота поліції, міжнародних організацій (ООН, ОБСЄ), лікарень та служби цивільної оборони.

**Таблиця 2.2**

**ОЦІНКА НАСЕЛЕННЯМ ЯКОСТІ РОБОТИ РІЗНИХ ОРГАНІВ / СПЕЦІАЛІСТІВ У ГАРАНТУВАННІ БЕЗПЕКИ (ІНДЕКС ЕФЕКТИВНОСТІ)**

	Індекс (від -1 до 3)
Пожежники (Державна служба України з надзвичайних ситуацій)	1,32
Соціальні служби	1,12
Поліція	1,02
Міжнародні організації (ООН, ОБСЄ)	1,01
Лікарні	0,97
Служба цивільної оборони	0,97
Армія	0,68
Пункт видачі гуманітарної допомоги	0,49
Юрист	0,03
Суд	-0,04

У таблиці 2.3 детально представлено, як жителі Сватівського району оцінюють роботу різних суспільних інституцій та організацій із підтримання захисту та безпеки населення.

Роботу Державної служби з надзвичайних ситуацій та Служби цивільної оборони основна частка респондентів, які визначилися з відповіддю, оцінюють на «добре» та навіть «відмінно».

Роботу соціальних служб мешканці Сватівського району оцінюють доволі високо – майже половина опитаних обрала альтернативу «добре» і ще 17,8% – «задовільно».

Оцінки якості роботи поліції дещо нижчі – в основному «задовільно» та «добре» (23,3 % та 31,5 % відповідно).

Діяльність міжнародних організацій, таких як ООН та ОБСЄ, мешканці Сватівського району оцінюють «добре».

Щодо армії, слід зауважити, що серед населення району немає однозначної оцінки її діяльності із забезпечення захисту та безпеки населення, оскільки основна маса оцінок варіюються від «незадовільно» до «добре» з невеликою перевагою оцінки «добре».

В оцінках роботи лікарень превалюють оцінки «задовільно» та «добре», водночас істотною є частка тих, хто обрав альтернативу «незадовільно» – 15,5 %.

**Таблиця 2.3**

**ОЦІНКА ЯКОСТІ РОБОТИ У ЗБЕЗПЕЧЕННІ ЗАХИСТУ ТА БЕЗПЕКИ НАСЕЛЕННЯ (у % до тих, хто відповів)**

	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно	Важко відповісти
Пожежники (Державна служба з надзвичайних ситуацій)	2,3	6,4	40,6	15,5	35,2
Соціальні служби	10	17,8	46,6	3,7	21,9
Поліція	11,9	23,3	31,5	9,1	24,2
Міжнародні організації (ООН, ОБСЄ)	8,7	10	33,3	11	37
Лікарні	15,5	31,1	29,7	7,3	16,4
Служба цивільної оборони	4,6	5	25,6	15,1	49,8
Армія	18,7	20,1	28,3	3,2	29,7
Пункт видачі гуманітарної допомоги	16,4	7,3	22,8	4,1	49,3
Юрист	8,7	2,7	4,6	0	84
Суд	16	4,6	3,7	0	75,8

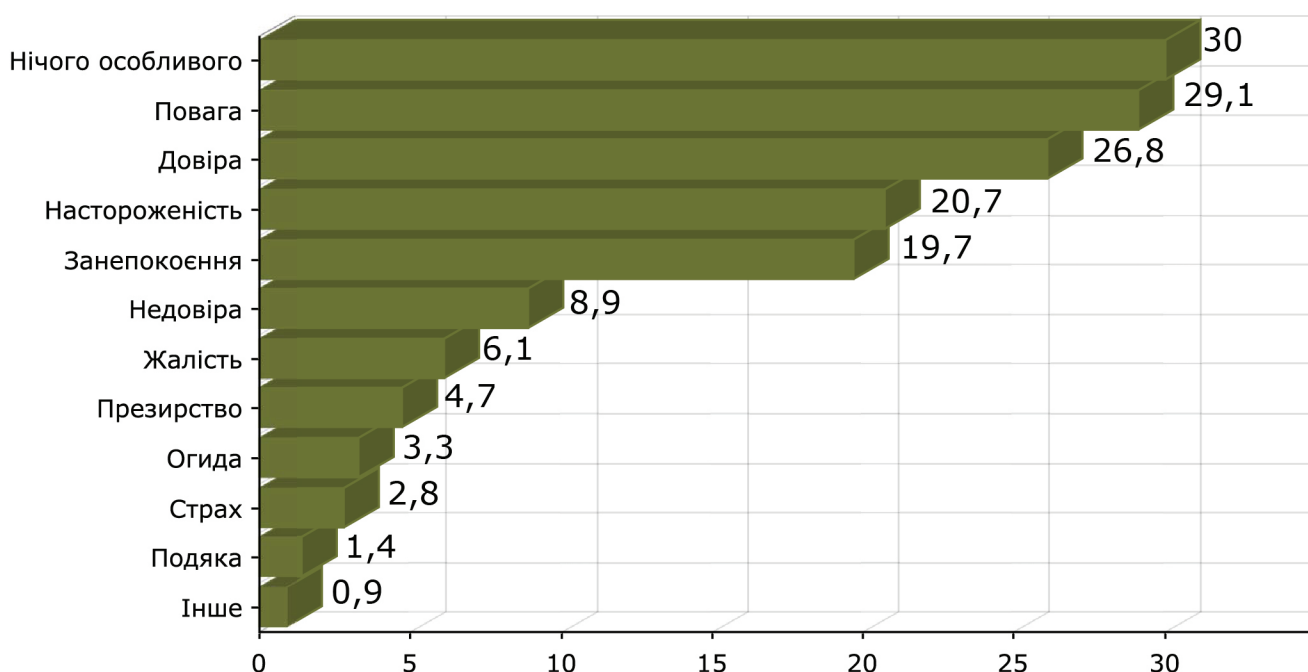


Одним із завдань дослідження було дізнатися, які образи військовослужбовців та працівників поліції панують у свідомості жителів Сватівського району. Для цього ми ставили питання, які відчуття виникають у респондентів, коли вони бачать людей у формі ЗСУ та у формі поліції.

Щодо людей у формі Збройних сил, можна сказати, що одностайної думки серед населення немає. Майже третина опитаних (30 %) вказали, що люди у військовій формі ЗСУ не викликають ніяких особливих емоцій.

Позитивні емоції, такі як повага та довіра до людей у формі збройних сил, відчувають 29,1% та 26,8% опитаних відповідно. Частка респондентів, які обрали ці альтернативи – найбільша, у порівнянні з тими, хто відчуває негативні почуття. Подяку військовослужбовцям відчувають лише 1,4 % опитаних.

Проте кожен п'ятий респондент відповів, що відчуває настороженість стосовно людей у формі ЗСУ (20,7%), майже така ж кількість людей відчувають занепокоєння (19,7%).



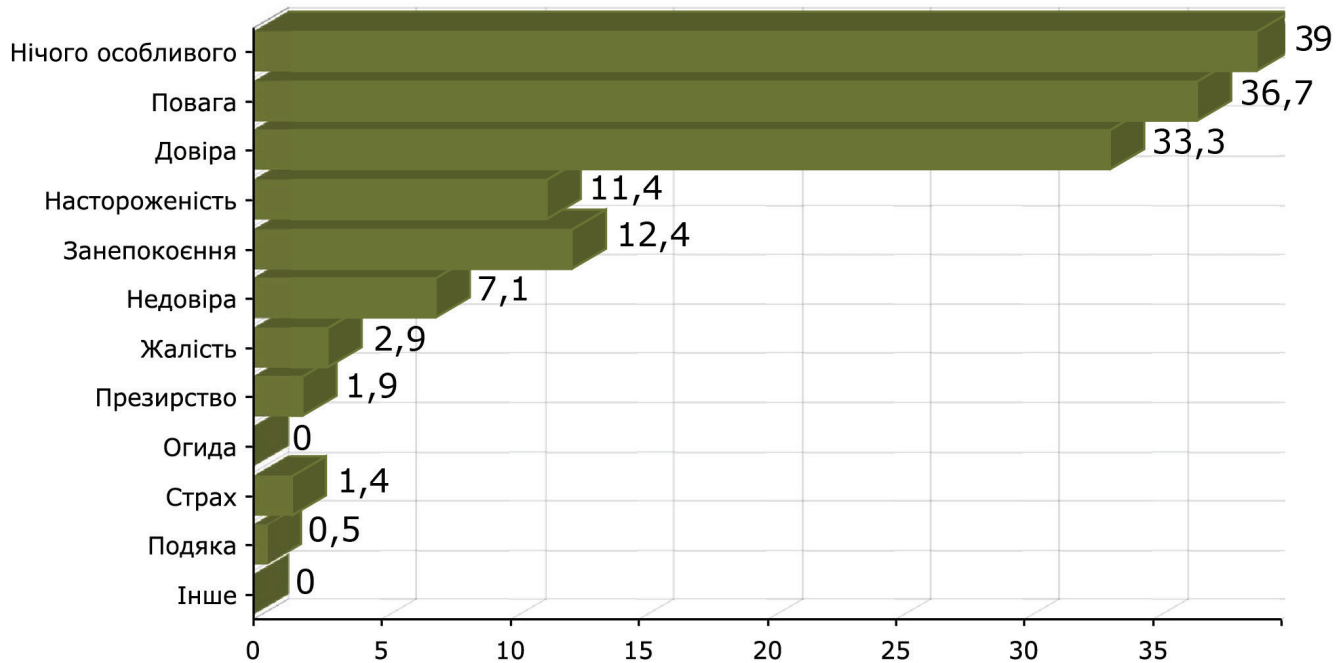
**Рис 2.2. Відповіді респондентів на питання «Коли ви бачите людину у формі ЗСУ, що Ви відчуваєте зазвичай стосовно неї?» (у % до відповідей)**

Розподіл даних, які відображають почуття мешканців Сватівського району до людей у поліцейській формі схожий з розподілом думок щодо людей у формі ЗСУ, але відношення до поліцейських можна назвати більш позитивним.

Люди у формі поліції не викликають ніяких особливих емоцій у 39 % опитаних. Позитивні емоції, такі як повага та довіра до людей у формі збройних сил, відчувають 36,7 % та 33,3 % респондентів відповідно.

Частка людей, які обрали ці альтернативи – найбільша, у порівнянні з тими, хто відчуває негативні почуття. Подяку до поліцейських відчують усього 0,5 % опитаних.

Частка респондентів, які відчувають яскраво негативні емоції під час зустрічі з людьми у поліцейській формі, значно менша, ніж до військовослужбовців: відчувають занепокоєння 12,4%, настороженість – 11,4%, недовіру – 7,1% опитаних.



**Рис 2.3. Відповіді респондентів на питання «Коли Ви бачите людину у формі поліції, що Ви відчуваєте зазвичай по відношенню до неї?» (у % до відповідей)**

### 3. ПОСЯКДЕННІ ПРОБЛЕМИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ВІДЧУТТЯ БЕЗПЕКИ

Найбільш актуальною та болючою серед проблем, з якими стикаються мешканці Сватівського району, є проблема безробіття – 95,9 % опитаних назвали цю проблему.

Решта проблем є значно менш гострими, але досить важливими. Третина опитаних (32,4 %) вказали, що в їх населеному пункті є проблеми з отриманням медичних послуг, ще 14,2 % опитаних мешканців Сватівського району мають проблеми з транспортним сполученням.

В районі трапляються також проблеми з електро- та водопостачанням, на це вказали 6,8 % та 5,5 % відповідно.

Щодо соціальних проблем, 7,3 % опитаних вказали на зростання алкоголізму та наркоманії в своїх населених пунктах.

**Таблиця 3.1**

**ДУМКА НАСЕЛЕННЯ СВАТІВСЬКОГО РАЙОНУ ЩОДО НАЯВНОСТІ ТИХ ЧИ ІНШИХ ПРОБЛЕМ У МІСЦІ ПРОЖИВАННЯ (у % до відповідей)**

Проблеми	%
Недостатня кількість робочих місць	95,9
Отримання медичних послуг	32,4
Транспорт	14,2
Зростання алкоголізму, наркоманії	7,3
Електропостачання	6,8
Водопостачання	5,5
Доступ до продуктів харчування	1,8
Доступ до медикаментів	1,8
Опалення	1,4
Отримання освітніх послуг	1,4
Отримання юридичних послуг	0,5
Мала поширеність українських ЗМІ	0,5

У ході дослідження ми спробували дізнатись у респондентів, наскільки територіально близько до них знаходяться елементи інфраструктури, які покликані забезпечити захист або надати підтримку населенню у випадку виникнення форс-мажорної ситуації. У Сватівському районі найважливіші об'єкти та інституції є у всіх населених пунктах, в яких ми проводили опитування: поліція, лікарня (або ФАП), зупинка регулярного транспорту та відділення банку.

Такі установи як суд, юридична контора, а також соціальні служби знаходяться також або в тих населених пунктах, де мешкають опитані (81,7 %), або у сусідніх (18,3 %).

Третина опитаних (33,8 %) не знають, де знаходиться пункт видачі гуманітарної допомоги, решта респондентів вказали, що він розташований в їхньому населеному пункті (47,9%), або знають, що він є в сусідньому населеному пункті (18,3%).



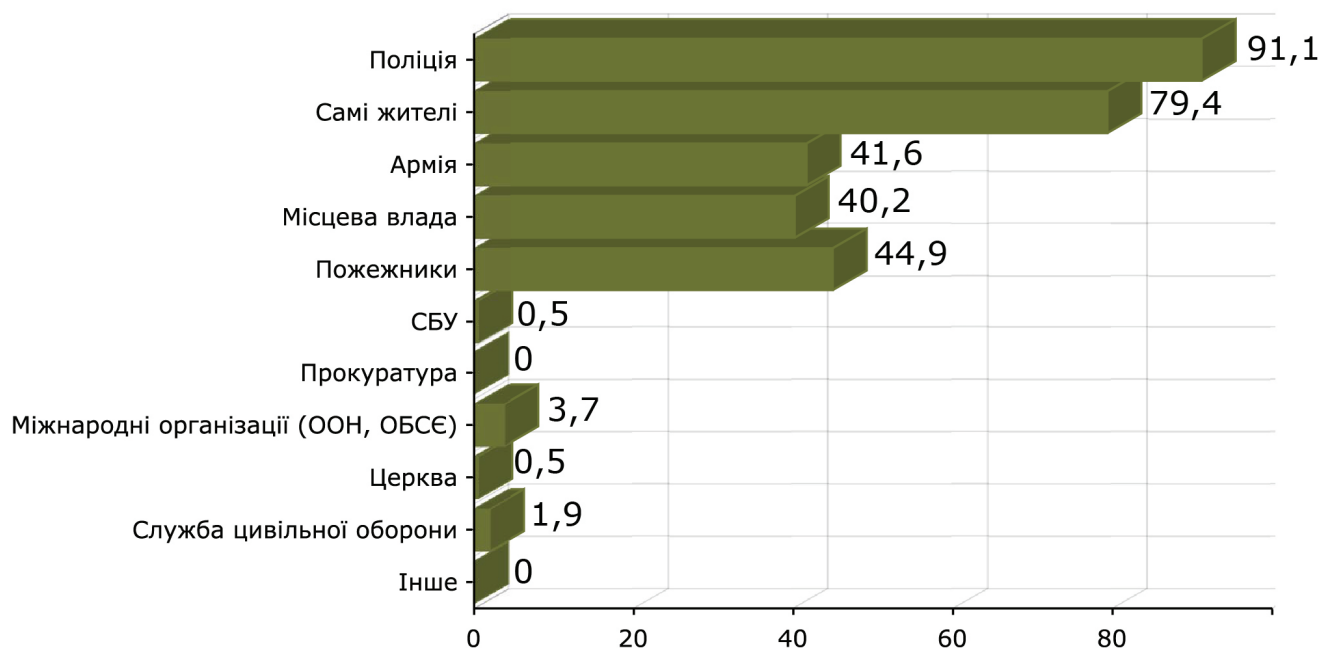
**Рис. 3.1. Обізнаність респондентів щодо місцезнаходження різних інституцій, елементів інфраструктури (у % до тих, хто відповів)**

## 4. ГОТОВНІСТЬ БРАТИ УЧАСТЬ У ПІДТРИМУВАННІ БЕЗПЕКИ

Ми запитали у респондентів, хто, на їхню думку, несе відповідальність за безпеку та захист жителів району. Цікаво, що переважна більшість опитаних – 79,4 % – вважають, що мешканці району самі мають відповідати за свою безпеку (рис. 4.1). Але найголовнішим агентом, який має забезпечити захист населення, правомірно вважається поліція — 91,1 %.

На думку 44,9 % респондентів, відповідальність за безпеку та захист жителів має нести Служба з надзвичайних ситуацій, ще 41,6 % покладаються на армію, ще 40,2 % – на місцеву владу.

Решта запропонованих нами організацій, на думку мешканців Сватівського району, не відповідають за безпеку та захист населення, хоча до їх числа потрапили ті, функціями яких є попередження внутрішніх загроз та захист територіальної цілісності, захист населення тощо: СБУ та Служба цивільної оборони.



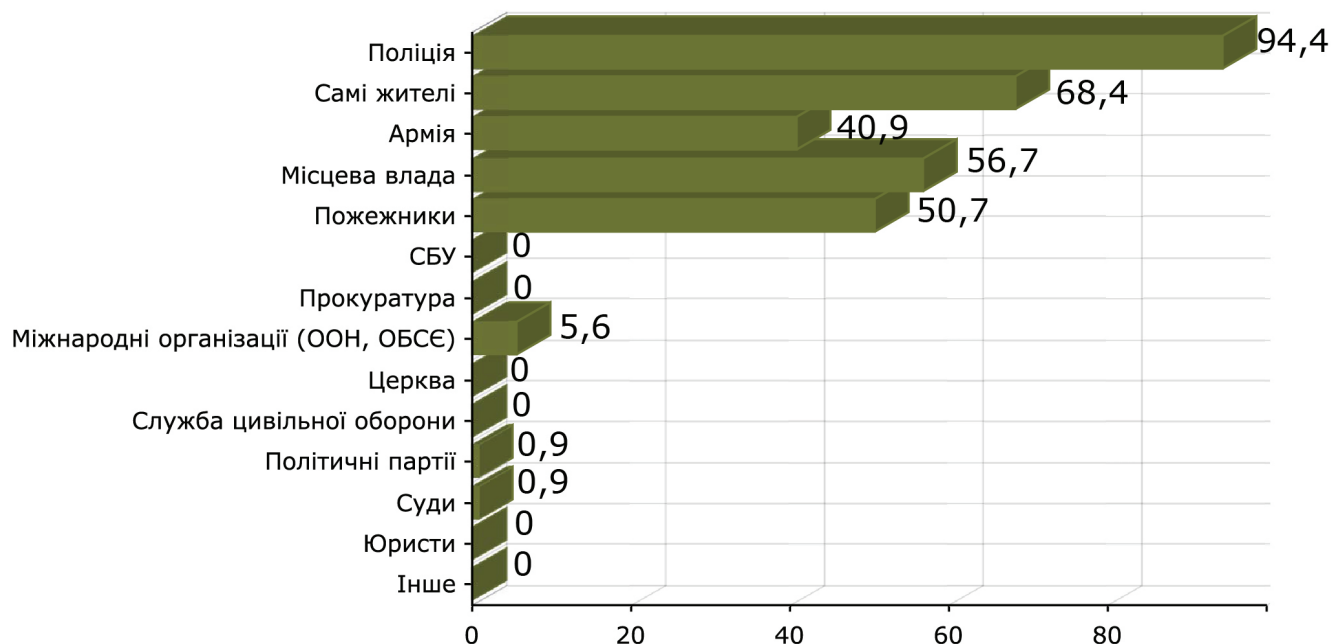
**Рис 4.1. Хто у місті Вашого проживання відповідає за безпеку та захист громадян? (у % до відповідей)**

Згідно з даними опитування, розв'язанням конфліктних ситуацій, які виникають в населених пунктах, де проживають респонденти, займається поліція (94,4 %) (рис. 4.2).

Дві третини опитаних (68,4 %) вважають, що мешканці самостійно вирішують більшість конфліктів.

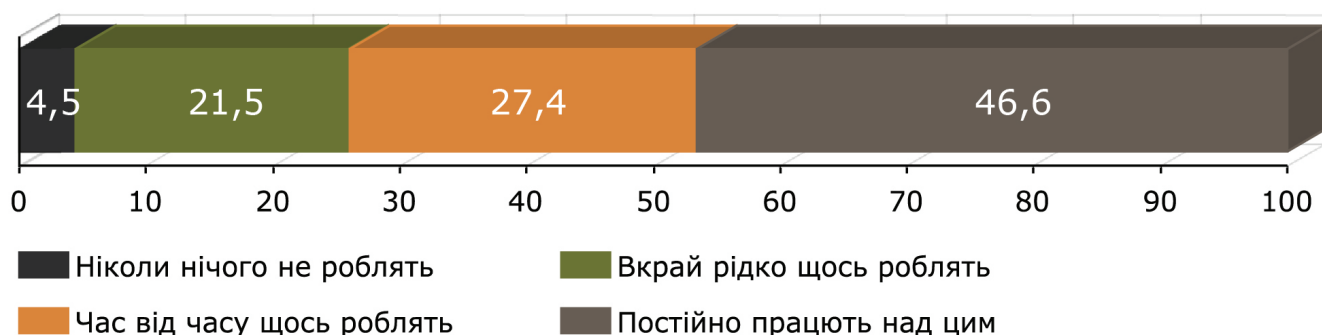
Також активну участь у розв'язанні спірних питань беруть місцева влада (56,7 % опитаних), Служба з надзвичайних ситуацій (50,7 %) та армія (40,9 %).

Решта запропонованих нами установ та інституцій, в тому числі політичні партії, суди, СБУ, юристи, прокуратура та церква, на думку мешканців Сватівського району, не долучаються до вирішення місцевих конфліктів.



**Рис 4.2. Хто у місті Вашого проживання займається розв'язанням конфліктів? (у % до відповідей)**

Цікавим виявились результати відповідей на запитання анкети про те, наскільки активно мешканці населених пунктів Сватівського району щось для забезпечення власної безпеки. Майже половина опитаних (46,6 %) вважають, що жителі постійно докладають зусиль для захисту або підтримки рівня безпеки, ще 27,4 % опитаних обрали альтернативу «час від часу щось роблять» (рис. 4.3). Тобто три чверті опитаних вважають, що мешканці Сватівського району доволі активно вживають заходи задля убезпечення себе та свого населеного пункту.



**Рис. 4.3. Розподіл відповідей на питання «Як часто мешканці вашого населеного пункту роблять щось самі, щоб забезпечити безпеку?» (у % до тих, хто відповів)**

Окрім рівня довіри у ході дослідження ми намагалися дізнатись про те, чи готові респонденти допомагати вищезазначеним установам заради підтримання безпеки у їхньому населеному пункті.

Рівень готовності жителів Сватівського району допомагати представникам різноманітних правоохоронних та владних установ, а також волонтерам є схожим щодо більшості з них.

Кількість тих, хто за жодних обставин не бажає допомагати державним та громадським інститутам, становить близько 20 %; до місцевої влади та до ЗСУ цей показник значно вищий – 27,9 % та 31 % відповідно (табл. 4.1).

Готовність допомагати перерахованим установам заради безпеки мешканців їх населеного пункту коливається від 14 до 18 %.

Частка тих, хто обрав альтернативу «Так, але якщо це не зашкодить моїм інтересам», становить від 38,1 % до 44 % (залежно від установи), частка мешканців, які обрали цю альтернативу стосовно волонтерів – лише 25,6 %.

Частка тих, хто беззаперечно готовий допомагати волонтерським організаціям – 41,9 %. Щодо решти установ, відсоток тих, хто згоден допомагати за будь-яких умов, вдвічі менший – 18,6 %–23,8 %.

**Таблиця 4. 1**

**РІВЕНЬ ГОТОВНОСТІ ЖИТЕЛІВ СВАТІВСЬКОГО РАЙОНУ ДОПОМАГАТИ РІЗНИМ УСТАНОВАМ ДЛЯ ПІДТРИМАННЯ БЕЗПЕКИ У СВОЄМУ НАСЕЛЕНОМУ ПУНКТІ (у % до тих, хто відповів)**

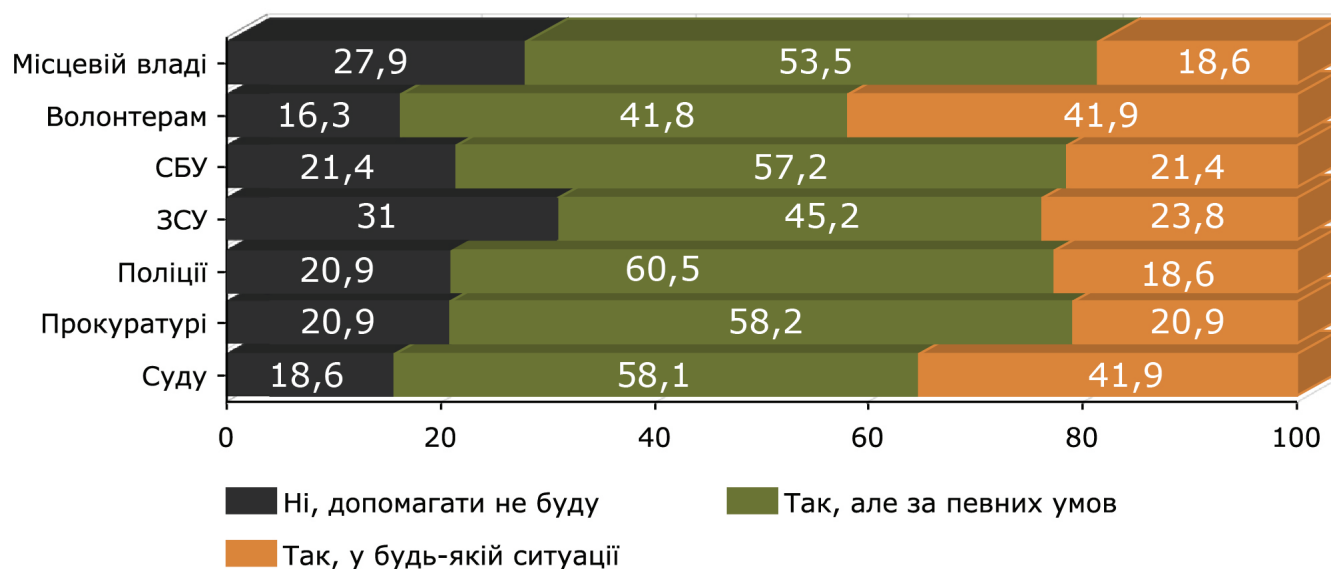
	Полі- ції	Міс- цевій владі	Про- кура- турі	СБУ	Суду	ЗСУ	Во- лон- терам
<b>Ні, допомагати не буду</b>	20,9	27,9	20,9	21,4	18,6	31	16,3
<b>Так, але тільки якщо це не зашкодить моїм власним інтересам</b>	44,2	32,6	44,2	40,5	39,5	38,1	25,6
<b>Так, але тільки якщо це стосується моїх інтересів або інтересів моїх рідних</b>	2,3	2,3	0	2,4	2,3	0	2,2
<b>Так, якщо це стосуватиметься безпеки мого населеного пункту або його мешканців</b>	14	18,6	14	14,3	16,3	7,1	14
<b>Так, у будь-якій ситуації</b>	18,6	18,6	20,9	21,4	23,3	23,8	41,9



На рисунку 4.4 ми представили ті ж самі дані, але для наочності об'єднали альтернативи, які відображають згоду допомагати установам за певних умов («Так, але якщо це не завадить моїм інтересам», «Так, але тільки якщо стосується моїх інтересів або інтересів моїх рідних», «Так, якщо це стосуватиметься безпеки мого населеного пункту або його мешканців»).

Рисунок 4.4 демонструє, що найвищий рівень недовіри і небажання допомагати стосується ЗСУ (31 %) та місцевої влади (27,9 %).

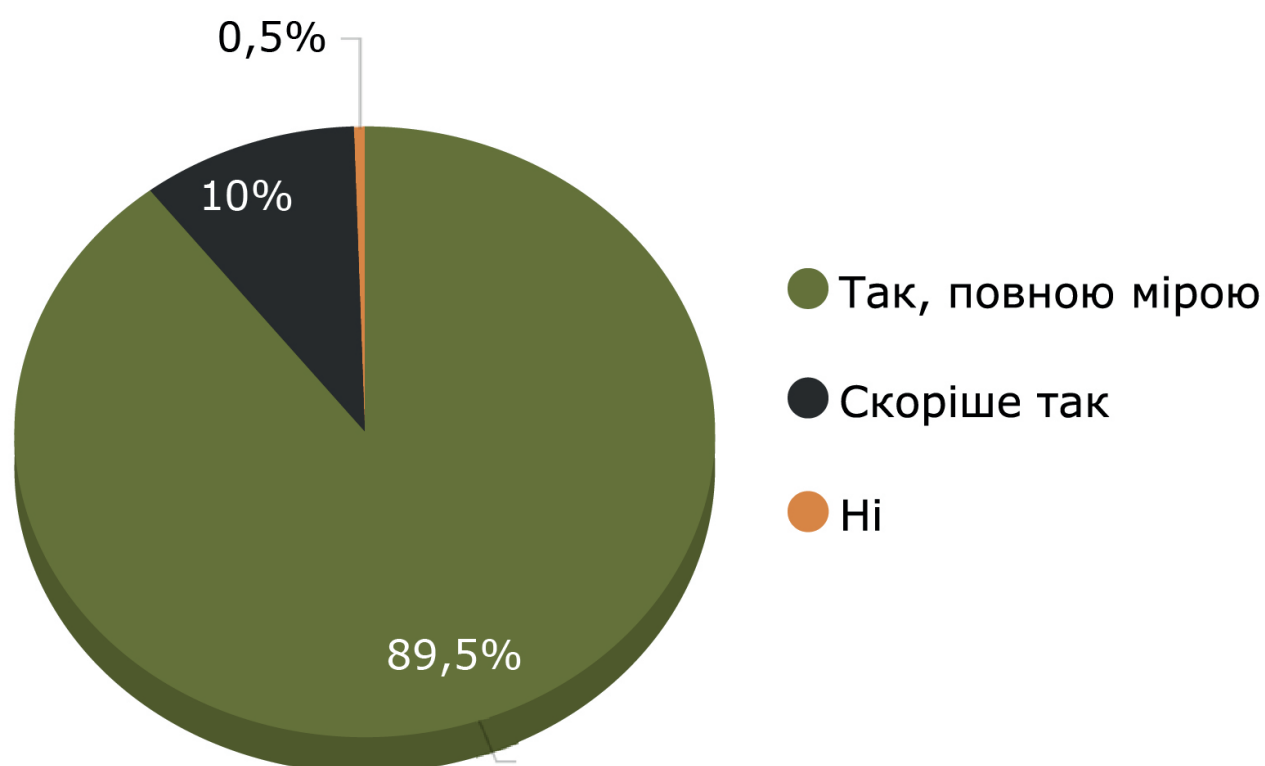
Найменше відмов від місцевих жителів отримали волонтерські організації – 16,3 %. Рівень готовності допомагати правоохоронним органам та судовим органам майже однаковий, так само, як однаковим є відсоток відмов у допомозі.



**Рис. 4.4. Рівень готовності мешканців Сватівського району допомагати різним установам для підтримання безпеки у своєму населеному пункті (у % до тих, хто відповів)**

На запитання анкети про те, чи відчувають себе респонденти мешканцями свого населеного пункту, членами громади, ми отримали майже однастайні відповіді. Кількість тих, хто не відчуває себе членом своєї громади, становить 0,5 %, частка тих, хто відчуває себе повноправним мешканцем свого населеного пункту та членом громади, становить 89,5 %, скоріше відчувають себе такими ще 10 % опитаних.





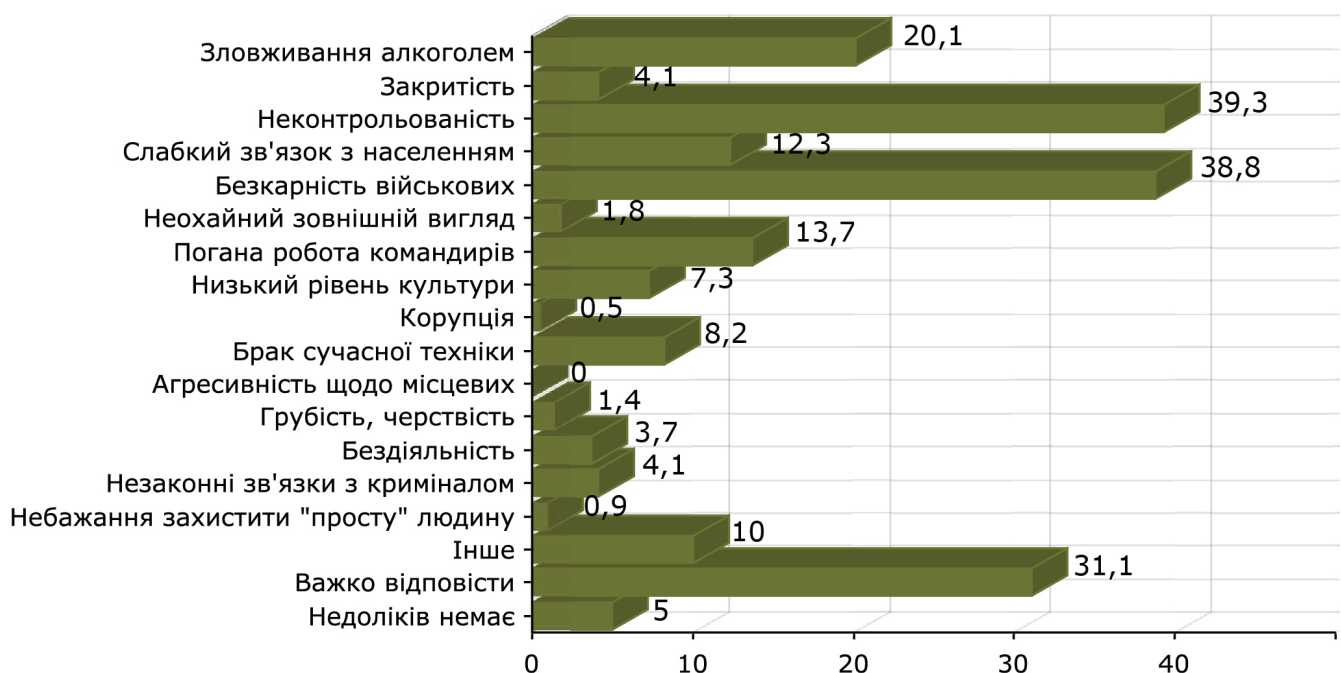
**Рис. 4.4. Чи відчуваєте Ви себе мешканцем свого населеного пункту, членом громади? (у % до тих, хто відповів)**

## 5. ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМИН НАСЕЛЕННЯ ЗІ ЗБРОЙНИМИ СИЛАМИ УКРАЇНИ

Найбільшими недоліками Збройних сил України, на думку мешканців Сватівського району, є не контролюваність та безкарність військових (39,3 % та 38,8 % відповідно). Вдвічі менша, але все ж таки істотна частка респондентів (20,1 %), назвала серед недоліків зловживання військовослужбовцями алкоголем (рис. 5.1).

13,7 % опитаних вважають, що командири військових частин погано працюють зі своїми підлеглими.

Ще 12,3 % зазначили, що армія має слабкий зв'язок із населенням; 8,2 % вважають, що ЗСУ бракує сучасної техніки та обладнання.

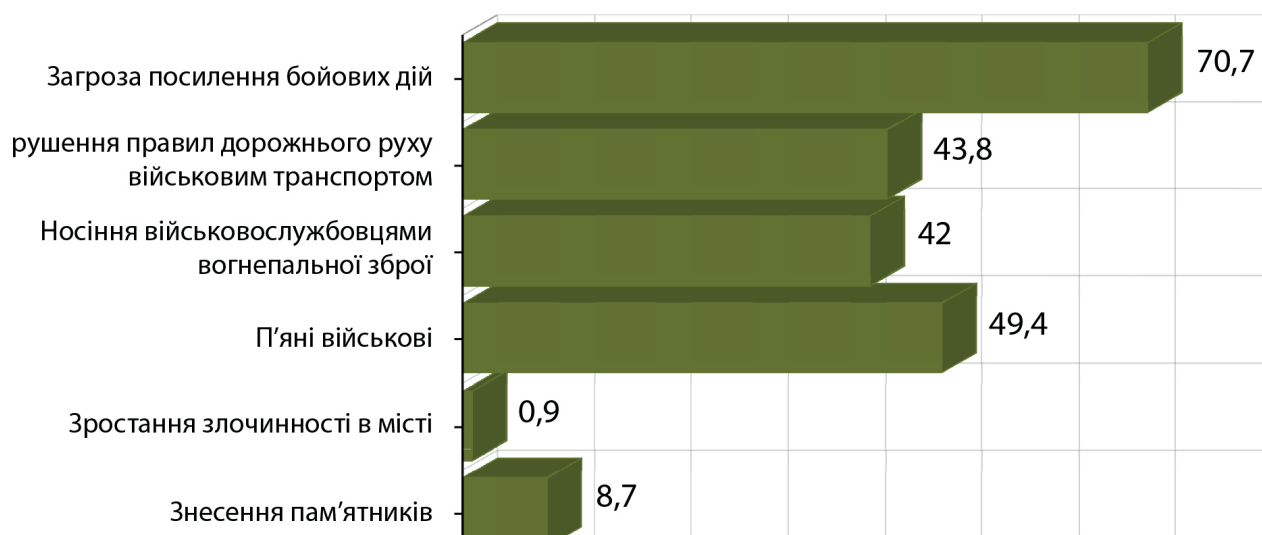


**Рис. 5.1. Найбільші недоліки Збройних сил України в населених пунктах Сватівського району (у % до відповідей)**

Найбільше мешканців Сватівського району непокоїть можливість посилення бойових дій та розповсюдження їх на територію населених пунктів, в яких вони проживають.

Окрім цього, майже половина опитаних вказали, що їх непокоять

порушення військовослужбовцями законів та правил поведінки у громадських місцях: перебування військовослужбовців у нетверезому стані (49,4 %), носіння вогнепальної зброї (42 %), а також порушення військовим транспортом правил дорожнього руху (43,8 %) (рис 5.2). Більш детально рівень незадоволеності респондентами поведінкою військових продемонстровано в таблиці 5.1.



**Рис. 5.2 Кількість мешканців, занепокоєних різними факторами, пов'язаними із військовослужбовцями (у % до тих, хто відповів)**

Таблиця 5.1

НАСКІЛЬКИ ВАС ХВИЛЮЮТЬ НАСТУПНІ ФАКТИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ У ВАШОМУ РАЙОНІ? (у % до опитаних)

	Такої проблеми не існує	Не хвилює взагалі	Скоріше не хвилює	Скоріше непокоїть	Сильно непокоїть
<b>Загроза посилення бойових дій</b>	11,9	13,7	3,7	18,3	52,4
<b>Військові в нетверезому стані</b>	30,1	13,7	6,8	12,3	37,1
<b>Порушення ПДР військовим транспортом</b>	32,4	20,5	3,3	12,3	31,5
<b>Носіння військовослужбовцями вогнепальної зброї у громадських місцях</b>	33,3	16,9	7,8	18,3	23,7
<b>Знесення пам'ятників</b>	60,7	25,1	5,5	8,7	0
<b>Мародерство з боку військових</b>	62,6	25,6	4,5	7,3	0
<b>Груба поведінка військових на блок-постах</b>	68,9	26	1,4	3,2	0,5
<b>Невиправдане застосування фізичної сили військовими</b>	69,4	26,9	1,8	1,4	0,5
<b>Зростання злочинності</b>	69,4	26,9	2,8	0,9	0

У ході дослідження ми також ставили відкрите питання про те, що, на думку мешканців Сватівського району, може зробити армія України для їхнього населеного пункту. Серед відповідей, які ми отримали, можна виділити декілька змістовних блоків.

Мешканців Сватівського району бентежить поведінка військовослужбовців, тому вони в першу чергу хотіли б, щоб в армії було наведено порядок та покращено дисципліну, щоб військові дотримувались правил цивілізованої поведінки в їхніх населених пунктах: «більше порядку, контролю з боку керівництва», «знаходитися у місцях дислокації і не лякати місцевих жителів», «підвищити культурний рівень військових і їхнє забезпечення», «немає порядку серед збройних сил», «безкарність військових, безвідповідальність» і т.ін.

Більше того, опитані вважають, що військові мають не лише «добре поводитись» взагалі, але й бути зразком для решти населення: «бути більш відповідальними (бути прикладом для всіх)», «бути прикладом для суспільства», а також розвивати почуття патріотизму у населення: «патріотичне виховання молоді», «прищеплювати почуття патріотизму населенню» тощо.

Мешканці опитаних населених пунктів вважають, що представники ЗСУ мають знаходити шляхи співіснування та порозуміння з місцевими: «розуміти потреби і поважати погляди місцевого населення», «розуміти проблеми місцевого населення», а також допомагати мешканцям у вирішенні їх побутових питань, у першу чергу пов'язаних із наслідками бойових дій: «допомагати людям і надалі», «допомагати населенню відновлювати місто», «прибрати в місті снаряди, міни, що не розірвалися».

Ще один блок побажань мешканців Сватівського району пов'язаний із попереднім, але більше стосується допомоги місцевій владі, поліції та Службі з надзвичайних ситуацій у захисті населених пунктів та встановленні порядку: «забезпечити захист від російських найманців», «допомагати місцевій владі, захищати населені пункти», «допомагати поліції, пожежникам, місцевій владі».

**БЕЗПЕКА ЖИТЕЛІВ  
СТАНІЧНО-ЛУГАНСЬКОГО  
РАЙОНУ ЛУГАНСЬКОЇ  
ОБЛАСТІ: СИТУАЦІЯ,  
ФАКТОРИ, ОСОБЛИВОСТІ**

## ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ ДОСЛІДЖЕННЯ

- В цілому за останні 12 місяців переважна більшість жителів Станично-Луганського району стали почуватися безпечніше – 73,1 %. Проте, кожен десятий відчувається в небезпеці, а 16,5% не змогли дати впевнену відповідь щодо того, чи стало за останні 12 місяців безпечніше.
- Щодо прогнозу змін рівня безпеки на наступний рік, то більшість респондентів відчують себе у « стані невизначеності, тобто взагалі не мають уявлення, що станеться в найближчому майбутньому – 73,3 % опитаних обрали альтернативу «важко відповісти». 11,7 % респондентів мають надію на поліпшення ситуації з безпекою, в той час як 15 % мають протилежну думку.
- Більшість жителів Станично-Луганського району відчують небезпеку як у світлий, так і в темний час доби у різних локаціях. Найбільшу небезпеку жителі району відчують під час перетину блок-постів – 56,4 %. Більше половини опитаних не відчують себе безпечно і у власному населеному пункті – 56,0 %. Відчуття безпеки у власному під'їзді, подвір'ї відчують лише 43,5 % опитаних, а 47,3 % зазначають, що почуватися в небезпеці. Власні квартири також не дають відчуття повної безпеки – кількість респондентів, які вважають свої помешкання безпечними майже така сама, як і тих, хто так не вважає. У темний час доби відчуття небезпеки зростає у різних локаціях вдвічі.
- Високий рівень небезпеки, що відчують жителі району, пояснюється тим, що за останні 12 місяців 67,6 % опитаних ставали безпосередніми свідками злочинів. Більше половини опитаних ставали жертвами злочину – 51,9 %, а 63,4 % відповіли, що мають рідних, які ставали жертвами злочинів.
- Серед найбільш імовірних і жахаючих видів злочинів та надзвичайних подій жителів району найбільше непокоять можливість обстрілу їхнього населеного пункту та активізація бойових дій (98,3 %). 97,7 % респондентів побоюються стати жертвою будь-яких злочинів взагалі. Також переважна більшість опитаних боїться мін та снарядів, що не розірвалися, – 92,2%. Крім цього, існує занепокоєння щодо проблем з електропостачанням (92,8 %) та водопостачанням (71,8 %).
- Побоювання населенням суто воєнних загроз пояснюється тим, що за останні 12 місяців жителі району постійно стикались з цими явищами. 94,0 % опитаних постійно стикались з обстрілами свого населеного пункту, 86,9 % мали проблеми з електропостачанням, 65,4 % стикались з мінами та снарядами, що не розірвались, 86,9 %

стикались з проблемами електропостачання, а 42,9 % з проблемами водопостачання.

- Думки респондентів щодо наявності особливих загроз безпеці жінок та дітей виявилися майже однотайними. Три чверті опитаних (75,2 %) вважають, що загроза безпеці жінок у їхніх населених пунктах, дійсно, існує, та майже всі опитані говорять про загрозу життю і здоров'ю дітей – 96,1 %.
- Жителі району переважно не можуть відповісти на запитання, чи можна в їхньому населеному пункті купити зброю – 80,4 %. Проте кожен десятий відповів, що з різним рівнем важкості, але така можливість все ж існує. Повністю відкидає таку можливість лише 5,4 % опитаних. Серед причин, що спонукають людей придбавати зброю респонденти насамперед називають бажання людей захистити себе та власну родину – 74,0 %. Те, що зброя потрібна для здійснення злочину, є другою причиною за частотою згадування – 47,5 %. 17,5 % респондентів серед причин купівлі зброї називають «з метою впевненості у собі» та 15,3 % – «для можливого продажу».
- Згідно з результатами дослідження, усі інституції, що мають захищати особу у разі, якщо вона стане жертвою злочину, поступаються зверненню опитаних до родичів і знайомих (38,8 %). Третина опитаних (32,7 %) взагалі ні до кого не звертатиметься у цьому випадку. А вже на третій сходинці стоїть поліція, до якої звернуться 27,9 % потенційних жертв злочинів. Кожен четвертий респондент (24,8 %) звернеться в цьому випадку до військових.
- Зневіру населення у правоохоронних органах характеризує і те, що більше половини опитаних (51,2 %) не звернуться до поліції і у випадку, якщо стануть свідками злочину. Тільки кожен четвертий (24,7 %) звернеться до поліції, 11,1 % – до військових, 9,9 % – до родичів і знайомих.
- За результатами дослідження було з'ясовано рівень довіри жителів району до різних державних та соціальних інституцій. Мешканці цього прифронтового району, вщент зневірилися в усіх інститутах влади. Жоден респондент не висловив довіру ані Президенту, ані Кабінету Міністрів та Верховній Раді, ані місцевій владі. Така сама картина щодо довіри правоохоронним органам. Рівень недовіри до цих установ коливається від 85,1 % до 92,9%. Найвищий рівень довіри серед населення району мають волонтерські організації – 63,3 % опитаних висловлюють їм свою довіру. Волонтерські організації та церква є єдиними громадськими інститутами, що мають додатне сальдо довіри. 27,8 %, опитаних висловили свою довіру Збройним силам України. Проте рівень недовіри до ЗСУ все ж таки є вищим за довіру – 35,5 %, ще 36,7 % не змогли визначитися. Сальдо довіри до ЗСУ від'ємне і становить – 7,7 %.
- Говорячи про те, чия якість роботи відіграє найбільшу роль у гарантуванні безпеки місцевого населення, респонденти поставили



найвищу оцінку Державній службі з надзвичайних ситуацій – 60,4% опитаних оцінили її на «добре». Натомість оцінка роботи поліції переважно «незадовільна» – 70,5 %. Робота армії відзначена менше, але теж досить позитивно – 26,4 % вважають, що армія працює «добре», та 35,7 % – «задовільно».

- Окрім з'ясування рівня довіри до армії та поліції, у ході дослідження ми також дізнались, які почуття викликають у респондентів люди у формі цих двох державних структур. Так, до людей у формі ЗСУ жителі Станично-Луганського району в першу чергу відчують настороженість – 53,0 %. На другому місці за частотою згадування стоїть занепокоєння (49,2 %). Лише 16,0 % відчують подяку до військових, а 13,8 % – повагу. Водночас 17,7 % респондентів підкреслили, що нічого особливого при зустрічі з військовими вони не відчують. Зустрічаючи людину в формі поліції України, жителі району переважно відчують настороженість, недовіру та занепокоєння (44,4 %, 43,33 % та 35,5 %)
- Серед усіх проблем, наявних у місці проживання респондентів, найбільш гостро стоїть проблема недостатньої кількості робочих місць – 71,3 % відповідей. Далі йдуть проблеми з опаленням (69,1 %), доступ до медикаментів (62,4 %), транспортне забезпечення (57,5 %). 42,5 % респондентів стикалися з перешкодами в отриманні медичних послуг, а 41,4 % – юридичних. 40,9% турбує мала поширеність українських ЗМІ в місці їх проживання. Рідше за все жителі району відзначали проблеми отримання освітніх послуг, зростання злочинності, доступу до продуктів харчування та води.
- Майже всі елементи інфраструктури, які покликані надати підтримку населенню у випадку виникнення форс-мажорної ситуації, доступні в населених пунктах, де проводилося опитування. Існує лише проблема незнання місцевими жителями, де знаходяться певні об'єкти. Наприклад, 66,1 % не знають, де в їхньому населеному пункті знаходиться юрист або юридична контора. Близько половини опитаних (48,3%) не знають, де розташований суд. 37,2% не мають уявлення, де в їхньому населеному пункті знаходиться поліція. Не обізнані щодо розташування пункту гуманітарної допомоги 13,9% респондентів.
- Активність жителів району щодо підтримання безпеки в їхніх населених пунктах досить висока. Так, 55,8 % респондентів вважають, що місцеві жителі «час від часу щось роблять» для цього. На те, що ведеться постійна робота представниками громади із підтримання безпеки, вказав кожний десятий опитаний (9,9 %). Чверть опитаних вважає, що представники громади вкрай рідко щось роблять, а 8,9 % – «ніколи нічого не роблять».
- Найбільше у підтриманні безпеки жителі району покладаються на армію (30,4 %), у другу чергу – на самих себе (27,5 %), потім на Службу з надзвичайних ситуацій (17,0 %) і поліцію (10,0 %). Менш

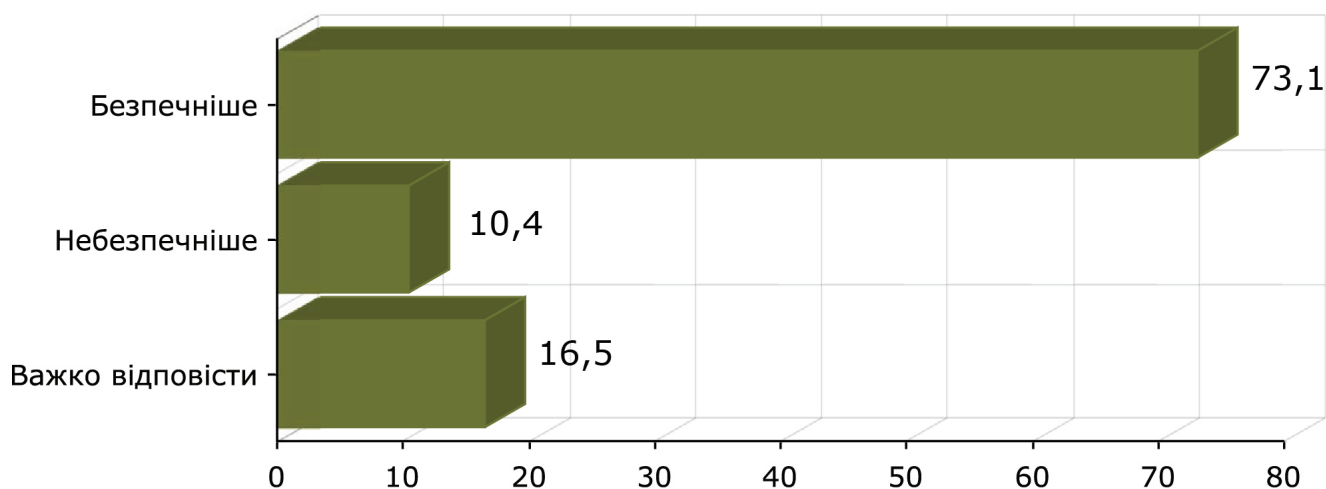
за все респонденти сподіваються у цьому питанні на місцеву владу та СБУ – по 3,6 %.

- Згідно з даними опитування, розв'язанням конфліктних ситуацій, які виникають за місцем проживання респондентів, у більшості випадків займаються самі жителі – 84,4 %. Другим за значимістю актором у вирішенні конфліктних ситуацій є місцева влада – 26,5 %. І тільки на третьому місці за частотою згадування йде поліція – 17,0 %.
- Окрім рівня довіри у ході дослідження ми намагалися дізнатись, чи готові респонденти допомагати різним установам (поліції, Збройним силам, місцевій владі, волонтерам тощо) у підтриманні безпеки в своєму населеному пункті. До трійки установ, яким жителі Станично-Луганського району висловили найвищу готовність допомагати, входять волонтери, місцева влада та ЗСУ. Водночас, жодна з установ, окрім волонтерських організацій і ЗСУ, не отримує підтримки населення «в будь який ситуації».
- Переважна більшість жителів Станично-Луганського району відчують себе членами своєї громади (88,0 %). 6 % опитаних зазначили, що не відчують такого зв'язку з містом та його жителями, та ще 6 % не змогли визначитись з відповіддю.
- Опитані визначили наступне коло проблем, пов'язаних із перебуванням у їхньому населеному пункті військових. На першому місці стоїть погана робота командирів зі своїми підлеглими – 27,7 %, на другому – випадки зловживання алкоголем військовими (19,0 %), на третьому місці – слабкий зв'язок із населенням (15,2 %). 51,6 % не змогли відповісти на це запитання. Нарікань на поведінку військових при взаємодії з населенням відносно небагато – 8 % відповідей.
- Серед фактів, так чи інакше пов'язаних із перебуванням військових на території району, жителів найбільше турбує загроза посилення бойових дій (95,0 %). Другий найбільший страх – це носіння військовослужбовцями вогнепальної зброї у громадських місцях (55,0 %) та третій – п'яні військові (46,7 %).

# 1. БЕЗПЕКА ТА ЇЇ СКЛАДОВІ

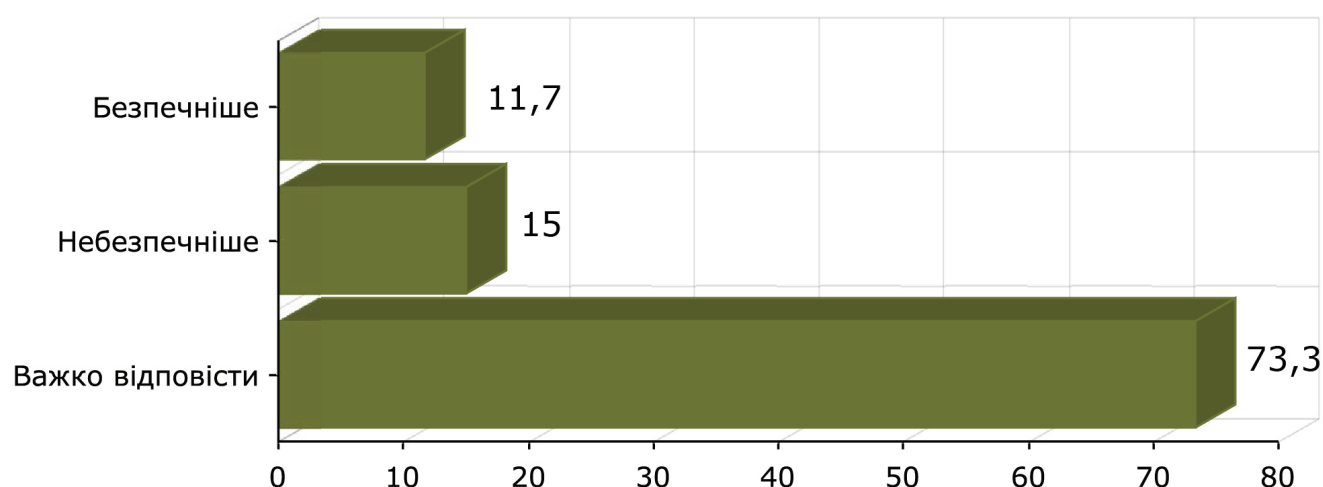
Найважливішим показником тенденцій безпеки у населених пунктах, що постраждали від збройного конфлікту, є вивчення суб'єктивної думки місцевих жителів з цього приводу. Ми запитали, чи змінилось відчуття безпеки у жителів Станично-Луганського району останнім часом та як, на їхню думку, ситуація з безпекою зміниться наступного року.

За останні 12 місяців місцеве населення стало почуватися переважно безпечніше – 73,1 %. При цьому 13,2 % обрали альтернативу «стало безпечніше», а 59,9 % – «стало трохи безпечніше». Скоріш за все це пов'язане, по-перше, з припиненням активних бойових дій та переходом конфлікту в стадію «тління», а по-друге, із звиканням мешканців жити в безпосередній близькості до проведення АТО. Водночас, кожний десятий відчувається однозначно небезпечніше, ніж рік тому, а 16,5 % не змогли дати впевнену відповідь щодо того, чи стало за останні 12 місяців безпечніше (рис. 1.1).



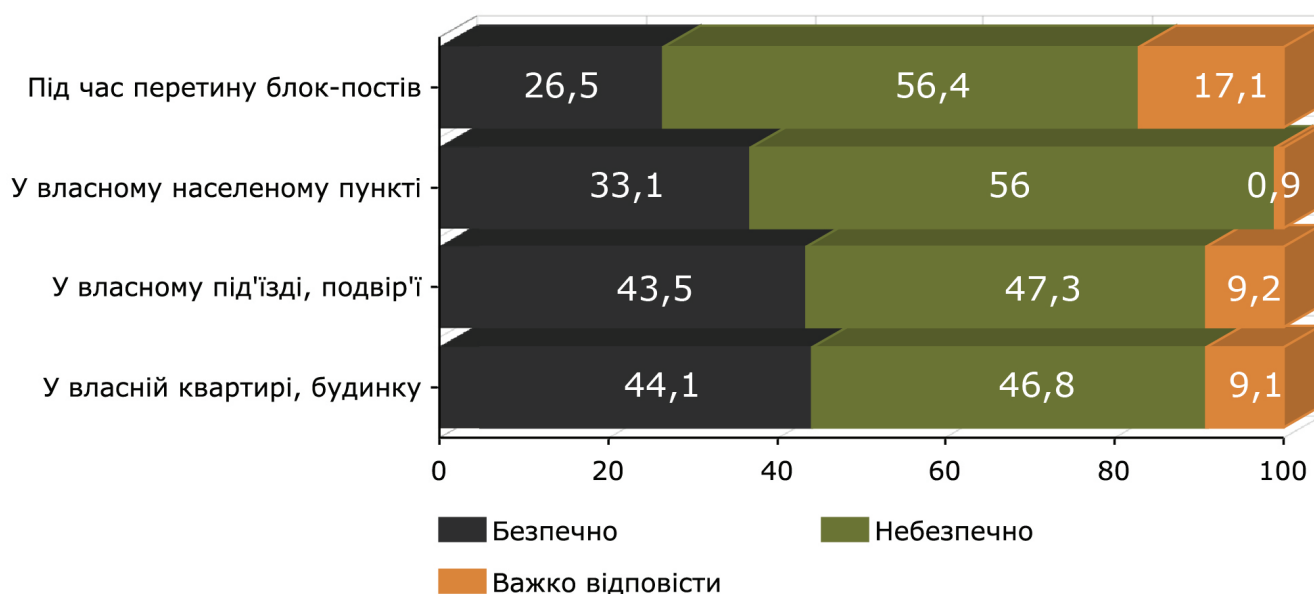
**Рис 1.1. Розподіл відповідей населення Станично-Луганського району на питання «Наскільки ситуація безпекою змінилася для Вас особисто за останні 12 місяців?» (у % до тих, хто відповів)**

Також у ході дослідження ми просили респондентів спрогнозувати, як зміниться ситуація з безпекою протягом наступних 12 місяців. Отримані результати вказують на те, що більшість респондентів перебувають у стані невизначеності, тобто взагалі не мають уявлення, що станеться в найближчому майбутньому – 73,3 % опитаних обрали альтернативу «важко відповісти». 11,7 % респондентів мають надію на поліпшення ситуації з безпекою, а 15 % дотримуються протилежної думки (рис 1.2).



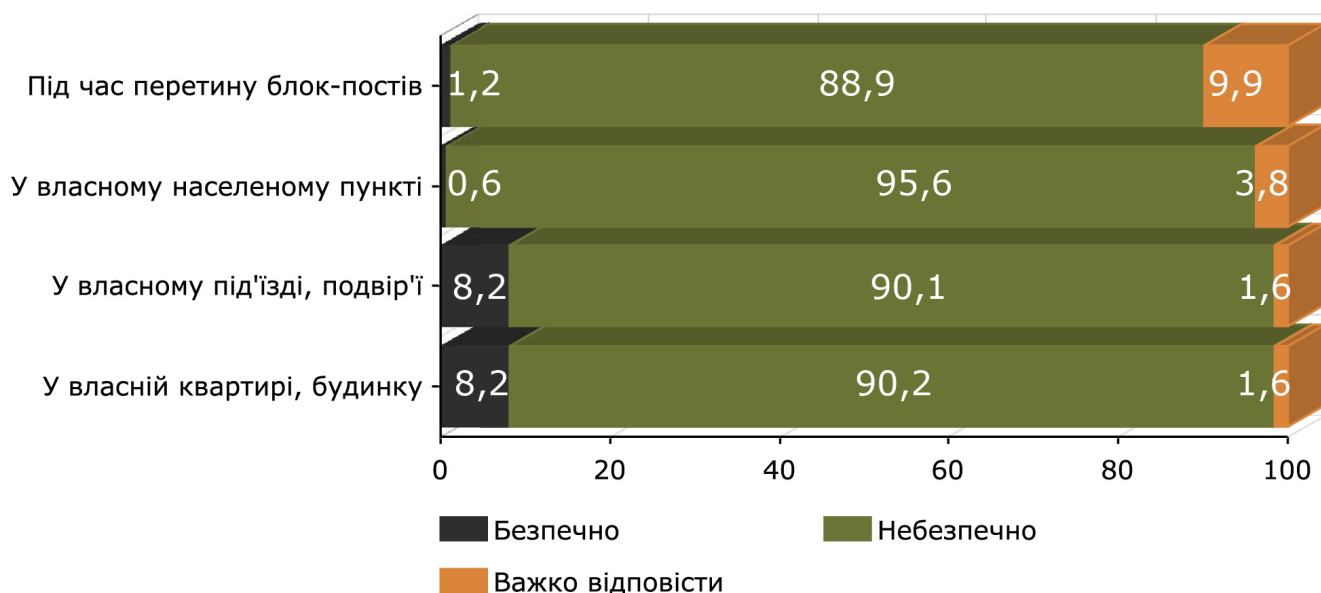
**Рис.1.2. Розподіл відповідей населення Станично-Луганського району на питання «Як Ви вважаєте, наскільки ситуація з безпекою зміниться для Вас особисто впродовж наступних 12 місяців?» (у % до тих, хто відповів)**

Результати дослідження свідчать, що у світлий час доби більше половини жителів Станично-Луганського району у різних локаціях відчувають переважно небезпеку. Найбільшу небезпеку жителі району відчувають під час перетину блок-постів – 56,4 %. Більше половини опитаних не відчувають себе безпечно і у власному населеному пункті – 56,0 %. Відчуття безпеки у власному під'їзді, подвір'ї відчувають лише 43,5 % опитаних, а 47,3 % зазначають, що почуваються в небезпеці. Власні квартири також не дають відчуття повної безпеки – кількість респондентів, які вважають свої помешкання безпечними майже така сама як і тих, хто так не вважає (рис 1.3).



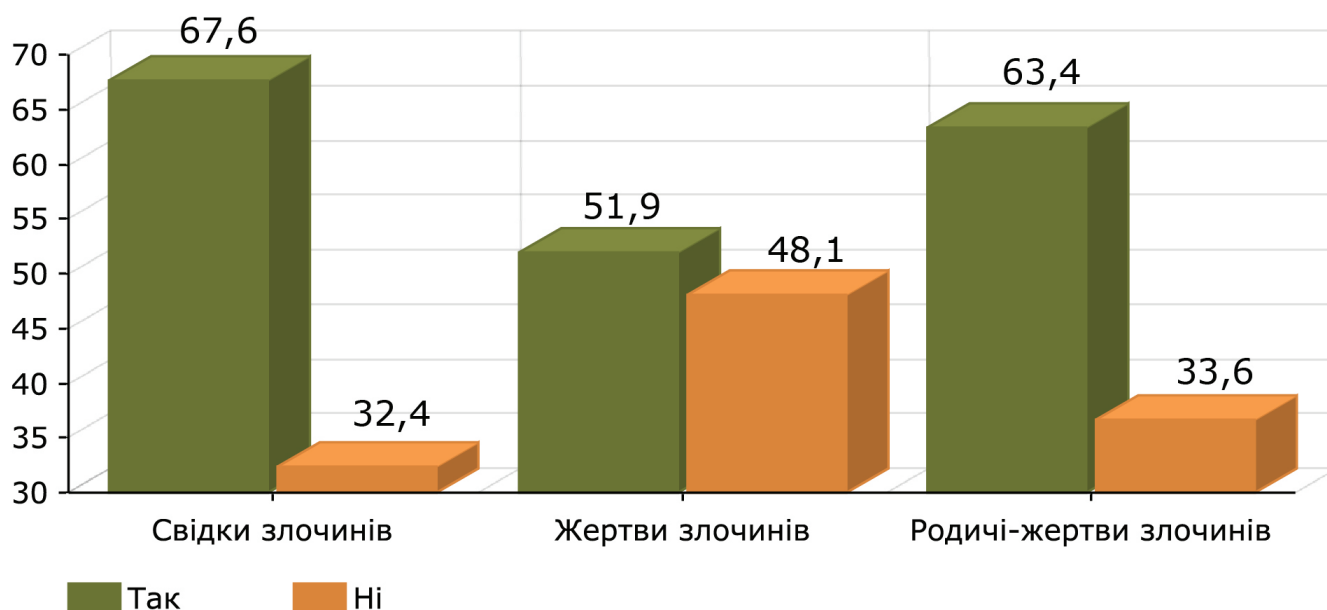
**Рис. 1.3. Відчуття безпеки жителями Станично-Луганського району у світлий час доби (у % до тих, хто відповів)**

У темний час доби відчуття небезпеки зростає у різних локаціях вдвічі. (рис. 1.4)



**Рис. 1.4. Відчуття безпеки жителями Станично-Луганського району у темний час доби (у % до тих, хто відповів)**

Важливим показником безпеки проживання у населеному пункті є те, як багато його жителів ставали жертвами або свідками злочину, або ж мають таких жертв серед родичів. Отримані дані пояснюють чому так незахищено почувуються мешканці Станично-Луганського району. 67,6 % опитаних ставали безпосередніми свідками злочинів за останні 12 місяців. Більше половини опитаних ставали жертвами злочину – 51,9 %, а 63,4 % відповіли, що хтось із їхніх родичів ставав жертвою злочину за останній рік (рис. 1.5).



**Рис. 1.5. Розподіл відповідей жителів Станично-Луганського району, щодо того, чи ставали вони за останні 12 місяців свідками, жертвами злочинів та чи ставали жертвами злочинів їхні родичі (у % до тих, хто відповів)**

Важливим показником для планування та оцінки роботи правоохоронних органів у населених пунктах є те, наскільки місцеві жителі побоюються тих чи інших загроз. Опитування показало, що населення Станично-Луганського району живе у воєнному становищі і має відповідні побоювання. Передусім населення має страх щодо можливого обстрілу свого населеного пункту та активізації поблизу нього бойових дій – 98,3 %. Крім цього, жителі району побоюються стати жертвою будь якого злочину взагалі – 97,7 %; 92,2 % живуть в страху, що десь поблизу є міни та снаряди, що не розірвалися. Постійні перебої з постачанням електроенергії змушують 92,8% опитаних постійно боятися, що ця ситуація знову стане їхнім буттям. Проблеми з водопостачанням непокоять 71,8 % респондентів. Терористичних актів побоюються 65,5 % опитаних та 62,4 % – проблем при перетині блок-постів. Найменше всього мешканці району побоюються здирництва, незаконного обігу зброї, несправедливих звинувачень з боку силових структур та пограбувань (табл. 1.1).

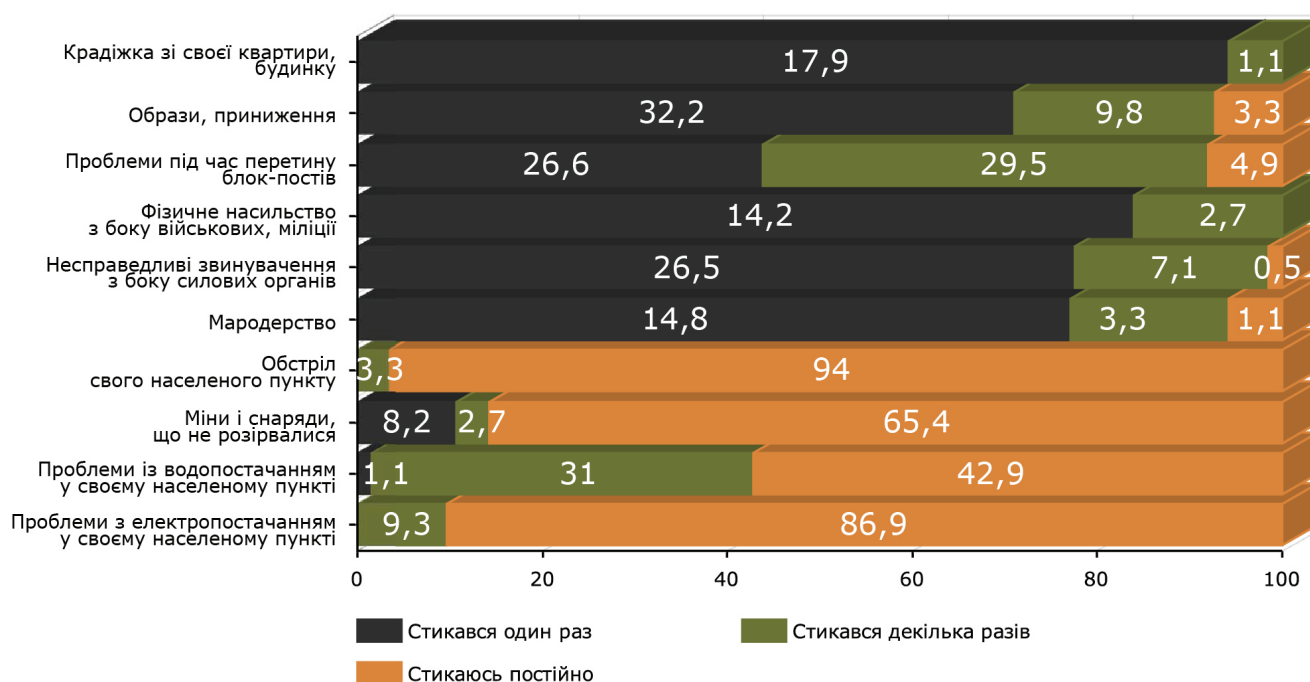
**Таблиця 1.1**

**ПОБОЮВАННЯ ЖИТЕЛІВ СТАНИЧНО-ЛУГАНСЬКОГО РАЙОНУ ЩОДО РІЗНИХ ЗАГРОЗ**  
(у % до тих, хто відповів)

	<b>Побою- ються</b>	<b>Не побо- юються</b>	<b>Важко відповісти</b>
<b>Обстріл населеного пункту</b>	98,3	0,0	1,7
<b>Активізація бойових дій поблизу свого населеного пункту</b>	98,3	0,0	1,7
<b>Загроза стати жертвою будь- яких злочинів взагалі</b>	97,7	0,6	1,7
<b>Міни і снаряди, що не розірвалися</b>	92,2	1,7	6,1
<b>Проблеми з електропостачанням у своєму населеному пункті</b>	92,8	1,1	6,1
<b>Проблеми із водопостачанням у своєму населеному пункті</b>	71,8	18,8	9,4
<b>Терористичні акти</b>	65,6	10,0	24,4
<b>Проблеми під час перетину блок-постів</b>	62,4	28,2	9,4
<b>Загроза стати жертвою образ, принижень</b>	55,2	28,7	16,1
<b>Крадіжка з квартири, будинку</b>	52,5	31,5	16,0
<b>Мародерство</b>	45,8	34,4	19,9
<b>Фізичне насильство зі сто- рони військових, поліції</b>	40,9	35,9	23,2
<b>Пограбування на вулиці</b>	38,0	37,5	24,5
<b>Несправедливі звинувачення з боку силових органів</b>	37,0	35,4	27,6
<b>Здирництво</b>	23,2	47,5	29,3
<b>Незаконний обіг зброї</b>	21,0	34,8	44,2

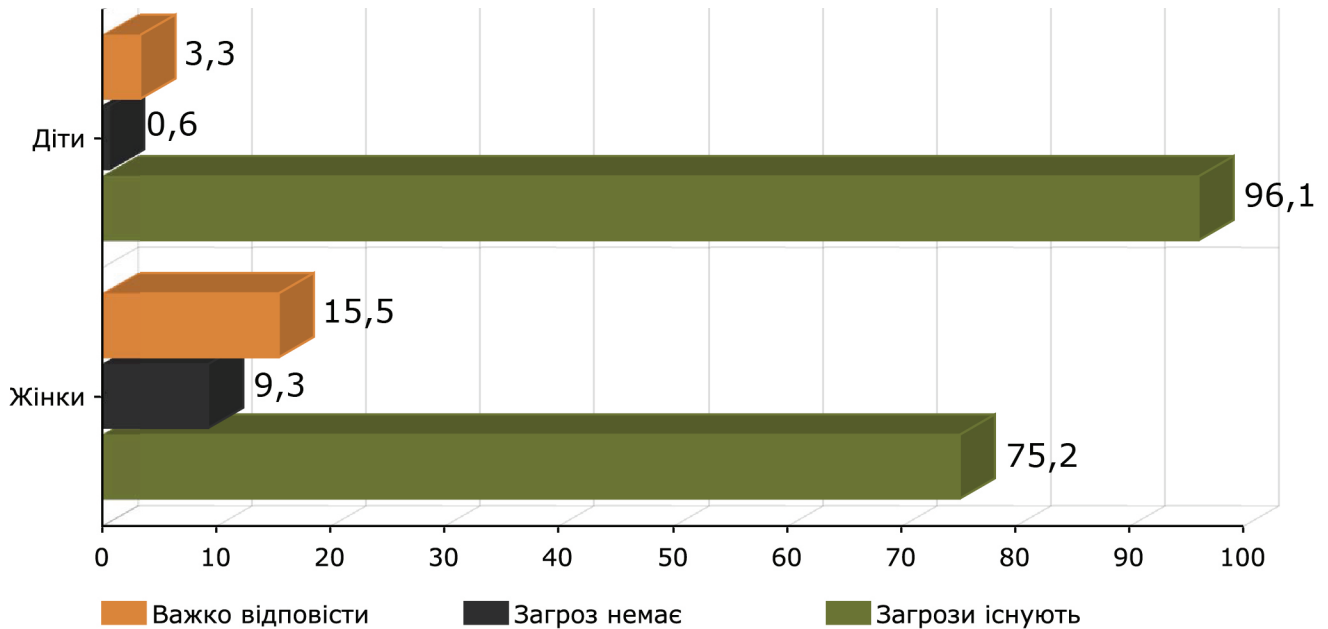


Побоювання населення дуже важливо порівняти із тими загрозами, з якими вже стикалися опитані упродовж останніх 12 місяців. Отримані дані свідчать про те, що високий відсоток побоювань населення суто воєнних загроз пояснюється тим, що за останні 12 місяців жителі району постійно стикались з цими явищами. 94,0 % постійно стикались з обстрілами свого населеного пункту; 86,9 % мали проблеми з електропостачанням; 65,4 % стикались з мінами та снарядами, що не розірвались; 42,9 % постійно стикались з проблемами з водопостачанням. Під час перетину блок-постів жителі району теж мають проблеми – 26,8 % стикались з проблемою перетину блок-поста один раз, 29,5 % – декілька разів та 4,9 % – постійно стикались з цими проблемами протягом 12 місяців. Слід зауважити, що мешканці району часто-густо стикались з такими явищами, як образи та приниження – майже третина (32,2%) один раз та кожен десятий декілька разів; з несправедливими звинуваченнями з боку силових органів – 26,2% «один раз»; з фізичним насильством з боку військових, міліції – 14,2% «один раз» (рис. 1.6)



**Рис. 1.6. Загрози, із якими безпосередньо стикалися жителі Станично-Луганського району упродовж останніх 12 місяців (у % до тих, хто відповів)**

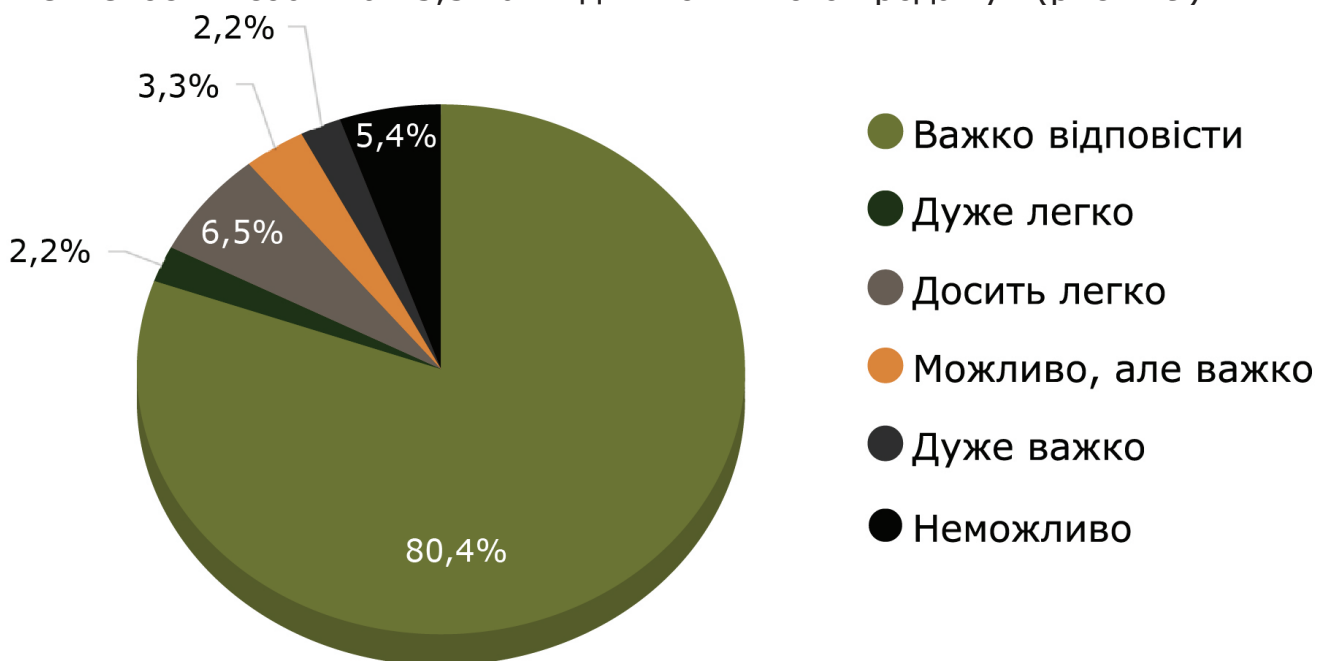
В ході дослідження ми також вивчали специфічні загрози, що існують для вразливих верств населення – жінок та дітей. Три чверті опитаних (75,2 %) вважають, що загроза для жінок існує, та майже всі опитані говорять про наявність загроз для дітей в Станично-Луганському районі – 96,1 %. (рис. 1.7)



**Рис. 1.7. Відповіді респондентів на питання щодо того, чи існують у районі особливі загрози безпеці жінок та дітей (у % до тих, хто відповів)**

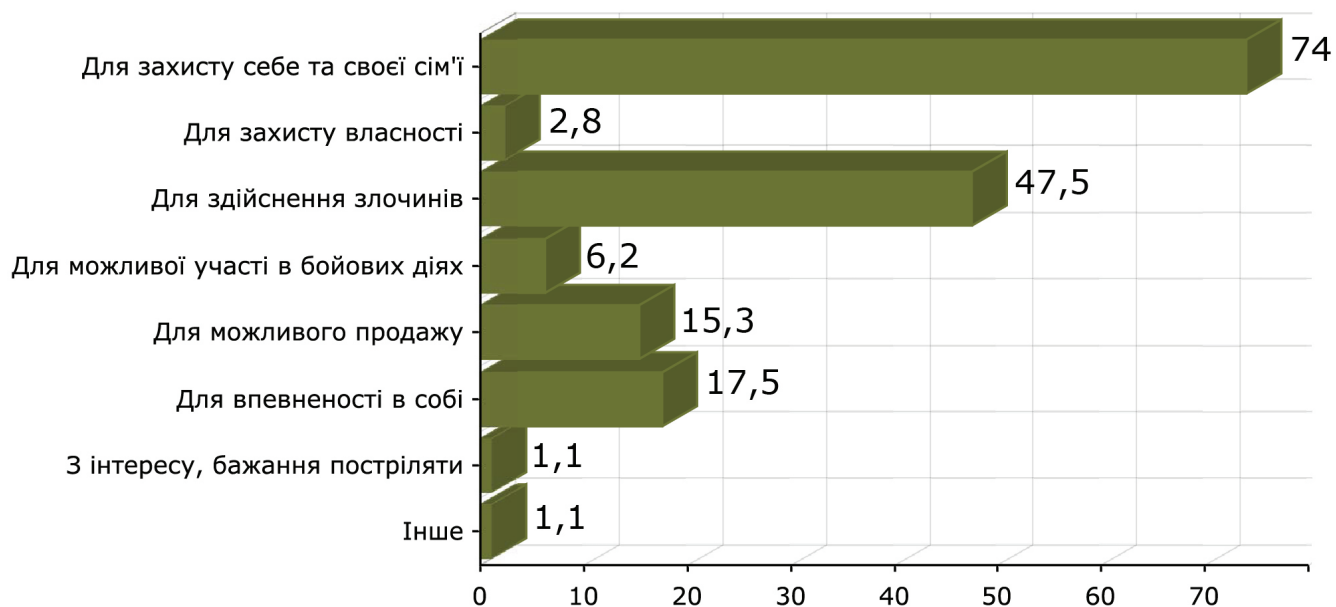
Мешканці району переважно не можуть відповісти на питання, чи можна купити зброю в їхньому населеному пункті – 80,4 %. Проте кожен десятий, відповів, що з різним рівнем важкості, але така можливість все ж існує. Повністю відкидає таку можливість лише 5,4 % опитаних (рис 1.8)

Серед причин, що спонукають людей придбавати зброю, респонденти насамперед називають бажання захистити себе та власну родину – 74,0 %. Те що зброя потрібна для здійснення злочину є другою причиною за частотою згадування – 47,5 %. 17,5 % серед причин купівлі зброї називають «з метою впевненості в собі» та 15,3 % – «для можливого продажу» (рис. 1.9)



**Рис.1.8. Розподіл відповідей на питання: «Чи легко купити чи дістати зброю у Вашому населеному пункті?» (у % до тих, хто відповів)**





**Рис. 1.9. Причини того, чому люди хочуть мати власну зброю (у % до відповідей)**

Одним із показників безпеки є визнання громадянами належного функціонування інститутів, які покликані її забезпечувати. Аналіз отриманих даних свідчить про зневіру мешканців району у правоохоронних органах. Про це говорить той факт, що ставши жертвою злочину, респонденти в першу чергу звернуться до родичів та знайомих (38,8 %), а третина (32,7 %) взагалі ні до кого не буде звертатись. А вже на третій сходинці стоїть поліція, до якої звернуться 27,9 % потенційних жертв злочинів. Кожен четвертий респондент (24,8 %) звернеться в цьому випадку до військових (рис 1.10)

Більше половини опитаних (51,2%) промовчать і у випадку, якщо стануть свідками злочину. Тільки кожен четвертий (24,7 %) звернеться в поліцію, а кожен дев'ятий (11,1 %) – до військових, кожен десятий (9,9 %) – родичів і знайомих (рис 1.11).



**Рис. 1.10. Розподіл відповідей на питання «До кого Ви звернетесь, якщо Ви чи члени Вашої сім'ї станете жертвою злочину?», (у % до відповідей)**



**Рис. 1.11. Розподіл відповідей на питання «До кого Ви звернетесь, якщо Ви чи члени Вашої сім'ї станете свідком злочину?» (у % до відповідей)**

## 2. ДОВІРА ДО ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВ ТА ОЦІНКА ЇХНЬОЇ РОБОТИ

В ході опитування ми виявляли рівень довіри мешканців Станично-Луганського району до різноманітних державних та громадських інститутів, а також до Збройних сил України та волонтерських організацій.

Мешканці цього прифронтового району, вщент зневірилися до всіх інститутах влади. Жоден респондент не висловив довіру ані Президенту, ані Кабінету Міністрів та Верховній Раді, ані місцевій владі. Така сама картина щодо довіри правоохоронним органам. Рівень недовіри цим установам коливається від 85,1 % до 92,9 % (табл 2.1). Дещо більше населення району довіряє збройним силам України – 27,8 %, але 35,5 % не довіряють ЗСУ та 36,7 % не змогли визначитися. Сальдо довіри до збройних сил від'ємне і становить -7,7. Найвищий рівень довіри серед жителів району мають волонтерські організації – 63,3 %. До того ж волонтерські організації є єдиним громадським інститутом, що має додатне сальдо довіри серед населення (+47,2 %). Ще одним інститутом, якому довіряють місцеві жителі, є церква (38,3 %).

Таблиця 2.1

РІВЕНЬ ДОВІРИ НАСЕЛЕННЯ СТАНИЧНО-ЛУГАНСЬКОГО РАЙОНУ  
ДО ДЕРЖАВНИХ ТА ГРОМАДСЬКИХ ІНСТИТУТІВ (у % до тих, хто відповів)

	Повні- стю довіряю	Скоріше довіряю	Важко відпові- сти	Скорі- ше не довіряю	Зовсім не довіряю
Президент	-	-	8,2	15,2	76,6
	-			91,8	
Верховна Рада України	-	-	7,1	7,6	85,3
	-			92,9	
Кабінет Міністрів України	-	-	6,6	7,1	86,3
	-			93,4	
Суди	-	-	14,4	5,4	80,1
	-			85,5	
Прокуратура	-	-	14,9	5,5	79,6
	-			85,1	
Поліція	-	-	7,8	9,4	82,8
	-			92,2	
Збройні сили	0,6	27,2	36,7	4,4	31,1
	27,8			35,5	
Церква	7,2	31,1	26,7	5,6	29,4
	38,3			35,0	
СБУ	-	5,1	36,6	3,4	54,9
	5,1			58,3	
Волонтерські організації	3,9	59,4	20,6	-	16,1
	63,3			16,1	
Місцева влада	-	-	8,9	13,9	77,2
	-			91,1	

Таблиця 2.2

СПІВВІДНОШЕННЯ ВІДСОТКІВ РЕСПОНДЕНТІВ, ЯКІ ДОВІРЯЮТЬ ТА ЯКІ НЕ ДОВІРЯЮТЬ  
РІЗНИМ СУСПІЛЬНИМ ІНСТИТУТАМ

САЛЬДО ДОВІРИ	
Президент	-91,8
Верховна Рада України	-92,9
Кабінет Міністрів України	-93,4
Суди	-85,5
Прокуратура	-85,1
Поліція	-92,2
Збройні сили України	-7,7
Церква	3,3
СБУ	-53,2
Волонтерські організації	47,2
Місцева влада	-91,1

Говорячи про те, чия якість роботи відіграє найбільшу роль у гарантуванні безпеки місцевого населення, респонденти поставили найвищу оцінку Державній службі з надзвичайних ситуацій – 60,4% опитаних оцінили її на «добре» (табл. 2.3). Натомість оцінка роботи поліції переважно «незадовільна» – 70,5%. Робота армії відзначена менше, але теж досить позитивно – 26,4% вважають, що армія працює «добре», та 35,7% – «задовільно». Мешканці району також позитивно оцінили роботу пункту видачі гуманітарної допомоги та соціальних служб.

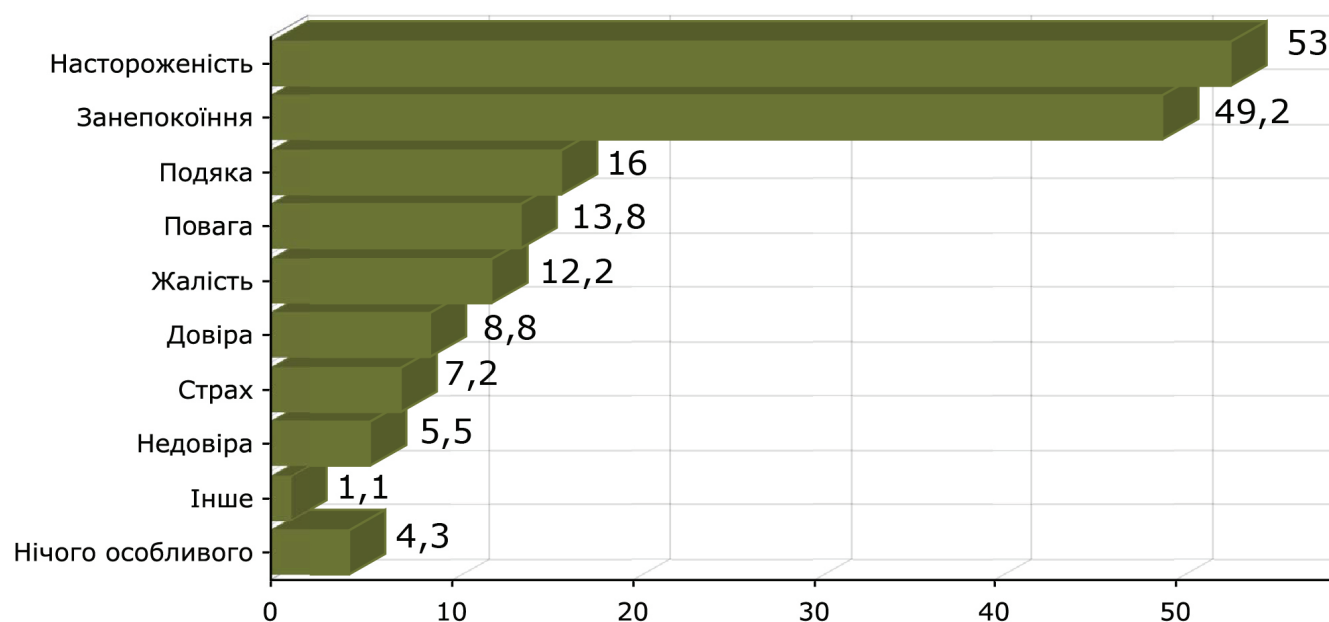
Таблиця 2.3

ОЦІНКА НАСЕЛЕННЯМ ЯКОСТІ РОБОТИ РІЗНИХ ОРГАНІВ / СПЕЦІАЛІСТІВ У ГАРАНТУВАННІ БЕЗПЕКИ (у % до тих, хто відповів)

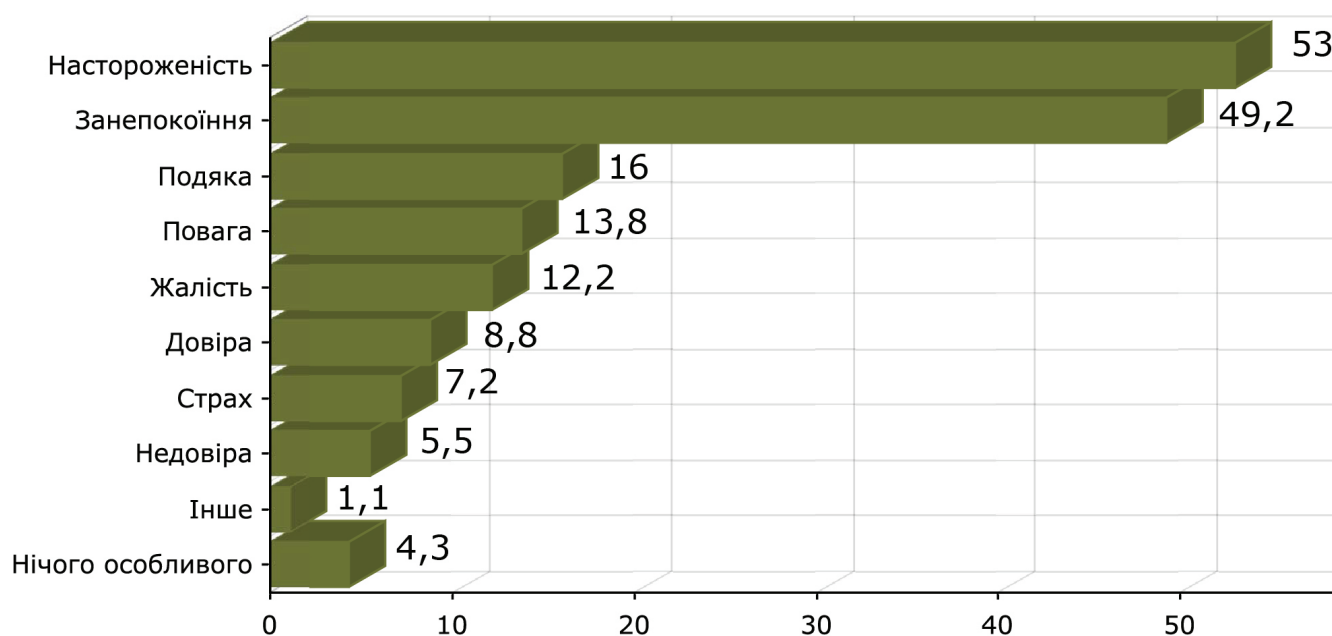
	Відмінно	Добре	Задовільно	Незадовільно	Важко відповісти
Поліція	-	-	4,9	70,5	24,6
Соціальні служби	-	27,6	36,5	18,2	17,7
Лікарні	0,5	7,1	46,4	29,0	16,9
Юристи	0,5	-	1,6	55,5	42,3
Суд	-	-	0,6	58,6	40,9
Пункт надання гуманітарної допомоги	1,7	29,3	37,0	13,3	18,8
Армія	1,6	26,4	35,7	16,5	19,8
Міжнародні організації (ООН, ОБСЄ)		6,7	10,6	20,6	62,2
Пожежники (Державна служба з надзвичайних ситуацій)	0,5	60,4	24,7	11,0	3,3
Служба цивільної оборони	-	-	-	24,9	75,1

Окрім з'ясування рівня довіри до армії та поліції, у ході дослідження ми також дізнались, які почуття викликають у респондентів люди у формі цих двох державних структур. Так, до людей у формі ЗСУ жителі Станично-Луганського району в першу чергу відчують настороженість – 53,0 %. На другому місці за частотою згадування стоїть занепокоєння (49,2 %). Лише 16,0 % відчують подяку до військових, а 13,8 % – повагу. Водночас 17,7 % респондентів підкреслили, що нічого особливого при зустрічі з військовими вони не відчують (рис. 2.1).

Зустрічаючи людину в формі поліції України, жителі району переважно відчують настороженість, недовіру та занепокоєння (44,4 %, 43,33 % та 35,5 %) (рис. 2.2).



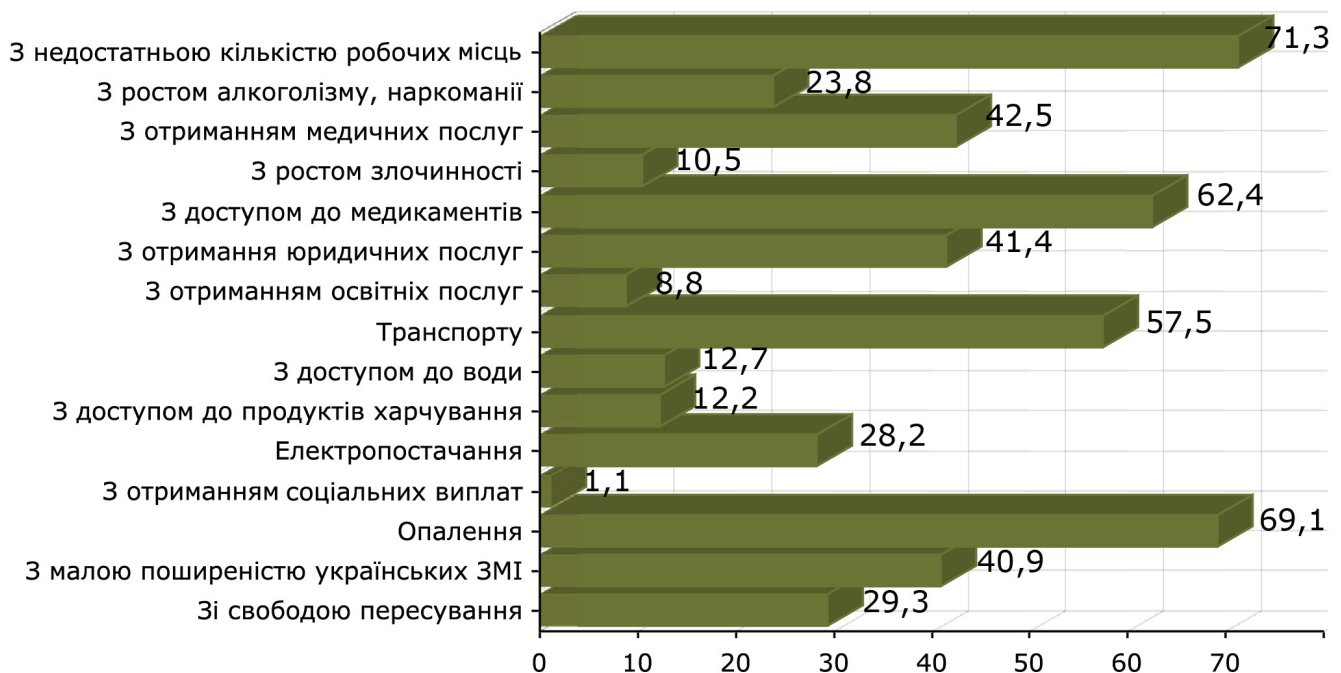
**Рис. 2.1.** Коли Ви бачите людину у формі Збройних сил України, які почуття Ви зазвичай відчуваєте до неї? (у % до відповідей)



**Рис 2.2.** Коли Ви бачите людину у формі поліції України, які почуття Ви зазвичай відчуваєте до неї? (у % до відповідей)

### 3. ПОВСЯКДЕННІ ПРОБЛЕМИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ВІДЧУТТЯ БЕЗПЕКИ

Серед усіх проблем, наявних у місці проживання респондентів, найбільш гостро стоїть проблема недостатньої кількості робочих місць – 71,3 % відповідей (рис. 3.1). Далі йдуть проблеми з опаленням (69,1 %), доступ до медикаментів (62,4 %), транспортне сполучення (57,5 %). 42,5 % респондентів стикалися з перешкодами в отриманні медичних послуг, а 41,4 % – юридичних. 40,9% турбує мала поширеність українських ЗМІ в місці їх проживання. Рідше за все жителі району відзначали проблеми отримання освітніх послуг, зростання злочинності, доступу до продуктів харчування та води.

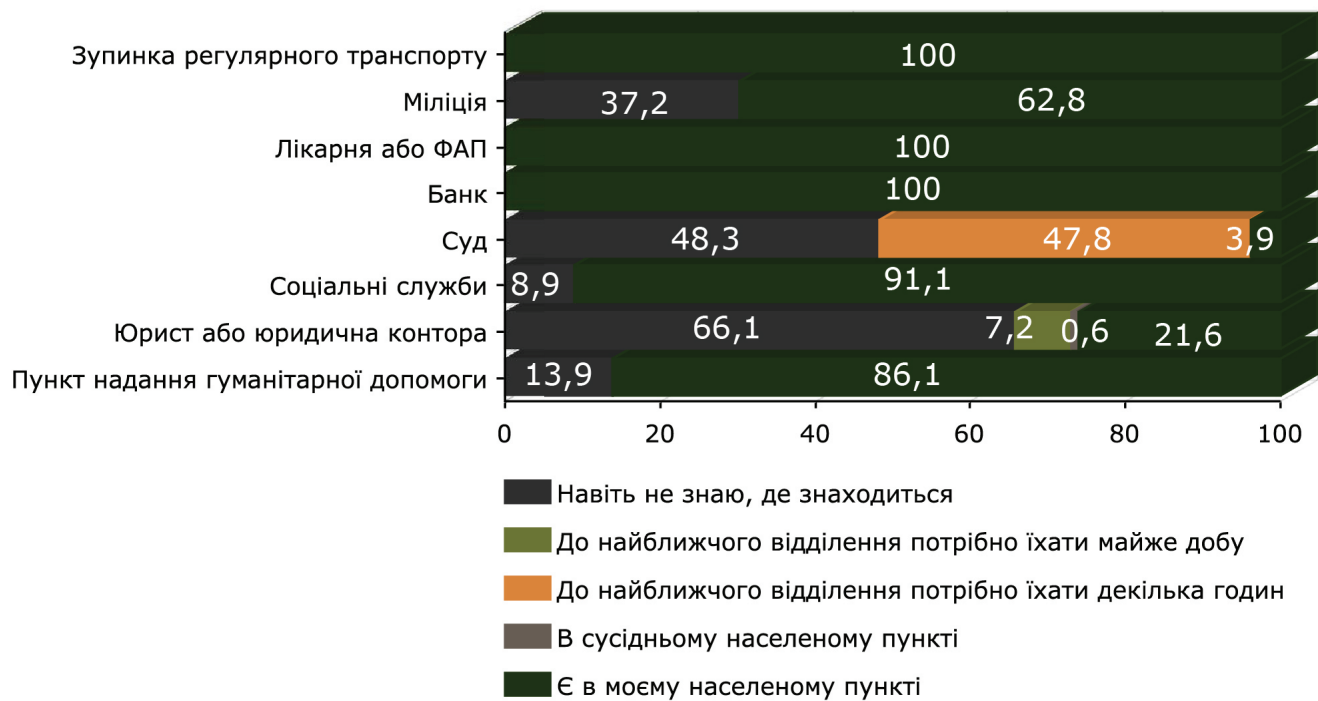


**Рис. 3.1. Думка жителів Станично-Луганського району щодо наявності тих чи інших проблем у місці проживання (у % до відповідей)**

У ході дослідження ми спробували дізнатись у респондентів, наскільки територіально близько до них знаходяться елементи інфраструктури, які покликані забезпечити захист або надати підтримку населенню у випадку виникнення форс-мажорній ситуації. Найбільше респондентів (66,1 %) не знають, де в їхньому населеному пункті знаходиться юрист, або юридична контора. Скоріш за все, це пов'язане з тим, що більшості



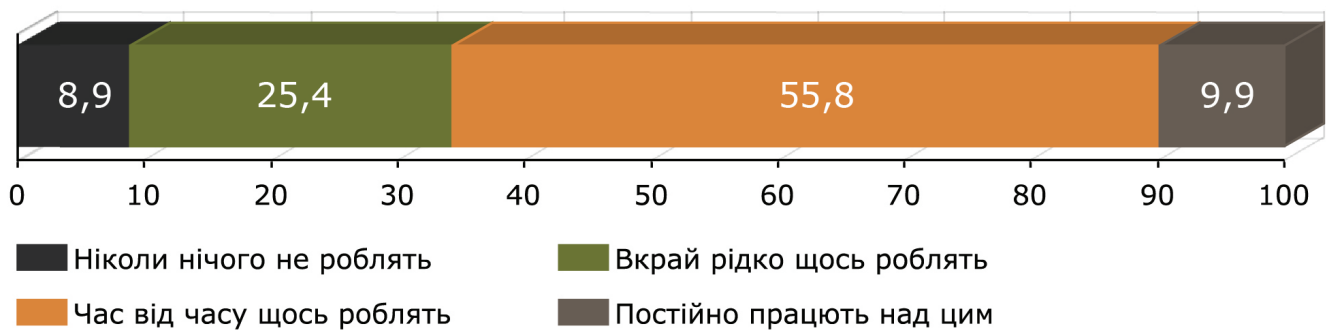
респондентам не доводилось вирішувати юридичні проблеми з допомогою цих служб. При цьому 7,2 % респондентів зауважили, що до найближчого юриста чи юридичної контори потрібно їхати майже добу. Також, близько половини опитаних (48,3 %) не знають, де знаходиться суд. 37,2 % не мають уявлення, де в їхньому населеному пункті знаходиться поліція. Не обізнані щодо розташування пункту гуманітарної допомоги 13,9% респондентів (рис 3.2).



**Рис. 3.2. Обізнаність населення щодо місцезнаходження різних інституцій, елементів інфраструктури (у % до тих, хто відповів)**

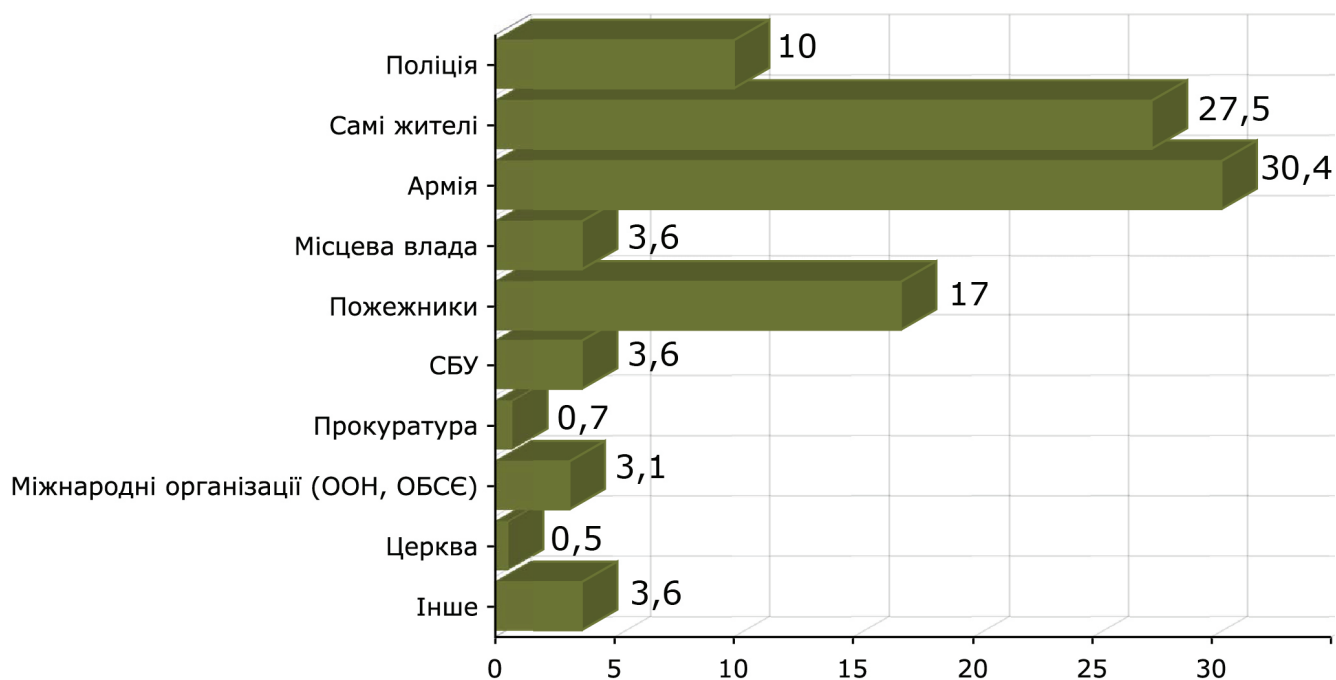
## 4. ГОТОВНІСТЬ БРАТИ УЧАСТЬ У ПІДТРИМУВАННІ БЕЗПЕКИ

Активність мешканців району щодо підтримання безпеки в їхніх населених пунктах досить висока. Так, 55,8 % респондентів вважають, що місцеві жителі «час від часу щось роблять» для цього. На те, що робота із підтримання безпеки ведеться представниками громади постійно, вказав кожний десятий опитаний (9,9 %). Чверть опитаних вважає, що представники громади вкрай рідко щось роблять, а 8,9 % – «ніколи нічого не роблять».



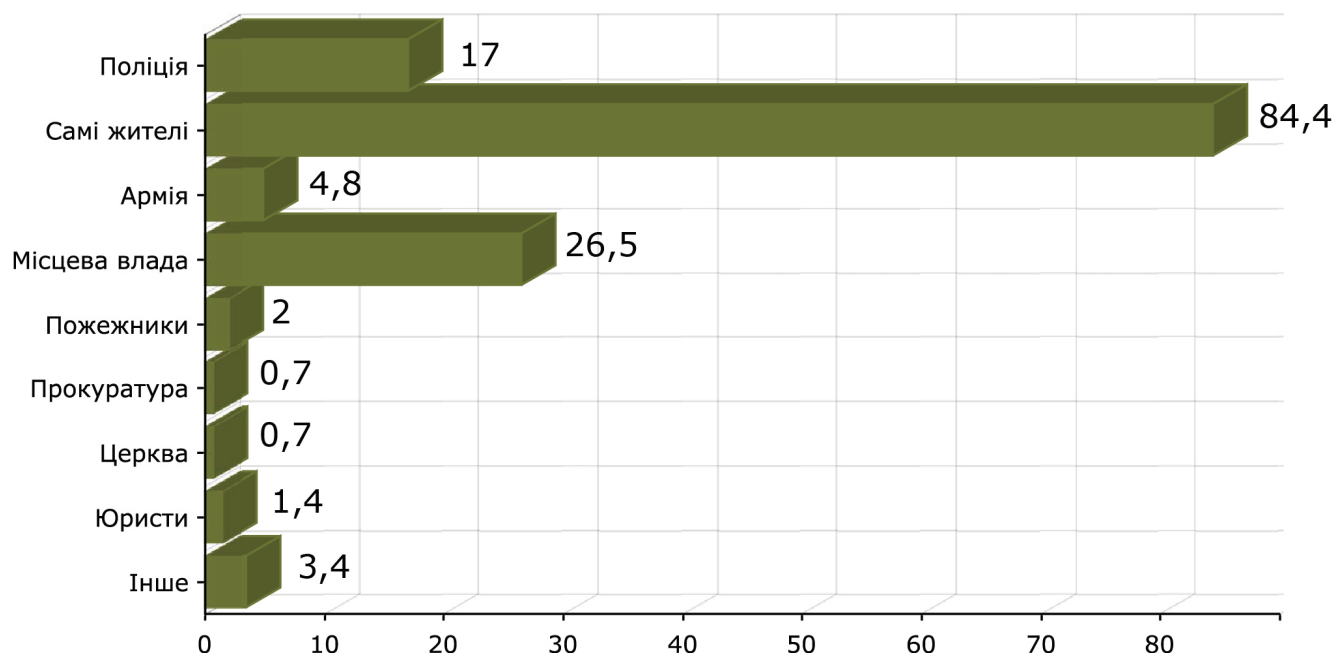
**Рис. 4.1. Розподіл відповідей на питання «Наскільки часто жителі Вашого населеного пункту роблять щось самі, щоб підтримувати безпеку?» (у % до тих, хто відповів)**

Відповідаючи на питання «Хто у місці проживання відповідає за безпеку і захист жителів?» респонденти в першу чергу вказали на армію – 30,4 %. Не меншу відповідальність респонденти покладають на самих себе – 27,5 %. Далі йдуть Служба з надзвичайних ситуацій та поліція. Менш за все респонденти сподіваються у цьому питанні на місцеву владу та СБУ – по 3,6 % (рис 4.2)



**Рис. 4.2. Розподіл відповідей на питання «Хто в місці Вашого проживання відповідає за безпеку і захист жителів?» (у % до відповідей)**

Згідно з даними опитування, розв'язанням конфліктних ситуацій, які виникають за місцем проживання респондентів, у більшості випадків займаються самі жителі – 84,4 % (рис. 4.3). Другим за значимістю актором у вирішенні конфліктних ситуацій є місцева влада – 26,5 %. І тільки на третьому місці за частотою згадування йде поліція – 17,0 %.

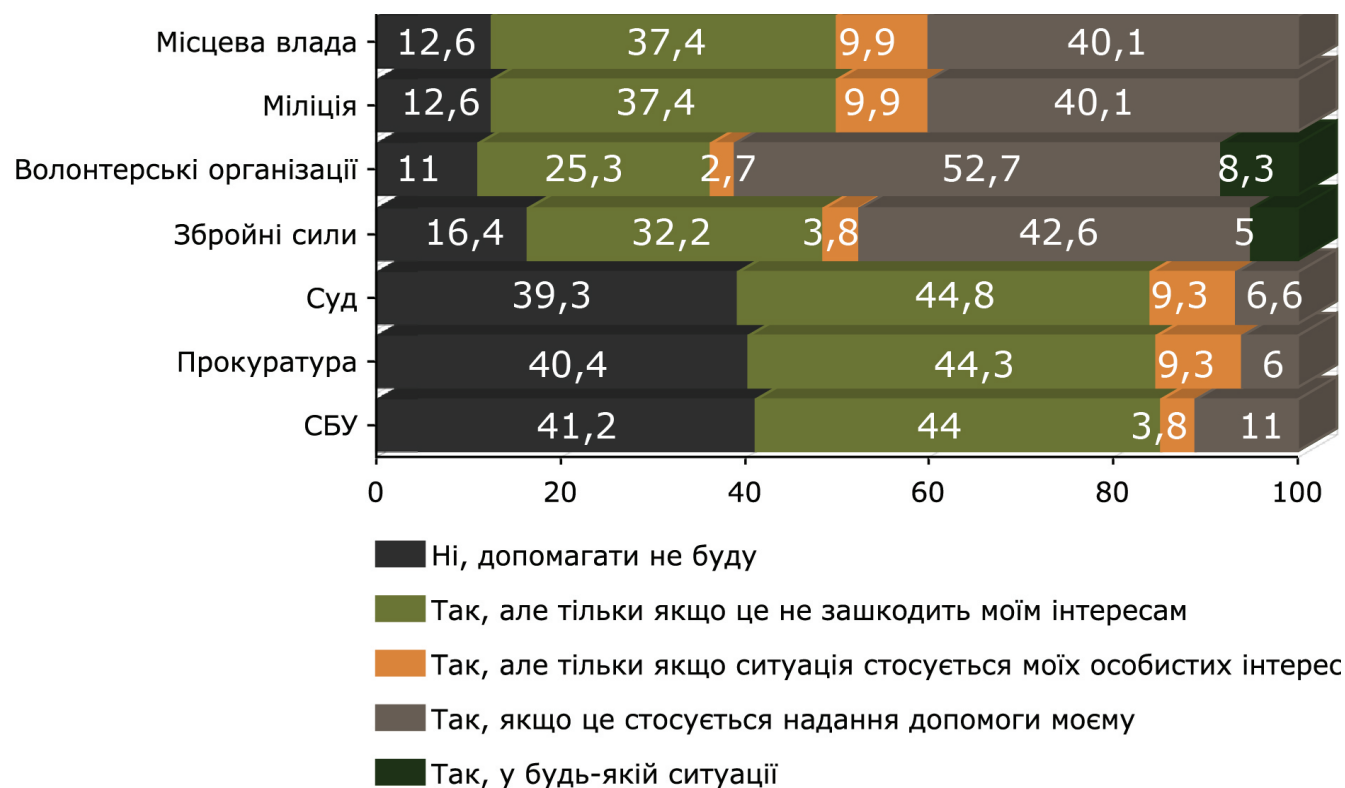


**Рис. 4.3. Розподіл відповідей на питання: «Хто у місці Вашого проживання займається розв'язанням конфліктних ситуацій?» (у % до відповідей)**

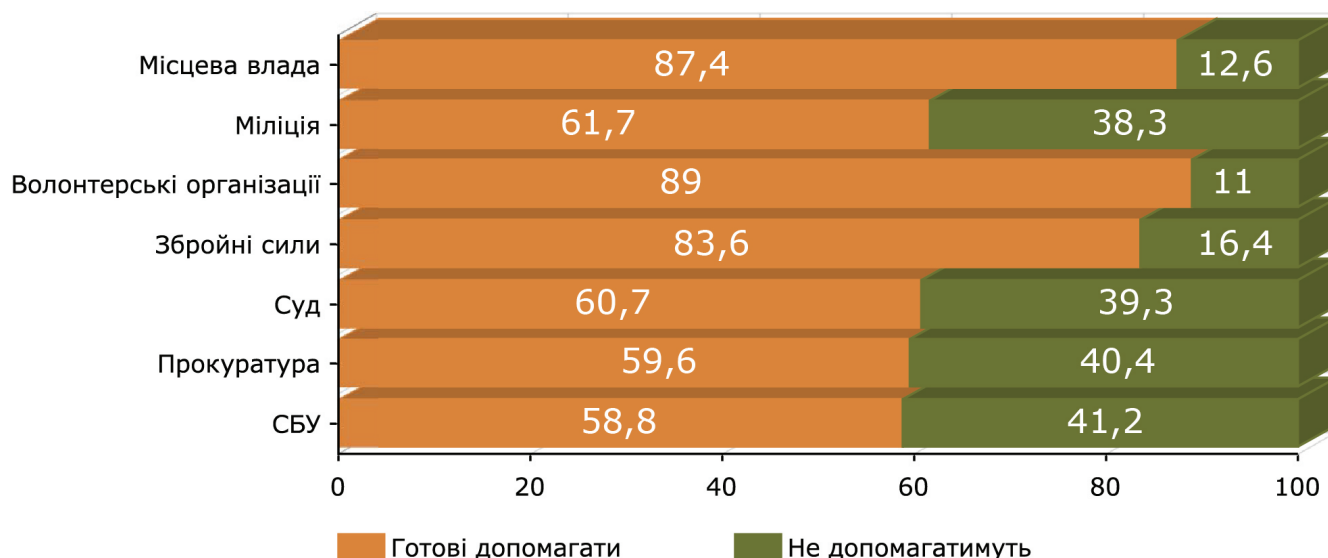
Окрім рівня довіри, у ході дослідження ми намагалися дізнатись, чи готові респонденти допомагати різним установам (поліції, Збройним силам, місцевій владі, волонтерам тощо) заради підтримання безпеки у своєму населеному пункті.

До трійки установ, яким жителі Станично-Луганського району висловили найвищу готовність допомагати, входять волонтери, місцева влада та ЗСУ (рис. 4.5).

Якщо ж подивитися на готовність допомагати більш детально, то ми побачимо, що жодна з установ, окрім волонтерських організацій та ЗСУ, не отримає підтримки населення «в будь якій ситуації» (рис. 4.4). Найбільше відмов у допомозі стосується таких установ, як СБУ, прокуратура та суд. 38,8 % респондентів зазначили, що не будуть допомагати поліції, але 44,2 % погодились на допомогу якщо це не зашкодить їхнім інтересам. До речі, найвищий рівень готовності респондентів допомагати проявляється саме в ситуації, коли це не буде шкодити їхнім інтересам. Якщо ситуація буде вимагати допомоги місту та його мешканцям, то найбільше всього місцеві жителі консолідуються з волонтерськими організаціями, ЗСУ та місцевою владою.

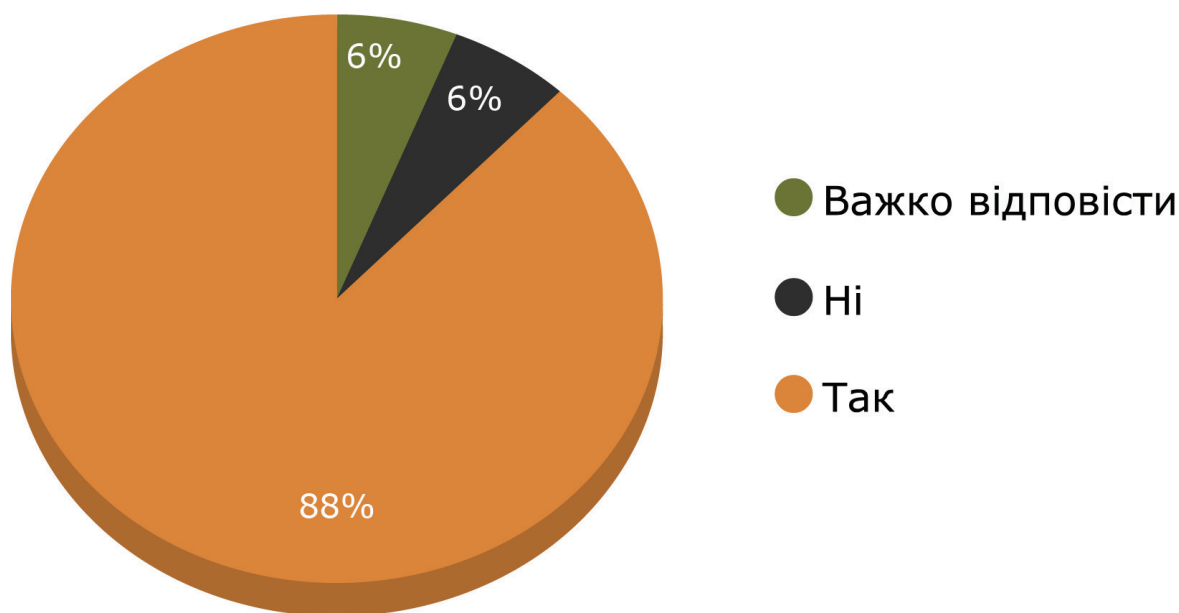


**Рис. 4.4. Рівень готовності жителів Станично-Луганського району допомагати різним установам для підтримання безпеки у своєму населеному пункті (у % до тих, хто відповів)**



**Рис. 4.5. Порівняння готовності та неготовності населення допомогати різним органам та службам (у % до тих, хто відповів)**

Поряд з іншими питаннями, що стосувалися дослідження рівня громадянськості, самоорганізації, готовності до кооперації з інститутами влади та іншими жителями міста, було поставлене загальне питання про те, чи відчувають себе мешканці Станично-Луганського району жителями свого населеного пункту, членами своєї громади. Ствердно на це питання відповіли 88,0 % респондентів. Тільки 6% так не відчувають, та 6% не змогли відповісти на це запитання (рис 4.6).

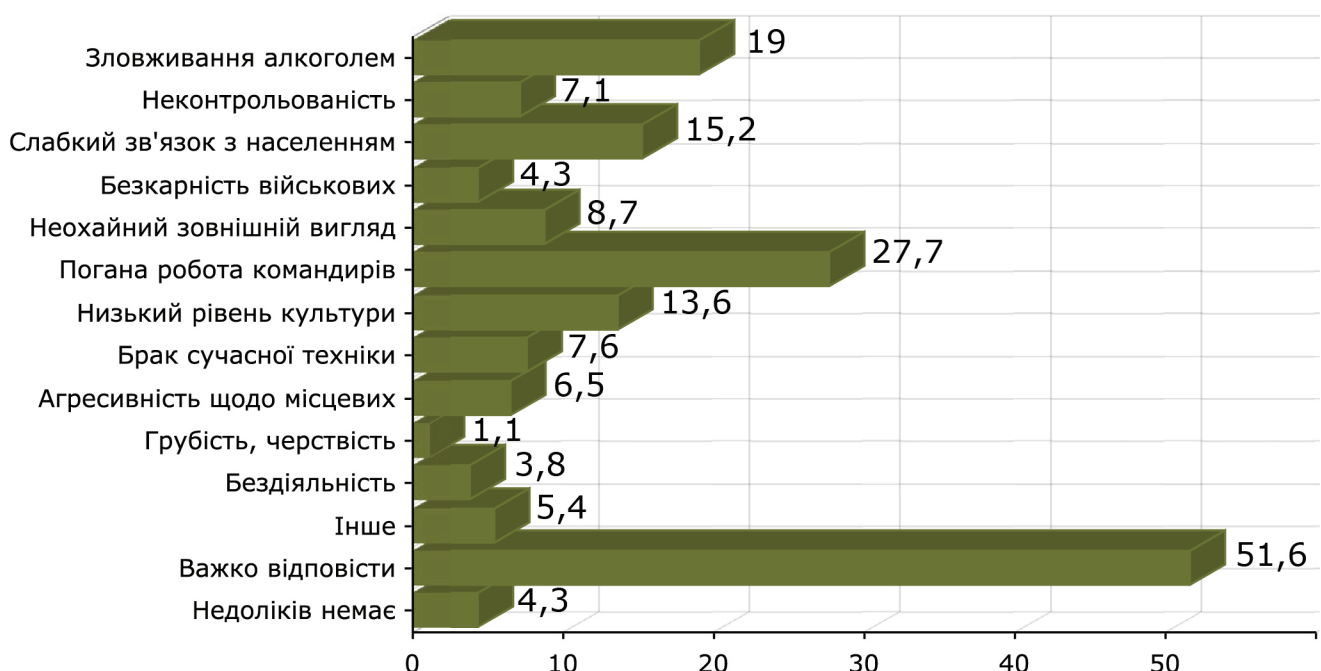


**Рис. 4.6. Розподіл відповідей на питання «Чи відчуваєте Ви себе жителем свого населеного пункту, членом громади?» (у % до тих, хто відповів)**

## 5. ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМИН НАСЕЛЕННЯ ЗІ ЗБРОЙНИМИ СИЛАМИ УКРАЇНИ

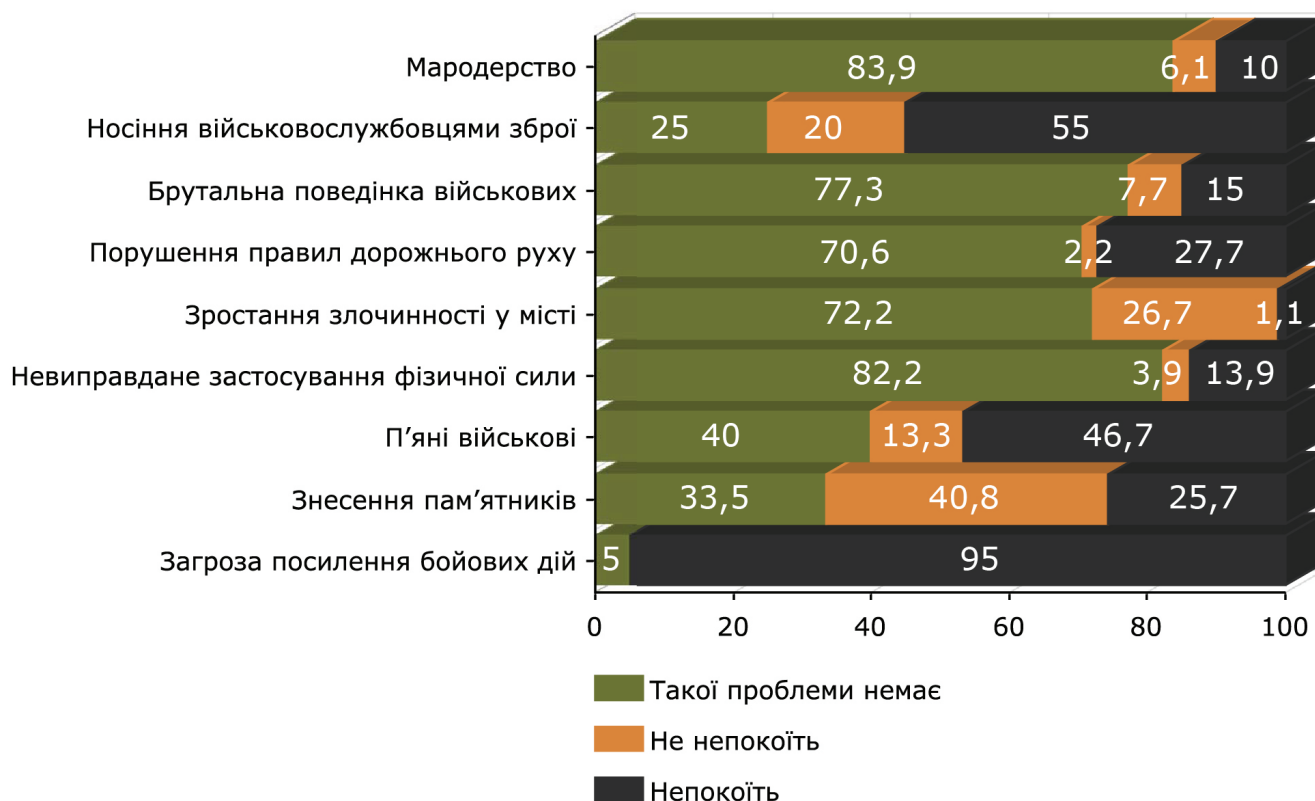
Сьогодні селище Станиця Луганська та сусідні населені пункти можна назвати територією, що розділяє собою території війни та миру, адже знаходиться дуже близько до лінії розмежування з окупованими територіями Луганської області. Район характеризується частими обстрілами з боку бойовиків ЛНР. У зв'язку з цим нам важливо було дізнатись, як місцеве населення ставиться до перебування на території своїх населених пунктів українських військових. Які проблеми воно бачить у розташуванні підрозділів Збройних сил України у своєму місті чи селі?

Слід зауважити, що половина опитаних 51,6 % не змогли відповісти на це запитання. Інші ж респонденти в першу чергу відзначили погану роботу командирів зі своїми підлеглими – 27,7 %. Кожний п'ятий (19,0 %) вказав на випадки зловживання військовими алкоголем. Та на третьому місці за частотою згадування – слабкий зв'язок армії з населенням (15,2 %) (рис. 5.1). Менше 10 % опитаних вказали на неналежну поведінку військових: 7,1 % говорять про неконтрольованість військовослужбовців, 6,5 % – про агресивність до місцевих жителів; 8,7 % – про неохайний зовнішній вигляд військових.



**Рис. 5.1. Найбільші недоліки ЗСУ у Станично-Луганському районі (у % до відповідей)**

Серед фактів, так чи інакше пов'язаних із перебуванням військових на території району, жителів найбільше турбує загроза посилення бойових дій (95,0 %) (рис. 5.2). Другий найбільший страх – це носіння військовослужбовцями вогнепальної зброї у громадських місцях (55,0 %) та третій – п'яні військові (46,7 %).



**Рис. 5.2 Розподіл відповідей на питання «Наскільки Вас непокоять наступні факти, пов'язані з військовими?» (у % до тих, хто відповів)**

Харківський інститут соціальних досліджень  
Програма розвитку ООН в Україні

**Безпека жителів Донецької, Луганської та Одеської областей:  
ситуація, фактори, особливості  
(за результатами соціологічного дослідження)**

[www.khisr.kharkov.ua](http://www.khisr.kharkov.ua)  
<https://www.facebook.com/NGO.KHISR>

**Відповідальний за випуск – Денис Кобзін**

**Комп'ютерна верстка та дизайн обкладинки – Аліна Мадей**